

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**MUAZZEZ ARUOBA’NIN ROMANLARI ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

Burcu Taş

Zonguldak 2022

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**MUAZZEZ ARUOBA’NIN ROMANLARI ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

Hazırlayan

Burcu TAŞ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Betül MUTLU

Zonguldak 2022

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda ve basımda enstitü tez yazım ve basım yönergesine uygun davranıldığını taahhüt ederim.

Burcu TAŞ

TC.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında 195282121006 numaralı Burcu TAŞ'ın hazırladığı “**Muazzez Aruoba’nın Romanları Üzerine Bir İnceleme**” başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 04/02/2022 Cuma günü saat 14.00’da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OY ÇOKLUĞUYLA/OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Doç. Dr. Gamze ILICAK
Başkan

Doç. Dr. Betül MUTLU
(Tez Danışmanı)
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nuran BAŞOĞLU
Üye

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. /.. / 2021

Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Tez Başlığı : Muazzez Aruoba'nın Romanları Üzerine Bir İnceleme
Tez Yazarı : Burcu TAŞ
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Betül MUTLU
Türü, Yılı : Yüksek Lisans, 2022
Sayfa Adedi : 265

Muazzez Aruoba, Cumhuriyet Dönemi romanının adı ön plana çıkmamış yazarlarından biridir. *Hasret* (1943) *Çile* (1946), *Alev* (1946) *Beni Kurtar* (1958) başlıklı romanlarını kaleme aldığı on beş yıllık (1943-1958) süre zarfında, yakından takip ettiği sosyal ve siyasal gelişmeleri hem eleştirel hem de çözümcü bakış açısıyla eserlerine yansıtmıştır. Sadece roman ve hikâyelerinde değil, çeşitli dergi ve gazetelerde kaleme aldığı şiir, deneme, köşe yazılarıyla da bu yönünü ortaya koymuştur. Muazzez Aruoba, bu eserlerde yapmış olduğu tespitlerle, ortaya attığı tezlerle dönemin kadına bakışını ortaya koymakla kalmamış, toplumun gelişmesi yolunda önemli bir sorun olarak belirlediği kadının eğitimi gündeme getirmeye çalışmıştır.

Bu çalışmada, yazar hakkında yazılan sınırlı yazılardan, yazarla yapılan söyleşilerden, kendisinin kaleme aldığı yazılardan, oğulları Çelik Aruoba ve İskender Aruoba ile yapılan röportajdan yararlanılarak, Muazzez Aruoba'nın romanlarının yapı ve içerik yönünden incelenmesinin amaçlanmıştır. Bu amaca bağlı olarak önce Muazzez Aruoba'nın hayatı, sanatı ve eserleri tanıtılmış daha sonra romanları incelenmiştir.

Tezin giriş bölümünde, Tanzimat'tan 1990 sonrasına kadar Türk romanının gelişim süreci genel hatlarıyla anlatılmış ve Muazzez Aruoba'nın bu süreç içerisindeki yeri ile ilgili kısa bir bilgi verilmiştir. Tezin birinci bölümünde Muazzez Aruoba'nın hayatı; ikinci bölümünde sanatı ve eserleri; üçüncü bölümünde ise romanları yapı ve içerik yönünden incelenmiştir. Sonuç kısmında ise Muazzez Aruoba'nın romanları ve romancılığı ile ilgili tespitlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Muazzez Aruoba, Yazar, Roman, Kadın

ABSTRACT

Institution : ZBEU, Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature
Thesis Title : A Review on Muazzez Aruoba's Novels
Thesis Author : Burcu TAŞ
Thesis Adviser : Assoc. Prof. Dr. Betül MUTLU
Type, Year : Msc Thesis, 2022
Number of Pages : 265

Muazzez Aruoba is one of the authors of the Republic Period novel, whose name has not come to the fore. During the fifteen years (1943-1958) that he wrote his novels *Hasret* (1943), *Çile* (1946), *Alev* (1946) *Beni Kurtar* (1958), he reflected on the social and political developments that he followed closely, with both a critical and a solutionist perspective. reflected. Not only in his novels and stories, but also in his poems, essays and columns he wrote in various magazines and newspapers. Muazzez Aruoba not only revealed the view of women of the period with the determinations he made in these works and the theses he put forward, but also tried to bring the women's education, which he identified as an important problem in the development of society, to the agenda.

In this study, it is aimed to examine Muazzez Aruoba's novels in terms of structure and content by making use of the limited articles written about the author, the interviews with the author, the articles he wrote, and the interviews with his sons Çelik Aruoba and İskender Aruoba. Depending on this purpose, first Muazzez Aruoba's life, art and works were introduced and then his novels were examined.

In the introduction part of the thesis, the development process of Turkish novel from Tanzimat to after 1990 is explained in general terms and a brief information is given about Muazzez Aruoba's place in this process. In the first part of the thesis, the life of Muazzez Aruoba; in the second part, his art and works; In the third part, his novels were examined in terms of structure and content. In the conclusion part, determinations about Muazzez Aruoba's novels and novelism are given.

Keyword: Republican Period, Muazzez Aruoba, Writer, Novel, Woman

ÖNSÖZ

Cumhuriyet Döneminin kadın yazarlarından olan Aruoba (1916-2006) romanlarında dönemin kadın sorunları ve toplumun kadın anlayışı üzerinde durmuş, kadına olan bakış açısını eleştirmiş, bu bakışın değişmesi için bir takım öneriler sunmuştur. Bunun yanında Balkan Harbi, I. Dünya Savaşı gibi toplumu derinden yaralayan olayları ele almış ve toplum üzerindeki etkileri üzerinde durmuştur. Toplumsal sorunların yanında bireyin sorunlarına da sıklıkla değinen yazar, romanlarında aşk, hasret, ıstırap, intikam gibi bireysel temalara da yer vermiştir.

Bu tezde, Cumhuriyet Döneminin kadın yazarlarından olan Muazzez Aruoba'nın *Hasret* (1943), *Çile* (1946), *Alev* (1946), *Beni Kurtar* (1958) başlıklı dört romanı incelenmiştir. Bugüne kadar Aruoba'nın romanlarını esas olan akademik bir çalışma yapılmamıştır. Hazırladığımız “Muazzez Aruoba'nın Romanları Üzerine Bir İnceleme” adlı bu çalışmada, hakkında yeterli bir bilgi bulunmayan yazarı tanıtmak adına hayatı ve sanatına dair bilgiler bir araya getirildikten sonra yazarın romanlarının yapısı ve içeriğiyle ilgili metin analizine dayalı ayrıntılı bir incelemeler yapılmıştır.

Tezin konusu belirlendikten sonra gerekli kaynaklar taranmış, Muazzez Aruoba'nın hem romanları hem de diğer kitapları okunup irdelenmiştir. Yazar hakkında yazılan köşe yazıları, yazarla yapılan söyleşiler, yazarın yazmış olduğu yazılar, yazarın adının geçtiği makaleler titizlikle incelenmiştir.

Üç bölümden oluşan tezin ilk bölümünde Muazzez Aruoba'nın hayatı üzerinde durulmuş, ikinci bölümünde sanatı ve eserleri ele alınmıştır. Üçüncü bölüm ise yazarın *Hasret*, *Çile*, *Alev*, *Beni Kurtar* adlı dört romanı; tanıtım, olay örgüsü, zaman, mekân, bakış açısı ve anlatıcı, kişilerin sınıflandırılması, dil, anlatım teknikleri ve içerik bağlamında incelenmiştir. İncelemede E. M. Forster-*Roman Sanatı*, İsmail Çetişli-*Metin Tahlillerine Giriş/2*, Mehmet Tekin-*Roman Sanatı*, Nurullah Çetin-*Roman Çözümleme Yöntemi*, P. Stevick-*Roman Teorisi*, Şerif Aktaş-*Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili* adlı kaynaklara başvurulmakla birlikte çözümlemede Mehmet Tekin'in *Roman Sanatı* ile Nurullah Çetin'in *Roman Çözümleme Yöntemi* adlı kaynaklardan yoğun olarak yararlanılmıştır.

Yine bu çalışmada, yazarın dil ve üslûbunun orijinal haline ulaşmak için romanlarının ilk baskıları tercih edilmiş ve incelemeler o kitaplar üzerinden yapılmıştır. Bazı romanlarının ise tefrikalarına ulaşarak bir takım farklılıklar tespit edilmiştir. Tefrika eserlerin ve kitapların orijinalitesinin bozulmaması adına alıntılar olduğu gibi aktarılmıştır. Yazarın dört romanı kronolojik sıra takip edilerek incelenmiştir.

Öncelikle alışma sürecinde yol gösterici olan, olumlu tavırlarıyla beni cesaretlendiren ve çalışmaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam Doç. Dr. Betül MUTLU'ya, yüksel lisansın ders aşamasında bilgilerinden yararlandığım değerli hocalarıma, bu süreçte her zaman yanımda olan arkadaşım Mehtap ÇELİK'e, beni yüksek lisans yapmaya teşvik eden lisans eğitimimi tamamladığım, bana her konuda yardımcı olan ve ufkumu genişleten İstanbul Üniversitesinin çok kıymetli hocalarına, eğitim hayatım boyunca maddî ve manevi olarak desteğini esirgemeyen canım babam Nuri TAŞ'a, canım annem Hava TAŞ'a, zorlandığım zamanlarda beni güldüren canım kardeşim Ali TAŞ'a, son olarak da kalben hep yanımda olan isimsiz kahramanıma teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1
1. MUAZZEZ ARUOBA’NIN HAYATI.....	10
1.1. Ailesi.....	10
1.2. Çocukluğu ve Tahsili.....	11
1.3. Evliliği ve Çocukları.....	11
1.4. Çalışma Hayatı.....	12
1.5. Mizacı.....	12
1.6. Kişiliği ve Fikirleri.....	13
2. MUAZZEZ ARUOBA’NIN SANATI VE ESERLERİ.....	14
2.1. Sanatı.....	14
2.2. Eserleri.....	15
3. MUAZZEZ ARUOBA’NIN ROMANLARININ İNCELENMESİ.....	17
3.1. Hasret.....	17
3.1.1. Yapı.....	17
3.1.1.1. Romanın Tanıtımı.....	17
3.1.1.2. Olay Örgüsü.....	19
3.1.1.3. Zaman.....	22
3.1.1.3.1. Nesnel Zaman.....	23
3.1.1.3.2. Vaka Zamanı.....	24
3.1.1.3.3. Anlatma Zamanı.....	28
3.1.1.4. Mekân.....	29
3.1.1.4.1. Somut Mekân.....	30
3.1.1.4.1.1. Açık Mekân.....	30
3.1.1.4.1.1.1. Açık Mekân Tasvirleri.....	31
3.1.1.4.1.2. Kapalı Mekân.....	33
3.1.1.4.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri.....	33
3.1.1.5. Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	35

3.1.1.5.1. Bakış Açısı	35
3.1.1.5.1.1. Kahraman Bakış Açısı.....	36
3.1.1.5.1.2. Hâkim Bakış Açısı.....	36
3.1.1.5.2. Anlatıcı.....	37
3.1.1.5.2.1. Birinci Tekil Kişi.....	37
3.1.1.5.2.2. Üçüncü Tekil Kişi.....	38
3.1.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması.....	39
3.1.1.6.1. Merkezî Kişi.....	39
3.1.1.6.2. Diğer Karakterler.....	42
3.1.1.6.3. Yardımcı Kişiler.....	49
3.1.1.6.4. Dekoratif Kişiler.....	54
3.1.1.6.5. Kurgusal Kişi.....	54
3.1.1.6.5.1. Tasarlanmış Kişiler.....	55
3.1.1.7. Dil ve Anlatım.....	55
3.1.1.7.1. Dil.....	55
3.1.1.7.2. Anlatım Teknikleri.....	56
3.1.1.7.2.1. Anlatma-Gösterme.....	57
3.1.1.7.2.2. Tasvir	58
3.1.1.7.2.2.1. Nesnel Tasvir.....	59
3.1.1.7.2.2.2. Öznel Tasvir.....	60
3.1.1.7.2.3. Geriye Dönüş	61
3.1.1.7.2.3.1. Dar Anlamda Geriye Dönüş.....	62
3.1.1.7.2.3.2. Yapıcı Geriye Dönüş.....	62
3.1.1.7.2.4. Özetleme	63
3.1.1.7.2.5. Montaj	64
3.1.1.7.2.6. Mektup.....	65
3.1.1.7.2.7. Diyalog	66
3.1.1.7.2.8. İç Monolog.....	67
3.1.2. İçerik.....	68
3.1.2.1. Bireysel Temalar.....	68
3.1.2.1.1. Aşk.....	68
3.1.2.1.2. Hasret.....	70
3.1.2.1.3. İstirap.....	72

3.1.2.2. Toplumsal Temalar.....	75
3.1.2.2.1. Anadolu.....	75
3.1.2.2.2. Savaş İstirapları	75
3.1.2.2.3. Kadın.....	76
3.1.2.2.4. Vatan Sevgisi.....	77
3.1.2.2.5. Halkın Hasreti.....	78
3.2. Çile.....	78
3.2.1. Yapı.....	78
3.2.1.1. Romanın Tanıtımı.....	78
3.2.1.2. Olay Örgüsü.....	80
3.2.1.3. Zaman.....	83
3.2.1.3.1. Nesnel Zaman.....	83
3.2.1.3.2. Vaka Zamanı.....	85
3.2.1.3.3. Anlatma Zamanı.....	89
3.2.1.4. Mekân.....	90
3.2.1.4.1. Somut Mekân.....	90
3.2.1.4.1.1. Açık Mekân.....	90
3.2.1.4.1.1.1. Açık Mekân Tasvirleri.....	91
3.2.1.4.1.2. Kapalı Mekân.....	93
3.2.1.4.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri.....	93
3.2.1.5. Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	94
3.2.1.5.1. Bakış Açısı.....	94
3.2.1.5.1.1. Kahraman Bakış Açısı.....	94
3.2.1.5.1.2. Hâkim Bakış Açısı.....	94
3.2.1.5.2. Anlatıcı.....	95
3.2.1.5.2.1. Birinci Tekil Kişi.....	95
3.2.1.5.2.2. Üçüncü Tekil Kişi.....	96
3.2.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması.....	96
3.2.1.6.1. Merkezî Kişi.....	96
3.2.1.6.2. Diğer Karakterler.....	97
3.2.1.6.3. Yardımcı Kişiler.....	102
3.2.1.6.4. Dekoratif Kişiler.....	105
3.2.1.7. Dil ve Anlatım Teknikleri.....	105

3.2.1.7.1. Dil.....	105
3.2.1.7.2. Anlatım Teknikleri.....	106
3.2.1.7.2.1. Anlatma-Gösterme.....	106
3.2.1.7.2.2. Tasvir	108
3.2.1.7.2.2.1. Nesnel Tasvir.....	108
3.2.1.7.2.2.2. Öznel Tasvir.....	109
3.2.1.7.2.3. Geriye Dönüş.....	110
3.2.1.7.2.3.1. Yapıcı Geriye Dönüş.....	110
3.2.1.7.2.4. Özetleme.....	112
3.2.1.7.2.5. Montaj	113
3.2.1.7.2.6. Mektup.....	113
3.2.1.7.2.7. Diyalog.....	114
3.2.1.7.2.8. Leitmotiv.....	115
3.2.1.7.2.9. İç Çözümleme.....	116
3.2.1.7.2.10. İç Monolog.....	117
3.2.2. İçerik.....	117
3.2.2.1. Bireysel Temalar.....	117
3.2.2.1.1. Aşk.....	117
3.2.2.1.2. İstirap.....	122
3.3. Alev.....	126
3.3.1. Yapı.....	126
3.3.1.1. Romanın Tanıtımı.....	126
3.3.1.2. Olay örgüsü.....	128
3.3.1.3. Zaman.....	132
3.3.1.3.1. Nesnel Zaman.....	132
3.3.1.3.2. Vaka Zamanı.....	134
3.3.1.3.3. Anlatma Zamanı.....	139
3.3.1.4. Mekân.....	140
3.3.1.4.1. Somut Mekân.....	140
3.3.1.4.1.1. Açık Mekân.....	140
3.3.1.4.1.1.1. Açık Mekân Tasvirleri.....	141
3.3.1.4.1.2. Kapalı Mekân.....	143
3.3.1.4.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri.....	144

3.3.1.5. Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	145
3.3.1.5.1. Bakış Açısı.....	145
3.3.1.5.1.1. Kahraman Bakış Açısı.....	145
3.3.1.5.1.2. Hâkim Bakış Açısı.....	145
3.3.1.5.2. Anlatıcı.....	145
3.3.1.5.2.1. Birinci Tekil Kişi.....	145
3.3.1.5.2.2. Üçüncü Tekil Kişi.....	146
3.3.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması.....	147
3.3.1.6.1. Merkezî Kişi.....	147
3.3.1.6.2. Diğer Karakterler.....	150
3.3.1.6.3. Yardımcı Kişiler.....	160
3.3.1.6.4. Dekoratif Kişiler.....	160
3.3.1.7. Dil ve Anlatım Teknikleri.....	161
3.3.1.7.1. Dil.....	161
3.3.1.7.2. Anlatım Teknikleri.....	161
3.3.1.7.2.1. Anlatma-Gösterme.....	162
3.3.1.7.2.2. Tasvir.....	164
3.3.1.7.2.2.1. Nesnel Tasvir.....	164
3.3.1.7.2.2.2. Öznel Tasvir.....	165
3.3.1.7.2.3. Geriye Dönüş.....	166
3.3.1.7.2.3.1. Dar Anlamda Geriye Dönüş.....	166
3.3.1.7.2.3.2. Yapıcı Geriye Dönüş.....	167
3.3.1.7.2.4. Özetleme.....	168
3.3.1.7.2.5. Montaj	169
3.3.1.7.2.6. Diyalog.....	169
3.3.1.7.2.7. Leitmotiv.....	171
3.3.1.7.2.8. İç Çözümleme.....	171
3.3.2. İçerik.....	172
3.3.2.1. Bireysel Temalar.....	172
3.3.2.1.1. Aşk.....	172
3.3.2.1.2. İstirap.....	180
3.3.2.1.3. İntikam.....	183
3.3.2.1.4. Yurt Sevgisi.....	185

3.3.2.2. Toplumsal Tema.....	186
3.3.2.2.1. Savaş İstirapları.....	186
3.4. Beni Kurtar.....	187
3.4.1. Yapı.....	187
3.4.1.1. Romanın Tanıtımı.....	187
3.4.1.2. Olay Örgüsü.....	189
3.4.1.3. Zaman.....	193
3.4.1.3.1. Nesnel Zaman.....	193
3.4.1.3.2. Vaka Zamanı.....	196
3.4.1.3.3. Anlatma Zamanı.....	200
3.4.1.4. Mekân.....	201
3.4.1.4.1. Somut Mekân.....	201
3.4.1.4.1.1. Açık Mekân.....	201
3.4.1.4.1.1.1. Açık Mekân Tasvirleri.....	202
3.4.1.4.1.2. Kapalı Mekân.....	204
3.4.1.4.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri.....	204
3.4.1.5. Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	205
3.4.1.5.1. Bakış Açısı.....	205
3.4.1.5.1.1. Hâkim Bakış Açısı.....	205
3.4.1.5.2. Anlatıcı.....	205
3.4.1.5.2.1. Üçüncü Tekil Kişi.....	205
3.4.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması.....	206
3.4.1.6.1. Merkezî Kişi.....	206
3.4.1.6.2. Diğer Karakterler.....	210
3.4.1.6.3. Yardımcı Kişiler.....	219
3.4.1.6.4. Dekoratif Kişiler.....	220
3.4.1.7. Dil ve Anlatım Teknikleri	221
3.4.1.7.1. Dil.....	221
3.4.1.7.2. Anlatım Teknikleri.....	221
3.4.1.7.2.1. Anlatma-Gösterme.....	221
3.4.1.7.2.2. Tasvir.....	223
3.4.1.7.2.2.1. Nesnel Tasvir.....	223
3.4.1.7.2.2.2. Öznel Tasvir.....	223

3.4.1.7.2.3. Geriye Dönüş.....	224
3.4.1.7.2.3.1. Dar Anlamda Geriye Dönüş.....	224
3.4.1.7.2.3.2. Yapıcı Geriye Dönüş.....	225
3.4.1.7.2.4. Özetleme.....	226
3.4.1.7.2.5. Montaj	226
3.4.1.7.2.6. Diyalog.....	227
3.4.1.7.2.7. Leitmotiv.....	228
3.4.1.7.2.8. İç Çözümleme.....	229
3.4.1.7.2.9. İç Monolog.....	229
3.4.2. İçerik.....	230
3.4.2.1. Bireysel Temalar.....	230
3.4.2.1.1. Aşk.....	230
3.4.2.1.2. İstirap.....	238
SONUÇ.....	244
KAYNAKÇA.....	250
EKLER.....	252
Ek 1: Muazzez Aruoba'nın oğulları Çelik Aruoba ve İskender Aruoba ile yapılan röportaj.....	252
Ek 2: Muazzez Aruoba'ya ait görüntüler ve belgeler	258
Ek 3: Etik Kurul Onay Belgesi.....	263
ÖZ GEÇMİŞ.....	264

GİRİŞ

Sözlükte “*insanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî tür*” (TDK, 2021) olarak tanımlanan roman, toplumu en çok etkileyen, güçlü ve etkili bir anlatım biçimidir. Onu bu kadar etkili ve güçlü kılan en önemli şeyler kullandığı malzemeler ve tekniklerdir. “*Toplumdaki değişmelerden beslenen ve malzemesi insan olan roman, bağlı bulunduğu toplumun zaman içinde değişen sosyal yapısını, zevklerini, dünya görüşlerini vermesinin yanında; hayatı düzenleyen yönlendiren*” (Korkma, 2005, s. 377) ve ufkunu genişleten bir özelliğe sahiptir. Mehmet Tekin, *Roman Sanatı* adlı kitabında romanı güçlü ve etkili kılan bu özelliklerden şu şekilde bahseder;

“Modern zamanların ‘buyurgan’ (mütehakkim) edası, en yoğun haliyle onda görülür. Kendine özgü atmosferiyle, zaman ve mekân zenginliğiyle, kendi terbiyesiyle büyütüp geliştirdiği nüfusuyla (diğer türleri geride bırakan okuyucu kütlesiyle), kendine özgü diliyle, sahip olduğu hacim genişliğiyle... farklı bir dünyadır o. Şiiri kışkırtan bir lirizmi, tarihi kışkırtan bir didaktizmi, felsefeyi imrendiren bir kavratma, anlatma yeteneğiyle roman; tarihin, felsefenin, psikoloji ve sosyolojinin –asla- ulaşamayacağı bir etkileme gücüne sahiptir. Sonradan ortaya çıkan ve inanılmaz suçlamalarla, küçük görmelerle karşılaşan roman için, olağanüstü bir başarıdır bu” (Tekin, 2014, s. 9).

Türk edebiyatında Tanzimat’la ortaya çıkan bu güçlü ve etkili tür, ilk olarak Batıdan yapılan basit çevirilerle varlığını gösterir. Bu basit çaplı çevirilerden sonra Türk yazarlar, yerli roman denemeleri yapmaya başlarlar. Şemsettin Sami, yazmış olduğu *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* eseriyle buna öncülük eder. Şemsettin Sami’den sonra üretkenliği ile dikkatleri üzerine çeken Ahmet Mithat Efendi, dil ve yapı olarak başarılı eserler vermese de yeni bir tür olan romanı, okurla yakınlaştırmayı başarır. Bu iki öncü ismin dışında Recaizâde Mahmut Ekrem, Namık Kemal, Mizancı Mehmet Murat ve Nabizâde Nâzım sayesinde roman yaygın bir tür haline gelir.

Bu dönem romanlarında görücü usulü evlilik, yanlış batılılaşma, Doğu-Batı çatışması, yanlış yetişen çocuklar, tutaklık gibi sosyal sorunlar ve tarihi olaylar ön plandadır. Bazı yazarlar, bu temaları halkı eğitmek için bir araç olarak kullanır. Halkı bağınazlıktan kurtarmak, batıl inançlardan uzaklaştırmak, halka vatan sevgisini aşılamak ve onlara tarih bilinci kazandırmayı amaçlarlar. Tanzimat romanları, içerik olarak güçlü fakat teknik anlamda zayıftır. Romanın akışında

yapılan müdahaleler, kişilerin yanlı bir şekilde anlatılması, yapılan betimlemelerin işlevselliğinin olmaması, kişilerin ve kişiler üzerine yapılan psikolojik tahlillerin yüzeysel bir görünüme sahip olması, romanların hep aynı sonla bitmesi, dil yanlışlıkları gibi pek çok durum bu zayıflığı gözler önüne serer.

Tanzimat'ın ikinci dönemi ile Servet-i Fünun Dönemi arasında yer alan ancak iki gruba da dâhil olmayan bazı yazarlar da roman türünde eserler vermiştir. Mizancı Mehmet Murat, Ahmet Rasim, Nabizâde Nâzım, Mehmet Celâl, Mustafa Reşid, Safvet Nezihî, Güzide Sabri, Vecihi, Fatma Âliye gibi isimler bu yazarlar arasında yer alırlar. İlk kez Mehmet Kaplan'ın *Tevfik Fikret ve Şiir* adlı eserinde bu yazarlardan “ara-nesil” adlandırılmasıyla bahsedilmiştir. Kaplan, bu neslin Tanzimat ile Servet-i Fünûn arasında bir köprü olduğuna değinir ve edebiyatımıza katkılarından şu şekilde söz eder;

“Çok defa yapıldığı gibi, Servet-i Fünun edebiyatını, Hamid ve Recaizade Ekrem'den hemen sonra başlatırmak bir hatadır. Bu iki şahsiyetin en mühim eserlerini vermiş bulundukları 1873-1877 yıllarından itibaren, Servet-i Fünun zümresinin toplandığı 1895 yılına kadar, arada yirmi seneye yakın bir zamana uzanır ki, Abdülhamid istibdadının ilk devresine rastlamakla beraber, edebi faaliyet bakımından bütün bütün de boş geçmez; aksine, bizim ara-nesil dediğimiz 25-30 kişilik bir yazarlar grubunun gerek duyuş tarzı, gerek üslup sahasında, adeta edebiyatımızın çehresini değiştirecek faaliyetlerine sahne olur” (Kaplan, 1993, s. 22).

Ara-nesil, Servet-i Fünûn edebiyatının hazırlayıcısıdır. Tanzimat'la baş gösteren, ara-nesil ile bir takım gelişmeler yaşayan roman türü, Servet-i Fünûn Döneminde büyük bir ivme kazanır. Bu dönemin romancıları, Türk romanına Avrupalı bir görüntüler kazandırmayı hedeflerler. Batıdan aldıkları eserleri yakından inceleyerek ve onlar üzerine teorik çalışmalar yaparak hedeflerini gerçekleştirmeye çalışırlar. Bütün bu çabalar, Türk edebiyatında gerçek anlamda romanı ortaya çıkarır.

Bu dönem romanının en büyük temsilcisi Halit Ziya'dır. Halit Ziya'nın yanında Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Safveti Ziya'da dönemin önemli isimler arasında yer alırlar. Bu romancılar, mizaç bakımından duygusal ve içe kapanıktırlar. Bu durum onların eserlerine fazlasıyla yansır. Tanzimat Döneminin sosyal problemleri, yerini aile içi ilişkilere ve bireyin acılarına bırakır. Hayal kırıklıkları, karamsarlık, ikili ilişkiler romanların önemli temaları hâline gelir.

Servet-i Fünûn romanları teknik olarak Tanzimat Dönemi romanlarından daha sağlamdır ancak kullandıkları dil açısından kusurludur. Bu durum onlar için bir sorun teşkil etmez çünkü “*Servet-i Fünûncular sanatı halkı eğitmek ya da bilinçlendirmek yolunda bir araç saymadıkları için halka seslenen romanlar vermek şöyle dursun, aydınlara seslenen yapıtlarında da yararlı olmak amacı gütmüyorlardı*” (Moran, 2011, s.87). Sosyal bir fayda amacı gütmedikleri için de dil ve üslûp bakımından oldukça kapalı kalmışlardır.

1901’de Servet-i Fünûn topluluğu dağıldıktan sonra edebiyatta oluşan boşluğu doldurmak isteyen bazı genç yazarlar, Fecr-i Âti topluluğu adı altında Servet-i Fünûn yazarlarına tepki olarak ortaya çıkarlar fakat sanat anlayışı bakımından onların devamı olmaktan öteye gidemezler. Servet-i Fünûn ile zirveyi yaşayan roman türü, Fecr-i Âti döneminde bir durağanlık yaşar ve şiirin gerisinde kalır. Bu dönemde ön plana çıkan roman yazarları, Cemil Süleyman ve İzzet Melih’tir. Bu yazarların romanları, içerik olarak zayıf teknik olarak oldukça kusurludur. Kullandıkları dil ağırdır. Bütün bunlar eleştirdikleri Servet-i Fünûn yazarlarının gerisinde kaldıklarının göstergesidir.

Fecr-i Âti Döneminde bir gelişme kaydedemeyen roman, Millî Edebiyat Döneminde, dönemin sosyal şartlarından dolayı çok farklı bir boyut kazanır. Akyüz, “*1908’den sonra, daha çok sosyal hayata ve sosyal meselelere yönelen, yapma dil ve üslubu bir yana bırakarak konuşma dilini ve üslubunu hakim kılmaya çalışan yeni bir hikaye ve roman tarzının da hızla yer almağa başladığı görülür*” (Akyüz, 1995, s.161) diyerek bu duruma işaret eder.

Milli Edebiyat Dönemi romanlarında bireysel temalardan ziyâde millî mücadele, vatan, millet, Anadolu, bağımsızlık, yanlış batılılaşıma gibi sosyal temalar ön plandadır. Toplumun içinde bulunduğu duruma kayıtsız kalamayan yazarlar, toplumun yaşadığı çalkantılı ve sıkıntılı günleri romanlarında anlatmaya çalışırlar ve toplumun yansıtıcısı görevini üstlenirler. Ebubekir Hazım Tepeyran, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adıvar, Aka Gündüz, Halide Nusret Zorlutuna, Reşat Nuri Gültekin, Müfide Ferit Tek, Refik Halit Karay, Şükriye Nihal, Mithat Cemal Kuntay ve Ahmet Müftüoğlu gibi isimler, dönemin önemli roman yazarlarıdır. Bu yazarlar, Cumhuriyet Döneminde de eser vermeye devam ederler.

Cumhuriyet Döneminde roman türü, hem nicelik olarak hem de nitelik olarak büyük bir gelişim gösterir. Özellikle bu dönemle birlikte popüler aşk romanlarında büyük bir artış göze çarpar. Kerime Nadir Azrak, Muazzez Tahsin Berkand, Burhan Cahit Morkaya, Nezihe Muhittin, Selami İzzet Sedes, Esat Mahmut Karakurt, Mükerrerrem Kamil Su, Ethem İzzet Benice, Mebrure Sami Koray, Mahmut Yesari, Aka Gündüz (Enis Avni), Reşat Enis Aygen, Suat Derviş, Cahit Uçuk, Peride Celal, Muazzez Aruoba gibi isimler vermiş oldukları eserlerle 1980'lere kadar popüler aşk romanının parlak bir dönem geçirmesine neden olurlar. Muazzez Tahsin Berkand ve Kerime Nadir Azrak'a ayrı bir parantez açmak gerekir çünkü onlar popüler aşk romanlarının en unutulmazlarına imza atarlar. Çalışmamızın odak noktası olan Muazzez Aruoba'nın da *Çile*, *Alev* ve *Beni Kurtar* romanlarının popüler aşk romanları arasında yer aldığını söylemek mümkündür.

Cumhuriyetin ilk yıllarında roman yazarları, bireysel ve duygusal temalardan uzaklaşarak Milli Mücadele, I. Dünya Savaşı, savaşın insan üzerindeki etkileri, Anadolu insanı, ahlâk bozuklukları, Doğu-Batı çatışması gibi toplumsal temalara yoğunlaşırlar ve romanı bir takım gerçekleri gösterebilmek için bir araç olarak kullanırlar. Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Gültekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Peyami Safa gibi isimler bu dönemin öne çıkan yazarlarıdır. I. Meşrutiyet'ten sonra eser vermeye başlayan bu yazarlar, Cumhuriyet Dönemi romanının şekillenmesinde büyük rol oynarlar. Bu yazarlar, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı gibi toplumu derinden yaralayan olaylara şahit oldukları için toplumun yaşadıklarını dile getirmeyi bir amaç hâline getirirler.

Cumhuriyet Döneminin ilk yıllarında gözleme dayalı gerçekçilik, 1930-1940 yılları arasında yerini toplumcu gerçekçiliğe bırakır. Toplumcu gerçekçiliğin bilinçli savunucularından Sabahattin Ali ve Sadri Ertem, kendilerinden sonra gelen yazarlara bu konuda öncülük ederler. Memduh Şevket Esenal, Mithat Cemal Kuntay, Nahit Sırrı Örik, Osman Cemal Kaygılı, Reşat Enis Aygen gibi bu yıllar arasında ön plana çıkan yazarlar, bu yılları değişik yönleriyle anlatırlar. 1930-1940 yılları arasında romana farklı temaların da girdiği görülmektedir. Sadri Ertem romanlarında ele aldığı, Avrupa'dan ucuz mal gelişi, endüstride başlayan gelişmeler, dokuma tezgâhlarının durdurulmasının yarattığı işsizlik ve onun

beraberinde köyden kente başlayan göç, Osman Cemal Kaygılı'nın *Çingeneler* adlı romanında ele aldığı çingenelerin yaşamı gibi temalar bu farklılığa örnek niteliğindedir.

1940'lı yıllara gelindiğinde toplumsal kaygının ağırlık kazandığı ve bu durumun romana yansıdığı görülmektedir. Bu yıllarda toplumsal temaların önceki yıllara oranla daha çok önem kazandığını ve çeşitlendiğini söylemek mümkündür. Konuların çeşitlenmesinde savaş sıkıntılarının ve yeni siyasal dönemin büyük payı vardır. Yazarlar, diğer yıllarda olduğu gibi bu yıllarda da fikirlerini yansıtmak için romanı bir araç olarak kullanırlar.

İlk romanlarını bu yıllarda yayımlayan Cevdet Kudret Solok, Kemal Bilbaşan, Samim Karagöz, Muazzez Aruoba, Faik Baysal, Orhan Kemal gibi önemli isimler topluma yönelik gerçekçi yazarlardır. Bu yazarların yanında Ahmet Hamdi Tanpınar ile Abdülhak Şinasi Hisar gibi yazarlar, bireyin iç dünyasını toplumsal boyutta yansıtan önemli eserler vermeleriyle dikkatleri üzerine çekeler. Yine bu yıllarda Cumhuriyet Dönemi romanına ilk kez deniz insanlarını getiren Halikarnas Balıkcısı'ndan da söz etmek gerekir.

Bu çalışmada, 1940-1960'lı yıllarda roman türünde eser veren ancak adından çok söz edilmeyen Muazzez Aruoba ve onun romanları ele alınacaktır. Yazarın, 1940'lı yıllarına ait *Hasret* (1943), *Çile* (1946), *Alev* (1946) adlı üç romanı vardır. İlk romanı olan *Hasret*'te Balkan Harbi, I Dünya Savaşı ve savaşı izleyen yılların panoramasını çizer, kadının toplum içindeki konumu, tanımı üzerinde durur. Yıllarca süre gelen düzenin yıkılması gerektiğini, erkelerdeki kadın algısının değişmesi gerektiğini söyleyerek, bu konuya ilişkin çözüm önerileri sunar. Romanda bu toplumsal temaların yanında aşk, ıstırap, hasret gibi bireysel temalar da yer alır. İkinci romanı olan *Çile*'de aşk ve ıstırap gibi bireysel duygular işlenmiştir. İlk romanında yer alan savaş, savaşın izleri bu romanda yer almaz. *Alev* romanında ise I. Dünya Savaşı, savaşın insan üzerindeki etkileri, savaş sonrasında insanların içinde bulunduğu durum gibi sosyal; aşk, ıstırap, intikam gibi bireysel temalara yer verir.

Aruoba, savaş ve göç gibi toplumu derinden etkileyen olaylara yakından şahit olmuş bir yazardır. Kendi hayat hikâyesini anlattığı *Hasret* romanı, bu

durumu net bir şekilde ortaya koyar. Yazarın 1940'lı yıllarda yazmış olduğu üç romanına ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında hem dönemin atmosferini yansıttığını hem de değişmesi ve düzeltilmesi gereken bir takım eksiklere değindiğini söylemek mümkündür. Bunu yaparken de hayatın bir parçası olan aşk, hasret, ıstırap gibi bireysel duygulardan yararlanmışır. Bu çıkarımlar sonucunda Aruoba'nın romanlarının içerik olarak güçlü olduğunu söylemek yerinde olur. İçerik olarak güçlü olan bu romanlar, teknik olarak zayıftır. Bu zayıflık tezin ilerleyen sayfalarında roman incelemeleri kısmında görülecektir.

1950'li yıllara gelindiğinde köy ve kasabayı anlatan romanların ağırlık kazandığı ve bu tarz romanların yayımlanmaya başlandığı görülür. Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Kemal Tahir köy ve kasabayı anlatan roman yazarlarının önde gelenleridirler. 1950-1960 yılları arasında ön plana çıkan diğer roman yazarları, Muazzez Aruoba, Necati Cumalı, Tarık Dursun K., Tarık Buğra, Aziz Nesin, Atilla İlhan ve Cengiz Dağcı'dır. 1940'dan sonra işlenen temel temalar bu yıllarda da işlenmeye devam eder;

“İşlenen temel izlekler; din, batıl inançlar: gelenekler ağı ve jandarma baskısı, topraksız köylü ve toprak kavgaları, toprağın çoğu zaman zorla köylüden alınarak belli ellerde toplanması, yaşadığı hak arama çabalarını sembolize eden eşkıyalık, su ve toprak sorunu; öç alma, teknolojik gerilik, traktörün girişiyle emeğin ucuzlaması ve ardından gelen yoksulluk, işsizlik ve buna bağlı olarak kasabaya ve kente göç edenlerin simsarlar elinde sömürülmesi, bununla bağlantılı olarak namus anlayışının ve kişiliğin yozlaşması; kan gütmeye, ırza tecavüz; göçebelikten yerleşik düzene geçişin sıkıntıları, idari yapının tenkidi, çok partili hayat ve köylü, evlilik ve sorunları, köy öğretmenin yalnızlığı, köylünün psikolojik bunalımı... gibi başlıklar altında toplanabilir” (Halman, Horata, 2007, s. 307).

İlk romanlarını 1940'lı yıllarda veren Muazzez Aruoba bu yıllarda da eser vermeye devam eder. 1958 yılında yayımladığı son romanı *Beni Kurtar* ile yazın hayatına bir süre ara verir. Mutlu yarınları ve aydınlık bir Türkiye'yi, bilinçli bireylere, en çok da bilinçli kadınlara bağlayan Aruoba, bu romanında farklı noktalara değinmiştir. İlk romanlarında sıklıkla ele aldığı toplumsal sorunlardan uzaklaşmış, bireyin sorunlara ağırlık vermiştir. Namus anlayışının ve kişiliğin bozulması, duygu karmaşası, bundan doğan hatalar ve bu hataların beraberinde getirdiği ıstırap gibi durumlara rastlanır.

1960'lı yıllara kadar toplumcu gerçekçiliğin ağır bastığı romanların hâkim olduğu bilinmektedir. Bu yıllardan sonra hem içerik hem de teknik olarak bir

takım değişimlerin yaşıandığını göze çapar. Siyasal, toplumsal ve ekonomik değişimler ve bu değişimlerin sonucunda meydana gelen durumlar, yazarların üzerinde durduğu noktalar haline gelir. 1950’li yıllardan sonra çok partili hayata geçiş ve ihtilal sonrası gerçekleştirilen 60 anayasası, bireylerin ideolojik arayış içerisine girmesine, bir takım fikir ayrılıklarına düşmelerine ve gruplaşmalara neden olur. 1980 yıllarına kadar gündemi meşgul eden bu sorunlar, 12 Eylül darbesi ve sonrasında yaşananlar, fikir ayrılığına düşen yazarların eserlerine konu olmuştur. Toplumun yaşadıklarına, onların huzursuzluğuna ve mutsuzluğuna şahit olan yazarlar, toplumu derinden yaralayan meseleleri eserlerinde gündeme getirirler;

“Romanlarının konusunu 12 Mart dönemi uygulamalarından alan romancıların büyük bir bölümü, 68 kuşağı olarak ünlenen siyasal gruplar arasında bulunmuş, eylemlere katılmış ya da bu kuşağın romantik bir yakınlık duymuş kişilerdir. Yaşamlarını öykülediklerileri kişiler çoğunlukla çevreleriyle uyumsuz, yalnızlık çeken, isyankar, biraz marjinal kişilerdir. Söylemleri yerleşik düzene karşı çıkan, sınıfsal çatışmasını ön plana çıkaran kutupluluk üzerinedir. Romantik, gerçekçi ya da doğalcı akıma bağlı olsalar da en büyük hedefleri yaşadıkları/tanık oldukları dönemin gerçeklerini yansıtmaktır” (Halman, Horata, 2007, s. 346-347).

1960-1970 yılları arasında öne çıkan yazarlar, Hasan İzzettin Dinamo, Mehmet Seyda, Rifat Ilgaz, Yusuf Atılgan, Yaman Koray, Nezihe Meriç, Emine Işınsu, Peride Celal’dir. Bu yazarlar, romanlarında I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, bu savaşlardan önce ve sonra zengin olan kişilerin yoksulu ezmesi, aile hayatı, işçinin yaşantısı, toplumsal ve ekonomikselsel değişimler yaşayan Türkiye’nin sorunları, kadının ekonomik yönden erkeklerin baskısından kurtulma sorunu gibi pek çok şey üzerinde dururlar.

1970’li yıllara gelindiğinde roman yazarlarında ve buna bağlı olarak roman türünde verilen eserlerde sayıca büyük bir artış görülür. Bu artışla beraber roman temalarında çeşitlilik ve toplumsal sorunlara yönelim baş gösterir. Bir önceki yıllarda ele alınan köy ve köylü sorunları 1970-1980 yılları arasında da ele alınmaya devam eder. Bunun yanında yazarların da sıkıntısını çektiği 27 Mayıs ve 12 Mart olayları, Türkiye’den Almanya’ya göçün yarattığı sorunlar da bu dönem romanlarının konuları arasında yer alırlar. Türkiye’den Almanya’ya getirilen çocukların dil sorunu, bireylerin çalışma ortamında karşılaştıkları sorunlar, Alman vatandaşlarıyla uyum sağlamada çekilen bir takım sıkıntılar, yurdundan ayrı olmanın vermiş olduğu özlem ve bundan doğan mutsuzluk gibi pek şey bu dönem

yazarlarının üzerinde durdukları noktalardır. Abbas Sayar, Erol Toy, Bekir Yıldız, Muzaffer İzgü, Oğuz Atay, Ümit Kaftancıoğlu, Selim İleri, Melih Cevdet Anday, Erdal Öz, Demir Özlü, Çetin Altan, Oktay Rıfat, Vedat Türkali, Ferit Edgü, Necati Tosuner, Adalet Ağaoğlu, Sevgi Soysal, Güney Dal, Pınar Kür vermiş oldukları eserlerle bu yılların öne çıkan isimleridir.

1980 sonrasında yaşanan siyasal, ekonomik, eğitim ve kültürel alanındaki hızlı değişim, romanı büyük oranda etkilemiştir. Başta eğitim olmak üzere diğer alanlarda kaydedilen ilerleme, toplumun siyaseti geri planda bırakması, tüm dünyayı etkileyen postmodernizm akımı, edebiyatın çizgisini değiştirmiştir. Önceki yıllarda romanda hâkim olan toplumcu gerçekçi anlayışın önemi, yaşanan toplumsal değişimler sonucunda büyük oranda azalır. Toplumsal temaların ağırlıklı olduğu romanlar yerini psikolojik, fantastik ve daha çok birey odaklı romanlara bırakır. 1980 sonrası romanları sadece içerik olarak değişmez, teknik olarak da değişimler yaşar. Üst kurmaca, metinler arasılık, fantastik öge, pastiş, parodi, ironi gibi farklı teknikler kullanılmaya başlanır.

1980-1990 yılları arasında en çok dikkat çeken isimler Orhan Pamuk, Ahmet Altan, Mehmet Eroğlu, Ahmet Yurdakul, Latife Tekin ve Ayla Kutlu'dur. Buket Uzuner, Tezer Özlü, Nazlı Eray, Turgut Özakman, Öner Yağcı, Tahsin Yücel, Hulki Aktunç, Leyla Erbil, Güven Turan gibi isimler de bu yıllar arasında edebiyata katkıları olan, romanı konu çeşitliliği ve kurgu yönünden zenginleştiren roman yazarlarıdır. Bu yıllar arasında eserler veren bu yazarlar, romanlarında Türkiye'nin toplumsal yaşantısı, 12 Eylül öncesi ideolojik olaylar, köyden kente göç, bireyin kent yaşamına uyum sağlama çabaları ve kent içinde düştükleri çıkmazlar, kadına bakış açısı ve günümüz kadınlarına kadar yaşanan sorunlar, bireyin kişilik oluşturmada yaşadığı sıkıntılar, mutsuz insanların mutluluk arayışı, bireyin hayatındaki acılar ve yıkılışları gibi konulara eğilmişlerdir.

1990'lı yıllara gelindiğinde postmodern romanın daha çok ön plana çıktığını söylemek mümkündür. 1980 sonrasında yazarlar romanı, klasik yapısından uzaklaştırmışlar ve romana yeni bir kurgu kazandırmışlardır. Bireyden hareket ederek topluma, toplumdan hareket ederek bireye yönelmişlerdir. İnsanı birey olarak ele almışlar, bireyin toplum içerisindeki yerini irdeleyerek romanlarında bu konu üzerine yoğunlaşmışlardır. Bunu yaparken psikolojik çözümlemelerden

yararlanmışlardır. Bu yıllarda en ilgi çeken romancılar *Boğazkesen* romanıyla Nedim Gürsel; *Engereğin Gözündeki Kamaşma*'yla Zülfü Livaneli; *Meyyalı*'yla Hıfzı Topuz'dur. Ayrıca İnci Aral, Oya Baydar, Metin Kaçan, Dinçer Sümer, Güneli Gün, Aydın Hatipoğlu, Ayşe Kulin, Aslı Erdoğan, Işıl Özgentürk da bu yıllar arasında başarılı eserleriyle adından söz ettiren romancılar olarak bilinmektedirler.

Bu çalışmada 1940-1960 yılları arasında Türk edebiyatına roman türünde dört eser kazandıran Muazzez Aruoba'nın ilk olarak hayatı ve sanatı ele alınmış, daha sonra *Hasret*, *Çile*, *Alev*, *Beni Kurtar* adlı romanları hem yapı hem de içerik yönünden incelenmiştir.

1. MUAZZEZ ARUOBA’NIN HAYATI

Muazzez Aruoba’nın hayatına ilişkin bilgilere ulaşabilecek kaynaklar oldukça sınırlıdır. Yazarın yaşamına dair bir literatür taraması yapıldığında, oğlu İskender Aruoba’nın yazmış olduğu “Annem Muazzez Aruoba...” başlıklı yazı ile Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi’nde yer alan sınırlı öz geçmiş bilgileri dışında bir bilgiye ve kaynağa rastlanmamıştır. Bu nedenle, Muazzez Aruoba’nın hayatına ilişkin bilgilere ulaşmanın en doğru yolu, yazarın ailesine ulaşmak olacağından, Muazzez Aruoba’nın oğulları Çelik Aruoba ve İskender Aruoba ile bir röportaj gerçekleştirilmiştir.

1.1. Ailesi

Muazzez Aruoba’nın ailesi, Balkan Harbi sırasında Türkiye’ye göç eden Boşnak ailelerindendir. Balkan harbine kadar Saraya bağlı bir şekilde kendi topraklarında üretim yapmaya devam ederler. Balkan harbinin çıkmasıyla birlikte bir bölüm köylüleri ve yakın akrabalarıyla Türkiye’ye göç ederler. Türkiye’ye göç eden aile, Kocaeli iline bağlı olan Karamürsel ilçesine yerleşirler. Ailenin bir kısmı deniz kıyısına yerleşirken bir kısmı da Muazzez Aruoba’nın anne ve babası gibi deniz kıyısına üç buçuk kilometre uzaklıkta bir çiftliğe yerleşir. Yaşadığı topraklarda maddi durumu iyi olan bu aile, Türkiye’de büyük bir çiftlik ve hemen evlerinin yanı başında bir fırın satın alırlar. Yunan işgaline kadar da fırın işletmeye devam ederler. Uzun bir süre fırıncılık yapan aile, Karamürsel halkına çok uzun yıllar bedava ekmek dağıtır. Ailenin maddi durumu oldukça iyi olduğu için ihtiyacı olan herkese yardım eli uzatır. Muazzez Aruoba’nın annesi de babası da Karamürsel halkı tarafından sevilen kişilerdir. Buraya yerleştikten yirmi beş yıl sonra babası Mehmet Bey, 1938 yılında kalp krizi geçirerek ölür ve evi çekip çevirmek annesine kalır. Babasının ölümünden sonra çok uzun süre annesi ve kız kardeşi Muazzez Aruoba ile birlikte dir. Bir gün hiç beklenmedik bir olay gerçekleşir ve o gün Aruoba için kara gündür. 1958 yılında İzmit’in dışında lise olmadığından, Gölcük ve Karamürsel ilçelerinin sahilde oturan gençler, daha çok vapur yolculuğu ile İzmit'teki liseye giderler. 1 Mart 1958 günü öğrenciler ve sivil insanların bulunduğu Üsküdar vapuru, şiddetli fırtınanın da etkisiyle batar. O gün vapurun içerisinde Aruoba’nın annesi ve kız kardeşi de vardır. Sadece kırk yolcunun kurtarıldığı faciada Muazzez Aruoba’nın annesi ve kız kardeşi hayatını

kaybeder. Yaşanan bu olay Aruoba'da derin izler bırakır ve o günden sonra kişiliği tamamen değişir.

1.2. Çocukluğu ve Tahsili

Muazzez Aruoba 1916 yılında bir Osmanlı vatandaşı olarak Karamürsel'de islamî hassasiyetleri güçlü bir ailede dünyaya gelir. Aruoba'nın çocukluğu ailesinin satın aldığı çiftlikte oldukça hareketli geçer ve herkes onu haşarı çocuk olarak tanır. Yaşıtlarından oldukça farklı bir çocuk olan Aruoba, büyüklerle ava gitmeyi ve suların içinde oynamayı çok sever. Sürekli suların içinde oynayan, oldukça haşarı bir kız olduğu için ona, "pakta" lakabını takarlar. Çocukluğunun tamamı Karamürsel'de geçen Aruoba, Karamürsel halkı tarafından oldukça sevilir. İlkokul ve ortaokulu Karamürsel'de okuyan Aruoba, bulunduğu bölgede lise olmadığından, Karamürsel'e en yakın olan Bursa Kız Lisesinde yatılı olarak eğitimine devam eder. Bursa Kız Lisesi'nde eğitimine devam ederken nedeni bilinmeyen sebeplerden dolayı oradan ayrılır ve eğitimini İstanbul Cumhuriyet Lisesinde tamamlar. Lise son sınıftayken şiir yazmaya başlar ve bu şiirlerini Cumhuriyet gazetesinde yayımlar. Lise eğitimini de tamamlayan Aruoba, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Felsefe Bölümünü kazanır ancak Aruoba'nın evliliği bölümünde bahsedilen nedenlerden dolayı eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalır.

1.3. Evliliği ve Çocukları

Muazzez Aruoba'nın *Cumhuriyet* gazetesinde yayınlanan şiirlerini ve yazılarını okuyan Fahir Aruoba, onun yazdığı şiirlerden ve yazılardan oldukça etkilenir. O sırada subay olan Fahir Aruoba, görev için İstanbul'a gönderilir. İstanbul'a gelir ve gelir gelmez Muazzez Aruoba ile tanışmak ister. Muazzez Aruoba ile Fahir Aruoba tanışır tanışmaz birbirlerine âşık olurlar, çok geçmeden de 1938 yılında nişanlanırlar ancak evlenmeleri bu kadar hızlı olmaz. Evlenmeye karar verdikleri zaman II. Dünya Savaşı başlar ve savaşın belli bir yerinde ordu tarafından subayların evlenmeleri yasaklanır. Tüm bunlara rağmen Muazzez Aruoba kafasına koyduğunu yapmakta kararlıdır ve harekete geçer. Bulunduğu yerden kalkar Trakya'ya gider ve orada Fahir Aruoba'nın teğmen arkadaşı olan Kenan Evreni bulur. Kenan Evren'e durumu anlatan Aruoba, ondan yardım ister. Kenan Evren ona bir at bulur, o da Evren'in bulduğu at ile cepheye gider. Nasıl

olduğu bilinmeyen bir şekilde Muazzez Aruoba ve Fahir Aruoba köyün muhtarını bularak evlenmek istediklerini söylerler. Ordunun emrine karşı gelmek istemeyen muhtar durumu izah etmeye çalışsa da onlar kararlıdır ve bir şekilde nikâhları kıyılır. Bu yaşananlardan iki yıl sonra, 1940 yılında Fahir Aruoba'nın tayini Ankara'ya çıkar ve Muazzez Aruoba ile Ankara'ya giderler. Bu arada eşini yalnız bırakmak istemeyen Muazzez Aruoba, eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalır. 1942'de ilk çocuğu olan Çelik Aruoba, 1944'te İskender Aruoba ve 1948 yılında Türkiye'nin Nietzsche'si olarak bilinen Oruç Aruoba dünyaya gelir. Tam tarihi net olamamakla birlikte 1946 yılında Fahir Aruoba'nın tayini Ardahan'a çıkar, çoluk çocuk hep birlikte Ardahan'a giderler. İki yıl Ardahan'da görev yaptıktan sonra tekrar tayini çıkar bu kez Kars'a giderler ve ilk çocukları olan Çelik Aruoba okula orada başlar.

1.4. Çalışma Hayatı

Çalışma hayatına 20'li yaşlarda *Cumhuriyet* gazetesinde başlayan Aruoba, *Cumhuriyet* gazetesinden sonra *Demokrat Türkiye*, *Bugün*, *Ülkü*, *Vakit*, *Ulus*, *Gençlik*, *Yeni İstanbul*, *Kudret*, *Haber* ve *Zafer* gazetelerinde çalışma hayatına devam eder. Çeşitli gazetelerde çalışan Aruoba, Ankara'da yayımlanmakta olan *Zafer* gazetesinde çok uzun süre çalışır. Ankara radyosunda "Kadın ve Ahlak" adlı radyo programını sunar. Bir süre Basın Yayın Genel Müdürlüğünde çalışır. Kadın haklarını savunan kuruluşların bazılarında yönetim kurulu üyeliği bazılarında ise başkanlık yapar. Türkiye Kadınlar Konseyi'nin kurucu üyelerinden olan Aruoba, kadın derneklerinde aktif olarak görev alır. 1966-1972 yılları arasında çıkan *Türk Kadını* dergisinde başyazarlık yapar ve 1972 yılında emekliye ayrılır. Asıl mesleği gazetecilik olan ama bunun yanında romancı, şair ve deneme yazarı olarak tanınan Aruoba, 2006 yılında hayatını kaybeder.

1. 5. Mizacı

Muazzez Aruoba sert, duygularını gösteremeyen ve çalışkan biridir. Oğulları Çelik ve İskender Aruoba, annelerinin, öfkелendiği zaman öfkesini gözleriyle karşı taraftaki insana belli eden bir yapısı olduğunu ancak yeri geldiği zaman çok yumuşak bir insan olduğunu; aynı zamanda yerine göre çok otoriter, yerine göre çok anlayışlı olan annelerinin, çok çalışkan ama bir o kadar da dağınık olduğundan bahsederler. (24.09.2020 tarihli röportaj)

1.6. Kişiliği ve fikirleri

Muazzez Aruoba, dinine bağlı biridir. Oğlu Çelik Aruoba'nın tabiriyle mayosuyla, bikinisiyle denize de girer, başını kapatıp kuran dinlemeye de gider. Muazzez Aruoba'nın bu durumunu, Ayşegül Ergül-Arslan çok bir şekilde güzel açıklar;

“Bugünün siyasi ortamında anlaşılması ve bir arada bulunması zor bir ikilik olarak görülecekse de “Müslüman Kemalist” bir kadın olarak nitelendirilir Muazzez Aruoba. Geleneğine çok bağlı bir devrimci, dinine çok bağlı bir Kemalist, tutucu değil koruyucu, gerici değil modern bir muhafazakâr”(Arslan, 2019, s. 44).

Osmanlı vatandaşı olarak dünyaya gelen Muazzez Aruoba'nın içinde inanılmaz bir Atatürk sevgisi vardır. 1966-1972 yılları arasında çıkan *Türk kadını* dergisi hem Atatürk'e olan sevgisini hem de karakterini ortaya koyması açısından dikkate değerdir.

2. MUAZZEZ ARUOBA’NIN SANATI VE ESERLERİ

2.1. Sanatı

Asıl mesleği gazetecilik olan Muazzez Aruoba roman, şiir ve deneme türlerinde kaleme aldığı eseriyle edebiyatımıza katkısı olan yazarlarımızdan birisidir. 1935 yılında ilk yazısını *Cumhuriyet* gazetesinde yayınladıktan sonra edebiyatın hemen her türünde eser vermeye başlar. Çeşitli alanlarda eserler kaleme alan Aruoba, lise son sınıftayken Cumhuriyet gazetesine gidip gelmeye başlar ve o sıralarda arkadaşı ile ortak bir şiir kitabı çıkarır. 1936 yılında R. Ayas ile birlikte yazdığı *Üç His ve Üç Akis* adlı şiir kitabının yayınlanmasıyla yazın dünyasına giriş yapar.

Aruoba, “*Altı Sene Evvel isimli öyküsüyle Seçme Hikâyeler (1940) adlı derlemeye yer*” (Ansiklopedi, 2010, s. 577) alır. Yazarın yayımlanmış *Hasret, Çile, Alev, Beni Kurtar* adlı dört ve sadece hazırlık aşamasında kalmış *Işık* adlı bir romanı; *Kadın ve Ahlak* (1943) adlı bir deneme kitabı, Muazzez Kaptanoğlu adıyla yayımladığı *Üç His ve Üç Âkis* (1936) adlı bir şiir derleme çalışması vardır. Annesinin iki şiir kitabının olduğunu söyleyen Çelik Aruoba, diğer şiir kitabının adının hiçbir yerde yer almadığını, adını kendisinin de bilmediğini, çok aradığını ama bulamadığını söyler. Annesinin ölümünden sonra bir süre yazın hayatına ara veren Aruoba, 1966 yılında başyazarlığını yaptığı *Türk Kadını* dergisini çıkarmaya başlar. Ankara’da çıkmaya başlayan bu dergi, birkaç aylık aksamalar dışında aylık periyotlarla 1972 yılında kadar çıkmaya devam eder.

Yazın dünyasına şiir ile giriş yapan Aruoba’nın ilk şiirleri *Resimli Ay, Servet-i Fünûn* ve *Cumhuriyet* dergilerinde, sonraki şiirleri kendisinin başyazarlığını yaptığı *Türk Kadını* dergisinde yayımlanır. İlk şiirlerinde kadın, aşk, sevgi, gibi duygusal ağırlıklı konulara yer verirken, 1966 yılından sonra yazmış olduğu şiirlerinde daha çok politik konulara eğilir. Aynı zamanda hayatında önemli bir yere sahip olan Atatürk, Aruoba’nın şiirlerinde önemli yer tutar. Şiirlerinde genellikle hece ölçüsünü tercih eder ama az da olsa serbest vezin ile yazılan şiirlerine de rastlanır.

Şairliğinin yanında romancılığıyla da bilinen Aruoba, yazın dünyasına dört roman kazandırır. Romanları *Servet-i Fünûn-Uyanış* dergisinde ve *Ülke, Yeni*

İstanbul, Ulus, Son Telgraf, gibi gazetelerde tefrika edilir. İlk romanı *Hasret* 1943 yılında yayımlanırken, üç yıl aradan sonra *Çile* ve *Alev* adlı romanı aynı yıl içerisinde yayımlanır. Bugün *Çile* adı ile bilinen romanı, “1938’de Servetifünun-Uyanış dergisinde “Çalınan Beste” adıyla tefrika” (Ansiklopedi, 2010, s. 577) edilir. Son romanı olan *Beni Kurtar*, *Çile* ve *Alev* romanlarından on iki yıl kadar sonra yayımlanır. Romanlarında ele aldığı konulara bakıldığında zaman ilk dönem şiirlerinde olduğu gibi aşk, sevgi, kadın gibi konulara eğilir. Romanlarında aşk, sevgi gibi duygusal konulara yer verse de asıl vermek istediği mesaj kadının yeri, konumu ve tanımı üzerine olur. Bütün romanlarında kadına değinir, bilinçli kadınların aydınlık yarın getireceğini dile getirerek okuyucuya mesaj vermeye çalışır. Sadece romanlarında değil, diğer eserlerinde de kadının yeri, konumu ve tanımı üzerinde durur.

2.2. Eserleri

2.2.1 Şiirler

Yazar, lise son sınıftayken *Cumhuriyet* gazetesine gidip gelmeye başlar ve o sıralarda R. Ayas ile birlikte *Üç His ve Üç Akis* şiir kitabını çıkarır. Aruoba, bu şiir kitabıyla yazın dünyasına giriş yapar.

R. Ayas birlikte yazdığı *Üç His ve Üç Akis*, Aruoba’nın bilinen tek şiir kitabıdır. Yazar, bu şiir kitabından sonra şiir yazmaya devam eder ancak kitap hâline getirmeden çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlar. Özellikle 1966 yılında başyazarlığını yaptığı *Türk Kadını* dergisinde yayımladığı şiirler dikkate değer niteliktedir.

2.2.2. Öykü

Yazarın öykü türünde verdiği eser, “Seçme Hikâyeler” (1940) adlı derlemede yer alan *Altı Sene Evvel* adlı öyküsüdür.

2.2.3. Romanlar

Yazın dünyasına şiir ile giriş yapan Aruoba, 1943 yılında ilk romanını okurlarıyla buluştur ve edebiyat dünyasına farklı türde bir eser kazandırır. Yazarın roman türünde verdiği eserler şunlardır:

Hasret (1943)

Çile (1946)

Alev (1946)

Beni Kurtar (1958)

Aruoba, romanlarında genellikle aşk, ıstırap, hasret, intikam gibi bireysel; kadın, vatan sevgisi, halkın savaştan doğan ıstırabı, savaş acıları gibi toplumsal temalara eğilir. Özellikle toplumsal temalar arasında işlediği kadın teması, Aruoba'nın diğer eserlerinde de odak noktasıdır. Genellikle kadının yeri, konumu ve tanımı üzerinde durur.

2.2.4. Deneme

Aruoba'nın, tek deneme kitabı olan *Kadın ve Ahlak*, 1943 yılında Muazzez F. Aruoba adıyla yayımlanır. Bu deneme kitabı, yazarın “kadın” a bakış açısını anlamak açısından oldukça önemlidir.

2.2.5. Dergi

Beni Kurtar romanında sonra bir süre yazın hayatına ara veren Aruoba, 1966 yılında başyazarlığını yaptığı *Türk Kadını* dergisiyle yazın hayatına devam eder. Dönemin önemli yazarlarının da yazılarının yer aldığı bu dergi de şiir ve deneme gibi türlerde eserler verir.

3. MUAZZEZ ARUOBA’NIN ROMANLARININ İNCELENMESİ

3.1. Hasret

3.1.1. Yapı

3.1.1.1. Romanın Tanıtımı

Hasret, Muazzez Aruoba’nın roman dünyasına giriş yaptığı ilk romanıdır. İncelenecek olan *Hasret* romanı, 15 Ekim 1943 tarihinde İstanbul Kenan Matbaasında basılır. Yazarın ilk romanı olan *Hasret*, Feridun Fazıl Tülbentçi, tarafından şu şekilde tanıtılır;

“Hasret, bu topraklara bütün varlıklarıyla bağlanan bembeyaz Türk kızlarının romanıdır. İyiliği, güzelliği, doğruluğu, aşkı ve ıstıraplı terennüm eden “Hasret”, genç kalplerin sevinçleri, aşkları ve ıstıraplarıyla beraber, onu okuyanları benliklerinden kavıyacak kadar kuvvetlidir. Muazzez Aruoba’nın “Hasret”i sadece bir his ve macera romanı değil, aynı zamanda büyük bir ülkenin romanıdır” (Aruoba, 1943, s. 1).

1943 yılında Akba kitabevi tarafından basılan *Hasret* romanı, üç yüz yirmi üç sayfadan oluşmaktadır. Yazar, *Hasret* romanını beş kısımda ele alır, ele aldığı her kısmı da kendi içinde bölümlere ayırır. Romanın birinci ve beşinci kısımları beş bölümden oluşurken, ikinci ve dördüncü kısımları yedi ve üçüncü kısmı dört bölümden oluşmaktadır. Birinci ve beşinci kısımlar; iki, üç ve dördüncü kısımlara nispeten daha kısa tutulur. Romanın asıl konusu ikinci ve üçüncü kısımlarında anlatılır. Aruoba, asıl vermek istediği mesajı geriye dönüş tekniği kullanarak romanın ikinci ve üçüncü kısmında okuyucuya verir.

Özet

Romanın merkezî kişisi olan Tuna ile Mehmet’in tanışması ve özellikle Tuna’nın çevresindeki kişilerin anlatılmasıyla başlayan olaylar, Tuna ile Mehmet’in yaklaşmasıyla devam eder. Tuna vatanına bağlı, bilinçli bir Türk kızıdır. Onun için vatan sevgisi her şeyin önünde gelir. En önemli davası, yurdu ve yurdunun insanların içinde bulunduğu durumdan kurtulmasıdır. Tuna’nın bu davasının yanında bir başka davası daha vardır. Türk kadınlarının bilinçlenmesi gerektiğini savunur ve bunun içinden elinden geleni yapmaya çalışır.

Roman Mehmet’in askerden izin alarak halasının evine gelmesiyle başlar. Mehmet, halasının evine gelirken yolculuk esnasında Tuna ile tanışır ama Tuna’ya

Tuna olarak değil, Zeynep olarak tanır. Mehmet, Zeynep olarak tanıdığı bu Türk kızına âşık olur. Tuna'yı gördüğü andan itibaren aklından çıkaramayan Mehmet, halasına bu durumu anlatır. Aynı zamanda Mehmet'in halası, Tuna'nın felsefe öğretmenidir. Her ikisi de romanın sonuna kadar bu tatlı tesadüfün farkında değillerdir. Mehmet'in halası, Zeynep'in Tuna olduğunu bilmediği için duydukları karşısında şaşırır ve üzülr çünkü onun için beklenmedik bir şey olmuştur. O, bu zamana kadar yeğenini, kızı gibi sevdiği Tuna ile evlendirmenin hayalini kurmuştı. Duyduklarından sonra kurduğu bütün hayallerin yıkıldığını düşünür. Mehmet, askerden iki gün izin aldığı için iki gün sonra geri dönmek zorunda kalır. Mehmet'in askere geri dönüşünden beş ay sonra Tuna ile Hala karşılaşır. Hala, uzun zamandır görmediği Tuna'yı evine davet eder. Olayların kırılma noktası Tuna'nın bu eve gelmesiyle başlar. Tuna, bu evde kendi çocukluğunu ve o güne kadar yaşadığı olayları, tıpkı kendi gibi bu vatana tüm benlikleriyle bağlanmak isteyen kız arkadaşlarının yaşadıkları olayları ve bu olaylar sonucunda hayatın onları nasıl da yaşamak istemedikleri bir hayata sürüklediğini anlatır. İki gün süren misafirliğin ardından Tuna ile Hala tekrar görüşmek üzere vedalaşırlar. Uzun bir aradan sonra yine bir yolculuk esnasında karşılaşan Tuna (Zeynep) ile Mehmet birbirlerine yakınlaşmaya başlar. Mehmet yine bir gün askerden izin alarak halasını görmek için onun yanına gelir ve tam o sırada halası eşinin yanına gitmeye hazırlanır. Gitmeden önce Mehmet'e, Tuna'ya arkadaşlarının yazmış olduğu mektupları ve hatıra defterini verir. Bunları okumasını ve daha sonra Tuna'ya teslim etmesini söyler. Mehmet, askere dönerken yanına aldığı mektupları ve hatıra defterini okur. Tuna'nın o evde anlattığı kızlardan biri olan Leylâ'nın, Tuna'ya yazdığı mektuplar ve Cazibe'ye ait olan hatıra defteri, o genç kızların yaşadıkları üzücü olayları tüm gerçekliğiyle gözler önüne serer. Bu arada Mehmet, Tuna(Zeynep) ile evlenmeyi kafaya koyar ama Tuna'nın bundan haberi yoktur. Belli bir zaman sonra bu düşüncesinden Tuna'ya (Zeynep) bahseder ama beklemediği bir tepki ile karşılaşır. Tuna'nın da Mehmet'e karşı hisleri olmasına rağmen çevresindeki kadınların yaşamış olduğu olumsuz olaylardan etkilendiği için bu konuda acele etmek istemez. Tüm bu direnişlerinin sonunda o da Mehmet'e olan hislerini açığa çıkarır ama yine de Mehmet'e bazı şeylerin zamanı olduğunu söyler. Mehmet tam ümitsizliğe kapılmışken hayat onları hiç beklenmedik anda bir araya getirir. Bir gün Mehmet hem halasını görmek hem de kafasını dağıtmak için halasının evine gelir. Tam o sırada Tuna'da öğretmenini

ziyaret etmek için bu eve gelir ve Mehmet'i karşısında görünce şaşkınlıktan ne yapacağını bilemez. Şaşırın sadece Mehmet ile Tuna değildir, en büyük şaşkınlığı yaşayan kişi Hala'dır. Gördükleri karşısında hem çok şaşırır hem de çok mutlu olur çünkü yeğenin aylarca âşık oldum dediği kızın, kendi istediği kişi olduğunu öğrenir. Bu karşılaşmadan çok kısa bir süre sonra Tuna ile Mehmet evlenir. Zamanda sıçrama yapılarak beş sene sonrasına gidilir ve Tuna ile Mehmet'in evliliklerinin beşinci yılının kutlanacağı gün roman sonlanır.

3.1.1.2. Olay Örgüsü

Olay örgüsü, romanda yer alan olayların belirli bir zaman içerisinde neden sonuç ilişkisi kurularak sıralanmasıdır. Forster, olay örgüsünü tanımlarken ilk olarak öyküyü "*olayların zaman sırasına göre düzenlenerek anlatılması*" (Forster 2019, s. 128) biçiminde tanımlar ve daha sonra "*Olay örgüsü de olayların anlatımıdır; ancak burada üstünde durulan nokta, olayların arasındaki neden-sonuç ilişkisi*" (Forster, 2019, s. 128) diyerek olay örgüsünün sınırlarını belirtir.

Hasret romanı olay örgüsü açısından beş kısma ayrılmaktadır. Her kısım bir diğer kısım ile neden-sonuç ilişkisi ile bağlıdır. Her kısım kendinden sonra gelen kısma gönderiler yapar ve böylelikle olaylar arasındaki bütünlük sağlanmış olur.

I. Kısım

Roman, bir cumartesi sabahı "*Kapının zili, fırtınanın uğultusu içinde acayip bir ahenkle uzadı. Bu saatte misafir olamazdı. Koşup gelenin kim olduğunu sordum. Mehmed'in, bana biraz kısıp gibi gelen sesi endişeyi dağıttı*" (Aruoba, 1943, s. 5) sözleriyle başlar. Birinci kısım Hala'nın ağzından kendisinin, Mehmet'in ve Tuna'nın okura tanıtıldığı kısımdır. Mehmet, bu kısımda hayatının aşkı olan Tuna ile tanışır ve bu kişiyi hayatında büyük bir yere sahip olan halasına anlatır. Hala, Mehmet'in âşık olduğu kızın Tuna olduğunu bilmediği için büyük bir hayal kırıklığına uğrar.

- Mehmet'in, bir cumartesi sabahı askerden iki günlüğüne izin alarak doğup büyüdüğü halasının evine gelmesi.

- Mehmet'in tren yolculuğu sırasında Tuna (Zeynep) ile tanışması ve Mehmet'in Tuna'yı (Zeynep) halasına anlatması.

- Mehmet'in, Tuna'yı (Zeynep) anlatmasıyla hayalleri yıkılan Hala'nın Tuna'yı tanıdığı anı hatırlaması ve Tuna'dan bahsetmesi.

- İzni biten Mehmet'in Trakya'ya dönmesi.

- Tuna ile Hala'nın Kadıköy iskelesinde karşılaşmaları ve birlikte Hızır halanın cenazesine gitmeleri.

- Hızır halanın cenazesinden sonra Tuna'nın, Hala'nın evine gelmesi.

- Deniz Perisi (iç hikâye) hikâyesinin anlatılması.

II. Kısım

İkinci kısım, Tuna'nın, Hızır halanın ve Tuna'nın dört arkadaşının okura Tuna'nın ağzından anlatıldığı kısımdır. Tuna ile Hızır halanın cenazesine giden Hala, Hızır halanın ve cenazesine gelen iki kızın kim olduğunu merak eder. Bunun üzerine Tuna, önce kendi hayatını daha sonra Hızır hala ve arkadaşlarını başına gelen talihsiz olayları anlatır.

- Tuna'nın kendi hayatını ve Anadolu Kız Lisesine gelişini anlatması.

- Kızıl Korsan (iç hikâye) hikâyesinin anlatılması.

- Tuna'nın, Anadolu Kız Lisesinde birlikte okuduğu arkadaşları Suzan, Cazibe, Leylâ ve Hatice'yi tanıtması.

- Tuna'nın, Hızır halanın hayat hikâyesini anlatması.

- Anlattıkları karşında o acı günleri tekrar yaşayan Tuna'nın, Hala'nın evinden ayrılması.

III. Kısım

Üçüncü kısmın üç ve dördüncü bölümü mektuplardan oluşur. Burada kullanılan mektup tekniği, romana olay örgüsü açısından büyük bir katkı sağlar. Bu kısımda Hala'nın, Tuna'ya teslim etmesi için Mehmet'e verdiği Leyla'nın mektupları ile Cazibe'nin defteri yer alır. Mehmet'in, Leylâ'nın mektuplarını ve Cazibe'nin hatıra defterini okumasıyla okuyucu bu iki karakteri yakından tanır.

- Mehmet'in günübirlik İstanbul'a gelmesi, o sırada da Hala'nın Giresun'a eşinin yanına gitmek için hazırlanması.

- Hala'nın Giresun'a gitmesi, Mehmet'in Trakya'ya geri dönmesi

- Mehmet'in, Leylâ'nın mektuplarını okuması ve okudukları karşısında derin üzüntü duyması.

- Mehmet'in, Cazibe'nin Tuna'ya yazmış olduğu hatıra defterini okuması ve Cazibe'nin yaşadıklarına çok üzülmesi.

- Mehmet'in arkadaşı Macit'in, Mehmet'i görmek için alaya gelmesi.

IV. Kısım

Bu kısım, Mehmet ile Tuna'nın (Zeynep) birbirlerini yakından tanıdığı kısımdır. Bu kısımda Tuna'nın Mehmet'e yazdığı mektuplar önemli yer tutar. Yine burada da bir önceki kısımda olduğu gibi mektup tekniği kullanılarak romanın olay örgüsüne katkı sağlanır.

- Tuna'nın, (Zeynep) Mehmet ile görüşmek istediğini söylemek için ona mektup göndermesi.

- Mehmet'i görmek için Trakya'ya gelen Tuna'nın, Mehmet ile buluşması ve bir kahve bahçesinde oturup konuşmaları.

- Mehmet'in, Tuna'nın yanından ayrılması ve alaya geri dönmesi.

- Tuna'nın, köyle meydan arasındaki ağaçların en büyüğünün altında buluşmak için Mehmet'e mektup göndermesi.

- Gelen mektup  zerine Mehmet'in, arkadaşı Macit ile yola çıkması.

- Mehmet'in isteği  zerine Macit'in, mektupları Tuna'ya götürmek için İstanbul'a gitmesi.

V. Kısım

Son kısımda Mehmet, Zeynep olarak tanıyıp  şık olduğu kızın Zeynep değil de Tuna olduğunu öğrenir. Bu karşılaşma onu hem çok şaşırtır hem de çok  zer.

Asıl onu şaşırtan, üzen şey Zeynep ile Tuna'nın aynı kişi olması değil, en yakın arkadaşı Macit'in yaşadığı travmadır. Mehmet, ilk zamanlar âşık olduğu kişiyle Tuna'nın aynı kişi olduğunu bilmediği için arkadaşı Macit'e, Tuna ile tanışmasını söyler çünkü arkadaşının evlenip mutlu bir yuva kurmasını ister. Arkadaşına iyilik yapmak isterken farkında olmadan büyük bir kötülük yapar. Tuna ile Zeynep'in aynı kişi olduğunu öğrendiği gün büyük bir yıkım yaşar ve böyle bir duruma sebebiyet verdiği için arkadaşına karşı vicdan azabı çeker.

- Hala'nın mektubu üzerine Mehmet ile Macit'in İstanbul'a gelmesi.
- Tuna'nın, Hala'nın evine gelmesi, Mehmet ile karşılaşması ve bütün gerçeklerin açığa çıkması.
- Mehmet'in alaya geri dönmesi, Macit ile karşılaşması.
- Tuna'nın üniversiteden mezun olması, Mehmet ile evlenmesi.

3.1.1.3. Zaman

Zaman kavramı, insan zihnini en çok meşgul eden kavramdır. Bunun sebebi zaman kavramının sahip olduğu karışıklıktır. Birçok disiplin zaman kavramını kendi bakış açılarıyla değerlendirmeye çalışır fakat “*bütün izah ve yorum çabalarına rağmen, zaman kavramı ‘tanımlanması en zor kavram’ olarak kabul edilmiştir*” (Tekin, 2014, s. 119). Tanımlanması zor olan bu kavram, hayatın hemen her alanında vardır. Diğer alanlarda olduğu gibi edebî eserlerde önemli yer tutan zaman, özellikle romanda bütünü parçasını gibidir.

Romanda zaman kavramı, romanı meydana getiren temel unsurlardan biridir. Sanat eseri zamana bağlı bir varlıktır bu yüzden de “*belli bir zaman bölümü içinde yaratılır*” (Tunalı, 1971, s. 63). Anlatmaya bağlı edebî metinlerde belli ya da belirsiz bir zaman vardır. Zamandan soyutlanmış bir roman düşünülemez, “*romanda zamana bağlılık zorunludur, yoksa roman yazılamaz. Her romanda bir saat*” (Forster, 2019, s. 67) vardır ve romanın temelinde yer alan hikâye, olayların zaman sırasına göre anlatılır.

Bu bölümde *Hasret* romanında zaman ele alınmıştır. *Hasret* romanında zaman; nesnel zaman, anlatma zamanı ve vaka zamanı olmak üzere üç şekilde

incelenmiştir. Muazzez Aruoba'nın bu romanda kurguladığı zaman, kendi hayatı ile paralellik gösterir. Yazar, şahit olduğu ve yaşadığı olayları *Hasret* romanının zamanını kurgularken kullanmıştır.

3.1.1.3.1. Nesnel Zaman

Nurullah Çetin, nesnel zamanı farklı şekillerde tanımlar;

“Kozmik zaman. Takvime bağlı olan zaman. Çerçeve zaman. Aktüel zaman. Somut, var olan, gerçek zaman. Dış zaman, geçip giden tarih. Dış dünyanın, evrenin, toplumların yaşamış oldukları, insan bilincinin bir bakıma dışında kalan genel zamandır. Romanın dışında da var olan herkesin paylaştığı ortak zaman dilimi. Romanda nesnel zaman, romana göre canlı olan, gerçek olan ya da yüzey yapıda, ön planda yer alan zaman dilimidir” (Çetin, 2013, s. 129).

Çetin'in yapmış olduğu tanımlardan yola çıkarak nesnel zamanın kurmaca değil, var olan gerçek bir zaman olduğunu söylemek mümkündür dolayısıyla nesnel zamanı, vaka zamanıyla karıştırmamak gerekir. Vaka zamanında romanda gerçekleşen olaylar kurmacadır ve böyle bir durumda zamanının gerçek olması beklenemez. Nesnel zamanda böyle bir durum söz konusu değildir çünkü nesnel zaman, yaşanılan gerçek zamandır. Bu zaman kimse tarafından değiştirilemez bu yüzden nesnel zamanı tespit etmek, vaka zamanını tespit etmekten daha kolaydır.

Bazı romancılar, romanın nesnel zamanını kesin tarihler vererek belirtir, bazıları ise zaman kavramlarını kullanarak zamanı belirlemeye yardımcı olur. Tekin, bu konuya ilişkin Tomaşevski'nin belirlediği üç yoldan çıkarımlar yaparak şunları söyler;

“Birincisi, yazar bize olayın geçtiği tarihi verir. Bunu da iki şekilde gerçekleştirir: ya bizzat olayın kesin tarihini (yılı, ayı, gün ve saatini veya mevsimini) verir ya da olayla ilgili “o sırada”, “iki yıl sonra” gibi ibareler kullanır. İkinci yolla zamanın ne kadar sürdüğünü gösterir. Üçüncü yol, zamanı veya olayların sunuluşunda geçen veya yaşanan süreyi hissettirir”(Tekin, 2014, s. 139).

İncelenecek olan *Hasret* romanında da net tarihler verilmez, yazarın kullandığı zaman kavramlarıyla tespit edilmeye çalışılır. Romanda kullanılan bu zaman kavramlarından yola çıkarak, romanın nesnel zamanının toplamda altı yıllık bir süreçten oluştuğu tespit edilir. Bu altı yıllık sürece ilişkin yapılan tespitler, romandan alıntılar yapılarak verilmeye çalışılmıştır. Roman şu şekilde başlar;

“Kapının zili acayip bir ahenkle uzadı. Bu saatte misafir olamazdı. Koşup, gelenin kim olduğunu sordum. Mehmedin, bana biraz kısık gibi gelen sesi endişemi dağıttı:

_Benim, hala, benim; yabancı değil...

Kapıyı açtığım zaman, yüzümü, kuvvetli bir rüzgarın kamçılacağı kar taneleri yaladı. Mehmet gülümsüyordu. Bavulunu fırlatıp boynuma sarılırken, şapkası yere yuvarlandı. Bayram gününe kavuşmuş küçük bir çocuğa benziyordu. Yavaşça fısıldadı” (Aruoba, 1943, s. 5).

Romanın başlangıcında net bir zaman verilmemiş ancak “rüzgârın kamçılacağı kar taneleri” cümlesinden bir kış ayı olduğu anlaşılır. Romanın ilerleyen kısımlarında Mehmet’in askere dönmesinin üzerinden beş ay geçtiği söylenir ve tam o sıralarda da Hala ile Tuna bir Mayıs sabahı Kadıköy iskelesinde karşılaşır. Tüm bu çıkarımlar romanın Aralık ayında başladığını gösterir. *Hasret* romanın bitişi de şu şekildedir;

“Kuvvetli bir tipi etrafı sarmıştı.. göz gözü görmüyor. İstanbul nadir gördüğü kışlardan birisini yaşıyor (...)

-- Tuna çok iyi.. Ben de ona çiçek bulmağa gidiyorum.

-- Beşinci seneniz değil

mi, Mehmet? Tuna’yı gördüğün gecenin üzerinden tam beş sene geçti” (Aruoba, 1943, s. 322).

Mehmet ile Tuna bir kış ayında Hala’nın evinde karşılaşır. Roman, bu karşılaşmadan bir önceki kış başlar ve verilen bu bilgiler bu karşılaşmaya kadar olan sürecin bir yıl olduğunu gösterir. *“Beşinci seneniz değil mi, Mehmet? Tuna’yı gördüğün gecenin üzerinden tam beş sene geçti” (Aruoba, 1943, s. 322)* cümlesinden zamanda sıçrama yapılarak beş yıl sonrasına gidildiği anlaşılır. Bu çıkarımlar sonucunda, romanın nesnel zamanının toplamda altı yıllık bir süreçten oluştuğu tespit edilir. Mehmet ile Tuna’nın, Hala’nın evinde karşılaştığı günden bir yıl öncesi bir kış günü başlayan roman, o karşılaşmanın üzerinden beş yıl geçmesiyle yine bir kış günü sonlanır.

3.1.1.3.2 Vaka Zamanı

Çetin, vaka zamanını *“romanda olayların geçtiği”* (Çetin, 2013, s. 129) zaman olarak tanımlar. Vaka zamanı, nesnel zamanı da içerisine alan kurmaca bir zamandır. *“Olayların sırası, süresi ve sıklığı bu zaman dilimi içinde düzenlenir”*

(Narlı, 2002, s. 94). Vaka zamanında olaylar, bazen aynen bazen daraltılarak bazen de genişletilerek aktarılır.

Hasret romanında vaka zamanının başlangıcı, Balkan Harbi (1912) dönemini kapsar. Romanın yardımcı kişilerinden biri olan Mehmet'in, babasının Balkan Harbi patladığı sırada eşini ve çocuğunu bırakıp cepheye gitmesi, Tuna'nın Balkan Harbi döneminde doğması bunun kanıtı niteliğindedir. 1912 yılında başlayan roman, 1941'de sona erer. Romanın genel kurgusu, Tuna'nın doğumundan başlayarak şimdiki zamana kadar geçen 29-30 yıllık süreci kapsar.

Romanda zaman unsurunun kronolojik olarak verilmesi şart değildir. Olaylar bazen özetlenerek, bazen atlanarak, bazen de geriye dönüşlerle anlatılır. Tekin de *“Bir yazardan, olayları mutlaka kronolojik sıraya göre anlatması beklenmemelidir. Anlatma süresinin şu veya bu şekilde biçimlendirilmesi, yazarın niyetini, beklentisini, dünya görüşüyle, dünyayı kavrayışıyla ve olayların seyriyle ilgili husustur”* (Tekin, 2014, s. 133) diyerek bu konuya açıklık getirir. Vaka zamanı, nesnel zaman gibi kronolojik değildir ve olması da beklenmez. Bu durum vaka zamanı ile nesnel zamanı birbirinden ayıran önemli özelliklerden bir tanesidir. *Hasret* romanında da tam olarak bu durum söz konusudur. Romanın vakası kronolojik olarak değil, şimdiki zamandan geçmişe, geçmişten tekrar şimdiki zamana uzanan akronik bir zaman ile verilir. Tanık anlatıcının sözü kahraman anlatıcıya bırakmasıyla geçmişe dönüş, kahraman anlatıcının sözü tanık anlatıcıya bırakmasıyla da şimdiki zamana dönüş süreci başlar. Romandan alınan örneklerle bu süreç net bir şekilde ortaya koyulur.

Tuna'nın, Hala'nın evine gelmesiyle başlayan süreç, geçmişe dönerek hayat hikâyesini anlatmasıyla devam eder ve evden ayrılmasıyla son bulur. Şimdiki zamandan geçmişe, geçmişten tekrar şimdiki zamana uzanan bu süreç, romanda şu şekilde gerçekleşir;

“Tuna başını çevirip garip bir bakışla gözlerime baktı:

– Güzel hikaye dediniz hocam. Kimbilir, belki de doğrudur. Size Hızır Hala'yı anlatacaktım. Yalnız bunu anlatmak biraz güç olacak. Çünkü Hızır Hala'yı anlamanız için Hızır Hala'nın etrafındaki kızları da tanımanız lâzım.

– Bunlardan en iyi tanıdığım sensin, dedim. Senin hayatından başlayamaz mısın?

– Ben de onu düşünüyorum, hocam. Fakat bu biraz uzun sürecek. Sizi yormaktan korkarım.

– Peki hocam, başlayayım öyleyse...”(Aruoba, 1943, s. 56).

Tuna ile Hala arasında geçen bu konuşma şimdiki zamana aittir. Romanda tanık anlatıcı konumunda olan Hala'nın, sözü kahraman anlatıcı konumunda olan Tuna'ya bırakmasıyla şimdiki zamandan geçmişe dönüş süreci başlar ve o süreç romanda şu şekilde gerçekleşir;

“Çalışma odamın sessizliği içinde Tuna'nın genç sesini dinliyorum:

– Büyük Harbin son senesinde, Marmara'nın kıyılarını süsleyen küçük bir kasabada doğmuşum. Yurda çakal sürüleri gibi dolan düşmanlar, benim küçük kasabama kadar uzanmışlar. Yollarda kadınların elbiseleri parçalanmış.. çocuklar, ihtiyaçlar süngülenmiş.. erkekleri odun keser gibi doğramışlar.. evleri soymuş, dükkanları yağma etmişler.

(...) Bu karanlık günlerde biz İstanbul'a kaçmışız.. çocukluğumuzun ilk günleri Boğaz'da, Kadıköyü'nde, Fatih'te geçmiş.

İlk hâtıram, denizin üzerine doğru uzanmış acayip bir odadır. Bu odanın ortasında delikler vardı”(Aruoba, 1943, s. 57).

Yukarıdaki gibi başlayan geri dönüş süreci, Tuna'nın kendi hayatını ve arkadaşlarının hayatını anlatmasıyla devam eder. Kahraman anlatıcı konumunda olan Tuna'nın, sözü tanık anlatıcıya konumunda olan Hala'ya bırakmasıyla da geçmişten şimdiki zamana dönüş sağlanır. Geçmişten şimdiki zamana dönüşü sağlayan Tuna ile Hala arasında geçen konuşma şu şekilde gerçekleşir;

“Tuna'nın yanakları iyice kızarmıştı.

– Tuna, dedim, bugünlük bu kadar yetişir. Defteri ve mektupları bana bırak. Çok yoruldun.

– Zaten anlatacak bir şey kalmadı hocam. Size bunları bırakacağım, bunları okuduktan sonra bir gün genç kız olarak karşınıza çıkacak Ayşe'nizi iyi anlar daha iyi yetiştirirsiniz.

–Vapur vakti geliyordu. İkimizin de İstanbulda işi vardı. Konuşmadan hazırlandık. (Aruoba, 1943, s. 127).

Hasret romanında yaşananlar olaylar vaka zamanına genişlemelerle ve daraltmalarla yansıtılır. Özellikle Hasret romanında genişletmelerin önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Romandaki asıl zaman, geriye dönüş tekniğiyle genişletme yapılarak ilerler. Romanda ilk olarak Hala'nın çocukluk ve gençlik yılları zamanda geriye dönülerek anlatılır daha sonra romanın merkezî

kişisi konumunda olan Tuna, sözü Hala'dan emanet olarak alır ve geriye dönüş yaparak çocukluk yıllarından itibaren başından geçen olayları anlatır.

Romanda ilk geriye dönüş, Hala'nın çocukluk ve gençlik yıllarını hatırlamasıyla başlar ve romanın merkezî kişisi olan Tuna ile ilk karşılaştıkları ana kadar devam eder. Hala, geçmiş zamanı hatırlayarak okura anlattığı Tuna ile uzun bir aradan sonra Kadıköy iskelesinde karşılaşır. Bu karşılaşmadan birkaç gün sonra Tuna, Hala'nın daveti üzerine onun evine gider. Bu eve geldikten sonra sözü Hala'dan emanet olarak alır ve geriye dönüş tekniği kullanarak çocukluk yıllarından itibaren yaşadığı olayları anlatır;

“– Büyük harbin son senesinde, Marmara'nın kıyılarını süsleyen küçük bir kasabada doğmuşum. Yurda, çakal sürüleri gibi dolan düşmanlar, benim küçük kasabama kadar uzanmışlar. Yollarda kadınların elbiseleri parçalanmış.. çocuklar, ihtiyarlar süngülenmiş.. erkekleri odun keser gibi doğramışlar.. evleri soymuş, dükkanları yağma etmişler. (...)” (Aruoba, 1943, s. 57).

Hasret romanında geriye dönüş tekniği ne kadar önem arz ediyorsa özetleme tekniği de o derece önem arz etmektedir. Özetleme tekniğini kullanarak hayat hikâyesini anlatan Tuna, özellikle Anadolu Kız Lisesinde geçirdiği üç yıllık zaman dilimini bu teknikle vermeye çalışır. Bu zaman diliminde Tuna'nın zihninde yer etmiş anılardan bahsedilir.

Hasret romanında bazı olaylar anlatılırken net bir tarih verilmez, verilen zaman kavramlarından yola çıkarak tespit edilmeye çalışılır. Örneğin Tuna'nın Anadolu Kız Lisesine hangi tarihte geldiğinden, bu okuldan hangi tarihte ayrıldığından bahsedilmez sadece bu okulda üç yıl kadar okuduğundan bahsedilir. Tuna'nın geriye dönerek anlattıklarından yola çıkarak onun bu okula geliş tarihi tespit edilebilir. Tuna, Anadolu Kız Lisesine gideceği zamanı şu şekilde anlatır;

“Bütün inkılâplar birbiri ardından yurdumuzu cennetleştiriyor, yurdumun insanlarını bu cennete lâayık insanlar haline getiriyordu. Kadınlar karanlıktan kurtulmuş, kafesleri kırmışlardı. Şapka ve dil inkılâbı büyük kaynaşmalarla halkın içine girmişti. (...) İlk mektebimi bitirdim.. herkes mesuttu. Babam benden çok şey bekliyordu. Birçok münakaşalardan sonra beni leyli olarak Anadolu Kız Lisesine göndermeğe karar verdiler” (Aruoba, 1943, s. 72).

Balkan Harbi döneminde doğan Tuna'nın, verdiği bilgiler doğrultusunda Anadolu Kız Lisesine geliş tarihinin 1926 olduğu anlaşılır. Üç yıl burada eğitimine devam eder ve babasının istediği üzerine buradan ayrılarak Cumhuriyet Lisesine gider ve eğitimini burada tamamlar. Lise eğitimini tamamladıktan sonra

İstanbul Üniversitesinde felsefe bölümünde okumaya başlar. Tuna'nın, felsefe bölümüne ne zaman başladığına dair de net bir bilgiye rastlanmaz ama romanın bir bölümünde Hala'nın *“aradan üç yıl geçmişti. Bu üç yıl içinde Tunayı vakit vakit görüyordum. Felsefeye gidiyordu. Hocalarından sınıfının en iyi talebesi olduğunu işitiyordum”* (Aruoba, 1943, s. 28) sözleri, Tuna'nın liseden mezun olduktan sonra çok ara vermeden üniversiteye başladığını gösterir.

Romanın yardımcı kişilerinden biri olan Mehmet'in hayatına ilişkin verilen bilgilerde de bazı zaman belirsizlikleri vardır. Mehmet, üniversiteyi Amerika'da okumuştur ancak Mehmet'in hangi tarihte Amerika'ya gittiğine, ne kadar bir süre Amerika'da bulunduğu dair bir bilgi yoktur. Balkan Harbi döneminde dokuz aylık bir bebek olan Mehmet, romanın başlangıcında 29 yaşındadır. Romanın bir bölümünde Mehmet'in Amerika'dan “geçen sene” döndüğü söylenir. *Hasret* romanın 1940 yılında başladığı varsayılırsa, Mehmet'in 1939 yılında Amerika'da olduğunu söylemek mümkün ancak ne zaman gittiği ve ne kadar bir süre orada kaldığı bilinmemektedir.

Yazar, olayların geçtiği tarihi “on yıl evvel”, “Balkan Harbi Dönemi”, “üç yıl geçmişti”, “bir mayıs sabahı”, “İnkılâp Dönemi”, “konuşmamızın üzerinden bir ay sonra”, “beş yıl sonra” gibi ibareler kullanarak vermeye çalışır fakat bazı olaylar anlatılırken zaman net olarak verilmez. Mehmet'in askerden izine gelişi, Hala'nın kocasının yanına Giresun'a gitmesi, Mehmet'in Tuna ile karşılaşması, Tuna'nın Macit ile buluşması gibi pek çok olay, tarih belirtilmeden anlatılır. “Cumartesi günü”, “kış gecesi”, “bahar gecesi” gibi sadece belirli gün ve mevsim adları vererek kozmik zaman ön plana çıkarılır. Romanda “üç yıl süren hasret”, “yıllardan beri”, “saatlerce”, “akşama kadar”, “günlerce”, “üç ay sürdü” gibi zamanın ne kadar sürdüğünü gösteren ibarelere de yer verilir.

3.1.1.3.3 Anlatma Zamanı

Çetin, anlatma zamanını *“romanda geçen olayların birisi tarafından öğrenilip aktarıldığı, okuyucuya sunulduğu zaman”* (Çetin, 2013, s. 130) olarak tanımlar. Bu zaman, iki şekilde gerçekleşmektedir. Anlatıcı, bir olayı üzerinden çok geçmeden (anında aktarma) okura sunabileceği gibi aradan on yıl geçtikten sonra (sonradan aktarma) da sunabilir. *“Vak'a zamanı” ile “anlatma zamanı” arasında geçen süre, gerek romancının kazandığı deneyim ve gerekse roman*

sanatının, hatta olayların gelişimiyle ilgilidir ve mutlaka dikkate alınmalıdır” (Tekin, 2014, s. 131). Aynı zamanda vaka zamanı ile anlatma zamanı arasındaki süre, yazarın geçmişe yeni bir göz ile bakmasını sağlar.

Hasret romanı, 1943 yılında okur ile buluşur. Aruoba, *Hasret* romanında Balkan Harbi döneminde yaşamış, vatanına bağlı olan Türk kızlarının hayatını anlatır. Romanın vaka zamanı, 1912 yılında başlar ve 1941 yılında sona erer. Romanın vaka zamanı ile anlatma zamanı arasındaki mesafe otuz bir yıldır. *Hasret* romanında olaylar olup bittikten otuz bir yıl sonra okurla buluştuğu için sonradan aktarma örneğidir. Tekin, aradan geçen bu uzun zamanın eser üzerinde farklı etkiler yaratabileceğinin üzerinde durur;

“Sonradan aktarmada bazı olaylar unutulabilir, bazı olaylar ve onlara bağlı olan zamanlarda hatırlatma ve çağrışımlarla ilave edilebilir. Dolayısıyla bu tür aktarmada olayların oluşu ile yazılışı arasında geçen zaman süresi, değiştirici dönüştürücü bir etkiye sahiptir” (Tekin, 2014, s. 132).

Yapılan literatür taraması sonucunda *Hasret* romanına ilişkin detaylı bir bilgiye ulaşılamadığından geçen bu zamanın eserde ne gibi değiştirici dönüştürücü bir etki yarattığını tespit etmek mümkün değildir ancak geçen sürecin eser üzerinde mutlaka bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.1.4 Mekân

Romanda *“olay örgüsünü oluşturan, olay parçalarının geçtiği yer mekândır. Kişiler, bir çevrenin içerisinde ve belirli bir zaman diliminde yaşarlar”*(Aktaş, 2017, s. 64). Romanın önemli parçalarından biri olan mekân, olayların okur tarafından gerçekçi bir şekilde algılanmasını, *“tabiri caizse, romanın ayağının yere basmasını sağlar”* (Tekin, 2014, s. 143). Her romanın *“vak’anın, “gerçek” veya “muhayyel” –hatta “ütöpik”- mutlaka bir mekâna”* (Tekin, 2014, s. 143) ihtiyacı vardır. Okur, kullanılan mekânlar sayesinde olayın geçtiği çevreyi daha iyi tanır ve o yönde bir tutum takınır.

Romancılar tarafından mekân unsuru daha çok dekor görevindedir ancak bazı romancılar mekân unsurunu;

a) olayların cereyan ettiği çevreyi tanıtmak,

b) roman kahramanlarını çizmek

c) toplumu yansıtmak

d) atmosfer yaratmak

cihetinde kullanabilir ve o, olayları şekillendirirken bunlardan birini devreye soktuğu gibi, bir kaçını da dikkate alabilir” (Tekin, 2014, s. 143).

Tüm bu kullanımlar romanın okur tarafından daha gerçekçi bir şekilde algılanması içindir. Romanda kullanılan mekân unsuru, kurgusal dünyayı daha görünür yaptığı için okur olayları daha gerçekçi bir şekilde algılar. Yazarın, mekân unsurunu romanda hangi amaçla kullandığını tespit ettikten sonra çeşitli sınıflandırmalardan ve romanda kullanılan mekân tasvirlerinden yararlanarak mekân incelemesi yapılır.

Türk edebiyatında edebî eserlerde mekân kavramı, somut ve soyut olmak üzere iki şekilde sınıflandırılır. Nurullah Çetin, somut mekânları “*açık ve kapalı mekânlar*” (Çetin, 2013, s. 136-137) olmak üzere ikiye, soyut mekânları ise “*ütopik, fantastik, metafizik ve duyuşsal mekânlar*” (Çetin, 2013, s. 138-139) olmak üzere dört şeklinde sınıflandırır. Bu çalışmada Çetin’in yapmış olduğu sınıflandırması temel alınmıştır ancak Aruoba’nın *Hasret* romanında soyut mekâna rastlanmadığı için roman yalnızca somut mekân bağlamında incelenmiştir.

3.1.1.4.1. Somut Mekân

Nurullah Çetin, somut mekânı, “*roman kişilerinin gerçek hayatta olduğu gibi içinde bulundukları ve her çeşit faaliyetlerini sürdürdükleri, bu evrene ait somut, bildiğimiz*” (Çetin, 2013, s. 136) mekânlar olarak tanımlar. Somut mekânlar anlatıda açık mekân ve kapalı mekân olmak üzere iki şekilde görülebilir.

3.1.1.4.1.1. Açık Mekân

Açık mekânın bir diğer isimleri “Dış mekân,” “geniş mekân”dır. Açık mekânlar, anlatıda kahramanların güven içinde oldukları mekânlardır. “*Açık ve geniş mekanlar, içtenlik mekanlarıdır. İçtenlik, mekanı içten dışa doğru çeviren ve açan bir niteliktir. Bu mekanlarda karakter kendisiyle, çevresi ve bütün evrenle uyum içindedir*” (Korkmaz, 2007, s. 411). Kapalı mekâna göre kişinin kendini daha iyi hissettiği mekândır. Romanda olaylar kimi zaman bir kapıda, bahçede, yolda, denizde, dağda ve bayırda geçebilir. Özellikle bir savaşı ve göçü konu alan

romanlarda açık mekâna çok sık rastlanır. Bu tarz mekânlarda, mekândan çok roman kahramanlarının hal ve hareketleri ön plana çıkar.

Hasret romanında açık mekânlar, bir diğer isimleriyle “dış mekân” ya da “geniş mekân” da denilen başlıca mekânlar şunlardır: İstanbul, İzmir, Trakya ve Amerika. Romanda asıl olaylar İstanbul ve Trakya’da geçer. Amerika ve İzmir romanda yalnızca isim olarak anılmaktadır.

Tuna’nın çocukluğunun geçtiği Boğaz, Kadıköy ve Fatih, Hala ile karşılaştığı Kadıköy İskelesi, Hızır halayı defnetmek için gittikleri Karaca Ahmet mezarlığı, Hala’ya okusun diye verdiği mektupları Macit’ten aldığı Beyazıt meydanı, Trakya’dan döndükten sonra kaldığı Heybeli, İstanbul’un içinde öne çıkan diğer semtlerdir.

Mehmet’in Amerika’dan döndükten sonra asker olarak gittiği Trakya, romanda asıl olayların gerçekleştiği bir diğer mekândır. Mehmet, Tuna ile bir tren yolculuğunda tanıştıktan bir süre sonra Trakya’da buluşur. Mehmet ile Tuna’nın asıl olarak yakınlaştıkları yer burasıdır. Trakya’da ön plana çıkan yerler, Mehmet’in Tuna ile buluştuğu Kuleli köyü ve orada yer alan bir kahvenin bahçesidir. Bu mekânlar, Mehmet ile Tuna arasındaki ilişkinin seyri açısından önem arz eder. Mehmet’in Trakya dışında bulunduğu diğer mekânlar; izne geldiği sırada bulunduğu Kadıköy İskelesi ve halasını yolcu etmek için geldiği iskele’dir.

Bu mekânlar dışında Cazibe’nin herkesten ve her şeyden kaçmak için sığındığı köyde kaldığı hanın bahçesi, Leylâ’nın yaşadığı Çöltepe’de bulunan dağ ve bayır romanda yer alan diğer açık mekânlardır.

3.1.1.4.1.1.1. Açık Mekân Tasvirleri

Hasret romanında yapılan açık mekân tasvirleri oldukça sınırlıdır. Sınırlı sayıda yapılan bu tasvirlerin çoğu bir amaca hizmet eder. Yazarın bu romanında kullandığı açık mekânlar araçtan çok amaç görevindedir. Romandan alınan bazı örnekler bunun kanıtı olmaya yetecek niteliktedir.

Romanda yapılan ilk açık mekânların tasviri, Tuna’nın babasıyla gittiği köylerde gördüklerini anlatmasıyla başlar. Tuna, sadece mekânın tasviri yapmaz, savaşın hem mekân üzerindeki hem de toplum üzerindeki etkisinden bahsederek

mekânın toplum üzerindeki etkisini göstermeye çalışır. Tuna, babasıyla gittiği bu köyleri, “her adımda düşmanların kasabamdan geçtikleri belli oluyordu. Yıkık duvarlar, çökmüş damlar, bozuk çeşmeler, yarım insanlar, geçmiş günlerin hâtıralarını canlandırıyordu” (Aruoba, 1943, s. 64) şeklinde anlatır.

Romanın önemli karakterlerinden biri olan Cazibe, hayatında yaşadığı olumsuzluklardan kurtulmak için bir köye yerleşir. Bu köyde ve kaldığı handa yaşadıklarını arkadaşı Tuna’ya anlatmak için bir defter tutar. Bu defterde kaldığı hanı şu tasvir eder;

“Hanın hemen yanında, kuvvetli bir şırıltı ile akan ve aşağılarda küçük şelâleler vücade getiren bir dere akıyor. Çitle çevrili bahçeleriyle baştan aşağı süslenmiş, cinsini henüz bilmediğim ağaçlar var.

Bu ağaçların bittiği yerde, büyük bir sebze bahçesi görünüyor. Bahçenin sarmaşıklarla örtülü bir kapısı, bahçesi çeviren çit baştan aşağı sarmaşıklarla örülmüştür — büyük bir koruda tepelere yükselen ağaçlı bir yola açılıyor. (Aruoba, 2013, s. 176).

Romanda açık mekân olarak tasviri yapılan son mekân, Mehmet ile Tuna’nın buluşmak için sözleştikleri Kuleli köyünde bulunan kahvenin bahçesidir. Mehmet ile Tuna’yı etkileyen bu bahçe, anlatıcı tarafından şu şekilde tasvir edilir;

“Kahve, dışı kireçle beyazlatılmış küçücük toprak bir damdı. Etrafı çitle çevrili geniş bahçesinde bodur iki akasya, tozlu yapraklı birkaç iğde, toparlak yüzlerini güneşe çevirmiş bir sürü ayçiçeği vardı. Bodur akasyaların yarım gölgeleri çardağa kadar uzanıyordu. Tozlu yapraklı iğdelerin bile, bu bahçede başka bir güzelliği vardı” (Aruoba, 2013, s. 231).

“Gülerek bahçeye doğru yürüdüler. Çardağı ören akşamsafaları mor, kırmızı çiçeklerle süslenmişlerdi. Bahçe yeni sulanmıştı. Birbirine karışan çiçeklerin kokusuna toprak kokusu karışıyordu.

Zeynep çocuk sevinci ile:

— Senin bahçende bahar var Hasan baba, dedi. Trakya’da ancak nefes almak için duran baharı, buraya nasıl sakladın?..”(Aruoba, 1943, s. 238).

Romanda kullanılan açık mekânlara genel olarak bakıldığında mekândan çok roman kahramanlarının hal ve hareketlerinin ön plana çıktığı görülür. Yukarıda ele alınan üç mekân dışında yer alan diğer mekânların sadece isimlerine yer verilir. Romanda tasviri yapılan mekânlar arasında en dikkat çeken Hasan babanın kahvesidir. Tuna, “Trakya’da ancak nefes almak için duran baharı, buraya

nasıl sakladın” cümlesiyle hem mekânın güzelliğine hem de dönemde yaşanan olaylara gönderme yapar.

3.1.1.4.1.2. Kapalı Mekân

Kapalı mekân’ın bir diğer isimleri “dar mekân” ya da “iç mekân”dır. Oda, ev, yatakhane, dükkân, büro gibi mekânlar, kapalı mekânlardır. Anlatı da kapalı mekânlar daha çok kişinin psikolojik durumunu anlatırken kullanılır. Bu tarz mekânları tercih eden kişilerin daha çok bunalım yaşayan, içe dönük kişiler olduğu söylenebilir. *Hasret* romanında da yaşadıkları olaylardan ötürü kendini dış dünyadan soyutlanmış kişiler olduğu için romanda yer alan kişiler açık mekândan çok kapalı mekâna sığınır.

Romanda ön plana çıkan kapalı mekânlar daha çok Tuna’nın okumak için gittiği Anadolu Kız Lisesi’dir. Anadolu Kız Lisesi’nin yatakhanesi, revir, sınıf ve okulun hademesi Hızır halanın odası burada yer alan kapalı mekânlardır. Tuna’nın çocukluğunun geçtiği İstanbul’da kaldığı oda, yaşadıklarını anlatmak için gittiği Hala’nın evi, Macit’ten mektupları aldığı gün birlikte oturdukları Küllük adında bir kahve, Cazibe’nin yaşadıklarından kaçmak için gittiği köyde kaldığı Han’ın odası, kaymakamın kızının loş odası romanda yer alan diğer kapalı mekânlardır.

3.1.1.4.1.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri

Yazar, açık mekân tasvirlerinde olduğu gibi kapalı mekân tasvirlerinde de mekânı araçtan çok amaç olarak kullanır. Kullanmış olduğu mekânlarla kişinin psikolojik durumunu ön plana çıkarmaya çalışır. Yazarın bu amacı, romandan alınan örneklerle ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Hasret romanında mekân tasvirlerinden çok mekânın kişiler üzerindeki etkisi üzerine durulur. Romanın merkezî kişisi olan Tuna’nın, şehirleşmeyle birlikte insanların içine sürüklendiği bu kötü hayatı sevmez. Tuna’nın çocukluk yılları bir çiftlikte geçer. Yaşadığı kasabada lise olmadığı için şehir merkezine gelmek zorunda kalır. Okumak için geldiği Anadolu Kız Lisesinden mezun olduktan sonra arkadaşlarının başına gelenler onu derinden etkiler. Çocukluğunda yaşadığı o hayatla şimdiki hayat arasında çok fark vardır. Şehir hayatının insanı değiştirdiğine inanır ve böyle bir hayatın içinde yaşamak istemez. Mehmet ile buluşmak için Trakya’ya giden Tuna için bu inanılmaz bir fırsattır. Şehrin

boğuculuğundan kurtularak rahat bir nefes alma fırsatı yakalar. Trakya'ya geldiği zaman Mehmet'e *"burası o kadar güzel ki... Çocukluğumu bulmuş gibiyim. Şehrin şüpheli düşüncelerinden, ihtiraslarından yıkandım. Ruhum bir kuş gibi neşeli"* (Aruoba, 1943, s. 240) demesi bu durumu açıklar niteliktedir.

Romanda mekân ile iç içe olan bir diğer kişi, Anadolu Kız Lisesinin Hızır halasıdır. Hızır hala, çok iyi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen, dürüst, namuslu bir kadındır. Bu hayatta en çok korktuğu şey namusuna laf getirmektir. En büyük isteği, namusuna leke getirmeden tertemiz bir şekilde ölmektir. Bir gün Hızır hala, babasının isteği üzerine maddi durumu iyi olan kendinden yaşça büyük bir adamla evlenir. Kocasına, çocuğuna bağlı bir şekilde hayatına devam eder. Her şey normal giderken Hızır halanın evinin yakınına şehirli bir kadın yerleşir. Bu kadının gelmesiyle Hızır halanın hayatı mahvolur. Şehirden gelen bu kadın, Hızır halanın aklını çeler ve eşini aldatmasına neden olur. Bu yaşamış olduğu olaydan sonra Hızır hala kendini toparlayamaz. Hızır halanın güzel bir yaşam sürme isteği başarısız bir şekilde sonuçlanır.

Yaşadığı kötü olaylardan kaçıp kendine yeni bir hayat kurmak isteyen Hızır hala, Anadolu Kız Lisesinde hastabakıcı olarak işe başlar. Bu okulda geçmişte yaşadıklarını unutmak, hep hayalini kurduğu kişiyi yaşatmak ister. Giydiği kıyafetler, odasının rengi onun bu isteğini gözler önüne serer. Hayatında yaşamış olduğu o kara günleri beyaz ile silmeye çalışır. Burada kullanılan "beyaz" sözcüğü, Hızır halanın hep hayalini kurduğu saf ve temiz hayatın simgesidir. Romanın merkezî kişisi olan Tuna, Hızır halayı ve odasını şu şekilde anlatır;

"Her zaman bembeyaz giyinirdi. Odası da bembeyazdı. Küçük beyaz masanın üstünde, yeşil bir vazonun içinde hiç eksik olamıyan beyaz zambaklar dururdu. Mevsiminde, bu mis kokulu zambaklar daima değişirdi. Mevsimi geçtiği zaman hususî kutularda saklanan zambaklar gözleri aldattırdı.(...)"

"Dışarıdaki gece ile Hızır Hala'nın odası iki kutup gibi birbirine uymuyordu. Dışarının ölümü hatırlatan fırtınasına karşılık, Hızır Hala'nın odasında bahar vardı. İnsanın ruhuna yavaş yavaş işleyen, baygın zambak kokusu, ılık havayı değiştiriyordu" (Aruoba, 1943, s. 77-88).

Hızır hala, her ne kadar geçmiş hayatından kurtulmak istese de hayatının hep bir köşesinde eşine yapmış olduğu ihanetin izlerini taşır. Hiçbir zaman geçmişin izlerinden tam anlamıyla kurtulamaz. Bir tarafı bembeyaz aydınlıklar

içinde olan odanın, diğer tarafı çok farklıdır. Tuna, Hızır halanın odasının diğer tarafını şu şekilde tasvir eder;

“Hızır Hala’nın odasında başka bir hususiyet daha vardı. Burası köşe minderi, divanı, kırmızı şark kilimi ve çitirdiyarak yanan küçük çini sobasıyle evlerimizin kış odalarına benzerdi. Biz Hızır Hala’nın odasına tahta sıralardan, kuru yatakhanelerden bıkip, evlerimizin insanı dinlendiren sıcaklığını aradığımız geceler koşardık” (Aruoba, 1943, s. 89).

Hızır halanın iki farklı tarafa sahip olan oda, onun yansımasıdır. Bir taraf yapmış olduğu hatalar sonucunda yaşamış olduğu olayların, diğer taraf aslında içinde yaşadığı ve hayal ettiği hayatın simgesidir. Yaşadıklarından kurtulup kendine bembeyaz sayfa açmak isteyen Hızır hala, yaşadığı o travmadan kurtulamaz. Bu durumdan kurtulamadığı için kendine aynı oda içerisinde iki farklı mekân oluşturur. Olmak istediği kişi ile olmaya mecbur bırakıldığı kişiyi aynı oda içerisinde yaşatmaya çalışılır. Burada mekân unsurunun, Hızır halanın psikolojik durumunu oraya koymak için bir araç olduğunu söylemek mümkündür.

Muazzez Aruoba, bu romanda genel olarak mekân tasvirinden çok kişiler ve olaylar üzerinde durur. Yapmış olduğu mekân tasvirleri sınırlıdır ve bu sınırlı tasvirlerle mekân ile insan ilişkisini ortaya koymaya çalışır. Yaşadıkları mekânın kişiler üzerindeki etkileri üzerinde durur. Özellikle Tuna’nın, babasıyla gittiği köy gezisinde gördükleri ile Hızır halanın odası bu etkinin kanıtı niteliğindedir.

3.1.1.5 Bakış Açısı ve Anlatıcı

3.1.1.5.1 Bakış Açısı

Romanlarda önemli bir yere sahip olan bakış açısı, “*anlatma esasına bağlı metinlerde, olay örgülerinin ve örneklerin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, kişiler gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen*” (Aktaş, 2017, s. 71) cevaptır. Daha kısa tanımıyla “*olay, çevre ve kişilere bakılan “optik açı”dır*” (Aytür, 1974, s. 38). Okur bu açı sayesinde sürece dâhil olur.

Yazar, romanını oluştururken kendine itibari bir âlem yaratır. Yaratmış olduğu bu itibari âlemi “*hakıyla anlatmak, tanıtmak için uygun bir bakış açısını seçer ve anlatımı, seçilen bu bakış açısının konumu ve işlevine göre*”(Tekin, 2014,

s. 57) şekillendirir. Yazar bu işlemi gerçekleştirirken sürecin içine doğrudan dâhil olmaz, sözü anlatıcıya emanet eder.

3.1.1.5.1.1. Kahraman Bakış Açısı

Kahraman bakış açısıyla roman yazmak kolay değildir bu yüzden pek çok yazarın hâkim bakış açısına kıyasla daha az kullandığı bir bakış açısıdır. Bunun nedeni ise hâkim anlatıcı bakış açısı kadar geniş imkânlar sunmamasıdır. Kahraman bakış açısı, hâkim bakış açısı gibi her şeyi görme, sezme gücüne sahip değildir. Tüm bunlara rağmen kahraman bakış açısı, hâkim bakış açısına kıyasla “daha ‘doğal’ ve ‘sıcak’ bir renk, hava taşır” (Tekin, 2014, s. 63). Bunun yanında olayların merkezinde yer alması ve roman kahramanlarına olan yakınlığı romanı daha da inandırıcı kılar.

Aruoba, *Hasret* romanını beş kısma ayırır. Bazı kısımların bakış açısı ve anlatıcısı farklıdır. *Hasret* romanın birinci, ikinci ve üçüncü kısmın birinci bölümü kahraman bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Kahraman bakış açısının kullanıldığı kısımlarda anlatıcı, hâkim bakış açısının kullanıldığı kısımlardan daha çok kendini belli eder. Romandan alınan şu örnek, bu bakış açısının romanda uygulanış şeklini göstermektedir;

“Tuna’ya bakıyorum. Başını pencerenin kenarına dayadığı kollarına bırakmış, dalgın, dalgın uzakları seyrediyor. Ne duyuyor, ne düşünüyor bilmiyorum. Yalnız çok güzel olduğunu kendi kendime tekrarlıyorum (...)” (Aruoba, 1943, s. 51).

3.1.1.5.1.2. Hâkim Bakış Açısı

Hâkim bakış açısı, sunduğu sınırsız imkânlardan dolayı çoğu yazarın tercih ettiği bakış açısıdır. Hâkim bakış açısının “sınırsız oluşu, “yazar-anlatıcı”ya kurmaca dünyasına has sosyal hayatın geniş bölümünü ifade edebilme gücü verilmesi yanında, insan ömrünü aşan uzun yıllar zarfında meydana gelen olayları anlatma imkânı sunar” (Aktaş, 2017, s. 80). Bu kadar geniş imkânlarla sahip olan anlatıcı “adeta ‘Tanrı gibi’, her şeyi bilir, görür, sezer; geçmişten ve gelecekte haber verir” (Tekin, 2014, s. 57). Bu yüzden pek çok yazar, kahraman bakış açısına kıyasla hâkim bakış açısını kullanmayı tercih ederler.

Hasret romanı, “üçüncü kısım”ın ikinci bölümünden, romanını bitişine kadar hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır ve olaylar üçüncü tekil kişinin

ağzından okura aktarılır. Romandan alınan şu parça, söz konusu bakış açısının romanda uygulanış şekline örnek niteliğindedir;

“Mehmet, bir an, Tuna’yı görmek isteği ile dolduğunu hissetti. Fakat birden Zeyneb’in bin bir renkle tutuşan renkli gözlerini görür gibi oldu. Kalbi heyecanla çırpındı. Bütün vücudunu tatlı bir ürperti kucakladı... Zeyneb’i hiç ayrılmamak üzere bulacağı gün saadetten deli olabilirdi.

Birden endişeyle sarsıldı. Bu olabilecek miydi?.. Halasının dediği gibi, acaba geç kalmamış mıydı?... Onu bir daha görebilecek miydi?” (Aruoba, 1943, s. 220)

3.1.1.5.2. Anlatıcı

Roman, hikâye, masal gibi anlatı türlerinde bakış açısının çok önemli işlevi vardır. Özellikle “*roman sanatı, esas karakteri itibariyle anlatılacak bir “hikâye” ile bu hikâyeyi sunacak bir “anlatıcı”ya dayanır*”(Tekin, 2014, s. 22). Anlatıcının olmadığı bir roman düşünmek imkânsızdır. Okura hikâyeyi anlatacak, olayları ve romanın içerisinde yer alan kişileri, o kişilerin yaşadığı çevreyi tanıttacak bir anlatıcının olması gerekir. “*Destanda olsun, romanda olsun, masalda olsun, öyküde olsun, hep dolaylı veya dolaysız bir anlatıcı vardır*” (Pospelov, 1985, s. 72). Anlatıcı sayesinde okur, romanda yaşanan olayları, kişileri, çevreyi tanır ve anlatan kişinin gözüyle olayların içine dâhil olur. “*Roman sanatı bağlamında üç anlatıcı tipinden söz edilebilir: 1. tekil kişi (Ben), 3. tekil kişi (O) ve 2. çoğul kişi (Siz)*” (Tekin, 2014, s. 30). Çalışmanın bu bölümünde yazarın, *Hasret* romanında kullandığı iki farklı anlatıcı tipi ele alınmıştır.

3.1.1.5.2.1. Birinci Tekil Kişi

Birinci tekil anlatıcı, “*eserin olay örgüsünde yer alan kahramanlardan biridir. Asıl kahraman olabileceği gibi daha geri planda yer almış biri de olabilir. Anlattığı olaylar, daha çok kendi ekseninde yaşananlardır.*” (Çetişli, 2016, s. 106). *Hasret* romanında da ben anlatıcının hâkim olduğu bölümlerde olaylar romanın merkezî kişisi olan Tuna ile geri planda kalmış Hala’nın gözünden anlatılır.

Romanda olay, çevre ve kişiler, romanın birinci kısmının sonuna ve “üçüncü kısım”ın ikinci bölümüne kadar Hala’nın, ikinci kısmının sonuna kadar ise romanın merkezî kişisi olan Tuna’nın ağzından anlatılır.

Birinci kısmın sonuna ve “üçüncü kısım”ın ikinci bölümüne kadar Hala, ikinci kısmın sonuna kadar ise Tuna, hayat hikâyesini ve iç dünyasında yaşadıklarını okura sunar. Bu anlatıcı yöntemiyle yazılan romanlarda olaylar anlatan kişinin etrafında şekillenir.

Romanın bazı bölümleri birinci tekil kişi anlatıcı tarafından okura aktarıldığı için özellikle Hala’nın anlattığı kısımlarda iç monolog tekniğine rastlanır. Mehmet, tren yolculuğu sırasından Tuna (Zeynep) isimli kıza âşık olur. Mehmet’in, âşık olduğu Tuna’yı (Zeynep) anlatmasıyla ne yapacağını bilemeyen Hala, kendisiyle konuşmaya başlar. O konuşma şu şekildedir;

“Bu kadın kim?.. Bunu nasıl öğrenmeliyim?.. Nasıl aldırıyor gibi sorup, kuvvetli bir mantıkla, tanımadığım bu fena kadını Mehmedin kalbinden söküp atmalıyım?.. Kadının fena olduğunu nereden biliyorsun? Bu senin hodkânlığındır.(...)” (Aruoba, 1943, s. 7).

Romanın yukarıda bahsedilen kısımlarında daha çok romanda yer alan kahramanları yakından tanımak için bilgilere yer verilir. Birinci kısımda Hala, kendi hayatını ve Tuna’yı; ikinci kısımda Tuna, kendisiyle birlikte dört arkadaşı ve Hızır halanın hayatını anlatır. Okur çevreyi, kişileri ve olayları bu iki anlatıcının anlattığı kadarıyla tanır. Bu kısımlarda kişilerin aklından ve kalbinden geçenleri bilmek mümkün değildir çünkü birinci tekil kişi anlatıcı yapısı gereği kısıtlı imkânlarla sahiptir.

3.1.1.5.2.2. Üçüncü Tekil Kişi

Üçüncü tekil anlatıcı, “*anlatı sisteminde en fazla yer verilen ve esnek yapısı itibariyle yazarlar tarafından en fazla tutulan (popüler) bir anlatıdır. Gücü ve yeteneğiyle o, anlatı evreninde adeta bir cazibe merkezi oluşturmaktadır*” (Tekin, 2014, s. 33). Bu anlatıcı her şeyi görür, bilir ve sezer. Okur, onun bu geniş imkânları sayesinde olaylara yakından tanıklık eder.

Hasret romanı, “üçüncü kısım”ın ikinci bölümünden, romanını bitişine kadar hâkim bakış açısıyla kaleme alınır ve olaylar üçüncü tekil kişinin ağzından okura aktarılır. Anlatıcı, romanın belli bir bölümünden itibaren romanda yaşanmış ve yaşanacak olan her şeyi bilir, görür ve duyar. Sadece bununla da kalmaz, çoğu zaman insanların aklından ve yüreğinden geçenleri görür. Mehmet’in, Leylâ’nın mektuplarını okuduktan sonra hissettikleri bu duruma iyi bir örnektir;

“Mehmedin içinde, kardeşinin ıstırabına ortak olan bir ağabey şefkati uyanmıştı. Bu kadar içli, bu kadar tertemiz açılan bu genç kızı daha iyi anlamak için, ikinci mektubu artan bir dikkatle okumaya başladı” (Aruoba, 1943, s. 153).

Okur, romanda üçüncü tekil kişi anlatıcı sayesinde roman karakterlerinin içlerinde yaşadığı dışı vuramadığı duyguları öğrenir. Mehmet, yapısı gereği içine kapanık bir adamdır. Bazı olaylar karşında söylemek istediklerini söyleyemez. Bu noktada hâkim anlatıcı devreye girerek Mehmet’in iç dünyasına girer, gizli kalmış duygularını dışı vurur. Tuna’yı gördüğü andan itibaren ona büyük bir sevgiyle bağlanan Mehmet, ona karşı duyduğu sevgiyi dile getirir fakat bir türlü Tuna’ya kendisini sevip sevmediğini soramaz yalnızca varsayımlarla bunu anlamaya çalışır. Mehmet’in bu durumu romanda şu şekilde aktarılır;

“İçinden, hakikatten seviyor, diye düşündü. Bu düşünce onu da çocuklaştırdı. Şuuru Mehmed’in herhangi bir insana bağlanacağını zannetmiyordu. Hakikî aşkı, yıllardan beri düşündükleri büyük aşkı bulduğu muhakkaktı” (Aruoba, 1943, s. 225).

Hasret romanının anlatımında kahraman ve hâkim olmak üzere iki farklı bakış açısı kullanılır. Olaylar üç farklı anlatıcının ağzından aktarılır. Romanın birinci, ikinci ve üçüncü kısmın birinci bölümü dışında kalan bölümlerinde hâkim bakış açısı kullanılmıştır.

3.1.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması

3.1.1.6.1. Merkezî Kişi

Ana kahraman, temel kişi, esas kahraman, başkişi gibi pek çok karşılığı olan merkezî kişi, romanda önemli bir konuma sahiptir. Romanda yer alan diğer kişiler, merkezî kişiye göre şekillenir. Aynı zamanda romanın olay örgüsünün şekillenmesinde de önemli bir yere sahiptir. Nurullah Çetin, romanda önemli bir yere sahip olan merkezî kişiyi şu şekilde tanımlar;

“Temel kişi” (figür), “başkişi”, “esas kahraman”, “asıl kahraman”, “protagonist” gibi karşılıkları var. Birincil konumda olan bu kişi, romanın genelinde ya da çoğu bölümlerinde yer alır. Genellikle özne durumunda olup, diğer kişiler de ona göre nesne konumundadırlar. Bazen de edilgen bir konumu olmakla birlikte yine romanda merkezî bir konuma sahiptir. Diğer kişiler, merkezi kişiye göre tavır alırlar, onun etrafında dönerler, bir şekilde ona bağımlıdırlar ya da onunla mutlaka bir ilişkileri vardır. ister etken ister edilgin konumda olsun merkezî kişi, sürükleyicidir, olayların kendi etrafında yoğunlaşmasına ve organik bir bütünlük oluşturmada yani romanın başı sonu belli bir kompozisyon oluşturmada kaynaştırıcı, çekici toplayıcı bir rolü vardır” (Çetin, 2013, s. 146).

Mehmet Tekin’de merkezî kişiyi Nurullah Çetin’e benzer bir şekilde tanımlar, merkezî kişiyi romanda yer alan diğer kişilerden daha önemli görür.

Tekin, merkezî kişiyi tanımladıktan sonra daha çok onun romandaki rolü ve işlevi üzerinde durur;

“Okuyucunun en çok ilgi duyduğu, sevinç ve kederlerini paylaştığı, ahlaki ve felsefi tutumunu benimseyip veya reddettiği, yerine göre öykündüğü, yerine göre özdeşleştiği kahraman, odur. Başkışiler: “Romanda en ilgi çekici soruların ortaya atılmasına hizmet eden araçlardır; bizde inanç, sempati ve ani değişiklikler yaratır, bütün romanda ifade edilen ahlak felsefesinin somutlaştırılmasına hizmet ederler. Bu anlamda roman başkışileri, romancının esas ürünleridir, romanın varoluş sebebidirler; roman onlara hayat vermek için yazılır” (Tekin, 2014, s. 95).

Romanda merkezî kişi, olayların gelişip şekillenmesinde önemli rol oynar. *Hasret* romanının merkezî kişisi Tuna’dır. Romanda yer alan olaylar ve diğer kişiler Tuna’nın etrafında gelişip şekillenir. Tuna, roman boyunca kendi iç dünyası ve çevresi hakkında bilgiler verir.

Tuna(Zeynep) Ataeri: Romanın merkezî kişisi olan Tuna iri gözlü, kıvrırcık saçlı, kalın dudaklı, ince yüzlü çok güzel bir kız olarak tasvir edilir. Tuna, maddi durumu iyi bir ailede dünyaya gelir. Hayata karşı bakış açısının şekillenmesinde babasının büyük rolü vardır. Ailesi tarafından çok iyi yetiştirilen Tuna, yaşıtlarından çok farklıdır. Bu farklılığı ortaokulda eğitimine devam ederken öğretmenleri tarafından fark edilir. Tuna’nın öğretmenleri, ailesini çağırarak onun bu farklılığından bahsederler ve mutlaka eğitimine devam etmesi gerektiğini söylerler. Bunun üzerine ailesi Tuna’yı eğitimine devam etmesi için bulundukları yere en yakın olan Anadolu Kız Lisesine yatılı olarak gönderirler. Geldiği okulda zekâsıyla dikkat çeken Tuna’nın bitmek bilmeyen öğrenme azmi kısa süre içerisinde öğretmenlerinin dikkatini çeker. İyi bir öğrenci oluşunun yanında liderlik vasfı da oldukça yüksektir.

Yurt sevgisi onun için her şeyin önündedir. Yurt sevgisini bir alev gibi gözlerinde taşıyan bu genç kızın, Anadolu’ya çok ayrı bir sevgisi vardır. En büyük hayali Anadolu’yu içinde bulunduğu karanlıktan kurtarıp aydınlığa kavuşturmaktır. Tuna romanın bir bölümünde bu düşüncesini şu şekilde dile getirir;

“– Bizim millî cennetimiz. Anadolu olmalı. Anadolu’yu bataklıktan kurtarmalıyız. Kağıt kaplı, isli camlar arasındaki uzun, sarı yüzlü insanların gamlı gözleri parlamalı. Anadolu artık sadece, saadeti tanınmalıdır. Oradaki insanlar bizim aydınlığımızı bekliyorlar. Çocuklar, yurdun güzelleşmesi için toprak damlarının yükselmesi, Anadolu’nun kalkınması lâzımdır” (Aruoba, 1943, s. 26).

Tuna, yurduna ve yurdunun insanlarına âşıktır. Tek gayesi yurdunu ve yurdunun insanlarını içinde bulunduğu durumdan kurtarmaktır. Onun için hayatta yurt sevgisinin üzerinde hiçbir sevgi yoktur. Romanın bir bölümünde Mehmet ile aralarında geçen konuşmada bu düşüncesini açık bir şekilde dile getirir;

“– Ne kadar zayıfsınız dedi. Yanlış anladınız. Beni sevebilir misiniz demek istemedim. Ben bu kadar sevmek istemem. Böyle sevilmeğe muhtaç olan tek mukaddes varlık: yurttur. Anadolu’dur. Yurda aşkla bağlandığımız gün, anı heyecanlardan, hislerimizi bir an karıştıran tesadüflerden korkmadan, şaşırmadan bağlandığımız gün bütün emellerimiz hakikat olur” (Aruoba, 1943, s. 36).

Tuna’nın bir diğer hayali ideal kadın ortaya çıkarmak, erkeklerdeki kadın algısını değiştirmektir. Ona göre yurdun en karışık meselesi kadın meselesidir. Yurdun yüksek seviyelere gelebilmesi için kadınların bilinçlenmesi gerektiğine inanır. Yıllardır erkeklerin arkasında bir gölge gibi kalan kadınların ortaya çıkması gerektiğini söyler ve süregelen düzenin değişmesi gerektiğini savunur. Bu değişimin gerçekleşmesi için kadına büyük bir iş düştüğünü söyleyen Tuna, bu konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade eder;

“– Neden, erkek cürümlerinin arkasında daima kadın aransın?.. Neden, her kötü şeyde, her felâkette kadın parmağı vardır densin?.. Bunu, bu kötü itiyadı ancak biz kadınlar değiştirebiliriz. Yolsuzluklar ancak biz kadınlar değiştirebiliriz. Yolsuzluklar ancak o zaman düzelir. Ancak o zaman insan gibi yaşamağa hak kazanırız.

(...)

– Söylediklerim hakikattir Sevim. Hırçınlaşmağa lüzum yok. Unutma ki ben de kadının ve bu mesele üzerinde ne kadar titiz olduğumu bilirsin. Evet, erkeklerin küçülüşlerinden şikâyetçiyim. Fakat bunların kadınlar tarafından düzeleceğine imanım var. Büyük inkılâbımız sadece kafesleri parçalamak, sadece aydınlığa çıkmakla, tamam oldu denemez değil mi? Erkeklerdeki kadın telâkkisini değiştirmek lâzım. Erkekleri asîlleştirmek lâzım. Bizim birinci vazifemiz budur” (Aruoba, 1943, s. 23-24).

Tuna, yıllarca kadının farklı şekilde algılanmasına karşı çıkar, kadınların bu şekilde algılanmasında hem kadınların hem erkeklerin hem de kanunların suçu olduğunu söyler. Bu düzenin bir şekilde değişmesi gerektiğini savunur. Bunu yapabilmek için de ilk olarak kadınların bilinçlendirilmesi daha sonra da erkeklerdeki kadın algısının değiştirilmesi gerektiğini birçok kez dile getirir;

“Şuursuzlukların, düşüncesizliklerin vücuda getirdiği felâketler; kendilerini kötü itiyatların ardından sürükleyip aileleri için, yurtları için zararlı olan insanlarla beraber ancak bu dâvanın halli, bu düğümün çözülmesiyle azalabildi. Yurda ilk lâzım olan şey şuurlu kadındı, dürüst sevgililer, vefakâr eşler, müşfik anneler, büyük kalpli hemşireler, hislerinin değil, şuurlu düşüncelerinin çizdiği yollara sevkedecekleri insanlarla yurdu yükselteceklerdi” (Aruoba, 1943, s. 79).

Bu düşünceleriyle Anadolu Kız Lisesinde eğitimine devam eden Tuna, ikinci sınıfa geçtiği zaman yukarıda bahsedilen hayallerini gerçekleştirebilmek için harekete geçer. Leylâ, Cazibe, Hatice ve Suzan isimli dört arkadaşı ve okulun hademesi Hızır hala ile kadınları bilinçlendirmek için kurdukları “Şuurlu Kadına Doğru” isimli cemiyet ile ilk adımını atar. Kurduğu cemiyet için canla başla çalışan Tuna, lise son sınıfa geçerken babasının istediği üzerine bu okuldan ayrılmak zorunda kalır ve eğitimine Cumhuriyet Kız Lisesinde devam eder. Okuldan ayrılmasıyla hayallerini gerçekleştirmek için arkadaşlarıyla birlikte kurduğu cemiyet dağılır. Bu durum Tuna’yı çok üzer ama elinden de bir şey gelmez. Lise eğitimini tamamladıktan sonra felsefe bölümünü kazanan Tuna, eğitimine devam ederken Mehmet Sakarya isimli bir adama âşık olur fakat aşkını hemen dile getiremez. Aşkını dile getirmemesinin iki nedeni vardır; birincisi Mehmet’i tanımıyor olması, ikincisi zihnini meşgûl eden daha önemli konuların var olmasıdır. Tuna için aşktan daha mühim konular vardır. Onun için yurdunun kurtulması ve yurdunun kadınlarının bilinçlenmesi her şeyden önemlidir. Bütün bu düşüncelerine rağmen Mehmet’e olan aşkı ağır basar ve aylarca içinde yaşadığı aşkı Mehmet’e dile getirir. Bu itirafın üzerinden iki ay kadar sonra Tuna, felsefe bölümünden birincilikle mezun olur ve hayatının aşkı Mehmet ile evlenir.

3.1.1.6.2. Diğer Karakterler

Nurullah Çetin, karakteri “*özelliklerini daha çok doğuştan getiren ancak bulunduğu sosyal çevre ve coğrafya gibi dış faktörlerinde münasebetiyle oluşan özelliklerin tümü*” (Çetin, 2013, s. 158) şeklinde tanımlar.

Mehmet Tekin’de kişiyi diğerlerinden ayrılan ve davranış biçimlerini etkileyen öge olarak değerlendirdiği karakteri, şu şekilde tanımlar;

“Karakter, bir nesnenin, bir bireyin, hatta bir topluluğun kendine özgü yapısı, onları başkalarından ayrılan belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen ana özelliktir (Oxford) Konumuz açısından karakter kelimesi, genellikle hikâyedeki kişi veya kişileri nitelendirmek için kullanır. Daha önce belirttiğimiz üzere ‘kişi’ (fail=eyleyen), hikâyeyi canlandırmak için devreye sokulan bir elamandır. O olmadan hikâye genel anlamda anlatı olmaz. Çünkü hikâyeyi sürükleyecek okuyucunun ilgisini çekecek olan odur. Bu nedenle bir hikâyeci, anlatı için böyle bir değer taşıyan kişiyi özenle seçmeli, ona inandırıcı nitelikler kazandırmalıdır” (Tekin, 2014, s. 88).

Hasret romanında Hızır hala, Cazibe, Hatice ve Leylâ, kendine has kişilikleri ve bireysel yönleriyle ön plana çıkarılan karakterlerdir. Onların bireysel yönleri, hayat karşısındaki sınanmalarıyla sergilenmeye çalışılır.

Hızır hala: Hızır hala, küçük bir kasabada çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Genç bir kız olduğu zamanlarda babasının uygun gördüğü Mahmut isimli zengin, namuslu bir adam ile evlenir. Mahmut Efendi, Hızır haladan yaşça büyüktür. Hızır hala, kocasını bir sevgiliye duyulan aşkla değil, bir baba gibi sever. Tâ ki yaşadıkları yere bir kadının kiracı olarak taşınmasına kadar birbirlerini kırmadan, mesut bir şekilde yaşarlar. Bu kadının gelmesiyle birlikte Hızır hala bambaşka bir insan olmaya başlar. Bu kadın, onun adeta içine işler ve ruhunu ele geçirir. Zevkle yerleştirdiği eşyaları beğenmemeye, kocasını anlamsız bir şekilde yaşlı bulmaya, hayatından zevk olmamaya başlar. O da kendisindeki bu anlamsız değişikliğin farkındadır ve kendi ağzıyla da bu durumu şu şekilde dile getirir;

“Bu kadın, bir sene süren telkinleriyle, hayatımı cehenneme döndürdü. Saadetim uçtu. Neşem kayboldu; kocam, mânasız bir ihtiyar şekline girdi. Evimi, zevkle yerleştirdiğim eşyalarımı beğenmemeğe başladım. Artık, ne kocam, ne hayatım bana kâfi gelmiyordu” (Aruoba, 1943, s. 119).

Hızır hala güzel kıyafetler, lüks mekânlar, zengin kişiler ve bunun gibi pek çok şeyle bu kadın ile beraber tanışır. Yaptığı şeylerin yanlış olduğunun farkında olmasına rağmen bu gösterişli hayatın ısıltısına kendisini kaptırır ve her geçen gün bir adım daha bataklığa sürüklenir. Çok geçmeden beklenen son gerçekleşir. Hızır hala, kadının evinde tanıştığı bir adamdan etkilenir. Yaptığı şeyin yanlış olduğunu bildiği için bir süre kendisiyle savaşmak zorunda kalır fakat bütün çabalarına rağmen hislerine yenik düşer. Hızır hala kendi içinde verdiği bu mücadeleyi ve sonrasında yaşananları üzümlere dile getirir;

“Hislerimin beni sürüklediği bu yeni dünyaya, kafam isyan ediyor, vicdanım titizleniyordu. Fakat, onları susturmasını da öğrenmiştim.

Şık kadının telkinlerini, kafamın şuurlu isyanının karşısına dikiliyor ve onu susturuyordu. Vakit vakit babamın namuslu telkinlerini düşünüyor, annemin babamdan başka bir erkeğe yer vermiyen hayatını hatırlayarak kızıyordum (...)” (Aruoba, 1943, s. 120).

Hızır hala düzelmeye çalıştıkça o kadın onun aklını çelmeye, onu yanlışla sürüklemeye çalışır. Söyledikleriyle onu kocasından uzaklaştırır ve başka bir adama iter. Hızır hala, kadının bütün müdahalelerine rağmen ailesinden aldığı terbiyeyle

bu adama karşı koymaya, ondan uzaklaşmaya çalışır çünkü ailesi onu böyle bir insan olarak yetiştirmemiştir. Hızır halanın bu sağlam duruşunun farkına varan kadın, müdürle iş birliği yaparak hazırladığı bir bağ evinde onu tuzağa düşürür. O gün Hızır hala, müdür ile birlikte olur. Bütün çırpınmalarına rağmen kocasını aldatır. Yıllar önce nefret ettiği, öğrendiği kadınlara benzediği için içten içe kendine kızar ama bir yandan da adama duyduğu hislerin kölesi olduğu için onunla ilişkisine devam eder. O günden sonra Hızır hala ile o adamın görüşmeleri devam eder fakat yapmış olduğu hatadan doğan ıstırapı mutlu olmasına müsaade etmez. İlk zamanlar yaşadığı mutluluk yerini vicdan azabına bırakır. Kendisi de yaşadığı bu durumu şu sözlerle dile getirir;

“(…) Fakat, bu çok sürmedi, saadet zannettiğim bu his yavaş yavaş dağıldı. Bunun bıraktığı boşlukta çırpıplak bir ıstırap belirdi. Korkunç, yüz kızartıcı bir ıstırap..

Mesut değildim. Hiçbir gün mesut olmamıştım. Sevmemiştım de!.. Bunu, anladığım gün deli olacaktım. Bu hakikati bana gösteren hasta arkadaşım oldu. Sana çok benzeyen bu kız her gidişimde bana eski kitaplardan hikâyeler okurdu” (Aruoba, 1943, s. 122).

Ona yaptığı bu hatayı fark ettiren, onu yaşadığı ıstıraplardan kurtaran kaymakamın kızı olur. Kaymakamın küçük kızı sayesinde Hızır hala yaptığı hatanın farkına varır, günahlarını affetmesi için Allah’tan af diler. Eski hayatına geri döner ve ailesinin yetiştirdiği o küçük, masum kız çocuğu olarak hayatına devam etmeye karar verir. Bir süre sonra hayatını mahveden o kadın da kasabadan ayrılır. O kadın kasabadan ayrıldıktan iki sene sonra Hızır halanın kocası felç geçirir. Hızır hala, beş sene boyunca şikâyet etmeden kocası Mahmut Efendi’ye bakar. Mahmut Efendi, hastalığının altıncı senesinde hayatını kaybeder. Kocasını kaybeden Hızır hala, baba evine dönmeye karar verir. Bu eve geldikten kısa bir süre sonra annesini, iki sene sonra da babasını kaybeder. Hayatta kimsesi kalmayan Hızır hala, ona günahlarını hatırlatan bu kasabadan ayrılarak Anadolu Kız Lisesinde hademe olarak işe başlar. Aslında özünde melek kadar iyi olan bu kadın, yaptığı hatanın bedelini yaşadıklarıyla fazlasıyla öder. Hayatının geri kalan kısmını hep hayalini kurduğu kadın gibi yaşar.

Hatice: Hatice, romanın merkezî kişisi konumunda olan Tuna’nın ağzından okuyucuya tanıtılan, romanın önemli karakterlerinden biridir. Romanda Hatice karakterinin fiziksel özelliklerinden çok yaşadıkları ve psikolojik durumu ön

plandadır. Onun fiziksel özelliğine dair verilen bilgiler aşağıdaki örnekte yer alan bilgilerle sınırlıdır. Hatice ile alakalı ilk izlenimler Tuna'nın ağzından şu şekilde aktarılır;

“Anadolu Kız Lisesine gittiğim ilk sene idi. O, benden bir hafta evvel gelmişti. Aynı sınıfta idik. Daima etrafını tetkik etmeğe çalışan gözlerim Haticeyi çabuk fark etti. Yüzünün, insanın üzerine atılacakmış hissi veren acayip, hırçın bir mânası vardı; saçları –benim gibi – çok kısa kesilmişti. Donuk siyah gözlerinde, insanlardan daima fenalık bekliyen ve bunu önlemeğe hazırlanan ışıklar vardı” (Aruoba, 1943, s. 99).

Hatice, İstanbul'un kenar mahallesinde dünyaya gelir. Hatice'nin annesi, Hatice'yi dünyaya getirirken ölür. Hatice'nin babası da, annesinin ölümünden bir ay sonra başka bir kadınla evlenir. Babasının evlendiği kişi hırçın, aksi ve kıskanç bir kadındır. Hatice'yi hiç sevmez, ona kötü davranır ve sürekli onu hırpalır. Kendi hırpaladığı yetmezmiş gibi yapmadığı şeyleri onun üzerine atarak babasına hırpalatır. Hatice'nin yaşadığı bu evin kavgasız bir günü yoktur. Anne sevgisinin ne olduğunu bilmeyen Hatice, üvey annesi yüzünden baba sevgisinden de mahrum kalır. Sevgiden yoksun büyüdüğü bu ev, onu zamanla olmak istemediği insan hâline getirir. Bütün bu yaşadıkları onun sevgisiz ve merhametsiz bir insan olmasına sebep olur. Romanın bir bölümünde o evde yaşadıklarının onda yarattığı etki, Tuna tarafından şu şekilde anlatılır;

“Evet, Hatice bir şeye hasretti!.. Bu ne idi?.. Günler geçtikçe bunları anladım. Hatice insanlara inanmıyordu. Ona iyiliği tanıtmamışlardı. Sevgiye yabancı idi. Şefkatten uzak büyümüştü.

Bütün bunlar, onu insanlara düşman yapmıştı. Derslerden kalan günlerini, arkadaşlarının zararına hazırlanan muzipliklerle geçirirdi. Hem kendi kendini, hem de etrafındakileri üzmeekten zevk alırdı. Onun için kıskanç, hasut, inatçı derlerdi. Herkesin gözünde kötü insandı. Onun yapmadığı şeyler bile Hatice'ye isnad olunurdu.

Hocaları, derslerini anlayışına, çalışkanlığına, hayran olurdu, fakat ahlâkına her fırsatta tenkid ederlerdi.

Fakat, o bir şeye aldırılmazdı. Herkesten uzaklaşır, nasihat etmeğe kalkan insanlarla alay eder, yalnız başına yaşardı” (Aruoba, 1943, s. 100).

Hatice'nin bu kadar olumsuzluklar arasında tutunduğu tek dal okuldur. O, derslerinde çok başarılı, oldukça zeki bir kızıdır. Okula geldiği ilk dönem sınıf birincisi olmayı başarır. Derslerden ne kadar başarılıysa insan ilişkilerinde de bir o kadar başarısızdır. Okula ilk geldiği zamanlarda kimse tarafından sevilmez çünkü insanlara kötü davranır. Aslında bunu elinde olmadan yapar. Sevgi, şefkat ve merhamet gibi duyguların ne olduğunu bilmediği için kimseye sevgi gösteremez.

Tuna sayesinde kendinde olan bu eksikliği fark eder ve değişmeye karar verir. İnsanları sevmeye başlar ve en önemlisi hırslarından vazgeçer. En güçlü ilacın sevgi ve merhamet olduğunu anlar. Okulunu birincilikle bitirir. Okula ilk geldiği zaman kimse tarafından seilmeyen Hatice, okulun en sevilen öğrencisi olarak mezun olur. Yatılı olarak geldiği Anadolu Kız Lisesi onun dönüm noktası olur. Mezun olduktan sonra yaşattıkları her şeye rağmen üvey annesine ve kardeşlerine destek olur çünkü burada sevgiyi, merhameti, her şeye rağmen insanlara yardım etmesi gerektiğini öğrenir. Hatice'nin bu uzun mücadelesi ve sonrasında yaşananlar romanda şu şekilde dile getirilir;

“O gece, Hatice kendisiyle mücadele etmeğe, ben de onun en iyi dostu kalmağa yemin ettik.

Hatice kendisiyle hakikaten mücadele etti hocam. Bu mücadeleyi anlatmak uzun olacak; yalnız şu kadar söyleyeyim: mektebi, en çok sevilen, en çok çalışan bir talebe olarak bitirdi. Mektepten çıktığı zaman babası ölmüş, üvey annesi ve üvey kardeşleri sokaklarda kalmışlardı. Onları topladı. Kardeşlerini mektebe verdi. Bugün hayatı yenmiş, kendindeki kötü itiyatları yenmiş olarak onların arasında mesut yaşıyordu” (Aruoba, 1943, s. 104).

İçinin temizliği yüzüne yansımış Hatice, ıstıraplar ve imkânsızlıklar içinde her zorluğu yenerek hayatını istediği şekle sokmayı başarır. Kendi iradesinin çizdiği yolda, başı dik bir şekilde yürüyen bilinçli bir kız olarak hayatına devam eder. O, Tuna'nın öncülüğünü yaptığı cemiyetin kurtardığı kişi olarak hafızalarda kalır.

Cazibe: Romanın önemli karakterlerinden Cazibe, diğer karakterler gibi Tuna'nın ağzından okuyucuya aktarılır. Cazibe, zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Ailesinin harcadığı paranın haddi hesabı yoktur. Özellikle annesinin harcadığı paranın hesabı yapmak mümkün değildir. Tek düşüncesi gezmek, eğlenmek ve para harcamaktır. Annesinin yaşadığı hayat Cazibe'ye çok ters gelir ve bu yüzden annesine benzememek için dua eder.

Cazibe'nin kişiliği annesinden çok farklıdır. Onun için paradan daha mühim şeyler vardır. Romanda onun hakkında verilen ilk bilgiler, nasıl biri olduğunu anlamak için yeterli niteliktedir;

“Cazibe de bizim sınıfımızda idi. Mektebin en güzel, en şık ve en iyi kalpli kızı diye tanınırdı. Ailesi çok zengindi. Sarfettiği paranın sayısını bilmezdi. Şen, şakrak bir çocuktü.

Onun için hayat bir avuç ipekli, bir avuç kahkaha, dans ve eğlenceden ibaretti. Mektebe bir salonda iyi konuşmak, malûmatlı olmak için gelmişti.

Cazibe ile çabuk anlaştık. Duygularımızın birçoğu arasında uçurum vardı. Fakat, içinin öyle köşeleri vardı ki orada kendimi bulurdum.

Başkalarına ait en küçük üzüntüler gözlerini ıslatırdı. Şefkati sonsuzdu. Bir çok arkadaşlarından maddeten üstün olduğu halde mütevazı ve sessizdi” (Aruoba, 1943, s. 106).

Cazibe, Hatice, Leylâ ve Tuna gibi Anadolu Kız Lisesi öğrencilerindendir. Okulda herkes tarafından sevilen, çok merhametli bir kızdır. Okuluna devam ederken hayatını mahveden bir mektup alır ve bu mektup ile birlikte hayatı değişir. O mektupta yazılanlar, Cazibe eve gidene ve o gazete haberi yayımlanana kadar kimse tarafından bilinmez. Cazibe’nin hayatını altüst eden bu olay, Tuna’nın ağzından şu şekilde anlatılır;

“Bir akşam, postanın getirdiği gazetelerde tüylerimizi ürperten bir cinayet okuduk. İflâs eden bir tüccar, karısının âşığıyla yakalanınca ikisini birden öldürmüş ve sonra intihar etmişti.

Gazetelerde, kanlar içinde yatan iki kişi vücudun üstüne kapanmış bir genç kız resmi vardı. Bu, Cazibe idi” (Aruoba, 1943, s. 110).

Ailesinin bu olayı kısa bir süre içerisinde herkese yayılır ve Cazibe’nin o günden sonra hayatının her anını etkiler. Yaşadığı bu olaylardan sonra ne yapacağını bilemeyen Cazibe, hayatın ortasında alnında büyük bir damgayla yapayalnız kalır. Anne ve babasının ölümünden sonra yalnız kalan Cazibe’ye, Melek adında iyi kalpli bir kadın sahip çıkar. Bir gün Melek, annesinin rahatsızlığını öğrenir ve yanına gitmek zorunda kalır ve giderken eşini Cazibe’ye emanet eder. Melek’in kocası annesinin başına gelenleri bildiği için kızının da annesi gibi olduğunu düşünür, karısının gidişini fırsat bilerek ona zorla sahip olur. Cazibe, bu yaşananlardan sonra o evden ayrılır. Melek geri döndüğünde evde ne Cazibe vardır ne de kocası. Mahalledeki insanlar Melek’e, kocası ile Cazibe’nin birlikte kaçtıklarını söylerler. Cazibe’yi annesine benzeyen ahlaksız bir kadın ilan ederler ama hiçbir şey onların düşündüğü gibi değildir. O olaydan sonra Cazibe İstanbul’dan İzmir’e gider. Bir süre İzmir’de yazı işlerinde şef olarak çalışır. Belli bir zaman sonra annesinin suçundan dolayı burada da barınamaz ve İstanbul’a geri dönmek zorunda kalır. İstanbul’da yalı komşuları olan ailenin oğluyla karşılaşır. Uzun zamandır sevgiye aç olan Cazibe, bu adama âşık olur. Cazibe başına gelecek olan felâketlerden habersiz, ilk defa birini bu kadar sever ve güvenir. Cazibe, adamın davranışlarından onun da kendisine âşık olduğunu

düşünür fakat hiçbir şey onun düşündüğü gibi değildir. Bu adam onu sevdiği için değil, onun sahip olduğu paralar için ona yaklaşır. Cazibe'nin parasının bittiğini anladığı anda, onu bırakıp gider. Bu adamın gidişiyle aylardır görmek istemediği gerçeklerle yüzleşir ve onun diğer insanlardan farksız, tek derdinin para olduğunu şu sözlerle dile getirir;

“Tekrar ürperdim. Bir kere daha, sevdiğim adamın da tanıdıklarından farksız olduğunu kendi kendime tekrarladım.

Kafamın meydana çıkardığı bu hakikati kalbim kabul etmiyordu... Fakat hayat bunu zorla kabul etmemin kolayını buldu.

Meğer, aldatılarak kirletilmiş vücudumu, büyük bir saygı ile takdis eden adam, bütün sevgisini, bütün kuvvetini paralarımın alıyormuş. Büyük projeleri, o büyük plânları, hepsi benim paralarımın etrafında dönüyormuş” (Aruoba, 1943, s. 217).

Ailesiyle başlayan güven kırıklığı hayatının sonuna kadar devam eder. Her şeyin güzel olacağına inandığı yerden her defasında kırılır. Hislerin, duyguların yarattığı zevklerden uzak, bilinçli bir hayat sürdürmek ister fakat olmaz.

Leylâ: Leylâ'da diğer kızlar gibi okuyucuya Tuna'nın ağzından aktarılır. Asıl bir ailenin biricik kızı olan Leylâ, küçük yaşta babasını kaybeder. Leylâ'nın annesi hep kocasının hayaliyle yaşar. Babasını hiç tanımadığı için onunla ilgili bütün bilgileri annesinden öğrenir. Annesi, ona babasını o kadar güzel anlatır ki o da babası gibi bir adam ile evlenmenin hayalini kurar. Aslında Leylâ'nın annesi, Leylâ'ya babasını değil, hastalıklı ruhunda yarattığı adamı anlatır ama onun anlattığı gibi birinin olması imkânsızdır. Leylâ, annesinin anlattığı imkânsızı ararken Suat ile tanışır. Kısa bir süre içinde babasına benzettiği bu adam ile evlenir. Evlendiği ilk zamanlar her şey yolundadır ama belli bir zaman sonra eşinde babasını aramaya başlar. Annesinin anlattığı o melek adamı eşinde bulamayınca eşine ön yargıyla yaklaşır. Ön yargılarından vazgeçemeyen Leylâ, evliliğinde mutlu olamaz. Artık bu evlilik ona ıstırap olmaya başlar. Bir süre bu düşüncelerle kafasını meşgûl eden Leylâ, kocasının bir suçu olmadığını, onu bu kadar mutsuz eden şeyin altında yatan nedenin annesi olduğunu anlar. Her şeyin farkında olduğu anda da hayatının sonuna gelir. İçini saran bu acı, onu ölüme sürükler ama onu bu kadar çıkmaza sürükleyen duygular, boş kuruntudan başka bir şey değildir. Bu boş kuruntularla hem kendini hem de etrafındakileri mahveder. Hislerin, duyguların yarattığı zevklerden uzak, bilinçli bir hayata doğru

yürümek ister fakat olmaz. Leylâ'nın, hayatın gerçekliğine uymayan hassas bir ruhu var, bu gerçekliğe uymayan ruhu hayata tutunamaz.

3.1.1.6.3. Yardımcı Kişiler

Romanın genel kurgusunun tamamlanmasında etkin rol oynayan yardımcı kişiler, Nurullah Çetin tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır;

“Bu kişiler, tip ve karakter özellikleriyle görünmeyen, olayın ya da dekorun tamamlanmasında kendilerine ihtiyaç duyulan ve zaman zaman ortaya çıkan yardımcı unsurlardır. Genellikle ya isim olarak ya da kısa görevleriyle ortaya çıkarlar. Roman incelemesinde çok fazla işlevsel değillerdir” (Çetin, 2013, s. 165).

Hasret romanı, yardımcı kişiler açısından oldukça zengindir. Mehmet Sakarya, Cazibe'nin annesi, Melek, Macit, Suzan, Cahit, Leyla'nın annesi, Hala, Nur, Cazibe'nin babası, Mahmut Bey, Nur, Neclâ, Kaymakamın kızı, Mehmet'in babası ve Tuna'nın babası romanda yer alan yardımcı kişilerdir.

Mehmet Sakarya: Esmer tenli, siyah gözlü yakışıklı bir adamdır. Balkan Harbi patladığında Mehmet dokuz aylıktır. Mehmet yedi aylıkken babası cepheye gider ve bir daha geri dönmez. Annesi de babası cepheye vefat eder. Küçük yaşta ailesini kaybeden Mehmet'in, halasından başka kimsesi kalmaz. Halası onu kendi evladı gibi sever ve sahip çıkar. Mehmet çok zeki, çalışkan bir öğrencidir. Lise eğitimini Galatasaray Lisesinde tamamlar daha sonra uçak mühendisliğini kazanarak Amerika'ya gider. Amerika'da eğitimi tamamladıktan sonra İstanbul'a gelir gelmez askere alınır ve romanın nesnel zamanında Trakya'da askerdir. Askerden izne geldiği bir gün hayatının aşkı Tuna ile karşılaşır. Tanışmalarının üzerinden on bir ay kadar geçtikten sonra Tuna ile evlenirler. Onları, bu kadar kısa süre içerisinde birbirine bu kadar kuvvetle bağlayan ortak düşünceleridir. Tıpkı eşi Tuna gibi Mehmet'te yurdunu, yurdunun insanlarını seven birisidir. Yurdu ve yurdunun insanları için bir şey yapılması gerektiğini savunur.

Cazibe'nin Annesi: Aşırı tutkuları olan bir kadındır. Paraya, gösterişe oldukça düşkün olan kadının tek derdi lüks bir hayat yaşamaktır. Rahat yaşamayı seven bu kadının bütün planlarını Cazibe'nin hayata gelişi yıkar ve bu onun canını çok sıkar. Kendinden güzel bir kadın görmeye tahammülü yoktur hatta kızını bile güzelliğinden dolayı kıskanır. Erkekler tarafından beğenilmek onun en sevdiği şeydir. Açık giyinerek erkeklerin aklını başından almaya çalışır. Kocasının haberi

yokken evde toplantılar düzenler ve orada erkeklerle birlikte olur. Her şeyden habersiz olan kocası, bir gün onu aşığıyla yatakta yakalar. Gördükleri karşısında cinnet geçiren adam, karısı ile o adamı öldürür ve bu utançla yaşayamayacağını düşündüğü için orada intihar eder. Cazibe'nin annesi zevkleri uğruna hem kendi hem de eşi ile kızının hayatını mahveder.

Melek: Melek, Cazibe'nin yaşadığı travma sonrası Cazibe'ye sahip çıkan kadındır. İnsanlarda görülmeyecek kadar iyi bir kalbe sahiptir. Romanın bir bölümünde onun bu iyi kalpliliğı, iyi bir insan oluşu Cazibe tarafından *“ne kadar iyi bir insandı bilsen Tuna... ne temiz bir kalbi vardı. Üzüleceğimden nasıl korkardı”* (Aruoba, 1943, s. 201) sözleriyle dile getirilir. Bu iyi kalpli kadın, anne ve babasının başına gelenlerden sonra yalnız kalan Cazibe'yi evine alır ve ona sahip çıkar. O talihsiz olay yaşanana kadar da onu kendi evlatlarından ayırmaz. Ne zaman eşi ile arasında geçen olayı öğrenir, işte o zaman bu sevgisinden eser kalmaz. Aradan zaman geçtikten sonra olayın insanların anlattığı gibi olmadığını, kocasının Cazibe'ye zorla sahip olduğunu öğrenir. Cazibe'nin başına gelenlerden dolayı çok üzülen Melek, böyle düşündüğü için pişman olur.

Macit: Mehmet'in Amerika'da beraber okuduğu arkadaşıdır. Mehmet'i ziyaret etmek için Trakya'ya gelmesiyle romana dâhil olur. İlişkilerden yana şanslı olmayan Macit'e, arkadaşı Mehmet yardımcı olmak ister fakat farkında olmadan ona büyük bir hayal kırıklığı yaşatır. Halasının onun için düşündüğü Tuna'nın, âşık olduğu Zeynep olduğunu bilmediğı için Tuna'yı, Macit'le tanıştırmak ister. Macit, arkadaşının ısrarlarıyla Tuna ile tanışmayı kabul eder ve buluşacakları yere gider. Tuna'yı ilk gördüğü anda ona âşık olur. Mehmet arkadaşına iyilik yapmak isterken farkında olmadan büyük bir felakete sebep olur. Macit'in saadeti Mehmet ile Tuna'nın karşılaştığı an son bulur.

Suzan: Tuna'nın, Anadolu Lisesi'nden arkadaşıdır. Suzan, orta hâlli bir ailenin iyi kalpli kızıdır. Suzan'ın en büyük dileğı erken yaşta evlenmektir. İlk zamanlar evleneceğı insanın çirkin olup olmaması onun için önemli değildi, zengin olması yeterliydi çünkü onun istediğı tek şey lüks bir hayat yaşamaktır. Tuna ile tanıştıktan sonra bu düşüncesi değışir, daha mütevazı bir hayatın ona mutluluk getireceğıne inanır. 9. sınıftayken okulu bırakır, hep hayalini kurduğu

mutlu bir evliliği gerçekleştirir. Evlendikten sonra iki tane çocuğu olur ve çocuklarını çok bilinçli bir şekilde yetiştirir.

Cahit: Nur'un yıllar önce annesiyle çalışmak için geldiği çiftliğin sahibinin oğludur. Yumuşak başlı, terbiyeli bir çocuktur. Ailesinin durumu iyi olduğu için üniversiteye kadar onu kolejde okuturlar. Yüksek eğitimine yurt dışında devam eder. Yurt dışından döndükten sonra Nur ile yaklaşırlar. Aralarındaki yakınlık zamanla yerini büyük bir aşka bırakır. Birbirlerini büyük bir aşk ile seven bu iki genç, evlenmeye karar verirler. Cahit'in annesi, oğlunu kendi kardeşinin kızıyla evlenmek istediği için bu işe engel olur. Bunun üzerine Cahit, teyzesinin kızıyla evlenmek zorunda kalır. Evlendiği bu kadın Cahit'in hayatını mahveder, bu da yetmiyormuş gibi onu hasta haliyle bırakıp gider. Oğlunu bu hâlde gören anne, Nur'u çağırarak oğlunu kurtarmasını söyler. Onu bu hâlde bırakmak istemeyen Nur, bir dağ başında Cahit ile birlikte yaşamaya başlar.

Leylâ'nın Annesi: Leylâ'nın annesi hassas bir kadındır. Kocasını Leylâ'ya hamileyken savaşta kaybeder. Erken yaşta kaybettiği kocasına doyamamıştır. Kocasına öyle derin bir sevgiyle bağlıydı ki bu sevgi kadını ölene kadar bırakmaz. Kocası öldükten sonra birçok kişi onu ister fakat o başka bir adamın hayâlini dahi kuramaz. Hayalî bir kahramanın gibi sevdiği kocasının hâtırasına ve sevgisine sadık kalır.

Hala: Tuna'nın felsefe öğretmeni, Mehmet'in halasıdır. Hala, küçük yaşta annesini ve babasını küçük yaşta kaybeder. Hayatın içinde yapayalnız kalan kadın, abisinden ona yadigâr kalan tek akrabası olan yeğeni Mehmet'e sarılır. O günden sonra onun bütün dünyası o olur. Mehmet ile koca dünyada tek kalan Hala, bütün bu zorluklara rağmen öğretmen olmayı başarır. Öğretmen olduktan iki sene sonra yakın akrabalarının çocuğu Fikret ile evlenir ve Ayşe adında bir kız çocuğu dünyaya getirir. Hala'nın kocası Fikret, romanın başından sonuna kadar Giresun'da askerdir.

Romanın anlatma zamanında 35 yaşlarında olan Hala, vatanına bağlı, vatanı seven bir kadındır. Öğrencilerini de bu bilinçle yetiştirmeye gayret eder. Öğrencilerine vatan sevgisini aşılamaaya çalışır. Mehmet'in halası olan bu kadının gerçek adı romanda söylenmez.

Nur (Nuriye): Cazibe'nin her şeyden kaçıp kurtulmak için gittiği köyde tanıdığı kişidir. Nur, yıllar önce annesiyle çalışmak için bir çiftliğe gelir. Bu çiftliğin sahibinin Cahit adında bir çocuğu vardır. Nur ile Cahit bu çiftlikte birlikte büyürler. Nur zeki, çalışkan bir öğrencidir. Cahit yurtdışında eğitim almış bir delikanlıdır. Okul bittikten sonra bu iki genç birbirlerine aşklarını itiraf edip evlenmek istediklerini söylerler. Bu durumu öğrenen Cahit'in annesi, Nur'un annesini çağırarak kızı hakkında yalan yanlış şeyler anlatır. Bunları duyan Nur'un annesi, Nur ile hesaplaşırken ölür. Annesi öldükten sonra Nur konaktan kovulur. Cahit'in annesinin amacı oğlunu kardeşinin kızıyla evlenmektir ve evlendirir. Cahit ile evlenen teyzekızı, Cahit'in hayatını mahveder. Bunun üzerine Cahit'in annesi, Nur'dan yardım ister. Oğlunu o kadından kurtarması gerektiğini, oğlunun acı çektiğini söyler. Nur, her şeye rağmen çok sevdiği Cahit'e sahip çıkar. Bunu gören çevre Nur'un ahlâksız bir kadın olduğunu düşünür. Nur, iyilik yapmasına rağmen herkes tarafından Cahit'in metresi olarak bilinir.

Cazibe'nin babası: Genç yaşında Anadolu'dan İstanbul'a gelen temiz bir köylüdür. İstanbul'a geldiği zaman ilk olarak bir komisyoncunun yanında başlar. Zekâsı ve kabiliyetiyle adamın dikkatini çeker başlar. Çok geçmeden bu adam, Cazibe'nin babasını kendine ortak yapar. İşler beklediklerinden de iyi gider ve çok para kazanırlar. Ortak olduğu bu adam ölünce bütün işler Cazibe'nin babasına kalır. Ortağı öldükten sonra bir süre daha işleri yolunda gitmeye devam eder. Harbin patlamasıyla birçok tüccar gibi işleri iyi gitmemeye başlar. Çok kısa bir süre içerisinde de iflas eder. Bu durum eşinin hiç hoşuna gitmez çünkü istediği hayatı yaşayamayacaktır. İflas ettikten sonra eşinin gözü zengin adamlara kayar. Çok geçmeden de eşini bir başka adamla yatakta yakalar. Eşini ve adamı orada öldürdükten sonra kendi de intihar eder.

Mahmut Bey: Orta yaşlı, mevki sahibi bir adam olan Mahmut Bey, Melek'in kocasıdır. Annesi ve babasını kaybeden Cazibe, bir süreliğine bu çiftin evinde yaşar. O, Mahmut Bey'i bir ağabey gibi görürken, Mahmut Bey ona hain planlar kurar. Bu masum kızın günahına girerek ona tecavüz eder. Bu olayın yaşandığı gün Cazibe, o evden kaçır. Annesi gibi sandığı kızın aslında masum bir genç olduğunu anlayan Mahmut Bey ise yapığundan pişman olur ve Cazibe'yi

bulmak için peşinden gider fakat Cazibe'yi bulamaz. O günden sonra Mahmut Bey'den bir haber alınmaz.

Balıkçı Kızı: Romanda dilber balıkçı kızı olarak geçen, uzun siyah saçlı, çok güzel ve güzelliğiyle bütün erkeklerin aklını başından alan bir kızıdır. Adı bilinmeyen bir köyde yaşayan kimsesiz olan balıkçı kızı, namusuna çok düşkün, iyi kalpli, para ve güzelliği önem vermeyen biridir. Babasından kalan küçük sandalla tek başına balığa çıkarak geçimini sağlar. Köyde anlatılan efsaneye göre ahlaksızlık yapan kadınlar “Kızıl Korsan” tarafından uyarılır, gerekirse cezalandırılır. Köyde yaşayan bütün kadınlar bu “Kızıl Korsan”dan korkar. Balıkçı kızı, kimsenin görmediği ama herkesin korktuğu bu kızıl korsana âşık olur. Bir gün balıkçı kızı, sandalla balığa çıkarken erkeklerin saldırısına uğrar. Tam o sırada “Kızıl Korsan” onu bu erkeklerinden elinden kurtar ve balıkçı kızını oradan alıp gider. Bir daha da bu balıkçı kızı'ndan haber alınamaz.

Neclâ: Kötü bakışlı, kocaman mavi gözlü bir kız. Neclâ, Anadolu Kız Lisesi öğrencilerindendir. İnsanlarda daima kötü şeyler arayan, iyilik ve merhametten uzak bir kızıdır. Okulda arkadaşları tarafından sevilmez ve kimse onu arasına almak istemez. Okulda anlaştığı tek kişi Suzan'dır. Suzan da çok geçmeden onun ne olduğunu anlar ve ondan uzaklaşır.

Kaymakamın Kızı: 18 yaşında genç bir kız. Annesini küçükken kaybeder ve anne sevgisine yabancıdır. Babasının ona sevgi vermesine rağmen hep bir tarafı eksiktir. Bu eksikliğini sürekli kitap okuyarak doldurmaya çalışır. Yalnız kaldığı dünyasına kitaplarını sığdırır. Anadolu Kız Lisesinin hastabakıcısı olan Hızır hala'yı çektiği vicdan azabından kurtaran kişidir.

Mehmet'in babası: Oğlu Mehmet dokuz aylıkken Balkan Harbi patlar ve cepheye gider. Harp bittikten sonra Anadolu'da yeni ordu kurulur ve gönüllü olarak orada kalır. Yurdunu her şeyden çok seven bu mert asker, Sakarya'da yaşanan savaşta şehit olur.

Tuna'nın babası: Tuna'nın babasının önceliği yurdu ve yurdunun insanlarıdır. Onun için paranın bir önemi yoktur. Çocuklarını da bu bilinç ile yetiştirmeye çalışır. Tuna'nın sağlam duruşunda babasının büyük etkisi vardır.

3.1.1.6.4. Dekoratif Kişiler

Romanda özel bir görevi olmayan, romanın dekorunun tamamlanmasında yardımcı olan kişilere dekoratif kişiler denir. Romanda belli bir fonksiyonu olmayan bu kişiler, Aktaş tarafından şu şekilde tanımlanır;

“Sinema ve tiyatrodaki figüran rolünde olan oyuncular olduğu gibi mahalli rengi aksettirebilen, dikkatlere sunulmayı istenen olgu veya olay parçalarının oluşumuna hizmet eden kişilerin olduğu da görülür. Bunların olay içerisinde yüklenen herhangi bir fonksiyon bulunmamaktadır, eserlerde psikolojik hususiyetlerinden söz edilmez” (Aktaş, 2015, s. 49).

Hasret romanında yer alan dekoratif kişiler: Emekli kaymakam, Hızır halanın annesi, boyalı kadın ve Suzan’ın annesidir. Bu kişilerin romanda önemli bir fonksiyonları yoktur ve psikolojik durumlarından söz edilmez.

Emekli Kaymakam: Hızır halanın kocasının eski bir arkadaşıdır. Hasta kızıyla, Hızır hala ve eşinin yaşadığı kasabada bir çiftlik alıp kasabaya yerleşir.

Hızır Hala’nın Annesi: Yumuşak başlı, sessiz, evine bağlı ve çocuklarına çok düşkün ahlaklı bir kadın. Kocasının sözünden çıkmaz, ona hep saygı duyar.

Boyalı Kadın: Paraya, lükse, eğlenceye düşkün ve ahlakî değerlerden yoksun bir kadın. Çevresine kötü örnek olan bu kadın, Hızır halanın da hayatını mahveder. Hızır halanın aklını çeler ve kocasını aldatmasına sebep olur.

Suzan’ın Annesi: Dar görüşlü, basit hayata kendini kaptırmış, hayatı başkaları tarafından idare edilen bir kadın.

Anadolu Kız Lisesinin müdiresi Cahide abla, Cahit’in annesi, Nur’un annesi Hanife Kadın, Mehmet’in halasının kocası Fikret, Hızır halanın kocasını aldattığı Müdür, romanda yer alan diğer dekoratif kişilerdir.

3.1.1.6.5. Kurgulanmış Kişiler

Nurullah Çetin kurgulanmış kişiyi, “genelde ya da o anda gerçekliği olmayan ama insanî özellikler taşıyan tasarlanmış, tasavvur edilmiş, hatırlanmış kişi” (Çetin, 2013, s. 165) olarak tanımlar ve bunun iki türü olduğunu söyler. Bunlardan ilki tasarlanmış, diğeri ise hatırlanmış kişidir. *Hasret* romanının kurgulanmış kişileri, tasarlanmış kişiler bağlamında incelenmiştir.

3.1.1.6.5.1. Tasarlanmış Kişiler

Tasarlanmış kişi Nurullah Çetin tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır;

“Romanda, roman için var olan, gerçek hayatta var olup olmadığı düşünülmeyen, romancının kafasının içinde ürettiği kişidir. Gerçekliği yoktur, olsa bile gerçek hayattakiyle tıpatıp benzer değildir, ondan bambaşka bir kişilik kazanmıştır, tamamen hayali olarak yeniden üretilmiştir” (Çetin, 2013, s. 165).

Hasret romanında yazarın bazı şeyleri daha iyi anlatmak için kullandığı iç hikâyelerde yer alan Kızıl Korsan ile Vasiye nine tasarlanmış kişilerdir. Bu kişilerin gerçekliği yoktur, olsa bile hayattaki kişilerin sahip olamayacakları özelliklere sahip oldukları için yazarın tasarladığı kişilerdir.

Kızıl Korsan: Köyün birinde ahlaksızlık yapan kadınları cezalandırmak için görevlendirilmiş, hayâli bir kişidir. Köyde yaşayan bütün kadınlar bu hiç görmedikleri bu adamdan korkar ve yanlış yapamamak için çok dikkat ederler. Bu korsan günün birinde bir balıkçı kızına âşık olur. Onu bütün kötülüklerden korumak için elinden geleni yapar. Bir gün bu kızın başına bir felâket gelir. Köyde yaşayan genç adamlar ona tecavüz etmek isterler. Tam o sırada Kızıl Korsan, onu bu adamların elinden kurtarır ve onunla birlikte denizin üstüne yürüyerek gözden kaybolur.

Vasiye Nine: Uzun sarı saçları, denizden parlak yeşil gözleriyle kasabanın en güzel kadınıdır. Kocasından çok sevilen Vasiye nine, bir iftiraya uğrar. Vasiye nine'nin kocası bir balıkçıdır ve eve gelmediği geceler olur. Mahalledeki komşuları sabaha karşı eve gelen adama, karısının geceleri başka erkeklerle buluşmaya gittiğini söylerler. Buna inanmak istemeyen adamın içine kuşku düşer ve bir gece balığa diye evden çıkarak pusuya yatar. Gerçekten de karısı evde yoktur ama olay onun düşündüğü gibi değildir. Vasiye nine, o gece iki genç delikanlıyı boğulmaktan kurtarır. Vasiye ninenin bazı geceler evde olmamasının nedeni Vasiye ninenin deniz perisi olmasıdır. Kocasının onu inanmayışı, onun ölümüne neden olur.

3.1.1.7. Dil ve Anlatım Teknikleri

3.1.1.7.1 Dil

Aruoba'nın yaşadığı dönem göz önüne alındığında ilk romanı olan *Hasret*'te dönemine göre iyi bir kullandığını söylemek mümkündür. Yazar, bu romanında

herkesin rahatlıkla anlayabileceği sade bir dil kullanır. Romanına standart Türkçe kullanmayı tercih eder, yerel kullanımlara yer vermez.

Kullanmış olduğu cümleler genellikle kısadır ve kurallıdır. Devrik cümle kullanmamaya dikkat eder. Aynı zamanda okurun kolay anlayacağı söz öbekleri kullanmayı tercih eder.

Yazar, romanına zenginlik katmak için söz sanatlarından yararlanır. Söz sanatları içerisinde en çok benzetmeyi kullanır. Romanda, yazarın kullanılan söz sanatlarına örnek olarak romandan alınan şu cümleler verilebilir:

“Sesi billûr gibi, tatlı ahengi ile kulaklarındaydı. (Aruoba, 1943, s. 55).

“Mesut hayatımızda çiçek gibi açacak yavrularımız” (Aruoba, 1943, s. 150).

“Yeni doğmuş bir çocuk gibi bütün günahlardan temizlendiniz! (Aruoba, 1943, s. 234).

“Çam dallarını dolaşan rüzgârın nefesi, gül hanımeli ve karanfil kokuyor” (Aruoba, 1943, s. 295).

Deyim, ikilemeler gibi anlatımı güçlendiren söz varlığı öğelerine yer verir. Özellikle deyimlere oranla ikilemelerden daha fazla yararlanır. Romanda yer alan bazı ikilemeler şu şekildedir: “pırıl pırıl”, “hıçkıra hıçkıra”, kaya kaya”, koşa koşa, “baka baka” “hızlı hızlı”. Burada ele alınan ikileme örnekleri romanın başka sayfalarında sıkça kullanır. Örneğin; “Pırıl pırıl ikilemesi romanda toplamda on bir kez kullanılırken, “hıçkıra hıçkıra” ikilemesi altı kez kullanılır.

Bu romanda anlatım bozuklukları, yazım yanlışları göze çarpmaktadır ancak bütün bunlara rağmen yazarın, yaşadığı dönem göz önüne alındığında dönemine göre iyi bir dil kullandığını söylemek mümkündür.

3.1.1.7.2 Anlatım Teknikleri

Anlatım teknikleri, romanın önemli unsurlarından bir tanesidir. Yazar, *“romanını kaleme alırken anlatım tekniklerinden yararlanmalı, anlatı örgüsünü sağlam temeller üzerine oturtmalıdır”* (Tekin, 2014, s. 203). Yazar kullanmış olduğu anlatım teknikleri ile anlatıma farklılık ve canlılık kazandırmak ister ve bunu yaparken de yapının konusuna ve amacına en uygun olan tekniği kullanır.

Romanda kullanılan belli başlı anlatım teknikleri şunlardır: anlatma-gösterme, tasvir, mektup, özetleme, geriye dönüş, montaj, leitmotiv, diyalog, iç diyalog, iç çözümleme, iç monolog, bilinç akımı.

Muazzez Aruoba'nın *Hasret* romanı, anlatım teknikleri açısından oldukça zengindir. Yazar, *Hasret* romanında iç monolog, tasvir, geriye dönüş, montaj, özetleme, mektup tekniklerinden yararlanır.

3.1.1.7.2.1 Anlatma-Gösterme

Roman, hikâye gibi anlatı türleri anlatıma dayalıdır. Bu yüzden de yazar anlatımı gerçekleştirmek için bir takım yollar dener. “Anlatma” ve “gösterme” teknikleri, roman sanatının ilk akla gelen uygulamalarıdır. Bu tekniklerin “marifetleriyle yazar, kendini saklama, gizleme fırsatını yakalar; dolayısıyla okuyucunun anlatılanlarla karşı karşıya kalmasını sağlar. Anlatma yönteminde bu durum, kısmen gerçekleşirken, gösterme yönteminde ideal düzeye yükselir” (Tekin, 2014, s. 215). Yazar, bu romanında daha çok okuru anlatılanlarla karşı karşıya bırakmayı tercih eder dolayısıyla bu romanın gösterme ağırlıklı bir roman olduğunu söylemek mümkündür.

Hasret romanında gösterme tekniği, anlatma tekniğine oranla daha ön plandadır. “Gösterme, bir olayı ya da durumu, belli zaman ve yer içinde, daha çok kişiler arası konuşma ve eylem biçiminde okuyucuya ” (Tekin, 2014, s. 208) sunar. Romanda da olaylar daha çok kişiler arası konuşma şeklinde okura sunulur. Bu da gösterme tekniğinin tipik özelliğidir. Tekin, gösterme tekniğinin tipik özelliği olan bu konuşmaların, romana “olayların akışına göre ya sırf diyalog olarak yahut konuşmaların arasına birtakım bağlantı cümleleri yerleştirerek” (Tekin, 2014, s. 212) verildiğini söyler. Yazar, bu romanında, diyaloglar arasına bağlantı cümleleri yerleştirerek vermeyi tercih eder. Romandan aktarılacak şu bölüm, yazarın bu tercihinin gösterir niteliktedir;

– Affet hala... Çocuk gibi hareket ettiğimi biliyorum. En ümitsiz bir günümde beni yeniden yaratan bu mucize ile çılgına döndüm. Yalnız mısın? Eniştem yok mu?

– Burada değil, dedim, Giresuna gitti.

– Vazife ile mi?..

– Evet.

– Sen niçin gitmedin?..

– Biliyorsun ki okulum var. Tatilde ben gideceğim.

– Ya Ayşe, o nasıl?..

– İyi. Demin uyudu. Odasında.

Şezlongu sobaya doğru çekti üşümüş olacağını düşündüm.

– Mehmet, dedim ister misin sana sıcak bir çay pişireyim?..

Gülümsedi. Yanık yüzünde ince bir hüznün genişledi. Küçükken yaptığı gibi dudaklarını büzerek konuştu:

– Annemin çayı gibi, öyle mi hala?” (Aruoba, 1943, s. 7).

Hasret romanında gösterme tekniği kadar olmasa da en az onun kadar kullanılan bir diğer teknik, anlatma tekniğidir. Özellikle bu teknik, romanın üçüncü ve dördüncü kısımlarında varlığını daha çok gösterir. Anlatma tekniğinde “yazar ve anlatıcının ağırlığı söz konusudur. Bir anlatıda, eğer dikkatler mutlak anlamda anlatıcı üzerinde yoğunlaşıyorsa, o anlatıda, “anlatma” (telling) ağırlıklı biçimde uygulanıyor demektir” (Tekin, 2014, s. 208). Yazar, bu romanın bazı bölümlerinde olayları, kişileri ve çevreyi okura kendi gözüyle aktarır. Romanda anlatıcının egemen olduğu bölümden bir tanesi şu şekildedir;

“Mehmed’e her şey güzel görünüyordu. Sanki her şey rengini, şeklini değiştirmişti. Yollarda koyunlara, küçük çobanların güttüğü ineklere ve yerlerine dönen tektük askerlere rastladılar. Konuşmuyorlardı... Mehmet bu renkli dekor içinde daha muhteşem gözüken Zeyneb’i seyrediyordu, onun biraz öne eğilmiş güzel vücuduna, güneş gibi parlayan zengin başına, ibadete benzeyen bir hisle bakıyordu.

Kahvenin bulunduğu köye girdikleri zaman, yollarda subaylar gördüler. İçlerinden genç süvari teğmeni Zeyneb’i heyecanla selamladı. Zeynep de selâmı iade etti.

Subayın yüzü hafifçe kızarmıştı. Mehmet, üstünde duran bu renkli bakışların bir anda bulandığını ve kinle dolduğunu gördü” (Aruoba, 1943, s. 237).

Gösterme ağırlıklı olan bu romanda yazar, çoğunlukla anlatma- gösterme tekniğini iç içe kullanmayı tercih eder. Olaylar, genellikle anlatma-gösterme-anlatma şeklinde okura sunulur.

3.1.1.7.2.2. Tasvir

Tasvir, “resim yapma”, “resim, figür, portre” ve “yazıyla târif etme” (Devellioğlu, 2013, s. 1212) şeklinde tanımlanmaktadır. Romanda tasvir sayesinde romanı oluşturan mekân, zaman, olay gibi unsurlar okurun gözünde

görünür hale gelir. Tasvir, roman ve hikâye gibi anlatı türlerinde yazarın mutlaka yararlanması gereken bir tekniktir. “*Anlatma esasına bağlı eserlerdeki itibarı dünya olgusu, kahramanların belli bir mekâna bağlı olma veya olayların belli bir mekânda yaşanması mecburiyeti, tasvir tarzı anlatımı çok daha zarurî kılar*” (Çetişli, 2016, s. 123). Bu yüzden tasvir tekniği, kurmaca eserlerde sıkça karşılaşılan bir tekniktir. Bu teknik, romanlarda nesnel ve öznel olmak üzere iki şekilde kullanılır.

3.1.1.7.2.2.1 Nesnel Tasvir

Kavcar, nesnel tasviri, “*bahis konusu olan şey, olduğu gibi (gerçek görüntüsüyle) tasvir ediliyorsa, bu tasvire, nesnel (gerçekçi) tasvir*” (Kavcar, 1999, s. 45 aktaran; Tekin, 2014, s. 227) şeklinde tanımlar. Kurmaca eserlerde sıkça kullanılan bu tekniğin yazar tarafından ne amaçla kullanacağı çok önemlidir. Anlatıcının bakış açısıyla yapılan tasvirler, “*romancının yeteneğine ve amacına göre ya bir ‘dekor’ düzeyinde kalır yahut işlevselleştirilmiş bir levha anlamı taşır. Dekor düzeyinde bırakılan tasvirlerin anlatıcıya bir şey kazandırdığını söylemek zordur*” (Tekin, 2014, s. 216). *Hasret* romanında yapılan nesnel tasvirlerin bazıları dekor, bazı tasvirler ise okura bir şey anlatmak için yapılmıştır. Romandan alınan şu parça, dekor olarak yapılan nesnel tasvire örnek olarak verilebilir;

“Hanın hemen yanında, kuvvetli bir şırıltı ile akan ve aşağılarda küçük selâleler vücade getiren bir dere akıyor. Çitle çevrili bahçeleriyle baştan aşağı süslenmiş, cinsini henüz bilmediğim ağaçlar var.

Bu ağaçların bittiği yerde, büyük bir sebze bahçesi görünüyor. Bahçenin sarmaşıklarla örtülü bir kapısı, _bahçesi çeviren çit baştan aşağı sarmaşıklarla örülmüştür — büyük bir koruda tepelere yükselen ağaçlı bir yola açılıyor. (Aruoba, 2013:176).

Romanın bazı bölümlerinde yapılan nesnel tasvirler, dekor olmaktan ziyade konunun seyri açısından oldukça önemlidir. Bu romanda yapılan bazı tasvirlerin okura bir şeyler kazandırma amacı olduğunu söylemek mümkündür. *Hasret* romanı, Balkan Harbi ve sonrasını konu alan bir romandır dolayısıyla romanda yapılan bazı tasvirler o dönemin genel atmosferini dikkate alarak yapılmıştır. Romanın merkezî kişisi Tuna, çoğu zaman babasıyla civar köyleri ziyarete gider. Savaşın vermiş olduğu maddî ve manevi hasara tanık olur ve orada gördüklerini şu şekilde anlatır;

“Beraber köylere gidiyorduk. Her adımda düşmanların kasabamdan geçtikleri belli oluyordu. Yıkık duvarlar, çökmüş damlar, bozuk çeşmeler, yarım insanlar, geçmiş günlerin hâtıralarını canlandırıyordu” (Aruoba,, 1943:64).

Romanda, okura bir şey kazandırmak için yapılan bir diğer tasvir Hızır halanın odasıdır. Hızır halanın odasının tasviri, okura Hızır hala hakkında bir takım bilgiler sunar. Bu oda, Hızır halanın yapmış olduğu hatanın izlerinden kurtulmak için sığındığı bir liman görevi görür. Beyazın her şeyi silebileceğine inandığı için kıyafetinden, odasına kadar birçok şeyin rengini beyaz tercih eder. Özellikle Hızır halanın odası, onun yansıması gibidir. Hızır halanın kendisini yansıtan o odası, romanda şu şekilde tasvir edilir;

“Her zaman bembeyaz giyinirdi. Odası da bembeyazdı. Küçük beyaz masanın üstünde, yeşil bir vazonun içinde hiç eksik olamıyan beyaz zambaklar dururdu. Mevsiminde, bu mis kokulu zambaklar daima değişirdi. Mevsimi geçtiği zaman hususî kutularda saklanan zambaklar gözleri aldatırdı” (Aruoba,, 1943:77).

Hızır halanın odasında yer alan beyaz zambakların da onun için özel bir anlamı vardır. Bu zambakların onun üzerinde büyük bir etkisi vardır. İffetini kurtarmak için göğsünde zambakla ölen bakirelerin hayatını okuduğu zaman, kendini dünyanın en alçak insanı olarak görür. O gençlerin namusu için ölümü göze almaları onu derinden etkiler. Onlar namusu uğruna ölmeyi göze alırken Hızır hala kendi namusunu elleriyle verir. Bu olaydan sonra Hızır hala tövbe eder ve o günden sonra o genç kızları temsil eden bu zambakları odasından ayırmaz. Onları odasının başköşesine yerleştirmesinin nedeni, bir daha aynı hataya düşmeye kalkarsa bu zambakların ona namusu uğruna ölmeyi göze alan genç kızları hatırlatacak olmasıdır.

3.1.1.7.2.2.2 Öznel Tasvir

Kavcar, öznel tasviri “*tasvir edilen şeyi yazar, kendi duygularına veya mizacına göre değiştiriyorsa, bu tasvire öznel (sübjektif) tasvir*” (Kavcar, 1999, s. 45 aktaran; Tekin, 2014, s. 227) şeklinde tanımlar. Yapılan bu öznel tasvirler, tasviri yapan kişiye göre değişiklik gösterdiği için olaylar, kişiler ve mekânlar çoğu zaman o kişinin gözünden değerlendirilir. Öznel tasvirler genellikle aşk, sevgi, ıstırap gibi bireysel temaların ağırlıklı olduğu romanlarda daha çok tercih edilir.

Hasret romanında yapılan öznel tasvirlerin bazıları sadece tasvir yapmak için kullanılırken bazıları ise konunun işlenişi açısından önem arz eder. Romanda yapılan öznel tasvirlerle ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında büyük bir kısmının dekor oluşturmak için yapıldığını söylemek mümkündür. Romandan aktarılan şu parça, romana dekor oluşturmak için yapılan öznel tasvirlerle örnek niteliğindedir;

Yeni açan akasyaların yapraklarında yosun kokulu bir rüzgâr titriyor... Yıldızlar; olgun meyvalar gibi, denize doğru asılmışlar. Dalgalar bu akşam daha hırçın.. sahildeki balıkçı kahvelerinden şarkı sesleri, kahkahalar geliyor... Kalamamış bu akşam yaramaz çocuklar gibi canlı ve neşeli” (Aruoba, 1943, s. 51).

Romanın bazı bölümlerinde yapılan tasvirler dekor olmaktan çok konuya hizmet etmesi açısından önemlidir. Nesnel tasvir bölümünde anlatılan Hızır halanın odasının bir diğer tarafı öznel tasvir ile anlatılır. Hızır halanın aynı oda içerisinde iki farklı dünya yaratması ile okura verilmek istenen bir mesaj vardır. Hızır halanın hayatını simgeleyen o odasının diğer tarafı şu şekilde tasvir edilir;

“Dışarıdaki gece ile Hızır Hala'nın odası iki kutup gibi birbirine uymuyordu. Dışarının ölümü hatırlatan fırtınasına karşılık, Hızır Hala'nın odasında bahar vardı. İnsanın ruhuna yavaş yavaş işleyen, baygın zambak kokusu, ılık havayı değiştiriyordu. Biz Hızır Hala'nın odasına tahta sıralardan, kuru yatakhanelerden bıkıp, evlerimizin insanı dinlendiren sıcaklığını aradığımız geceler koşardık.” (Hasret 1943, s. 88).

3.1.1.7.2.3 Geriye Dönüş

Geriye dönüş tekniği romanın zaman kurgusuyla ilgili bir tekniktir. Yazar şimdiki zamandan geçmiş zamana dönerek roman kahramanlarının geçmişinde yaşamış olduğu olaylara ışık tutar ve böylelikle okur, roman kahramanlarını daha yakından tanıma fırsatı yakalar. Roman kahramanlarının geçmişine ışık tutan bu teknik, romanda üç şekilde uygulanır;

“a) dar anlamda geriye dönüş

b) yapıcı geriye dönüş,

c) çözücü geriye dönüş” (Aytaç, 1975, s. 235).

Hasret romanında çözücü geriye dönüş tekniğine rastlanmadığından roman dar anlamda ve yapıcı olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır.

3.1.1.7.2.3.1 Dar Anlamda Geriye Dönüş

Tekin, dar anlamda geriye dönüşü, “*olayları veya kişileri tanıtmak için yakın zamana; bir saat, bir gün, iki gün veya birkaç gün öncesine dönüş*” (Tekin, 2014, s. 255) şeklinde tanımlar. Romanda, Mehmet ile Tuna’nın tanıştığı an, bir gün öncesine dönülerek anlatıldığı için dar anlamda geriye dönüşüne örnek olarak verilebilir.

Mehmet, Tuna ile bir tren yolculuğu sırasında tanışır. Mehmet’in, Tuna’yı (Zeynep) gördüğü günün üzerinden iki gün geçer. Mehmet, Tuna ile karlaştığı o anı geriye dönerek halasına şu şekilde anlatır;

“Bak dinle.. Ankaraya Trakyadan resmî bir işle gittim. Dün akşam dönmem lâzımdı. Müthiş yorgundum. Treni beklerken sallanıyordum. Üstelik soğuk da vardı. Bir saat rötarla gelen trene sarhoş gibi girdim. Koridorlarda tektük insanlar dolaşıyordu (...)

Bu sırada hiç konuşmayan çok uzun boylu erkek, gizlemek istediği bir heyecanla:

— “Çocuklar, Reis geliyor” dedi.

Uykum kaçmıştı. Pencerenin önüne iyice yerleştim. Sevgilisi Sakarya olan Reisi merak etmişim. Bu genç çocukları idare edecek yaşlı başlı bir adam bekliyordum. Halbuki yanılmışım, kurşunî kürk mantosuna iyice sarılmış genç bir kız geldi. İlk bakışta insanı düşündüren büyük gözleri vardı. İnce yüzü, kıvrık dudakları gözlerinin güzelliğini tamamlıyordu (...)” (Aruoba, 1943, s. 30-31).

3.1.1.7.2.3.2. Yapıcı Geriye Dönüş

Tekin, yapıcı geriye dönüş tekniğini, “*bir olay ve kahraman hakkında okuyucuyu aydınlatmak gerektiğinde başvurulana*” (Tekin, 2014, s. 256) teknik olarak tanımlar. *Hasret* romanında olay ve kişiler çoğunlukla bu geriye dönüş tekniğiyle anlatılır. Romanın yardımcı kişilerinden olan Hala, merkezî kişisi olan Tuna, Tuna’nın dört arkadaşı ve Hızır halanın hayatı yapıcı geriye dönüş tekniği kullanarak okura sunulur. Romanın birinci kısmında Hala’nın, ikinci kısmında ise Tuna, Tuna’nın dört arkadaşı ve Hızır halanın geçmişiyle ilgili bilgiler verilir. Okur, bu bilgiler sayesinde romanda yer alan bu kişileri yakından tanıma fırsatı bulur.

Romanda ilk geriye dönüş, Hala’nın kendi hayatını anlatmasıyla şu şekilde başlar;

“Annemi hiç tanımiyorum. Babamı üç yaşında iken kaybetmişim. Ağabeyim kimsesiz kalan bu küçük yavruyu sonsuz bir şefkatle göğsüne bastı. Onu her şey diye tanıdım. Beni hakiki çocuğu gibi severdi. İyi bir insan, cesur bir askerd...

Yurt şuurum, vazifemle beraber yürüyordu. İki sene yalnız talebelerimi düşünerek, yalnız yurdum için iyi insan yetiştirmek gayretiyle çalıştım. Çocuklarda yakaladığım küçücük bir zekâ ve sevgi kıvılcımını alevlendirmek için bütün enerjimi veriyordum. İki sene sonra uzak bir akraba çocuğu olan Fikretle karşılaştım. Mert ve dürüst bir askerd. Onda ağabeyimin sarsılmaz seciyesini bulmuştum. Üç ay sonra evlendik. Senesinde Ayşem dünyaya geldi” (Aruoba, 1943, s. 13-16).

Romanın seyri açısından en önemli geriye dönüş, Tuna’nın hayatını anlatmasıyla başlar. Romanın merkezî kişisi olan Tuna’nın, doğduğu andan itibaren hayatını ve hayatının önemli bir yerinde olan arkadaşlarını anlatması, okurun Tuna’yı ve arkadaşlarını daha yakından tanımasını sağlar. Tuna, Hala’nın evine geldiği gün, hayatını ve arkadaşlarını anlatır;

“— Büyük harbin son senesinde, Marmara’nın kıyılarını süsleyen küçük bir kasabada doğmuşum, Yurda, çakal sürüleri gibi dolan düşmanla, benim küçük kasabama kadar uzanmışlar...

O sene, lisenin son sınıfına geçtim. Babam, son seneyi İstanbul’da bitirmemi istedi. Mektepten ayrılırken Hızır Halanın boynuna sarıldım.

Sevgili mektebîmden, sevgili hocalarımdan ve çok sevdiğim Hızır Haladan ayrıldıktan sonra sizi buldum. İki tozlu akasyanın gölgesine sığınan mektebim Anadolu Kız Lisesi kadar sevimli ve sıcaktı” (Aruoba, 1943, s. 57-127).

Hasret romanında kullanılan en önemli teknik, geriye dönüş tekniğidir. Yazarın asıl vermek istediği mesaj geçmiş üzerine olduğu için bu romanda geriye dönüş tekniğinden sıkça yararlanır.

3.1.1.7.2.4 Özetleme

Özetleme tekniği, “adı üstünde verilecek olan bilgi ile yapılacak tanıtmanın ‘özet’ halinde sunulmasıdır” (Tekin, 2014, s. 250). Bir başka tanımla özetleme tekniği: “bir zaman süresi içinde çeşitli yerlerde olan bir seri olayı genel çizgileriyle okuyucuya ileten bir tekniktir” (Stevick, 2017, s. 114). Romanda ele alınan konu ve kişilerin tümü, ayrıntılı bir şekilde ele alınacak olursa sayfalar dolusu roman ortaya çıkar ve bu durum okurun sıkılmasında neden olabilir. Özetleme tekniği, “gereksiz ayrıntıları silen, dolayısıyla esere derli toplu bir görünüm kazandıran bir yoldur. Bu yöntemle olaylar ve kişiler, bariz yön ve çizgileriyle tanıtılır, anlatılır” (Tekin, 2014, s. 250). Bu teknik sayesinde sayfalar dolusu sürececek olan tanıtma meselesi en aza indirilir.

Romanın önemli karakterlerinden biri olan Cazibe'nin, yaşadıklarından uzaklaşmak için bir köye gider ve orada da bir handa kalır. Handa birlikte yaşadığı kişileri tanıtırken bu teknikten yararlanır. Romanda bu kişiler Cazibe'nin ağzından şu şekilde tanıtılır;

“Hani, yaşlıca bir adamla, yaşını tâyin edemediğim karısı idare ediyorlardı. Boy boy, cins cins sekiz çocukları var. Hepsi sıhhatli ve neşeli insanlar...”

Kadının en büyük çocuğu, benim iki boyuma yaklaşan şişman bir kızdır. Ben, kasabanın bütün havadislerini, beni çok sevdiğini boynuma sarılıp yüzümü tükürük içinde bırakıncaya kadar öperek atlatmağa çalışsan bu kızıdan öğrendim.

Handa benden başka dört daimi müşteri daha var...

Birisi çıplak kafalı yaşlıca bir adam, zannediyorum bir âlim olacak. Günlerini dağda, kırdaki yiyecek ve ot toplamakla geçiriyor.

Etrafındaki insanlardan habersiz gibi... Muayyen saatlerde yemeğe gelir. Hanın geniş taraçasında kendisine ayrılan bir köşe vardır.

Yediği şeyler de muayyendir. Süt, yoğurt, yumurta ve tavuktur. Bunların yanında, her gün kendi elleriyle topladığı tanımadığım otlardan yapılmış acayip bir salata bulunur.

İkinci müşterinin civarda işi olmalı. Kendi halinde, az konuşan, orta yaşlı bir adam. Haftanın dört günü handa kalır. Daima düşüncelidir. Yalnız hancının küçük kızıyla konuşurken, yüzü renkleşir ve gülümser.

Üçüncü ve dördüncü müşteriler, hanın en enteresan insanlarıdır. Sana bunları anlatmak için bu kadar tafsilat verdim” (Aruoba, 1943, s. 176-177).

3.1.1.7.2.5. Montaj

Yazarın, romanında başvurduğu bir diğer teknik montaj tekniğidir. Romanın genel yapısı bu teknik sayesinde anlam yönünden güçlenir. Montaj tekniği, “yazarın kendinden önce başkalarının dile getirdiği hazır bir anlatım parçasını kalıp halinde kullanması, kendi roman kompozisyonunda birer mozaik taşı gibi değerlendir(mesidir)” (Aytaç, 1990, s. 66). Bu teknikle, hazır olan parçalar romanın içerisine kalıp olarak yerleştirilir ancak bu parçaları yerleştirilirken çok dikkat etmek gerekir. “Yazarın aktarmak, yararlanmak istediği metnin, şu veya bu maksatla kullanılmasından çok, alınan metnin, eserin genel yapısıyla bütünleşmesi, eserin genel yapısında sırtmaması” (Tekin, 2014, s. 268) gerekir.

Yazar, *Hasret* romanında montaj tekniği kullanırken daha çok Gotthold Ephraim Lessing ve Eflâtun gibi felsefe yazarlarından yararlanır. *Hasret* romanında Atatürk'ün kadınlar için söylediği sözü, Kemallettin Kamu'nun *Gurbet Şiiri*, Lessing'in sözü, Ernest von Aster eserinin adı, Eflâtun'un aşk üzerine

söylediği sözü ve Hint şairi Tagor'un hikâyesi bu teknikle verilir. Gotthold Ephraim Lessing'in romanda yer alan şu sözü, bu tekniğin uygulanaşına örnek niteliğindedir;

“- Hakikat arayan insanlar, bu araştırma ile kemale erer ve onunla mütemadiyen yükselir. Bir şeye malik olmak, neticeye varmak rahattır, tenbelliktir, kibir ve nahvettir. Eğer Allah bu hakikati sağ elinde ve hiç dinmek bilmiyen hakikat temayülünü sol elinde tutsa ve bana seç dese ben huşula onun sol eline yapışardım” (Aruoba, 1943, s. 285)

Yazar, romanında kullanmış olduğı bu parçalara orijinal halleriyle yer verir ve bu parçaları eserin genel yapısıyla bütünleşir. Asıl metin ile romana taşınan metin arasında bir uyum söz konusudur.

3.1.1.7.2.6. Mektup

Kefeli, mektup tekniğini, *“Romandaki şahısların hayatlarındaki önemli kesitleri aydınlatan ve onların bu durumdaki hislerini, duygularını an be an, inceden inceye işleyen, tahlil eden belgeler bir nevi ‘iç monolog’lar”* (Kefeli 2002, s. 32) olarak tanımlar. Bu teknik sayesinde bireyin iç dünyası aydınlanır ve okur bireyi her haliyle tanıma fırsatı yakalar.

Tekin, mektup tekniğinin roman türünde iki şekilde kullanıldığını söyler. *“Biri romanın müstakil ve peşpeşe gelen mektuplarla şekillenmesidir. Diğer ise, tekniğin roman genelinde ve gerektiğinde kullanılmasıdır”* (Tekin, 2014, s. 247). Hasret romanında da Leylâ'nın beş mektubu, Tekin'in bahsettiğı birinci uygulama şeklinde peş peşe verilirken, Tuna'nın Mehmet'e yazmış olduğı mektuplar ikinci uygulama şeklinde romanın genelinde ve gerektiğinde verilir. Leylâ'nın, Tuna'ya yazmış olduğı bu mektuplar sayesinde Leylâ'nın hayatına dair önemli kesitler aydınlanır ve bu durumdaki hisleri gözler önüne serilir. Leylâ'nın, Tuna'ya yazdığı mektuplardan ilki şu şekildedir;

“Canım Tunam!..

Mektubunu okuduktan sonra, göz yaşları içinde uzandığım koltukta uyumuş kalmışım. Gözlerimi açtığım zaman hava kararmak üzere idi. Kendimi dinledim. İçim yorgun, kafam yorgundu. Resmine baktım.. sorgu dolu gözlerle, gözlerimden içime bakan sevgili yüzün beni tekrar ağlattı.

Çocuk gibi resimle konuştum. Ona dertlerimi, ıstıraplarımı söylemeğe çalıştım. Evet, şaşma Tuna!.. Dertlerimi, ıstıraplarımı diyorum. Yılların sevgisiyle kurduğum küçük yuvamda saadet yerine dert ve ıstırap var (...) (Aruoba, 1943, s. 146).

Tuna'nın Mehmet'e yazmış olduğu mektuplar, Tekin'in bahsettiği ikinci uygulama şeklinde, romanda gerektiği zaman verilir. Tuna'nın Mehmet'e yazmış olduğu bu mektuplardan bir tanesi şu şekildedir;

“Mehmet:

Sana Heybeli'den sesleniyorum. Renkli bir akşam olmak üzere... Pencerenin önünde hanımelleri ve güller var. Rüzgâr, çam, deniz ve gül kokuyor. Gözlerim alabildiği kadar yeşillere dalmış. Çırpınan yeşil dalgaları, titreyen yeşil çamları ve ürperen çiçekli bahçeyi seyreterek sana yazmaya çalışıyorum.

Seni hayli beklettim... Fakat öyle işlerim var ki... Bu gece de yorgunum... Bu gece de bir şey yazacak kuvvette değilim. Buna rağmen bütün benliğimde dost bir insanla konuşmak ihtiyacı var.

Kafamda binlerce fikir kıvılcımlanıyor... İçimde bir o kadar duygu çırpınışı var. Fakat hiç biri – acaba – larla, – belki – lerle gölgelenmemiş...

Görüyorsun Mehmet.. Sana ne uzun yazdım. Bu da, içimdeki yerinin kuvvetli olduğunu gösteriyor. Çünkü ben ancak sevdiğim insanlara uzun yazabilirim. Şimdilik bu kadar yetişir... Temenni edelim de yolumuz ikimiz için de saadet verici olsun. Hoşça kal Sakarya... Sana hudut boyunda saadetler dilerim” (Aruoba, 1943, s. 274-276).

3.1.1.7.2.7. Diyalog

Diyalog tekniği, kurmaca metinlerde çok sık kullanılan bir tekniktir çünkü bu teknik *“kurmaca nitelik taşıyan romanın omurgasının vazgeçilmez yapı taşlarından biridir”* (Tekin, 2014, s. 277). Diyalogların olduğu kısımlarda anlatıcı aradan çekilir, okur metnin içinde yer alan kişilerle karşı karşıya kalır.

Romanın yapı taşlarından biri olan bu teknik, iç diyalog ve dış diyalog olmak üzere ikiye ayrılır. Dış diyalog tekniğinde kişiler arasında gerçekleşen konuşma seslidir. İç diyalog ise kişiler yoktur, kişi vardır ve kişi karşında biri varmış gibi kendisiyle konuşur. Tekin, daha geniş bir tanımla iç diyalog tekniğini şu şekilde tanımlar;

“Roman kahramanının, doğal olarak içinde bulunduğu duruma göre, kendi kendisiyle -sanki karşısında birisi varmış gibi konuşması, tartışmasıdır. “İç diyalog”u şekillendiren cümleler, gramer kurallarına uygun olarak vücut bulur. Cümlelere, genellikle konuşma havası hakimdir” (Tekin, 2014, s. 282).

Romanlarda genellikle dış diyalog tekniğine rastlanır çünkü kişinin karşısında biri varmış gibi konuşması çok sık karşılaşılan bir durum değildir. Yazar, *Hasret* romanında dış diyalog tekniğinden çok fazla yararlanılırken, iç diyalog tekniğinden hiç yararlanmaz. Yazar, kullanmış olduğu dış diyalog tekniği ile hem romanda olayların gelişimine katkı sağlar hem de kahramanların okur

tarafından tanınmasına yardımcı olur. Romanın merkezî kişisi olan Tuna'nın düşüncelerinin, diyaloglarla ortaya koyulması bunun kanıtı niteliğindedir. Romanda Mehmet ile Tuna arasında geçen şu konuşma, Tuna'nın memleket hakkındaki düşüncelerini öğrenmek açısından önemlidir;

“– Nasıl, demişti, buralarda canınız sıkılmadı mı?.. Günlerinizi bu hareketsiz yerlerde nasıl geçirdiniz?

Bunları kaşlarını çatarak dinleyen Zeynebin, kendisine kızgın, kızgın baktığını hatırlıyordu:

– Ne garip konuşuyorsunuz, demişti. Buralarda sıkılmak mı? Ama, niçin? Bu yeşil tarlalar, bu ağaçsız düzlükler, bu toprak damlar bizim yarınlarımızı hazırlamıyacak mı? Bizi, renkli, ışıklı beyaz bir dünyaya götürecek olan yol buralardan geçmicek mi?

Utlanmış, bir şey söylememişti. Zeynep aynı sözlerin sonunu aynı âhenkle tamamlamıştı.

– Ben, sizin sıkılacağımı söylediğiniz bu yerlerde ruhumu dinlendiren öyle sonsuz bir huzur buluyorum ki!.. Bu toprak damların altındaki ruhların hemen hepsi, bizim ruhumuzla kardeş değil mi? Sizi göklerde arkadaşlık eden Mehmetçiğin temiz kalbini benden iyi bilirsiniz. Ya onun tarlada bıraktığı Ayşe'nin sadeliğini!.. Emin olun, buradaki ruhların hepsi, bizim ruhumuzdan daha zengin, daha aydınlıktır. Çünkü şehirlerin bozucu ve boğucu havasından uzak kalmışlardır. Onlar, tabiatın ortasında saf güzelliklerle koyun koyuna yaşarlar” (Aruoba, 1943, s. 139).

Romanda Tuna'nın memleketi hakkındaki düşüncelerinin yanında Tuna'nın ümitle ilgili düşünceleri, Mehmet'in Tuna'ya karşı hisleri, Mehmet'in halasının Tuna hakkındaki görüşleri gibi pek çok durum bu diyaloglar sayesinde ortaya çıkar.

3.1.1.7.2.8. İç Monolog

Tekin, iç monolog tekniğini “okuyucu, kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. Yöntemin uygulandığı bölümlerde yazarın –daha doğrusu anlatıcının- varlığı ortadan kalkar; muhtemel yorum ve açıklamalar, okuyucuya bırakılır” (Tekin, 2014, s. 289) şeklinde tanımlar. Hasret romanında iç monolog tekniğine sadece bir kere rastlanır, o da Hala'nın kendisiyle konuştuğu andır. Bu konuşma romanda şu şekilde geçer;

“Bu kadın kim?.. Bunu nasıl öğrenmeliyim?.. Nasıl aldırıyor gibi sorup, kuvvetli bir mantıkla, tanımadığım bu fena kadını Mehmetdin kalbinden söküp atmalyım?.. Kadının fena olduğunu nereden biliyorsun? Bu senin hodkâmlığındır...” (Aruoba, 1943, s. 7).

Hasret romanı, anlatım teknikleri açısından zengin bir romandır. Aruoba, Hasret romanında anlatma-gösterme, tasvir (betimleme), mektup, özetleme, geriye

dönüş, montaj, diyalog ve iç monolog gibi anlatım tekniklerini kullanmıştır. Yazar anlatma-gösterme, tasvir, diyalog gibi kurmaca metinlerin olmazsa olmazı olan tekniklerin yanında geriye dönüş, özetleme, iç monolog gibi tekniklerden yararlanır. Özellikle *Hasret* romanında, romanın olay örgüsüne katkı sağlaması açısından mektup tekniğinin önemli bir yeri vardır. Romanda önemli olan bir diğer teknik montaj tekniğidir. Yazar, montaj tekniğinden yararlanırken felsefe yazarlarını kullanmayı tercih eder. Aruoba'nın bu tercihi, felsefeci yönünü ortaya koyması açısından oldukça önemlidir.

3.1.2. İçerik

3.1.2.1. Bireysel Temalar

Aruoba, *Hasret* romanında aşk, hasret ve ıstırap gibi bireysel temalara yer verir. Yazarın, diğer türlerde kaleme aldığı eserinin birçoğunda da aşk, hasret ve ıstırap gibi temalara sıkça rastlanır.

3.1.2.1.1. Aşk

Hasret romanında aşk teması, sevgiliye duyulan aşk ve memlekete duyulan aşk olmak üzere iki şekilde işlenir. *Hasret* romanında ilk göze çarpan aşk, Tuna ile Mehmet'in aşkıdır. Mehmet, bir kış günü askerden izine gelirken tren yolculuğu sırasında Tuna (Zeynep) ile tanışır. O andan itibaren aklında ve kalbinde sadece Tuna vardır, ondan başka kimseyi düşünemez. Tuna, Mehmet gibi duygularını belli edemez çünkü korkuları vardır. Tuna, aşkı kutsal bir duygu olarak görür. Böylesine kutsal olan bu duygunun maddî menfaatler üzerine kurulmasına karşı çıkar. Etrafında şahit olduğu ilişkilerin maddî menfaatler üzerine kurulduğunu görmesi ve geçmişinde yaşamış olduğu ilişkiler onda güven sorunu yaratır. Bütün bu yaşadıklarından dolayı Mehmet'e bir şeyler hissetmesine rağmen onu tanımadan hayatına almak istemez. Tuna, içinde bulunduğu bu durumu Mehmet'e bir mektup ile açıklar. Bu mektup, Tuna'nın aşka bakış açısı ortaya çıkarması açısından önemlidir;

“Ben öyle istiyorum ki, içimdeki aşk her şeyden kuvvetli olsun. Zayıf, kuvvetsiz anlarımda beni fenalıklardan, çirkinliklerden kurtarsın. Maddî menfaatlerle örülen dünyanın ötesine geçiren bir köprü olsun...”

Aradığım her şeyi bulayım bu kuvvette.. Bu sadece bir sevgili bağlılığı olmasın... Anne, baba, kardeş, dost, arkadaş.. ne bileyim ben, her şeyi duyuran, hiç bir şeyi aratmayan bir memba olsun.

Halbuki asrımızı düşün Mehmet...

Bugünkü insanların aşkı, kıyıları her gün değişen, dalgaları der gün başka bir renge giren bir deniz gibi durmadan ayrı ayrı iklimlere akıyor(...)

Bırak bu zan bir iman şeklinde derinleşecek. Bana kendini tanı, düşüncelerini çırpıplak göster. Benden de bulacağın aynı samimiyettir.

Düşünüyorum... Birbirimiz için belki bütün bir hayat yürüyecek sevgili olamayız... Belki, sevgi zannettiğimiz his, geçici bir heyecandan ibarettir.

O zaman birbirimiz anlayan iki dost oluruz. Belki hayatta hakikî dost şuursuz sevgiliden daha kıymetlidir” (Aruoba, 1943, s. 275-276).

Tuna, yazmış olduğu bu mektup ile yaşamak istediği aşkı Mehmet’e söyler. Tuna’nın bu düşüncelerine saygı duyan Mehmet, zaman zaman ümitsizliğe kapılsa da Tuna’yı beklemekten vazgeçmez. Mehmet’i tanımaya başlayan Tuna’nın, zamanla düşünceleri değişir ve ona büyük bir aşk ile bağlanır. Yıllardır aradığı o aşk ve güven duygusunu Mehmet’te bulur. Mehmet’in başından beri kurduğu evlilik hayali gerçek olur.

Romanda yaşanan bir diğer aşk, Cazibe’nin yaşadığı tek taraflı aşktır. Cazibe, hayatında yaşamış olduğu olaylardan kurtulmaya çalışırken karşısına, Boğaz’da yalı komşusu olan çocukluk arkadaşı çıkar. Bu adam, ailesinin başına gelen felâketi bilir ve sözde destek olmak için Cazibe’ye yaklaşır. Cazibe, bu kötü günlerinde ona destek olan bu adama âşık olur. Adam, bir akşam Cazibe’ye onunla evlenmek istediğini söyler. Bunun üzerine Cazibe, yaşamış olduğu bütün olayları anlatır. Bütün bu anlattıklarından sonra bu adamın kendisini bırakacağını düşünür. Adamın düşündüğü tek şey Cazibe’nin parası olduğu için onun başına gelen olaylar onu etkilemez. Cazibe’nin başına gelen bu olaylara üzölmüş gibi yapar. Cazibe’nin babasının iflas ettiğini bilmediği için de ona yaklaşımaya devam eder. Evlilik hazırlıklarına başlayan Cazibe, bütün bu olanlardan habersiz her geçen gün bu adama daha çok bağlanır. Hayatında güvendiği tek kişi bu adamdır. Cazibe, güvendiği bu adamın gerçek yüzüyle karşılaşır ve şu sözleri söyler;

“Meğer, aldatılarak kirletilmiş vücudumu, büyük bir saygı ile takdis eden adam, bütün sevgisini, bütün kuvvetini paralarımın alıyormuş. O büyük projeleri, o büyük plânları, hepsi benim paralarımın etrafında dönüyormuş” (Aruoba, 1943, s. 216-217).

Saf bir sevgiyle bağlandığı bu adamın aslında kendisini değil de babasının servetini sevdiğini öğrenir. Cazibe’nin evlilik ve mutluluk hayalleriyle süslediği aşkının ardından geriye kalan tek şey acıdır.

Romanda işlenen bir diğer aşk, Leylâ'nın annesinin, kocasına duyduğu aşktır. Leylâ'nın annesi, Büyük Harp sırasında kızına hamileyken eşini kaybeder. Eşini tanıma fırsatı bulamadan kadın, eşini hayali bir kahraman gibi kafasında yeniden yaratır ve ölene kadar bu adamı sevmeye devam eder. Hayatında ondan başka sevgiye yer vermez. Kafasında yarattığı bu hayalî kahraman, kızının hayatına mâl olur.

Leylâ'nın annesinin, babasına duyduğu aşk üzerine şekillenen Leylâ ile Suad aşkı, romanda işlenen bir diğer aşktır. Suad, karısına âşık bir adamdır. Leylâ da durum farklıdır, Leylâ âşık olduğunu zanneder. Aslında onun âşık olduğu kişi Suad değil, annesinin hastalıklı kafasında yarattığı babasıdır. Annesi, Leylâ'ya babasını öyle anlatır ki Leylâ babası gibi bir adamla evlenmek ister ancak annesinin anlattığı gibi adamı bulmak imkânsızdır. Leylâ imkânsız ararken Suad ile tanışır ve onun kafasında çizdiği babasıyla çok benzediğini düşünür. Bu adamın onu mutlu edeceğine gönülden inanır, çok geçmeden de onunla evlenir. Evliliği boyunca eşinde hep babasını arar fakat istediğini bulamaz. Zamanla aradığı adamın Suad olmadığını düşünmeye başlar bu yüzden de evliliği kötü gitmeye başlar. Eşinin kendisini yeterince sevmediğini, kendisine kötü davrandığını düşünür fakat düşüncelerinde yanılır. Suad onu tahmin edemeyeceği kadar çok sever ama Leylâ bir türlü buna inanmaz. Kendi kafasında yarattığı bu düşünceler onun ölümüne neden olur.

Romanda sevgiliye duyulan aşktan sonra ele alınan aşk, memleket aşkıdır ve bu memleket aşkı Tuna karakteri üzerinden işlenir. Romanın merkezî kişisi olan Tuna için memleketi her şeyin üstünde gelir. Onun için memleket aşkı, beşerî aşkın ötesinde olmalıdır.

3.1.2.1.2. Hasret

Hasret romanında aşk temasından sonra en çok işlenen tema, hasret temasıdır. Bu tema Hatice, Hala ve Tuna karakterleri üzerinden işlenmiştir. Romanda ilk olarak Hatice'nin sevgiye ve şefkate olan hasreti göze çarpar. Hatice çok küçükken annesini kaybeder, babası ise annesinin ölümünden bir ay sonra başka bir kadınla evlenir. Üvey annesi Hatice'yi hiç sevmez. Babası da evlat sevgisinin ne olduğunu bilmeyen bir adamdır. Üvey annesinin iftiraları yüzünden

babasından sürekli dayak yer. Yaşadığı bu evde, acılarla sevgiye ve şefkate muhtaç bir şekilde büyür. Bütün bu yaşadıkları, Hatice'nin kalbinden güzel duyguları silip atar. Hatice'nin en büyük hasreti, annesi öldükten sonra kimseden göremediği sevgi ve şefkat duygusudur. Bu duyguların ne olduğunu bilmediği için kimseye ne sevgi gösterir ne de şefkatli davranabilir. Sonunda kendinde olan eksikliğin farkına varan Hatice, yıllarca aradığı sevgiyi, şefkati az da olsa okumak için geldiği Anadolu Kız Lisesinde bulur. Arkadaşı Tuna başta olmak üzere bütün arkadaşları, onda var olan bu boşluğu doldurmaya çalışır. Kimsenin sevmediği bir insan olarak başladığı bu okuldan, herkesin sevdiği bir insan olarak mezun olur. Sevgi ve merhamet duygusu Hatice'yi iyileştirir ve sağlıklı bir birey olmasına yardımcı olur.

Romanda işlenen bir diğer hasret, Hala'nın kocasına ve Ayşe'nin babasına duyduğu hasrettir. Romanda Hala'nın kocası Giresun'da asker olarak görev yapar. Hala, kızını kocasından uzakta büyütmek zorunda kalır. Evlendikleri günden itibaren çok az bir zaman yan yana kalabilirler. Hala eşine, Ayşe babasına hasret yaşamak zorunda kalır. Romanın bir bölümünde Hala, kızı Ayşe'yi alarak eşinin yanına Giresun'a gitmeye karar verir. Hala, romanın bir bölümünde kocasına duyduğu hasreti şu şekilde dile getirir;

“Bu güzel yolculuğun sonunda, sevgili kocamı bulacağım. Mektuplarında uzun uzun anlattığı yeşil Giresun, saadetimizi kucaklayan mesut bir yuva olavcak, küçük Ayşem babasını bulduğu için kuşlar gibi cıvıdayacak...”

Değişiklik benim içimde idi. Yepyeni heyecanlarla olan yurdumun hiç tanımadığım bir şehrinde aylardan beri hasret kaldığım kocama kavuşacağım için çocuklaşan bendim” (Aruoba, 1943, s. 130).

Hala ile kızı Ayşe'nin Giresun'a gitmesi ile Hala'nın kocasına, Ayşe'nin babasına olan hasret sona erer.

Tuna'nın hayalini kurduğu Türkiye hasreti de romanda işlenen bir diğer hasrettir. Yurdunun tüm kötülüklerden arınıp refaha kavuşmasını tüm kalbiyle ister. Tuna, hayal ettiği aydınlık Türkiye'ye ulaşmak için bir şeyler yapması gerektiğini düşünür ve bu uğurda birtakım mücadeleler verir. Tuna bu hasretini, *“mücadele etmek lâzım diyordum. İçimdeki dünyayı, dışımda görebilmek için mücadele lâzım... Hasretini, bütün ruhumda, bütün benliğimde duyduğum, beyaz,*

yeşil, mesut Türkiye bir gün muhakkak hakikat olacaktır” (Aruoba, 1943, s. 80) diyerek dile getirir.

3.1.2.1.3. İstirap

İstirap teması, yazarın bu romanında önemli bir yere sahiptir. Romanda en dikkat çeken ıstırap, Hızır halanın ıstırabıdır. Hızır hala ailesinin istediği bir Mahmut isimli biriyle evlenir. Mahmut Efendi, Hızır haladan büyüktür ama Hızır hala için bunun bir önemi yoktur. Onun için önemli olan tek şey, evlendiği adamın ona sahip çıkmasıdır. Mahmut Efendi gerçekten de onun istediği gibi bir adamdır. Yaşadıkları kasabaya şehirli bir kadın taşınana kadar evlilikleri çok güzel ilerler. Bu kadın geldikten sonra Hızır halanın evinin neşesi kaybolur, kocası anlamsız bir şekilde gözüne yaşlı görmeye başlar. Kadın, oyunlarla Hızır halanın aklını çelmeye çalışır. Evinde toplantılar düzenler ve sürekli Hızır halayı evine çağırır. Hızır hala, bu eve geldikten sonra yavaş yavaş nefret ettiği, öğrendiği kadınlara benzemeye başlar. İçinde yaşadığı bütün mücadelelerine rağmen kendi benliğinin dışında çıkar. Bir gün müdürle iş birliği yapan kadın, Hızır halayı tuzağa düşürür ve o gece Hızır hala müdürle birlikte olur. O günden sonra da müdürle görüşmeye devam eder. İlk zamanlar saadet gibi görünen bu durum, zamanla ona acı vermeye başlar. Ona hiçbir kötülüğü olmayan kocasını aldattığına inanamaz, bunu yaptığı için kendinden nefret eder. İlk zamanlar yaşadığı mutluluk, yerini ıstıraba bırakır. Kendisi de yaşadığı bu ıstırapı şu şekilde dile getirir;

“İlk günler, onunla meşgul oluyor, akşamları beni heyecanla bekleyen müdürle, bağların arasından eve dönüyorduk. Kendimi mesut zannediyordum. İçimdeki iyi insanı susturmuş, kocamı ve yuvamı unutmuştum. ,

Fakat, bu çok sürmedi, saadet sandığım bu his yavaş yavaş dağıldı. Bunun bıraktığı boşlukta çırpıplak bir ıstırap belirdi. Korkunç, yüz kızartıcı bir ıstırap” (Aruoba, 1943, s. 122).

Hızır hala, uzun bir süre kocasına yaptığı bu hatadan dolayı vicdan azabı çekmeye devam eder. Tâ ki hasta genç kızla tanışana kadar. Kaymakam, yalnız ve hasta olan kızına arkadaşlık etsin diye Hızır halanın kocasına ricada bulunur. Bu durum Hızır hala için bulunmaz bir fırsattır. Hızır hala, kadının evinde tanıştığı çiftliğin işlerine bakan yakışıklı müdürle yakınlaşma fırsatı bulacaktır. Hızır halanın buraya gelme sebebinin ne olduğunu öğrenen genç kız, onu hatasından döndürmek için gelinden geleni yapar. Bu genç kız, Hızır halanın gerçeklerle

yüzleşmesini sağlar, içinde yaşamış olduğu ıstırabını az da olsa dindirmeyi başarır ve onu bulunduğu durumdan kurtarır. Hızır hala, bu genç kızın onu yaşadığı durumdan kurtarışını “*genç arkadaşım hakikaten beni kurtardı. O, öldükten sonra evimden dışarı çıkmadım*” (Aruoba, 1943, s. 125) diyerek dile getirir. Bu genç kız onun kurtuluşu olur, eski benliğine kavuşmasına sağlar. Hızır hala, genç kızın ölümünden altı sene sonra ona günahlarını hatırlatan o kasabadan ayrılır. Kendine tertemiz bir hayat kurar ve geçmişinde yaptığı o hatayı unutmaya çalışır. Ne kadar unutmaya çalışırsa çalışsın, ilk günkü kadar olmasa da hayatının hep bir köşesinde yaptığı bu hatanın ıstırabını çeker.

Romanda ıstırap çeken bir diğer kişi, Leylâ’dır. Aşk temasında Leylâ’nın yapmış olduğu evlilikten ve içinde bulunduğu durumdan bahsedilir. Leylâ, evliliğinin ilk zamanlarında annesinden dinlediği babası gibi bir adamla evlendiği için mutludur. Evlilik ilerledikçe umduğunu bulamaz çünkü Leylâ’nın annesin anlattığı adam, annesinin hasta ruhunda yaratmış bir adamdır dolayısıyla onun anlattığı gibi bir adam bulmak mümkün değildir.

Evliliğin ilk zamanlarında kendisiyle ilgilenen, bir dediğini iki etmeyen bu adamın değiştiğini, artık eşinin kendisini sevmeyişini, bu evliliği bitirmek isteyeceğini düşünür. Bu düşünceler gün geçtikçe Leylâ’nın hayatını cehenneme çevirir, ıstırap içinde kıvrınmasına sebep olur. Aslında Suad değişmemiştir, olması gerektiği gibidir. O annesinin hastalıklı ruhunda yarattığı adama inandığı için kocasının davranışlarını kabul etmez. Aslında Leylâ’nın çektiği ıstıraplar kendi kuruntusundan ibarettir. Bu kuruntular Leylâ’yı yataklara düşürür. Hasta yatağında, arkadaşı Tuna’nın ona söylediği sözleri hatırlar ve aslında bu çektiği bütün ıstırapların anlamsız olduğunu anlar. Bu yaşadığı durumundan annesini sorumlu tutar ve Tuna’nın söylediği sözleri hatırlayarak şu sözleri söyler;

“– Onu melekleştiren sensin anne, dedim. Heyecanla geçen birkaç gecede ancak görebildiğin bu adamı ilâhlar mertebesine çıkardın... Beni de bu terbiye ile büyüttün... Babamı, hiçbir şey yapmayan, karısını çılgın gibi seven bu adamı bana o kadar çok anlattın ki.. sevdiğim insanda da onu aramağa başladım. Bedbahtsam, bunda biraz da senin günahın var” (Aruoba, 1943, s. 163).

Bu ıstıraplarının boş bir kuruntudan ibaret olduğunu anlasa da iş işten geçmiştir. Leylâ’nın vücudu, bu çektiği ıstıraba dayanamaz ve ölür. Annesi kızının ölümünden sonra kendini affetmez. Leylâ aylarca yaşadığı ıstırabı ölürken annesine bırakarak gider. Kocasının ölümünden sonra duyduğu ıstıraba bir de

kızının ıstırapı eklenir. Böylelikle romanda ıstırap çeken isimler arasına Leylâ'nın annesi de eklenir.

Cazibe'de romanda ıstırap çeken kişiler arasında yer alır. Cazibe'nin ilk ıstırapı, annesinin, babasını aldattığı gün başlar. Cazibe'nin babası eşini başka bir adamla aynı yatakta yakalar. Gözü dönen adam, eşini ve yanında bulunan adamı öldürdükten sonra intihar eder. Cazibe, annesinin yaptığı hatadan dolayı genç yaşta hem annesini hem de babasını kaybeder. Asıl ıstırapı o günden sonra başlar. Sırf annesinin yaptıklardan dolayı namussuz damgası yer ve bunun acısını hep içinde yaşar. Bu yaşadıklarından sonra hayatın ortasında tek başına kalan Cazibe'ye mahallede birlikte büyüdüğü Melek ablası sahip çıkar. Cazibe, Melek ablasının evinde yaşamaya başlar. Yaşamaya başladığı bu ev, onun yaşadığı ıstıraplara bir yenisini ekler. Bir gün Melek'in annesi hastalanır ve Cazibe ile eşini bırakarak annesinin yanına gitmek zorunda kalır. Evde Cazibe ile yalnız kalan Mahmut, hain planlar kurar. Cazibe'nin annesinin nasıl bir insan olduğunu bildiği için kızının da annesi gibi olduğunu düşünür. Eşinin evden gitmesini de fırsat bilerek Cazibe'ye sahip olur. Annesinin arkasında bırakmış olduğu bu yüz karası, Cazibe'nin ıstıraplarına daha büyük bir ıstırap ekler. Cazibe bu olaydan sonra yaşadığı acıyı, “ *Ben ne yapacağım yarabbi?.. Bu kadar ıstırap çekmek için ne günah işledim*” (Aruoba, 1943, s. 205) diyerek dile getirir. Cazibe'nin ıstırapı bununla da kalmaz. Aşk temasında anlatılan olaylar da Cazibe'ye derin yaralar açar. Sevdiği adamın ona parası için yaklaştığını, aslında onu hiç sevmediğini öğrendiği an, yaşamış olduğu ıstıraplara bir yenisi eklenir.

Cazibe'nin her şeyden kaçıp kurtulmak için gittiği köyde tanıştığı Nur'un, çektiği ıstırap, romanda dikkat çeken bir diğer ıstıraptır. Nur, yıllar önce annesiyle çalışmak için Cahit ve ailesinin çiftliğine gelmesi, Nur'un hayatında birçok şeyi değiştirir. Aynı çiftlikte büyüyen Nur ve Cahit birbirlerine âşık olurlar ve evlenmeye karar verirler. Bu kararı öğrenen Cahit'in annesi, Nur'un annesine kızıyla ilgili yalan yanlış şeyler anlatır. Duyduğu sözleri hazmedemeyen Nur'un annesi ölür. Annesi öldükten sonra da Nur'u çiftlikten kovarlar. Nur'un çiftlikten ayrılmasıyla beraber Cahit'te annesinin istediği teyzesinin kızıyla evlenir. Cahit evlendikten sonra Nur için yaşadığı bu ev ona kötü hatırlar bırakan bir yer haline gelir. Annesini, sevgisini ve emellerini bu evde kaybeder.

3.1.2.2. Toplumsal Temalar

Aruoba, *Hasret* romanında bireysel temaları yanında Anadolu, halkın ıstırapı, halkın hasreti, kadın ve vatan sevgisi gibi toplumsal temalara yer verir. Bu temalar vasıtasıyla döneme ve dönemin sorunlarına ışık tutmayı hedefler.

3.1.2.2.1. Anadolu

Romanda Anadolu teması, romanın merkezî kişisi olan Tuna ile ön plana çıkar. *Hasret* romanı, Balkan Harbi dönemini anlatan bir romandır dolayısıyla romanda savaşın Anadolu'ya ve orada yaşayan insanlara bıraktığı izlerden bahsedilir. Anadolu'nun ve Anadolu halkının içinde bulunduğu durum Tuna karakteri üzerinden anlatılmaya çalışılır. Tuna, babası ile gittiği civar köylerde şahit olduğu manzarayı, *"Beraber köylere gidiyorduk. Her adımda düşmanların kasabamdan geçtikleri belli oluyordu. Yıkık duvarlar, çökmüş damlar, bozuk çeşmeler, yarım insanlar, geçmiş günlerin hâtıralarını canlandırıyordu"* (Aruoba, 1943, s. 64) şeklinde anlatır. Tuna, karşılaştığı bu manzara karşısında çok üzülür. Anadolu'nun karanlık bir yer olduğunu ve aydınlatılması gerektiğini dile düşünür. O günden sonra düşündüğü tek şey Anadolu'nun saadetidir. Anadolu'nun içinde bulunduğu bu bataklıktan kurtularak aydınlığa çıkması gerektiğini söyler. Tuna'nın çocuk yaşta başladığı bu davası, gün geçtikçe daha çok alevlenir. Anadolu için artık bir şey yapılması gerektiğini söyler;

"– Bizim millî cennetimiz. Anadolu olmalı. Anadolu'yu bataklıktan kurtarmalıyız. Kağıt kaplı, isli camlar arasındaki uzun, sarı yüzlü insanların gamlı gözleri parlamalı. Anadolu artık sadece, saadeti tanımalıdır. Oradaki insanlar bizim aydınlığımızı bekliyorlar. Çocuklar, yurdun güzelleşmesi için toprak damların yükselmesi, Anadolunun kalkınması lâzımdır" (Aruoba, 1943, s. 26).

3.1.2.2.2. Savaş İstirapları

Romanda dikkat çeken bir diğer tema, halkın savaştan doğan ıstırapıdır. Romanda halkın yaşamış olduğu bu ıstırapı dile getiren Tuna ile Mehmet'tir. Roman, Balkan Harbi döneminde yaşanmış olaylara tanıklık eden bir romandır. Birçok insan bu savaş ile birlikte evsiz, annesiz, babasız ve evlatsız kalır. Sevdiklerini kaybeden bu insanlardan geriye kalan tek şey, kaybettiklerinin ıstırapıdır. Romanda da halkın yaşamış olduğu bu ıstırap, Mehmet'in zihninden okuyucuya şu şekilde aktarılır;

“Karanlık gecelerde yataklarında tatlı uykularını uyuyan minik yavruların, cehennemî gürültülerle nasıl uyandırdıklarını.. kulakları sağırlatan tehlike düdüklerinin dehşetini.. yıkılan evleri... gözleri önünde çocuğunu kaybeden ananın ıstırabını... babasız, anasız, evsiz kalmış yavruların hıçkırıklarını tahayyül ettikçe içinin acı ile burkulduğunu duyuyordu” (Aruoba, 1943, s. 230).

Romanın merkezî kişisi olan Tuna, sürekli halkının yaşadığı bu ıstırapları düşünür ve insanların ıstıraplarını dindirebilmek için elinden geleni yapmaya çalışır.

3.1.2.2.3. Kadın

Romanın önemli temalarından bir tanesi kadındır. Muazzez Aruoba, yıllarca kadın haklarının savunulması için elinden geleni yapmış bir yazardır. Neredeyse kadın haklarının savunan tüm derneklere üye olur. Hayatında önemli bir yere sahip olan bu konuyu romanının içeriğine dâhil eder.

Romanda ilk olarak Tuna karakteri üzerinden erkeklerdeki kadın algısı üzerinde durulur. Tuna, erkeklerdeki bu algısının değişmesi gerektiğini ve bu algıyı değiştirecek olanların da kadınlar olduğunu söyler. Söylediği şu sözlerle hem erkeklerdeki kadın algısı üzerinde durur hem de kadınların bu şekilde algılanmasının altında yatan nedenleri dile getirir;

“...kabahat kadınlardadır. Yahut kadınlarda da değil, asırlarca kadını kör bir karanlık içinde, dişiliğinin insiyaklarını işlemekten başka bir şey yapmamağa mahkûm eden kanunlarda, telâkkilerdedir. Kadın asırlarca erkeği kendine yalnız etiyle esir etti. Ete esir olan erkek alçaldı. Erkek kendisinden para isteyen kadın için hırsız oldu. Vazifelerini vicdanını çiğnedi. Erkek kendisini aldatan kadın yüzünden katil oldu. Erkek şerefe mevkie tapan kadın için riyâkar oldu. Dalkavuk oldu. Kadın denen mahlûku sadece dişi olarak görmeğe alışan erkek, kadında da bir insan yaşadığını unuttu” (Aruoba, 1943, s. 23).

Yıllarca kanunların dayattığı bu düşünceyi kıracak olanların yine kadınlar olduğunu savunur. Erkeklerin düzelebilmesi ve yurdun yükselebilmesi için kadınların bilinçlenmesi gerektiğini şu sözlerle ifade eder;

“...ben inanıyorum ki erkekler, ancak biz yükseldiğimiz zaman küçülüşlerinden kurtulacaklardır. Biz öyle bir yurt yaratmalıyız ki, her dehânın, her kahramanlığın arkasında kadın vardır, desinler. Kadın ruhunun, kadın fikrinin kadın iradesinin meşaleleri kadına esir olan, ete esir olan erkeği aydınlatır. Bütün erkekler kadında dişiye değil, kadında insanı bulmağa, kadında çocuklarının annesini, hayatlarının arkadaşını görmeğe alışınlar. Yükselen kadın erkeğini de beraberinde yükseltsin” (Aruoba, 1943, s. 24).

“Yurda ilk lâzım olan şey şuurlu kadındı, dürüst sevgililer, vefakâr eşler, müşfik anneler, büyük kalbli hemşireler, hislerinin değil, şuurlu düşüncelerinin çizdiği yollara sevkedecekleri insanlarla yurdu yükselteceklerdi” (Aruoba, 1943, s. 79).

Yurdun ihtiyacı olan şeyin bilinçli kadınlar olduğunu söyleyen Tuna, dört arkadaşı ve Hızır halasıyla birlikte “Şuurlu Kadınlara Doğru” isimli bir cemiyet kurar. Cemiyetin amacı kadınları bilinçlendirerek huzurlu yarınlara ulaşmaktır. Tuna, bu cemiyet kurulurken o kadar umutludur ki, birçok kadının hayatını kurtaracağına inanır fakat çok sevdiği iki arkadaşının başına gelenler onun kurduğu hayallere kara bulut gibi çöker. Cazibe, ailesi ve etrafının, Leylâ ise boş kuruntularının kurbanı olur. Bu iki arkadaşının kurtulması için elinden geleni yapmasına rağmen başlarına gelen felaketi önleyemez. Cazibe ile Leylâ’yı kurtaramaz ama Hatice ve Suzan’ı hayata kazandırmayı başarır.

3.1.2.2.4. Vatan Sevgisi

Aruoba, vatanına bağlı, vatanını her şeyin üstünde gören bir yazardır. Yazar, milletine bağlılığını ve vatan sevgisini kendi hayatını anlattığı *Hasret* romanında ön plana çıkarır.

Hasret romanında Tuna’nın koşulsuz bir şekilde vatanına bağlı olduğu görülür. Tuna için vatan sevgisi, beşeri sevginin ötesindedir. Bu dünyada yurt sevgisinin üzerinde bir sevginin olabileceğine inanmaz. Vatan sevgisini her şeyin üstünde tutan Tuna, hayatını birleştireceği insanında bu bilinçte olmasını ister. Tuna, vatanına olan sevgisini şu sözlerle dile getirir;

“– Ne kadar zayıfsınız dedi. Yanlış anladınız. Beni sevebilir misiniz demek istemedim. Ben bu kadar kuvvetle sevilmeğe istemem. Böyle sevilmeğe muhtaç olan tek mukaddes varlık: yurttur. Anadolu’dur. Yurda aşkla bağlandığımız gün, anı heyecanlardan, hislerimizi bir an karıştıran tesadüflerden korkmadan, şaşırmadan bağlandığımız gün bütün emellerimiz hakikat olur” (Aruoba, 1943, s. 36).

Romanda vatanına sevgisiyle ön plana çıkan diğer kişiler Mehmet ile halasıdır. Hala, vatanına ve vatandaşlarına çok bağlıdır. İçinde var olan vatan sevgisini gerek çevresindeki insanlara gerek öğrencilerine aşılama çalışır. Hala’nın vatanına olan sevgisi romanın bir bölümde onun ağzından şu şekilde aktarılır;

“On yıl evvel de iki tozlu akasyanın gölgesine sığınan tahta bir mektebe felsefe hocası olarak tâyin edildim. Artık yolumu bulmuştum. Yeğâne düşüncem yurdumdu. Çocukluğumu ağabeyimin vatanperver terbiyesiyle genç kızlığıma perçinlemiştim. Genç kızlığım; yengemin titiz elleriyle her biri ayrı ayrı birer hoca olan vakaların çerçevesi içinde işlendi. Yalnız yurdumu ve yurttaşlarımı düşünüyordum... Yeğâne emelim bu temiz düşüncelerimi kafamdan muhitime eksiksiz olarak aşılama” (Aruoba, 1943, s. 16).

3.1.2.2.5. Halkın Hasreti

Yazarın *Hasret* romanında vermek istediği mesajlardan biri de halkın içinde bulunduğu durumdan kurtulup aydınlık yarınlara ulaşmak istemesidir. Romanda yer alan kişilerin her birinin hasreti farklıdır ama öyle bir hasret vardır ki hepsini bir araya toplar. Onları bir araya toplayan bu istek, yurdunun kurtulması ve aydınlık yarınlara ulaşmasıdır. Mehmet, herkesin içindeki bu hasretini şu sözlerle dile getirir;

“– Buna imkan var mı hala?. Tuna’nın hasreti, sadece yuvası ve sevgisi değil ki.. Yalnız Tuna’nın değil, hepimizin hasreti kendimizin dışında değil mi? (...)

Hasretimiz, bembeyaz bir yurda eriştiğimiz zaman tükenecek, öyle bir yurt ki burada hiçbir düşünce, hiç bir kötü hareket olmayacak” (Aruoba, 1943, s. 323).

3.2. Çile

3.2.1. Yapı

3.2.1.1. Romanın Tanıtımı

Çile romanı, yıllarını hayat ile ölüm arasında yaşamış insanların çektiği ıstırapları dile getiren bir romandır. Aruoba’nın bu romanı ilk olarak 1938 yılında *Servet-i Fünûn-Uyanış* dergisinde *Çalınan Beste* adıyla tefrika edilir. Eser tefrika edildiğinde okurlar tarafından eserin eksik olduğu fark edilir. Aruoba da romanında ki bu eksikliğin farkına varır ve romanını yeniden düzenler. İlk olarak *Çalınan Beste* adıyla tefrika edilen roman, üzerinde çeşitli düzenlemeler yapılmış, eksiklerini tamamlanmış bir şekilde 1945 yılında *Çile* adıyla *Ulus* gazetesinde yeniden tefrika edilir. 1946 yılında da *Ulus* gazetesinde çıkan bir yazıyla eserin kitap haline getirildiği bildirilir. Aruoba, 1946 yılında Doğu matbaasında basılan kitabın ön söz kısmında eserinin neden eksik olduğundan bahsederek okurlarından şu şekilde özür diler;

“Roman bittiği zaman okurlarımdan aldığım mektuplardan şaşkınlıklarını anladım. Çünkü, aynı şaşkınlık bende vardı.

Roman eksikti. Çile yarım kalmış, dolmamıştı.

O zaman, hastalık günlerine raslayan kötü bir dalgalılıkla romanın gazeteye eksik verildiğini anladım.

Okurlarımdan özür dilerim. Hayatının korkunç dramını çizmeğe çalışmış ölmüş bir arkadaşın ruhunu sevindirmek ve okurlarını tatmin etmek için ÇİLE’yi doldurarak önlerine seriyorum” (Aruoba, 1946a, s. 3).

1946 yılında Doğu matbaası tarafından basılan *Çile* romanı, yüz yirmi dört sayfadan oluşmaktadır. Yazar, *Çile* adlı romanını üç kısımda ele alır, *Hasret* romanında olduğu gibi ele aldığı her kısmı da kendi içinde bölümlere ayırır. Birinci kısım dört bölümden oluşurken, ikinci kısım üç, üçüncü kısım altı bölümden oluşur. Eserin birinci kısmında Necip Duyar'ın aldığı mektup ve o mektuba verdiği cevap romanın seyri açısından çok önemlidir. İkinci kısım, roman kahramanlarının ıstıraplarının gözler önüne serildiği, üçüncü kısım ise tüm gerçeklerin açığa çıktığı kısımdır.

Özet

Romanın merkezî kişisi olan Necip Duyar'ın, Venedikli Prenses'ten aldığı mektup ve o mektuba yazmış olduğu cevap ile başlayan olaylar, bütün gerçeklerin açığa çıktığı zamana kadar devam eder. Roman, Necip Duyar'ın bestelemiş olduğu “ıstırap şarkısı” adlı keman sonatının radyoda çalmasıyla başlar. Bu sonat, Necip Duyar'ın babasını ve Viyanalı hasta kızı kaybettikten sonra bestelediği bir eserdir. Bestelediği bu sonattan sonra Necip Duyar iyice içine kapanır ve kimseye içinde bulunduğu durumu anlatmaz. Fatma ile Necip Duyar'ın annesi, onun bu değişiminin farkına varırlar ve ondaki bu değişimin nedenini anlamaya çalışırlar. Venedikli bir Prenses'ten, Necip Duyar'a gelen bir mektup, onun bu değişiminin neden kaynaklandığını, aylardır kimseye anlatamadığı sırrının ne olduğunu ortaya çıkarır. Mektupta yazanlar karşısında vicdan azabı çeken Necip Duyar, kendini anlatabilmek için Prenses'in mektubuna cevap verir. Necip Duyar, dinlediği sonatın kendine ait olmadığını Acıpınar köyünde bir adamdan çaldığını itiraf eder. Bütün gerçekleri öğrenen Prenses, Necip Duyar'a bir telgraf göndererek o köye gitmek, şarkının gerçek sahibi ile tanışmak istediğini söyler. Bu telgrafın üzerine Necip Duyar ile Prenses birkaç günlüğüne o köye gitmek üzere yola çıkarlar. Prenses, bu yolculuk sırasında onu buralara sürükleyen otuz yıllık geçmişini anlatır. Nihayet Prenses ile Necip, Acıpınar köyüne gelirler ve ıstırap şarkısının gerçek sahibini bulurlar. ıstırap şarkısının gerçek sahibi olan Hasan, bu şarkıyı ona söyleten talihsiz olayı anlatır. Hasan bu talihsiz olayı anlatırken Hasan'ın dadısı, Piraye'nin çektiği acıları daha iyi anlayabilmesi için onun, Hasan için yazdığı defteri Prenses'e verir. Necip Duyar ile Prenses, defteri alarak bir hafta sonra yine aynı yerde buluşmak üzere köyden ayrılırlar ve Necip Duyar'ın evine gelirler. Prenses'in bu eve gelişi Fatma ile Necip Duyar'ın annesini huzura

kavuşturur. Fatma içini kemiren kuşkularının, Necip'in annesi ise oğlu için duyduğu endişelerinin yersiz olduğunu anlar. Prens, onları rahatlatan konuşmayı yaptıktan sonra dinlenmek istediğini söyleyerek odasına çekilir ve vakit kaybetmeden Piraye'nin defterini okumaya başlar. Defteri bitirdikten sonra gözyaşlarına hâkim olamayan Prens, Piraye'nin yaşadığı acıları düşünerek uyuyakalır. Prens ile Necip'in tekrar buluşmak üzere sözleştikleri bir hafta dolar. Bu kez yanlarına Fatma'yı da alarak yeniden Acıpınar köyüne gitmek üzere yola çıkarlar. Fatma'nın bu köye gelişi bütün gerçekleri ortaya çıkarır. Necip Duyar ile Prens'in bir haftadır anlattıkları kız, Fatma'nın arkadaşıdır. Fatma, Piraye'nin dadısını kapıda gördüğü an çok şaşırır ve günlerdir dinlediği acılı kızın arkadaşı olduğunu anlar. Bu süreçte Piraye'nin yaşadıklarına şahit olan Fatma, onun bahtsız hayatını, Hasan'dan sonra yaşadıklarını anlatır. Bu anlatılanlardan sonra Prens, yıllar önce öldüğünü sandığı kızının Peri (Piraye) olduğunu anlar. Aynı gün içerisinde Fatma, Necip ve Prens eve geri dönerler. Öğrendikleri karşısında perişan olan Prens, hastalanır. Paris'e dönmek zorunda olan Prens, hastalığından dolayı yola çıkamaz. İki gün daha bu evde misafir olarak kalır ve üçüncü günün akşamı yatında yemek düzenleyerek bu aileye veda eder. Yemek sonrası yatın Paris'e doğru hareket etmesiyle roman sona erer.

3.2.1.2. Olay Örgüsü

Çile romanı, olay örgüsü açısından üç kısma ayrılır. Her kısım bir diğer kısma gönderiler yapar ve bu sayede olaylar arasında bütünlük sağlanır. Birinci kısımda gerçekleşen mektuplaşma sayesinde ortaya çıkan sır, bütün gerçeklerin gün yüzüne çıkmasını sağlar.

I. Kısım

Roman, Necip Duyar'ın bestelemiş olduğu "ıstırap şarkısı" adlı sonatın radyoda çalmasıyla başlar. Necip Duyar, babasını ve Viyanalı hasta kızını kaybettikten sonra kendini dünyadan soyutlar. Necip Duyar'ın annesi ile Fatma, onu dünyadan soyutlayan şeylerin ne olduğunu anlamaya çalışırlar fakat bir türlü anlayamazlar. Fatma, Necip Duyar'ın radyoda çalan sonatının bitmesiyle birlikte geçmişi düşünmeye başlar. Bu sırada olayların düğümünü çözecek bir olay gerçekleşir. Venedikli bir Prens, Necip Duyar'a bir mektup gönderir. Bu mektup sayesinde Necip Duyar'ın aylarca herkesten sakladığı, onun dünyadan

soyutlanmasına sebep olan sırrı gün yüzüne çıkar. Bu kısımda kullanılan mektup tekniği, romanın olay örgüsüne katkı sağlar.

- Necip Duyar'ın bestelediği “ıstırap şarkısı” adlı sonatın radyoda sona ermesi, bunun üzerine Fatma'nın geçmişi hatırlaması.

- Necip Duyar'ın bestelediği sonattan etkilenen Venedikli Prens'in, Necip Duyar'a mektup göndermesi.

- Mektubu okuduktan sonra ıstırapıyla karşı karşıya kalan Necip Duyar'ın, Prens'in mektubuna cevap vermesi.

- Yazmış olduğu mektuptan sonra kendini rahatlamış hisseden Necip'in, deniz kenarında yürüyüşe çıkması.

- Yürüyüş sırasında Fatma'nın çalmış olduğu piyano sesini duyması ve bunun üzerine Fatma'yı yanına çağırıp konuşması.

- Venedikli Prens'ten Necip Duyar'a telgraf gelmesi, Necip Duyar'ın telgrafi okuması.

- Telgrafi okuyan Necip Duyar'ın, Acıpınar köyüne gitmek için evden ayrılması ve Prensle buluşması.

II. Kısım

Birinci kısımda, Prens'in göndermiş olduğu mektubun romanın seyri açısından büyük bir önemi vardır. Gelen bu mektup, Necip Duyar'ın kimseye itiraf edemediği sırrını ortaya çıkarır. Necip Duyar, herkesin hayranlıkla dinlediği sonatın kendisine ait olmadığını, Acıpınar köyünde bir adamdan çaldığını itiraf eder. Bunun üzerine Prens, bu şarkının mutlaka bir hikâyesi olduğunu düşünür ve herkesi etkisi altına alan bu şarkının gerçek sahibini bulmak ister. Prens, Necip'e bir telgraf göndererek bu köye gitmek istediğini ve şarkının gerçek sahibi ile tanışmak istediğini söyler. Bu telgraftan sonra Necip Duyar ile Prens köye gitmek üzere yola çıkarlar. Onları bu köye sürükleyen kendi içlerinde yaşadıkları ıstıraplardır. Bu ıstırapları dindirmek için geldikleri köyde şarkının gerçek sahibi

Hasan'ı bulurlar ve bu şarkının hikâyesini dinlemek isterler. Hasan, Necip Duyar ile Prens's'in isteği üzerine bu şarkının hikâyesini onlara anlatmaya başlar.

- Prens's'in isteği üzerine Necip Duyar ile Prens's'in Acıpınar köyüne gitmek için yola çıkmaları.
- Prens's'in, onu buralara kadar sürükleyen otuz yıllık sırrını anlatması.
- Necip Duyar'ın, Acıpınar'ın hikâyesini merak eden Prens's'e pınarın hikâyesini anlatması. (İç hikâye)
- Necip Duyar ile Prens's'in Acıpınar köyüne gelmeleri.
- Necip Duyar ile Prens's'in, ıstırap şarkısını söyleyen Hasan'ın sesini duymaları ve yanına gidip konuşmaları.
- Hasan'ın, hayatını ve ona bu şarkıyı söyleten talihsiz olayı anlatması.
- Hasan'ın, Piraye'nin (Peri) defterini okuması için Prens's'e vermesi.
- Necip Duyar ile Prens's'in, bir hafta sonra tekrar görüşmek üzere köyden ayrılarak şehre dönmeleri.

III. Kısım

Romanın son kısmı bütün gerçeklerin ortaya çıktığı kısımdır. Necip Duyar'ın annesi oğlu için duyduğu endişelerinin yersiz olduğunu, Fatma Necip Duyar'ın hayatında kimsenin olmadığını, Prens's yıllarca öldü sandığı kızının günlerdir acılarını dinlediği Peri (Piraye) olduğunu bu bölümde öğrenir. Aynı zamanda Necip Duyar, babasının ona yazdığı mektubu bu bölümde bulur ve Fatma hakkındaki gerçeklerle yüzleşir. Aylardır başkasını seviyor diye düşündüğü Fatma'nın, kendisinden başka kimseyi sevmediğini anlar ve Fatma'ya olan hislerini açıklar. Ortaya çıkan bu gerçekler, Prens's dışında herkesin ıstırabını dindirir. Prens's, yıllar önce kaybettiği kızını burada bir kez daha kaybeder ve bunun üzüntüsüyle Paris'e dönmek için yola çıkar.

- Necip Duyar'ın annesi ile Prens's'in tanışması, Prens's'in yazdığı mektuptan başlayarak buraya neden geldiğini anlatması.

- Prenseler'in, Necip Duyar'ın ona yazdığı mektubu Fatma'ya vermesi, Fatma'nın gerçekleri öğrenmesi.
- Prenseler'in, Piraye'nin (Peri) yaşadıklarını anlattığı defteri okuması, derin bir üzüntü içinde uyuyakalması.
- Necip Duyar, Fatma ve Prenseler'in yarım kalan konuşmayı tamamlamak için Acıpınar köyüne gelmesi.
- Prenseler'in, yıllar önce öldü sandığı kızının Peri (Piraye) olduğunu öğrenmesi ve bunun üzerine Prenseler'in üzüntüden hastalanması.
- Necip Duyar'ın, babasının ölmeden önce ona yazdığı mektubu bulması ve babasının vasiyetini öğrenmesi.
- Necip Duyar'ın, babasının mektubunu okuduktan sonra Fatma'ya olan hislerini açıklaması.
- Kendini biraz daha iyi hisseden Prenseler'in, Paris'e geri dönmek için yola çıkması.

3.2.1.3. Zaman

3.2.1.3.1. Nesnel Zaman

Çile romanının nesnel zamanı, iki aylık bir zaman dilimidir. Bu iki aylık zaman dilimi romanda net olarak verilmez, romandan alıntılar yaparak tespit edilmeye çalışılır. Roman, “– Aziz dinleyiciler... Şimdi; büyük bestekâr Necip Duyar'ın (*Istırap şarkısı*) adlı sonadını dinleyeceksiniz” (Aruoba, 1946a, s. 5) şeklinde başlar. Radyoda çalan bu sonatın bitmesiyle Fatma derin düşüncelere dalar. Onu bu düşüncelerin içerisinde yakalayan Necip Duyar'ın annesi, Fatma'ya konser gününü sorar. O sırada evin dadısı elinde bir mektup ile içeriye girer ve bu mektubun Venedikli bir Prenseler'ten, Necip Duyar'a geldiğini söyler. Mektubun geldiği gün Necip Duyar'ın yirmi beş gündür köyde olduğundan bahsedilir. Necip Duyar'ın ne zaman köyden geldiği belirtilmeden mektubu alıp odasına çıktığı ana geçiş yapılır. Bu mektuptan sonra kendini rahatlamış hisseden Necip Duyar, aynı gün içerisinde Fatma ile konuşma ihtiyacı duyar. Fatma ile aralarında geçen konuşma onu çok üzer ve bunun üzerine teselliye annesinin dizlerinde bulur. Daha

sonra zamanda sıçrama yapılır, Necip Duyar'ın, annesinin dizine yaslandığı günün üzerinden “birçok gün” geçtiği söylenir. Romanın bu kısmına kadar, zamanı net olarak tespit etmek mümkün değildir ancak “*oğlunun yüzünü dizlerine salkıyarak dinlendiği geceden sonra birçok günler geçmişti*” (Aruoba, 1946a, s. 39) cümlesiyle en fazla bir ay geçtiği düşünülebilir.

Bu kısımdan itibaren zamanı tespit etmek daha kolaydır. Bir sabah kapının zili çalar ve Venedikli Prenseler'den bir telgraf gelir. Bu telgrafın üzerine Prenseler ile Necip, Acıpınar köyüne gitmek üzere yola çıkarlar. Yola çıkmaları, Prenseler'in otuz yıllık geçmişini anlatması, Prenseler ile Necip Duyar'ın Hasan ile konuşması ve geriye dönmeleri toplamda dört gündür. Prenseler ile Necip Duyar, geri döndükten bir hafta sonra tekrar köye giderler. Bu zaman dilimi, romanda “*Necip Duyar'la Prenseler kör adamdan, bir hafta sonra buluşmak vadi ile ayrıldılar.*” (Aruoba, 1946a, s. 39) şeklinde verilir.

Necip Duyar ile Prenseler'in bu ikinci yolculukları toplamda üç gün sürer. Köyde hayatının gerçekleriyle yüzleşen Prenseler, hemen Paris'e dönmek ister ancak rahatsızlandığı için iki gün daha Necip'in evinde misafir olmak zorunda kalır. Ertesi gün de bu aileye bir akşam yemeğinde veda ederek Paris'e doğru yola çıkar;

“Prenseler, istediği günde gidememişti. Vücudü, zannettiğinden fazla yorulmuş, yıpranmıştı. İki gün kendisine büyük sevgi ile bağlanan insanların yanında bakıldı. Dinlendi. Ve ancak eski kuvvetini bulabildi.

Son akşam, çok sevdiği bu aileye yatta bir veda ziyafeti verdi” (Aruoba, 1946a, s. 121).

Yazarın ilk romanında zamanın tespitiyle alakalı yaşanan sorunlar bu romanda da baş göstermektedir. Romanın birinci kısmında zamanı tespit etmek kolay değildir ancak ikinci kısımdan itibaren zaman net olarak tespit edilebilir. Romanın birinci kısmında kullanılan zaman kavramlarından yola çıkarak o sürece kadar olan zamanın net olamamakla birlikte bir aylık bir zamanı dilimini kapsadığı söylenilebilir. İkinci kısımdan itibaren geçen zamanın toplamda on yedi günlük bir zaman diliminden oluştuğu net olarak tespit edilir. Bu çıkarımlardan yola çıkarak romanın nesnel zamanının, net olmamakla birlikte iki aylık bir zaman diliminde oluştuğu söylenebilir.

3.2.1.3.2. Vaka Zamanı

Çile romanının vaka zamanını net olarak tespit etmek mümkün değildir. Necip Duyar'ın bestelediği sonatın radyoda çalmasıyla başlayan olaylar, Prenses'in geçmişinin anlatılmasıyla devam eder ve gerçekleri öğrenmesiyle son bulur. Romanın önemli karakterlerinden biri olan Prenses, Acıpınar köyüne giderken duymuş olduğu ezan sesiyle otuz yıl öncesine döner;

“– Evet dostum, bir Türk kızı.. Otuz yıllık sırrımı anlatayım ister misiniz.

Çünkü ben eski çocukluk günlerimin heyecanı içindeyim. Otuz yıldan sonra duyduğum bu ezan bana benliğimi geri verdi. Şu dakikada vücudumun bütün hücreleriyle bir Türk olduğumu hissediyorum”(Aruoba, 1946a, s. 44).

Prenses, bu ezan sesini en son Paşa ile evlenip Venedik'e gitmeden önce duyar. Prenses'in Türkiye'den ne zaman ayrıldığından söz edilmediği için bu zaman net olarak tespit edilmez ancak Prenses'in Türkiye'den ayrıldığı zaman, yirmili yaşlarda olduğu düşünülürse romanın nesnel zamanında Prenses'in elli - altmış yaşları arasında olduğunu söylemek mümkündür. Bu çıkarımlar sonucunda da romanın vaka zamanının net olmamakla birlikte elli – altmış yıllık bir zaman dilimi kapsadığı söylenebilir.

Çile romanının vakası, şimdiki zamandan geçmişe, geçmişten şimdiki zamana uzanan akronik bir zaman ile verilir. Roman, Necip Duyar'ın sonatının radyoda çalmasıyla başlar. Radyoda çalan bu sonatın sona ermesiyle Fatma bahtsızlıklarla örülen hayatını düşünmeye başlar ve böylelikle romanda ilk geriye dönüş süreci başlar. Bu geriye dönüş ile birlikte Fatma'nın bu eve geldiği andan, Necip'in sonatının birinci seçildiği ana kadar geçen zaman anlatılır. Necip'in annesinin, Fatma'yı dalgınlıktan kurtarmasıyla geçmişten şimdiki zamana dönüş sağlanır. Bu dalgınlıklarının sebebinin Necip Duyar'ın konser gecesi olduğunu söyleyen Fatma, o gece yaşananları Necip Duyar'ın annesine anlatır. Bu sırada Necip Duyar'a Venedikli bir Prenses'ten mektup gelir. Bu mektup, Necip Duyar'ın kimseye itiraf edemediği sırrını ortaya çıkarır. Bu mektuplaşmadan sonra Necip Duyar ile Prenses, Acıpınar köyüne gelirler. Prenses, onu buralara kadar sürükleyen şeyin aylardır içinde yaşadığı ıstıraplar olduğunu söyler ve otuz yıllık geçmişini anlatır. Böylelikle romanda ikinci geriye dönüş süreci başlar.

Romanda şimdiki zamandan geçmişe, geçmişten şimdiki zamana uzanan bu süreçte, Necip Duyar ile Prenses'in yolculuk sırasında geçen konuşmaları örnek olarak verilebilir. Yolculuk sırasında Prenses'in Türkçeyi bir Türk kadar iyi bilmesi Necip'in dikkatini çeker. Bunun üzerine Prenses ile Necip Duyar arasında şu konuşma geçer;

“– Olabilir dostum, olabilir.. Ben de sizin gibi bir Türküm.. Bir Türk kızyım..

– Bir Türk kızı mı?

– Evet dostum, bir Türk kızı.. Otuz yıllık sırrımı anlatayım ister misiniz?
Çünkü ben eski çocukluk günlerimin heyecanı içindeyim” (Aruoba, 1946a, s. 43).

Yukarıda gerçekleşen konuşma şimdiki zamana aittir. Bu konuşmadan sonra hâkim anlatıcı, sözü kahraman anlatıcı konumunda olan Prenses'e verir ve böylelikle geriye dönüş süreci başlar. Prenses, otuz yıllık geçmişini anlatmaya şu sözlerle başlar;

“Annem, bir Çerkez cariye idi. Babam hatırı sayılır bir mabeyinci imiş. Ben doğduktan birkaç ay sonra anlaşılamayan bir ölümle aramızdan ayrılmış.. Babamın ölümü, içinde doğduğum muhteşem konaktan bizi uzaklaştırmış.

Annem, bana bir şey yaparlar korkusu ile emektar ve sadık adamlarından birinin Aksaray'daki evine saklanmış. Çünkü babamın yegâne vârisi benmişim (...)” (Aruoba, 1946a, s. 44).

Otuz yıllık sırrını anlatan Prenses, buraya onu sürükleyen şeylerin geçmişinde yaşadıkları olduğunu söyleyerek şimdiki zamana geri dönüş sürecini şu şekilde başlatır;

“İşte “İstirap şarkısı” beni bu ruh haleti içinde buldu. Yalnızdım... bedbahttım... bir dosta, beni anlayan bir dosta ihtiyacım vardı. Bütün endişelerden uzak, acaba (!) siz bir dostluğa !. Mektubunuzu aldığım zaman sizinle dertleşmek ihtiyacı, sizi teselli etmek ve Acıpınar'ın bedbaht adamını tanımak isteğiyle birleşti” (Aruoba, 1946a, s. 54).

Çile romanının nesnel zamanında yaşanan olaylar genişletmeler ve daraltmalarla vaka zamanına yansır. Çile romanında, daraltmalardan ziyade genişletmeler ön plandadır. Geriye dönüşlerle romanda yer alan kişilerin geçmiş yaşamları hakkında bilgiler verilir. Romanda ilk geriye dönüş, Fatma'nın geçmişini düşünmesiyle başlar. Prenses'in onu buralara sürükleyen geçmişini, Hasan'ın önce kendi hayatını daha sonra da Piraye'nin (Peri) kendisi yüzünden başına gelenleri anlatmak için geriye dönmesi romanın seyri açısından önemli geriye dönüşlerdir.

Çile romanında olaylar anlatılırken çoğu zaman net bir tarih verilmez ve zamanlar arası geçişler kopuktur. Necip Duyar'ın, Viyana'ya ilk ne zaman gittiği, her gittiğinde Viyana'da ne kadar kaldığı, Viyana'dan ne zaman döndüğü bilinmez. Necip'in Viyana'ya son gidişinin ve dönüşünün de tarihini tespit etmek mümkün değildir. Romanda yer alan “*Hâkim'in ölümünden kısa bir süre sonra Necip yurduna, yuvasına sevinçle döndü*” (Aruoba, 1946a, s. 11) cümlesiyle babasının ölümünden bir süre sonra geldiği anlaşılır ancak babasının da ne zaman öldüğüne ait bir bilgiye de ulaşılamadığı için bu zaman net olarak tespit edilemez.

Necip Duyar, eğitim için Viyana'ya ilk gittiği zaman bir kızla tanışır ve arkadaş olur. Necip Duyar, bazı incelemeler yapmak için üçüncü kez Viyana'ya gittiğinde bu arkadaşının hasta olduğunu öğrenir. Kızın temiz havaya, iyi bakıma ihtiyacı olduğunu öğrenen Necip Duyar, Viyanalı hasta kızını da alarak Türkiye'ye döner. Viyanalı kızın buraya ne zaman geldiğine, bu evde ne kadar kaldığına, ne zaman intihar ettiğine ve ne zaman öldüğüne dair bir bilgi yer almaz. Yalnızca Viyanalı kızın, bu hastalıkla ne kadar bir süre uğraştığı söylenir. Viyanalı kızın geçirdiği bu süreç romanda “*bu azaplı yaşayış ayları buldu. Hasta kız bir türlü düzelmedi*” (Aruoba, 1946a, s. 13) şeklinde belirtilir.

Romanın nesnel zamanında Necip Duyar'ın yirmi beş gün önce köye gittiğinden bahsedilir. Bu bilginin öğrenildiği gün, Necip Duyar'a Venedikli bir Prenses'ten mektup gelir. Bu mektup geldiğinde köyde olan Necip Duyar'ın, köyden ne zaman geri döndüğü, bu mektubunu ne zaman okumaya başladığı da bilinmez.

Necip, herkesten sakladığı sırrını Prenses'e yazmış olduğu mektupta dile getirir ve üzerinden kocaman bir yük kalktığını hisseder. Bu rahatlamayla birlikte kendini dışarıya atan Necip Duyar, Fatma ile konuşmak ister. Bu konuşma her ikisi açısından da olumlu geçmez. Bu konuşmayla birlikte ıstırap çekmeye başlayan Necip, eve döner ve teselliye annesinin dizlerinde bulur. Necip Duyar'ın annesinin dizlerine yaslandığı günden sonra zamanda sıçrama yapılır ve günler sonrasına gidilir ancak geçen zamanın ne kadar olduğu bilinmez. Romanda geçen bu süre, anlatıcı tarafından “*oğlunun yüzünü dizlerine salkıyarak dinlediği geceden sonra bir çok günler geçmişti*” (Aruoba, 1946a, s. 39) diyerek dile getirilir.

Bu mektuplaşmadan bir süre sonra Prens, Necip Duyar'a bir telgraf gönderir. Romanda, telgrafın geldiği gün “bir sabah” olarak belirtilir. Telgrafi okuyan Necip Duyar, Prens ile buluşmak için evden ayrılır. Prens ile Necip Duyar buluşlar ve Acıpınar köyüne gitmek üzere yola çıkarlar. Prens, u yolculuk sırasında onu buraya sürükleyen şeyin otuz yıllık geçmişi olduğunu söyler ve otuz yıllık geçmişini anlatmaya başlar. Bu süre içerisinde gerçekleşen olayların da zamanına ilişkin net bir tarihe rastlanmaz. Prens'in Paşa ile ne zaman evlendiği, ne kadar evli kaldığı, Paşa'nın ne zaman öldüğü, Paşa öldükten ne kadar bir zaman sonra Prens ile evlendiği, kızının ne zaman kaçırıldığı, Prens'in ne zaman öldüğü bilinmez. Sadece Prens'in öldüğü günün “beyaz mehtaplı bir akşam” olduğu söylenir.

Prens'in anlattığı otuz yıllık süreçte, net olarak verilen iki zaman vardır. Bu zamanlardan biri Prens'in annesinin öldüğü zaman, diğeri ise Prens'in kızının kaçırıldıktan beş sene sonra ölüm haberini aldığı zamandır. Bu iki zaman romanda şu şekilde verilmiştir;

“Annemi on bir yaşında iken kaybettim.

...

Beşinci sene, yavrumun iki taraflı zatürreden öldüğünü bildiren bir haber getirdiler”(Aruoba, 1946a, s. 45-50).

Hasan'ın kendi hayatını anlattığı kısımda da zaman belirsizlikleri vardır. Hasan'ın ne zaman Paris'e gittiği, Paris'te ne kadar kaldığı, Paris'ten ne zaman yurduna döndüğü bilinmez. Hasan, orada kaldığı sürecin ayları bulduğunu, dönüşünün de hayatını mahveden kadın ile tartıştığı günün ertesi günü olduğunu söyler. Yurduna döndükten sonra yolu Acıpınar köyüne düşer. Hasan'ın bu köye gelişi “bir gün” gibi belirsiz bir zaman ile belirtilir. Hasan, bu köye geldikten bir hafta sonra da hayatının aşkı Piraye (Peri) ile tanışır. Hasan'ın, bu köye ne zaman geldiği bilinmediği için Piraye (Peri) ile tanıştığı zamanı tespit etmek mümkün değildir.

Hasan, tâ ki Paris'te birlikte olduğu Kızıl Şeytan'ı yeniden görene kadar Piraye (Peri) ile tanıştığı bu köyde kendine yeni bir hayat kurar. Kızıl Şeytan karşısında çıktıktan sonra ona yeniden kapılır ve onunla birlikte Paris'e gider. Hasan'ın Paris'e ne zaman gittiği bilinmez sadece Paris'e gittiği günün üzerinden

“iki yıl” geçtiği söyleyerek orada geçirdiği süre belirtilir. Bu bilgiyle birlikte Hasan’ın Paris’e gittikten iki yıl sonra yurduna döndüğü tespit edilir.

Çile romanında genel olarak bir zaman belirsizliği hâkimdir. Romanda anlatılan olayların başlangıç zamanı bilinmediği için gerçekleşen diğer olayların zamanını net olarak tespit etmek mümkün değildir. Olayların gerçekleşmeye başladığı ve bitti zaman, genellikle “birçok gün”, “bir akşam”, “bir gün” gibi belirsiz zamanlarla verilir. Seyrek olarak da “bir ay sonra”, “beşinci sene”, “yarım saat evvel” gibi ibareler kullanarak zaman verilmeye çalışılır ancak kullanılan bu ibareler zamanı net olarak tespit etmeye yetmez. Bunların yanında “o yaz”, “kış”, “ilkbahar” gibi mevsim adları kullanılarak kozmik zaman ön plana çıkarılır.

3.2.1.3.3. Anlatma Zamanı

Aruoba’nın ikinci romanı olan *Çile, Çalınan Beste* adıyla ilk olarak 1938 yılında *Servet-i Fünûn-Uyanış* dergisinde tefrika edilir. Eser tefrika edildikten sonra eserin eksik olduğu fark edilir ve 1945 yılında eksikleri tamamlanmış bir şekilde *Çile* adıyla *Ulus* gazetesinde yeniden tefrika edilir. 1946 yılında da kitap haline getirilen eser okurlarıyla buluşur. Romanın ilk anlatma zamanı ile son anlatma zamanı arasında toplamda yedi yıllık bir zaman dilimi vardır.

Çile romanının vaka zamanı net olmamakla birlikte elli – altmış yıllık bir süreçten oluşur. Romanın başlangıç ve bitiş tarihi net olarak verilmediği için vaka zamanı ile anlatma zamanı arasındaki mesafe de net olarak tespit edilemez.

Yazar, yaşanan olayları okura, uzun bir zaman sonra sunduğu için bu roman sonradan aktarma örneğidir. Sonradan aktarmalarda geçen zaman eser üzerinde değiştirici ve dönüştürücü etkiler yaratır. *Çile* romanında da bu etki fazlasıyla kendini gösterir. *Çile* romanın ilk anlatıldığı zaman ile son anlatıldığı zaman arasında ciddi farklar vardır. Aşağıda romanın ilk hali ile son halinden alınan örnek bu farklardan bir tanesini ortaya koyar niteliktedir;

“Hasan:

– Evet Prenses dedi. İsmi Pirayedir. Ben ona sadece Peri derdim.

Prenses yerinden fırlamış Hasan’ın ellerini tutarak yalvarıyordu:

– Oh annesi, babası kimdi bu kızın.. Ne oldu söyleyin bana!.. Annesi kimdi?..

Dadı da kalkmıştı..

Ağır ağır Prenses'e yaklaştı.. Gözlerinde garip parıltılar vardı!...

– Onun babası (.....) paşaydı dedi. Avrupada ölmüş.. anasının ne olduğunu bilen yok!

Prenses:

– Kızım.. sevgili kızım.. diye haykırarak koltuğa yığıldı” (Kaptanoğlu, 1938a, s. 511).

“Sevgili kardeşim, Büyük kalpli kardeşim.. diye mırıldandı. Nekadar yalnızdı yarabbi!. Ne korkunç bir kaderi vardı... Babasını hiç tanımadan gaybetmiş.. Annesi, Avrupada sevgili peşinde koşmuştu. Bu alçak kadının annenin ismini bile bilmek istemiyordu. Venedik ismi ona dehşet veriyordu. O'na aşkı tanıtan adam da.. Taptığı adam da, vadettiği mesut bir hayatı çiğneyerek basit bir kadının ardından sürüklenmişti. O'nu mahvetmiş, öldürmüştü. Zavallı Piraye. Sevgili kardeşim!..

– Nasıl.. Ne dedin?!.. Piraye mi?.. Babası küçükken mi ölmüş?... Annesi kızını düşünmeden bırakıp Avrupada Aşk peşinde mi koşmuş?... Venedikte mi imiş

– Evet Prenses, dedi. Piraye bu kadar bedbaht, bu kadar kötü kaderli bir kızdı.

Prenses vurulmuş gibi inledi:

– Kızım!. Aman yarabbi benim kızım!. Sevgili kızım!. Demek, beni buralara kadar sürükleyen ızdırıp kızımındı” (Aruoba, 1946a, s. 108).

Yukarıdaki örneklerde romanın önemli karakterlerinden biri olan Prenses'in, gerçekleri öğreniş şekli ile öğrendiği kişinin farklı olduğu görülür. Bu durum geçen zamanının değiştirici ve dönüştürücü etkisini net olarak gözler önüne serer.

3.2.1.4. Mekân

3.2.1.4.1. Somut Mekân

Yazar, *Çile* romanında olayların gerçekleştiği çevreyi tanıtmak ve roman karakterlerinin psiko/sosyal kimliğini açığa çıkarmak için somut mekânlardan yararlanır.

3.2.1.4.1.1. Açık Mekân

Çile romanında açık mekânlar, kapalı mekânlara oranla daha çok tercih edilir. Bunun nedeni, roman kahramanlarının içinde bulunduğu bunalımdan kurulmak için açık mekânların vermiş olduğu rahatlığa sığınmak istemeleridir.

Romanda kullanılan başlıca açık mekânlar şunlardır: İstanbul, Acıpınar köyü, Venedik, İtalya, Paris, İsviçre. Romanda asıl olaylar Acıpınar köyünde geçmektedir. Prenses'in Paşa ile evlendikten sonra bir müddet yaşamak üzere gittiği Venedik, Prens'in tedavisi için gidilen İsviçre, Necip Duyar'ın bazı incelemeler için üçüncü kez gittiği Viyana, Hasan'ın hayatını mahveden kadınla tanıştığı Paris, Prens'in annesini tanıtırken bahsi geçen İtalya romanda yalnızca isim olarak ön plana çıkan mekânlardır.

Necip Duyar'ın evinin bahçesi, Necip'in balıkçı kızı için şarkı bestelediği Boğaz, Prenses'in çocukluğunu geçirdiği Aksaray, İstanbul'un içinde ön plana çıkan açık mekânlardır. Bunun yanında çardağın altı, Hasan'ın kulübesinin önü de Acıpınar köyünde ön plana çıkan açık mekânlardandır.

3.2.1.4.1.1.1. Açık Mekân Tasvirleri

Romanda tasviri yapılan ilk açık mekân, asıl olayların geçtiği Acıpınar köyüdür. Necip Duyar, babasını ve Viyanalı kızı kaybettikten sonra çok sevdiği işini yapamamaya başlar. Eskisi gibi besteler yapmak için kendini zorlar fakat başarılı olamaz. Son defa görmeden dünyadan ayrılan babasının acısı içinden bir türlü gitmez. Kendini toparlayamayan Necip Duyar, seyahate çıkma kararı alır. Şehir insanının gürültüsünden bunalan Necip Duyar, tabiattan gelen huzura sarılırsa istediğini gerçekleştirebileceğine inanır. Şehir insanlarının gürültüsünden uzaklaşarak Acıpınar adında bir köye gelir ve köye geldiği andan itibaren köyün güzelliği karşısında büyülenir. Prenses'e yazmış olduğu mektubunda Acıpınar köyünün bu güzelliklerini şu şekilde anlatır;

“(Acıpınar) adındaki bir köye gittim. Köyün güzelliğini, size kelimelerle anlatamam. Kendimizden geçerek seyrettiğimiz peyzajların hiç birisi oradaki güzelliklerle boy örtüşemezdi.

(...)

“Nihayet yeşillikler arasından kıvrılarak akan (Acıpınar) a bakan bir tepeciğe çıktım.

İnsan eli değmemiş hissini veren bu güzellikler arasında sarhoş gibiydim. Bir yere yetişemeyecekmişim gibi tepeyi çabuk, çabuk indim.

Pınarın kıyısını öpen küçücük çırpıntılarında parlak nilüfer çiçekleri açmıştı. Pınarın acılık derecesini ölçmek için avuçlarımı su ile doldurdum. İsteyip de yapamadığım besteyi bile unutmuştum” (Aruoba, 1946a, s. 26- 27).

Çile romanında açık mekânlar, mekân-insan ilişkisini ortaya koyması açısından çok önemlidir. Olayların geçtiği Acıpınar köyü, mekân-insan ilişkisi bakımından dikkate değer bir mekândır. Romanda, Acıpınar köyü için acımasız bir porte çizilir. Talihsizlik, günahkârlık burada yaşayan insanların kaderiymiş gibi düşünülür. Bu düşünce Prens ile Hasan arasında geçen konuşmada dile getirilir. Hasan bu köyün “*bedbahtların ve günahkârların yeri*” (Aruoba, 1946a, s. 61) olduğunu söyler. Aynı zamanda roman kahramanlarından olan Piraye’nin (Peri) defterine yazmış olduğu “*burasını, niçin bu kadar çok sevdiğimi şimdi daha iyi anlıyorum. Bedbaht toprak kızının kaderi benim kaderimle ne kadar eş.. ve biz birbirimize ne kadar benziyoruz*” (Aruoba, 1946a, s. 99) cümleleri bu kaderin bir göstergesi niteliğindedir.

Acıpınar köyünün bunların dışında bir işlevi daha vardır. Bu köy, Necip Duyar ile Hasan’ın şehrin gürültüsünden kaçıp sığındığı bir limandır. Çevreyi değiştirmenin onlara iyi geleceğine inanırlar. Necip Duyar, bu köye geldikten sonra aylardır uğraşıp besteleyemediği ıstırap şarkısını besteler. Hasan, bütün kötü düşüncelerinden ve davranışlarından bu köyde arınır. Özellikle Hasan, çevreyi değiştirmenin insanı değiştireceğine inanır.

Acıpınar köyünden sonra olayların en çok geçtiği yer Necip Duyar’ın İstanbul’da bulunan köşküdür. Tekin, bazı romancıların mekân unsurunu “*yansıtıcı*” (Tekin, 2014, s. 162) olarak kullandığını söyler. Bu romanda da Necip Duyar’ın yaşadığı köşkün bahçesi, Necip Duyar’ın içinde bulunduğu durumu yansıtmak için kullanılmış bir mekân unsurudur. Bu köşkün bahçesi, Necip Duyar’ın psikolojik durumunu ortaya koyması açısından önemlidir. Babasının ölümünden sonra insanlardan uzaklaşan Necip Duyar, bestelediği sonattan sonra tamamen hayatla olan bağını koparır. İstiraplarla kurduğu dünyasında tek başına yaşamayı tercih eder. Prens’in gönderdiği mektup, aylarca görmediği kendisini görmesine yardımcı olur. Bu mektup ile kendini rahatlamış hisseden Necip Duyar, hava almak için köşkün bahçesine çıkar. Necip Duyar, bahçeye bakar ve bahçeyi değerlendirirken kendi psikolojik durumunu ortaya koyar. Yaşadıklarından sonra kendini, çevresini ihmal eden Necip Duyar, çevre ile kendisi arasında benzerlik kurar;

“– Ben görmeyeli bahçe bozulmuş – diye düşündü. Yollarda yabancı otlar türemişti. Her sabah okşayarak baktığı, fazla dallarını kesip yabanî otlardan temizlediği çiçekler boyunlarını bükmüşlerdi. Ayları bulan ihmali, bahçenin dört köşesinde ayrı, ayrı gördü. – Yarından itibaren bahçivani sıkıştırmalı, bütün çiçekleri birer, birer dolaşmalıyım – diye mırıldandı” (Aruoba, 1946a, s. 30).

Necip Duyar’ın bu bahçeye çıktıktan sonra gördüğü şeyler kendisinin yansımasıdır. Tıpkı bu bahçe gibi onun da hayatı bozulmuştur. Yaşadıklarından sonra kendini çok ihmal ettiğinin artık kendisiyle ilgilenmesi gerektiğinin farkına varır.

3.2.1.4.1.2. Kapalı Mekân

Anlatıda kapalı mekânlar, kişinin psikolojik durumunu anlatırken tercih edilen mekânlardır. Genellikle, bu tarz mekânları bunalım yaşayan, içe dönük kişiler tercih eder. *Çile* romanında bu tarz bireylere sıkça rastlanmasına rağmen kapalı mekânlara çok yer verilmez. Yer verilen mekânlarla alakalı da detaylı bir bilgiye rastlanmaz.

Necip Duyar’ın kaldığı köşk, Hasan’ın Acıpınar köyündeki kulübesi, Hasan’ın Kızıl Şeytan ile buluşmak için gittiği otel, romanda ön plana çıkan kapalı mekânlardır. Köşkün içinde yer alan Necip’in odası, Fatma’nın odası, köşkün büyük ve küçük salonu sadece isim olarak verilir. Hasan’ın Kızıl Şeytan ile buluştuğu otelle alakalı da herhangi bir bilgiye rastlanmaz.

3.2.1.4.1.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri

Romanda tasvir edilen tek kapalı mekân, Hasan’ın Acıpınar köyündeki kulübesidir. Hasan, kendisiyle tanışmak için gelen Prenses ile Necip Duyar’ı kaldığı kulübeye davet eder. Kulübeye gelen Prenses ile Necip Duyar ilk olarak kulübenin dışı ile daha sonra içi ile karşılaşır. Dışı yabani hanımelleri ile sarılı olan bu kulübenin içi şu şekilde tasvir edilir;

“– Çok güzel, buyursunlar, dedi. Geniş bir odaya girdiler. Burası hem oturma, hem yemek, hem yatak odası idi.

Onlar bir köşeye yerleştirilmiş bir divana oturdular. Divan, küçük mavi çiçekli bir keten örtüyle örtülüydü. Üstünde usta bir elden çıkmış süslü yastıklar vardı. Salon baştan, başa güzel ve zevkle döşenmişti.

Tabiatın bu ücra köşesinde bu tek katlı kulübede böyle güzel bir salona rastlamak şaşılacak şeydi” (Aruoba, 1946a, s. 64).

Hasan'ın evinin bu kadar güzel dizayn edilmesiyle anlatılmak istenen bir şey vardır. Hasan, sevdiği kadını kaybettikten sonra kör olur ama Hasan'ın kör olan yalnızca gözleridir, ruhu değil. Evin dışı Hasan'ın kör olan gözlerini ve hayatını mahveden kadını, içi ise ruhunu ve Piraye'yi temsil etmektedir. Hasan'ın dünyayı göremeyen gözleridir, ruhu dünyaya hâlâ açıktır.

Yazar, bu romanında yapmış olduğu tasvirler yardımıyla romanda yer alan karakterlerin duygu ve düşüncelerini göstermeyi hedefler. Okur, bu tasvirler sayesinde bu karakterleri yakından tanıma fırsatı bulur.

3.2.1.5. Bakış Açısı ve Anlatıcı

3.2.1.5.1. Bakış Açısı

3.2.1.5.1.1. Kahraman Bakış Açısı

Çile romanında kahraman ve hâkim olmak üzere iki bakış açısı kullanılmıştır. Romanın ikinci kısmının birinci bölümü ile üçüncü bölümü kahraman bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Romanda olay, çevre ve kişiler ikinci kısmının birinci bölümünde Prensese'in, üçüncü bölümünde ise Hasan'ın ağzından anlatılır. Romandan alınan şu parça, kahraman bakış açısının romanda uygulanış şekline örnek niteliğindedir;

“Ona da ilk geceden sahip olmuşum. Fakat, sadece paraya kıymet veren bu kadın... kadın şeklindeki bu şeytan sinirlerimi, hayatımdan gelip geçen öteki kadınlar gibi çabucak doyurmuyordu. Her buluşmamızda ardından daha çılgın daha aç kalırdım.

Bu ayları buldu. Onu sevdiğimi, ondan ayrılamayacak kadar onun olduğumu biliyordu. Benim gözümün önünde başka erkeklerle dolaşüyor, sevişiyor ve sonra hiçbir şey olmamış gibi istediği zaman bana geliyordu” (Aruoba, 1946a, s. 66).

3.2.1.5.1.2. Hâkim Bakış Açısı

Çile romanında, ikinci kısmın birinci ile üçüncü bölümü dışında ki bütün bölümler hâkim bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Okur, hâkim bakış açısı sayesinde roman kahramanlarının olaylar karşısında hissedip dışı vurmadığı şeylere de şahit olur ve bu sayede roman kahramanlarının gerçek duyguları açığa çıkar. Romanın merkezî kişisi olan Necip Duyar'ın, Fatma'nın çaldığı arayı dinlerken düşündükleri, Fatma'ya olan hislerinin göstergesidir. Okur, Necip Duyar'ın korkuyla karışık olan bu hislerini anlatıcı sayesinde şu şekilde öğrenir;

“Fatma’nın arya’yı söylerken Boğazı canlandıran sesini hatırlayınca içinin üzüntü ile burkulduğunu hissetti.

Bu ses ızdırap çeken, seven bir insanın sesi idi. –Muhakkak birisine âşık– diye düşündü. Muhayyilesi tanıdığı simalar üzerinde çalışmağa başladı. İçinden bir ses:

– Acaba hangisi?.. Acaba kim?...” (Aruoba, 1946a, s. 33).

Necip Duyar’ın Fatma’ya olan duyguları, Fatma’nın Necip Duyar’a olan aşkı, Necip Duyar’ın annesinin oğlu için endişeleri, Viyanalı küçük kızın Necip Duyar’a karşı hissettikleri gibi pek çok şey hâkim bakış açısıyla anlatılır ve bu sayede okur, bu karakterlerin iç dünyalarına ilişkin birtakım bilgilere ulaşır.

3.2.1.5.2. Anlatıcı

3.2.1.5.2.1. Birinci Tekil Kişi

Çile romanın, ikinci kısmının birinci bölümünde “*kendi başına gelenleri anlatan bir karakter*” (Stevick, 2017, s. 120) olan Prens, olayları geçmiş-şimdi boyutuyla değerlendiren ve anlatan bir konumdadır. Romandan alınan şu kısım Prens’in bu konumunu ortaya koyar;

“Bir akşam, beyaz mehtaplı bir akşamdı. Beyaz gondolumuzda kuş tüyü şiltelere uzanmış geziyorduk. Venedik’in hiçbir mevsimde bu kadar güzel olduğunu hatırlamıyorum.

Gondolun ucunda suları titreten kitareler çalıyor, kalın bir erkek sesi büyük bir hüznle (La poloma) yı söylüyordu” (Aruoba, 1946a, s. 51).

Romanın bir bölümünde kahraman anlatıcı konumunda olan Prens, kendi yaşadığı olayları anlattığı gibi kendisi hakkında başkalarından dinlediklerini de aktarır;

“Annem, bir çerkez cariye idi. Babam hatırı sayılır bir mabeyici imiş. Ben doğduktan bir ay sonra anlaşılamayan bir ölümle bizden ayrılmış.. Babamın ölümü, içinde doğduğum konaktan bizi uzaklaştırmış. Annem, bana bir şey yaparlar korkusu ile emektar ve sadık adamlarından birinin Aksaray’daki evine saklanmış. Çünkü babamın yegâne vârisi benmişim” (Aruoba, 1946a, s. 44).

Romanın ikinci kısmının üçüncü bölümünde yaşadıklarını anlatan bir diğer karakter olan Hasan, olayları Prens gibi geçmiş-şimdi boyutuyla değerlendirir ve anlatır. Romandan alınan şu örnek, Hasan’ın olayları geçmiş-şimdi boyutuyla değerlendirip anlattığının kanıtı niteliğindedir;

“Ona da ilk geceden sahip olmuşum. Fakat, sadece paraya kıymet veren bu kadın... kadın şeklindeki bu şeytan sinirlerimi, hayatımdan gelip geçen öteki kadınlar gibi çabucak doyurmuyordu. Her buluşmamızda ardından daha çılgın daha aç kalırdım.

Bu ayları buldu. Onu sevdiğimi, ondan ayrılamayacak kadar onun olduğumu biliyordu. Benim gözümün önünde başka erkeklerle dolaşıyor, sevişiyor ve sonra hiçbir şey olmamış gibi istediği zaman bana geliyordu” (Aruoba, 1946a, s. 66).

Yukarıda bahsedilen bölümlerde yer alan olaylar, bu iki kişinin etrafında şekillenir. Onların yaşadıkları, bildikleri ve duydukları ön plandadır. Okur, çevreyi, kişileri ve olayları bu iki anlatıcının anlattıkları kadarıyla tanıma fırsatı bulur. Bu da kahraman anlatıcının imkân sınırlılığının kaynaklanmaktadır.

3.2.1.5.2.2. Üçüncü Tekil Kişi

Romanın ikinci kısmının birinci bölümü ile üçüncü bölümü dışındaki bölümlerde üçüncü tekil kişi anlatıcının mutlak egemenliği söz konusudur. Bu anlatıcı, Fatma'nın yüreğinde Necip Duyar'ın aşkın filizlenişini, Necip Duyar'ın ıstıraplarını, korkularını ve Fatma'ya olan hislerini, Necip Duyar'ın annesinin oğlu için duyduğu endişeleri, Viyanalı küçük kızın Necip'e olan aşkını, Prenses'in çektiği acıları, Hasan'ın içinde yaşadığı çatışmaları gözlemleyerek bütün ayrıntılarıyla bilen ve anlatan konumdur. Romandan alınan şu parça, üçüncü tekil kişi anlatıcının her şeyi bilen ve anlatan konumuna örnek niteliğindedir;

“İhtiyar kadın, Fatma'nın bu itiyadına dikkat etmişti. Genç kızın Balkonunun kapısını sıkıca kapatmasını seyrederken, ne ince ne derin hislerle Necip'e bağlandığını bir kere daha düşündü. Bu düşünce ile büsbütün yoruldu. Küçük salona doğru yürürken, ölümünün yakın olduğu hissi ile sarıldı. Bu ona korku verdi. Fatma'yı böyle kırık, muzdarip, hayatta yalnız bırakmak, sevgili kocasının son arzusunu yerine getirmeden ölmek...” (Aruoba, 1946a, s. 83).

Bu romanda birinci tekil kişi ve üçüncü tekil kişi olmak üzere iki farklı anlatıcı kullanılmıştır. Birinci tekil kişi anlatıcının hâkim olduğu bölümlerde olaylar anlatıcının ekseninde gelişirken, üçüncü tekil kişi anlatıcının hâkim olduğu bölümlerde anlatıcının sunduğu geniş imkânlar sayesinde olaylar en ince ayrıntısına kadar gün yüzüne çıkar.

3.2.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması

3.2.1.6.1 Merkezî Kişi

Necip Duyar: Romanın merkezî kişisi olan Necip Duyar'ın herhangi bir fiziksel özelliğinden bahsedilmemiştir. Necip Duyar, büyük bir yetenekle doğmuş

özel biridir. Çocuk yaşta keman çalmaya başlar ve bu yeteneği çok kısa bir süre içerisinde dehâ derecesine ulaşır. Müzik eğitimi Viyana’da almış çok iyi bir bestekârdır. Çok iyi bir bestekâr olan Necip Duyar, babasını ve Viyanalı arkadaşını kaybettikten sonra beste yapamamaya başlar. Kendini toparlamak isteyen Necip Duyar, seyahate gitmeye karar verir. Şehir insanından uzaklaşıp Acıpınar adında bir köye gider. Bu köyde gezerken bir adamın söylediği şarkıyı duyar ve bu şarkının ses dalgalarını notaya dönüştürür. Bu adamdan ilham aldığı sonatına “ıstırap şarkısı” adını verir ve bu sonat ile yarışmada birinci olur. Bu birincilik zamanla Necip Duyar’a ağır gelmeye başlar çünkü kendisine ait olmayan bir besteyi kendisininmiş gibi kullanmıştır. Bunun vicdan azabı ile aylarını geçiren Necip Duyar, kimseye itiraf edemediği sırrını Venedikli bir Prenses’in mektubuna yazmış olduğu cevapta dile getirir;

“Bir adam şarkı söylüyordu.

Şarkı söylüyordu ama.. Muhakkak olan bir şey vardı. Bu şarkı ne bir şair tarafından yazılmış, ne bir bestekâr eliyle bestelenmişti. Hayır, bu ses ızdırabın dudaklarda şarkılaştırmış bir şekli idi. Bu; hiç kavuşulmıyacak sevgiliye karşı duyulan uçsuz bir hasretti. Bunda, ümitsiz bir aşkın ızdırapları içinde dağılarak ayrılığı vardı.

Tek kelime ile; bu benim günlerdenberi yaratmak istediğim beste idi.

Elimde olmayan defterimi çıkarıp insanı saran bu ses dalgasının notalarını yazdım. Ve bu şarkıyı söyleyen görmeden oradan bir hırsız gibi uzaklaştım” (Aruoba, 1946a, s. 27).

Bu itiraf romandaki birçok düğümün çözülmesine yardımcı olur. Bunun yanında Necip Duyar’ın aylarca içinde yaşadığı ıstıraplardan kurtulmasına yardımcı olur. Bu itirafla birlikte Necip Duyar ile Prenses, bu şarkının gerçek sahibini bulmak için Acıpınar köyüne gelirler ve şarkının gerçek sahibi olan Hasan’la tanışır. Necip Duyar, her şeyi Hasan’a anlatır. Bütün gerçekleri öğrenen Hasan, onu affettiğini söyler ayrıca kendi ıstıraplarını dile getirdiği için de ona teşekkür eder. Romanın sonunda Necip Duyar, bütün yüklerinden kurtulur ve huzur kavuşur.

3.2.1.6.2. Diğer Karakterler

Prenses: Prenses, yıllar önce yurdundan ayrılp Venedik’te yaşamaya başlamış bir Türk kızıdır. Romanda Prenses’in, ilk olarak fiziksel daha sonrada sosyal ve psikolojik durumu üzerinde durulur. Prenses’in fiziksel özellikleri romanda şu şekilde tasvir edilir;

“Açık kumral saçları kırışmıştı. İri kahverengi gözlerinin açık yeşil benekleri vardı. Bakışları bu toprağın alevlendirdiği bir sevgi ile, bu toprağın kadınlarının bakışları gibi yanıyordu. Mat yüzlü olgun yaşına rağmen bütün kırışıklıklardan uzaktı. Biraz etli dudaklarının kızıl renginde hazin bir gülüş titriyordu. Dolgun vücudu muntazam hatlariyle hâlâ genç ve güzeldi” (Aruoba, 1946a, s. 43).

Hâlâ genç ve güzel olan bu kadının, hayatı maalesef yüzü kadar güzel değildir. Prensese, bir aylıkken babasını, on bir yaşındayken de annesini kaybeder. Hayatın ortasında tek başına kalan Prensese, acı dolu hayat ile annesini kaybettikten sonra yüzleşmeye başlar. Annesi öldükten sonra babasının Prensese’ye bıraktığı servete sahip olmak isteyen üvey anne, Prensese’i alıp zorla götürür. Üvey annesinin onu alıp götürdüğü gün Prensese’in hayatının ikinci safhasıdır. O günden sonra hayatının üstündeki sırlar yavaş yavaş çözülmeye başlar. Annesinin onu kimden korumak istediğini, babasını kimin öldürdüğünü, bu kadının onu neden yanına aldığını öğrenir. Prensese, üvey annesinin bu planlarını ve sonrasında onun için neler düşündüğünü şu sözlerle dile getirir;

“Annem öldükten sonra beni yanlarına alarak servetimden istifade etmeği yahut beni mahvederek o servete tamamen sahip olmağı tasarlamışlardı.

Beni mahvedemediler. Fakat, yanlarından uzaklaştırarak parama tamamen sahip olmağı düşündüler. Daha doğrusu tesadüfler onlara tatbik etmek fırsatını verir gibi gözüktü. Fakat muvaffak olamadılar” (Aruoba, 1946a, s. 46).

Bütün gerçekleri öğrenen Prensese’in bu evde geçirdiği her gün ona acı vermeye başlar. Bir süre daha üvey annesiyle yaşayamaya devam eden Prensese, belli bir zaman sonra üvey annesinin yakın bir akrabası olan Paşa adında bir adamla evlenmeye karar verir. Bu evliliği en çok destekleyen üvey annesidir. Üvey annesinin bu evliliği istemesindeki tek amacı Prensese’i buradan uzaklaştırıp onun bütün servetine sahip olmaktır ama hiçbir şey onun istediği gibi ilerlemez. Prensese, evlenmeden önce de bütün parasını Hilâliamber’e (Doğru yazımı, Hilâl-i Ahmer olmalı B.T) bağışlar. Evlendikten sonra bir müddet yaşamak üzere eşiyile birlikte Venedik’e gider. Venedik’te yaşarken gönlünü gondol gezisinde gördüğü Prens’e kaptırır. Prensese, gönlüğünü kaptırdığı Prens’i gördüğü anı ve o an hissettikleri şu şekilde anlatır;

“...Gittiğimiz haftası idi. Bir akşam gondolla geziyorduk. Yanımızdan başka bir gondol geçti. İçinde ciddi elbiseler giymiş genç bir adam vardı. Soluk yüzlü, iri kurşuni gözlü bir adam.

Gondollar âdeta birbirlerine sürtünerek geçtiler, genç adamla göz göze geldik, bütün vücudumun ürperdiğini duydum. Onunda heyecanı yüzünden belli olmuştu” (Aruoba, 1946a, s. 47).

Prenses, ilk gördüğü anda bu duyguları hissettiği adama âşık olur ama hem eşine olan saygısından hem de çocuğu olacağını öğrendiği için duyduğu bu sevgiyi kalbine gömmek zorunda kalır. Kızı dünyaya geldikten bir ay sonra eşi Paşa, yolda kalp krizi geçirir ve ölür. Paşa'nın ölümü, Prenses için bulunmaz bir fırsattır çünkü Prens ile aralarında olan engel ortadan kalkar. Çok geçmeden Prens ile bir araya gelirler ve evlenme kararı alırlar. Bu olanları duyan Paşa'nın ailesi, Prenses'i cezalandırmak için kızını kaçırlar. Bir süre sonra Prenses'e bir mektup göndererek İstanbul'a dönmezse kızını bir daha göremeyeceğini bildirirler. Sevgisiyle kızı arasında kalan kadının sevgisi ağır basar ve Prens ile Venedik'te kalmaya devam eder. Prenses, bu yaptığı için utanç verici olduğunun farkındadır. İçindeki vicdan azabı en mutlu anlarında bile peşini bırakmaz. Prenses, çektiği bu vicdan azabını, *“seneler geçiyor, kızımın haber alamıyordum. Saadetimizin arasında daima bir gölge dolaşıyor, Kızım mesut dakikalarımın her birinde muhakkak karşımda canlanıyordu”* (Aruoba, 1946a, s. 49) diyerek dile getirir. Günler bu şekilde akıp giderken Prenses'e, beş yıl sonra kızının öldüğünü bildiren bir mektup gelir. Bu haberle yıkılan Prenses, eşine olan sevgisiyle çabuk toparlanır. Bu arada Prenses'in canından çok sevdiği adamın hastalığı gün geçtikçe artmaya başlar ve çok geçmeden de ölür. Hayatını adadığı, çok sevdiği adamı da kaybedince yıllarca bastırdığı duyguları gün yüzüne çıkar. Kocasının sevgisiyle bastırdığı kızının acısı tazelenmeye başlar. İşte bu ruh hallerindeyken Necip Duyar'ın bestelediği sonat ile tanışır. Bu sonat onu gerçeklerle bir kez daha yüzleştirir.

Bir gün radyoda Necip Duyar'ın sonatını dinleyen Prenses, Necip Duyar'a mektup yazar, bu sonattaki ıstırapın onu çok etkilediğini dile getirir. Necip Duyar, bu sonatın kendine ait olmadığını, Acıpınar köyünde bir adamdan çaldığını söyler. Bunun üzerine Prenses, sonatın gerçek sahibini bulmak için Necip Duyar ile Acıpınar köyüne gelir. Bu köye gelişi onu, hayatının en acı gerçeği ile yüzleştirir. Yıllar önce zatürreden öldü sandığı kızının, çok yakın bir zamanda öldüğünü öğrenir. Onu buralara kadar sürükleyen ıstırapın kızının ıstırapı olduğunu anlar. Öğrendikleri karşısında bir kere daha yıkılan Prenses, her şeye rağmen Necip

Duyar ile tanıştığı için mutludur. Yıllardır içinde yaşadığı acıları dile getirmesi onu az da olsa huzura kavuşturur.

Yıllarca *“kendi güzelliğinin, zenginliğinin, ihtişamının yayılmasını istemekten başka bir şey düşünmez. Bir şöhret düşküdür. Gizli maceralarla hayatını ören iğreti bir fazilete bürünerek yaşayan bir riyakâr”* (Aruoba, 1946a, s. 22) olarak anlatılan kadın, aslında düşündükleri gibi biri değildir. Hayatı acılarla geçmiş, yıllarca kızının vicdan azabını çekmiş bir kadındır. İnsanlar onu dışarıdan gördüğü gibi yargılar oysaki o insanların gördüğü gibi biri değildir.

Hasan: Zengin bir ailenin çok şımartılmış tek oğludur. Genç yaşta büyük bir servetle hayatta yapayalnız kalır. Çalışmaya ihtiyacı olmayan bu genç, günlerini eğlence ile geçirir. Kendini, kumara, içkiye birçok kötü şeylere kaptırır. İyiliğin, sevginin, aşkın para ile satın alınacağını düşünür. O, için istediği her kadına sahip olur sıkılınca da atar. Bir gün düşüncelerini altüst eden bir kadınla tanışır. Bu kadın, aylarca Hasan’ı bir köle gibi kullanır ve yetmiyormuş gibi defalarca aldatır. Ayları bulan mücadelesinin sonunda Hasan, yurduna dönmeye karar verir. Bu kadından kurtulmanın mutluluğu ile yurdunun topraklarında günlerce gezer. Bir gün yolu Akdeniz kıyılarında bulunan Acıpınar köyüne düşer. Bu köyde tanıştığı Piraye (Peri) adındaki kız, Hasan’ın hayatını değiştirir. Hasan, hayatını değiştiren Piraye (Peri) için *“bu çok güzel gözlerin bakışı, parlayışı öyle masum, öyle temizdi ki!... Yirmi yedi yıllık ömrümde bu kadar şaşırtıcı bir bakış görmemiştim”* (Aruoba, 1946a, s. 68) diyerek ona olan hayranlığını dile getirir.

Piraye, onun tanıdığı hiçbir kadına benzemez. Hasan, onu tanıktan sonra gerçek sevginin ne olduğunu anlar. İlk kez bu kadar saf sevdiğini ve sevildiğini hisseder. Aralarındaki sevgi gün geçtikçe büyür ve nişanlanmaya karar verirler. Her şey yolunda giderken Hasan’ın hayatının kâbusu olan Kızıl Şeytan adındaki kadın geri gelir. Bu kadını yeniden karşısında gören Hasan, içindeki korkuyla şu sözleri söyler;

“Kalbim duracak gibi çırpındı. Bu kadın oydu. Beni aylarca bir köye gibi peşinden sürükliyen dişi köpekti.

Paris’in en aşağı barlarından çıkıp buralara kadar gelen bu insan Akdeniz’in temiz insanlarını da zehirleyecekti” (Aruoba, 1946a, s. 71).

Bu karşılaşmadan sonra Kızıl Şeytan adındaki bu kadın, Hasan'ı yeniden etkisi altına almaya başlar. Hasan, içindeki iyi insanın mücadelesine rağmen bataklığa sürüklenir. Nasıl olduğunu anlamadan Piraye'yi (Peri) ardında bırakarak bu kadının peşinden Paris'e gider. Paris'te geçirdiği günler adeta ölüm gibidir çünkü aklı hâlâ sevdiği kadındadır. Bir gün Paris'te bir arkadaşıyla karşılaşan Hasan, Piraye'nin ölüm döşeginde olduğunu öğrenir. Duyduklarına inanamayan Hasan, vakit kaybetmeden Acıpınar köyüne gelir. Hasan geldiğinde Piraye gerçekten de ölüm döşegindedir. Piraye'nin (Peri) ölümü, Hasan'ın hayatında çok şeyi alıp götürür. Hasan gözlerini kaybeder, benliğini kaybeder, kısacası her şeyini kaybeder. O günden sonra içindeki vicdan azabını azda olsa dindirebilmek için hayatını, sevdiği kadının mezarının bulunduğu Acıpınar köyünde geçirir.

Prens: Prens'in gondol gezisi sırasında âşık olduğu kişidir. Prens, çok küçük yaşta annesini ve babasını kaybeder. *“Annesinin bütün hassasiyetini miras olarak yüklenen bu genç adamda, babasını sevmek kabiliyeti”* (Aruoba, 1946a, s. 47) yaşar. Prens, romanda hasta bir adam olarak anlatılır. Hasta olduğunu bilen adam ömrünün son günlerini gezerek geçirir. Yine bir gün gezmek için dışarıya çıktığı bir zamanda gondolda Prens ile karşılaşır. Bu karşılaşma, ona hayatının aşkını kazandırır. Prens ilk gördüğü andan itibaren Prens'e âşık olur ama Prens'in evli olduğunu öğrendiği an geri çekilmek zorunda kalır. Prens, bir gün Prens'in eşi Paşa'nın öldüğünü öğrenir. Bu haberle birlikte artık aralarında hiçbir engelin kalmadığını düşünen Prens, Prens'i yanına çağırır. İki âşık uzun bir aradan sonra bir araya gelirler ve hasret giderirler. Bu olaydan sonra da hemen evlenirler. Evlilikleri onların bile hayal edemeyeceği kadar güzel ilerler. Ömrünün son günlerini Prens ile mutluluk içinde geçiren Prens'in, durumu gün geçtikçe kötüleşmeye başlar;

“Lâkin bu büyük sevgi onun zayıf bünyesini her gün biraz daha kemiriyordu. Gözlerinin altı kararıyor, yüzü her gün biraz daha inceliyordu.

Bir gün dolaşamaz oldu. O kadar kuvvetsiz kalmıştı. Doktorlar İsviçre'ye gitmemizi tavsiye ettiler, gittik. Hiçbir şey ona eski sıhhatini verecek mucizeyi göstermiyordu” (Aruoba, 1946a, s. 50).

Bütün çabalara rağmen Prens düzelmez, düzelmediği gibi gün geçtikçe durumu daha da kötüye gider. Bir gün Prens'in hastalığı iyice artar ve o gün bir daha dönmek üzere sevdiği kadına veda eder.

Piraye (Peri): Prenses'in yıllarca öldüğünü sandığı biricik kızıdır. Piraye, çok merhametli, temiz kalpli, melek kadar iyi bir kızdır. Romanının sonuna kadar Piraye'nin adı Peri olarak bilinir. Babasını bir aylıkken kaybeden Piraye, küçük yaşta annesinden de ayrılmak zorunda kalır. Hayatı zorluk içinde geçen genç kızın son durağı Acıpınar köyüdür. Bu yer onun en güzel ve en kötü anılarını yaşadığı yerdir.

Piraye (Peri) hastalığından dolayı doktor tavsiyesiyle Acıpınar köyüne gelir. Acıpınar köyüne yerleştikten bir müddet sonra Hasan adında genç bir adamla tanışır ve bu adam onun hayatını değiştirir. Kimseyle yaşamadığı mutluluğu onda yaşar. Her ikisi de hayatları boyunca yaşamadıkları huzuru birbirlerinde bulurlar. Aralarındaki sevgi her geçen gün artmaya başlar. Artan bu sevginin adını koymak isteyen çift, çok geçmeden nişanlanırlar ve her şey Kızıl Şeytan gelene kadar yolunda devam eder. Bir gün Piraye (Peri) ile Hasan tiyatroya giderler. O gece sahneye çıkanların arasında Hasan'ın hayatını mahveden kadın vardır. Bu kadının gelmesiyle Hasan ile Piraye'nin (Peri) hayatı altüst olur. O günden sonra Hasan, Piraye'yi (Peri) bırakarak o kadınla birlikte Paris'e gider. Bu olaydan sonra Piraye'nin hastalığı depreşmeye, gün geçtikçe daha da kötüye gitmeye başlar. Vücûdu daha fazla acılara dayanamayan Piraye, (Peri) ölür. Fatma, Piraye'yi (Peri) ölüme sürükleyen olayların sadece Hasan olmadığını söyleyerek onun ölmesine sebep olan olayları şu şekilde özetler;

"Sevgili kardeşim, Büyük kalpli kardeşim.. diye mırıldandı. Nekadar yalnızdı yarabbi!. Ne korkunç bir kaderi vardı... Babasını hiç tanımadan gaybetmiş.. Annesi, Avrupada sevgili peşinde koşmuştu. Bu alçak kadının annenin ismini bile bilmek istemiyordu. Venedik ismi ona dehşet veriyordu. O'na aşkı tanıtan adam da.. Taptığı adam da, vadettiği mesut bir hayatı çiğneyerek basit bir kadının ardından sürüklenmişti. O'nu mahvetmiş, öldürmüştü. Zavallı Piraye. Sevgili kardeşim" (Aruoba, 1946a, s. 108).

3.2.1.6.3. Yardımcı Kişiler

Fatma: Fatma, gür siyah saçları, iri siyah gözleri olan çok güzel bir kız olarak tasvir edilir. Doğmadan on beş gün önce babasını, üç yaşındayken de annesini kaybeder. Annesini kaybettikten sonra kimsesiz kalan Fatma'ya, uzak bir akrabası olan şehrin hâkimi sahip çıkar. Fatma, şehrin hâkimi, karısı ve küçük oğlunun birlikte yaşadığı evde büyür. Bu aile, Necip Duyar ile kardeş gibi büyüyen Fatma'yı, kendi evladından ayırmazlar. Fatma çok iyi kalpli, merhametli bir kızdır. Necip'in annesi ve babası böyle iyi kalpli bir kızın oğlu ile evlenmesini

ister. Necip Duyar'ın babası ölüm döşegindeyken Fatma'yı yanına çağırır ve şunları söyler;

“Ağlama çocuğum, dedi. Necip’le seni birbiriniz için yetiştirdim. Onun ruhunu senden başka kimse anlıyamaz. Bugüne kadar birbirinizi kardeş gibi sevdiniz. Bütün noksanlarınızı, bütün iyiliklerinizi tek kelime ile birbirinizi avucunuzun içi gibi biliyorsunuz, onu, ancak sen mesut edebilirsin” (Aruoba, 1946a, s. 9-10).

İlk zamanlar Necip Duyar’a kardeş gibi bakan Fatma, bu konuşmadan sonra Necip Duyar’a farklı şeyler hissetmeye başlar. Belli bir süre bu aşkı içinde yaşayan Fatma, bu süreçte kafasından ona dair birçok şey geçirir. Necip Duyar’ın babasını kaybettikten sonra içine kapanmasını farklı algılan Fatma, bu durumun kendisiyle alakalı olduğunu düşünmeye başlar. Fatma, aylardır kafasında geçirdiği düşünceleri, *“Ne garip Teyze.. Demek, siz de aynı şeyleri duyardınız. Halbuki ben, yalnız benden kaçtığımı zannederdim. – benden nefret ediyor, nefret ediyor. diye düşünür, günlerce gizli, gizli ağlardım”* (Aruoba, 1946a, s. 15) diyerek dile getirir. Bu konuşmadan belli bir süre sonra Necip Duyar’ın içinde bulunduğu durumu öğrenen Fatma, aylarca düşündüğü şeylerin yanlış olduğunu anlar. Romanın sonunda bütün yanlış anlaşılmalardan ortadan kalkar ve birbirlerine olan hislerini dile getirirler. Necip Duyar’ın annesinin hayalleri gerçek olur, Fatma ile Necip evlenme kararı alırlar.

Necip Duyar’ın Annesi: Necip Duyar’ın annesi, romanda iri kahverengi gözlere sahip, ak saçlı bir kadın olarak tasvir edilir. Bu kadının en önemli özelliği şefkatli oluşudur. Oğlunu da kendi gibi şefkatli, iyi bir insan olarak yetiştirir. Necip’in annesinin, tıpkı eşi gibi müziğe ilgisi vardır. Müziğe ilgisi olan bu kadın, çocuğu Necip Duyar’ı ve ailesi öldükten sonra sahip çıktığı Fatma’yı bu şekilde yetiştirir. Oğlu Necip Duyar Viyana’dayken ani bir şekilde eşini kaybeder. Bu ani kayıp onu derinden yaralar. Eşini kaybettikten sonra onun yokluğuna sarılır, ömrünün sonuna kadar ona olan sevgisiyle yaşar. O günden sonra düşündüğü tek şey oğlunun saadetidir. Tek korktuğu şey oğlunun kötü insanlara kapılması ve yanlış evlilik yapmasıdır ve bu yüzden kendi kızı gibi büyüttüğü Fatma ile evlenip yuva kurmasını ister. Romanın sonunda hayalleri gerçek olur, oğlu ile Fatma evlilik kararı alırlar.

Küçük Viyanalı Kız: Necip’in Viyana’ya müzik tahsili için gittiği zaman tanıştığı arkadaşıdır. Necip Duyar, Viyana’ya bazı incelemeler yapmak için

üçüncü kez gittiğinde bu arkadaşının hasta olduğunu öğrenir. Fakir ve kimsesiz olan bu kızın tek yakını Necip Duyar’dır. Necip Duyar, bu kızın kendisinden başka kimsesi olmadığını bildiği için onu bu halde bırakmak istemez, onu da yanına alarak Türkiye’ye ailesinin yanına döner. Bu kızın bu eve gelişi bütün dengeleri altüst eder. Necip Duyar, eve geldiği günden itibaren bu kızla bir çocuk gibi ilgilenmeye başlar. Bu ilgi, Necip Duyar’ın annesini ve Fatma’yı rahatsız eder. Onun bu kızı sevdiğini düşünürler ancak durum öyle değildir. Necip Duyar’ın, bu kıza olan yakınlığı merhametinden kaynaklanır ama Viyanalı kızın Necip Duyar’a olan yakınlığı çok farklıdır;

“Necip’in ihtimamında hakikaten sadece şefkat gözüyordu. Halbuki küçük Viyanalı kız Necibi seviyordu. Aşkla ihtirasla seviyordu. Necibin yanbaşımda yaşayan güzel, sıhhatli, kuvvetli ve her kımıldanışıyla şarkın sihrini etrafa dağıtan bu kız bütün huzurunu bulandırıyor” (Aruoba, 1946a, s. 13).

Onun bu huzursuzluğu Necip Duyar’ı, Fatma’ya sert davranmaya mecbur etmeye başlar. Bu yaşanan durum bütün evin huzurunu kaçıtır ve bu huzursuzluk aylarca sürer. Bu arada Viyanalı kızın hastalığı bir türlü düzelmez, düzelmediği gibi de gün geçtikçe daha çok kötüleşir. Bu azaba daha fazla dayanamayan kız, kurtuluşu ölümden bulur, kendini denize atar. Olayı hemen fark eden Necip Duyar ve ailesi kızı kurtarır. Denizden çıkarılan çok geçmeden ölür. Onun ölümü Necip Duyar’ı fazlasıyla üzer.

Prenses’in Annesi: Prenses’in annesi Çerkez bir cariyedir. Boyasız, ince ve solgun yüzüyle melek kadar güzel bir kadındır. Kızı doğduktan birkaç ay sonra eşini kaybeder. Eşinin ölümüyle birlikte kızını korumak için yaşadığı o muhteşem konaktan ayrılmak zorunda kalır ve Aksaray’daki evine yerleşir. O günden sonra ömrünü kızına ve eşinin hatıralarına adar. Prenses bu yönüyle annesine hiç benzemez çünkü o sevdiği insan uğruna öz kızından vazgeçmeyi göze alır. Ömrünün sonuna kadar eşinin sevgisine sadık kalır. Kızı on yaşındayken de hayatını kaybeder.

Kızıl Şeytan: Hasan’ın hayatını mahveden kadındır. Sadece paraya kıymet veren, şeytanlıktan başka bir düşüncesi olmayan bu kadın, ahlâki değerlerden yoksundur. Tek derdi birlikte olduğu adamların parasıdır. Parası için ağına düşürdüğü adamlardan biri de Hasan’dır. Bu kadın, Hasan’ın aklını başından alır ve aylarca kendine köle eder. Hasan, ondan kaçıp kurtulmaya, kendine yeni bir

düzen kurmaya çalışır fakat izin vermez. Hasan'ı nişanlısından ayırır ve genç kızın ölümüne sebep olur.

Paşa: Prens'in üvey annesinin ısrarı üzerine evlendiği ilk eşidir. Aynı zamanda üvey annesinin yakın bir akrabasıdır. Paşa, zengin ama kimsesiz bir adamdır. Zengin ve kimsesiz olan bu adam çok dürüst, iyi kalpli bir insandır. Hayatta kimsesi olmayan bu adam bütün bir huzuru Prens'te bulur. Prens onun her şeyi olur ve onu her şeyden daha çok sever. Evlilikleri boyunca eşinin bir dediğini iki etmez, ona hayatın en güzelini yaşatmaya çalışır fakat ömrü daha fazlasını yapmaya yetmez. Bir gün eve gelirken yolda kalp krizi geçirerek vefat eder.

3.2.1.6.4. Dekoratif Kişiler

Prens'in Annesi: İtalya'nın en eski, en asil ailelerinden birinin kızıdır. Kocasına sonsuz bir sevgiyle bağlı olan bu kadın, kocasının dilini konuşur, onun dilini kabul eder ve onun hayatını yaşar.

Prens'in Babası: Prens'in hiç görmediği, sadece annesinden dinlediği babasıdır. İlk eşinin erkek kardeşleri tarafından servetini kızına bırakmasını diye sokak ortasında öldürülür.

Sarışın Balıkçı Kızı: Hayal gibi, rüya gibi, deniz gibi bir kız olarak tasvir edilir. Bu kızın günü gününe uymaz. Bazen şaşılacak kadar romantik, bazen korkulacak kadar realist. Durmadan değişen bir ruh haline sahip olan bu kız Necip'in ilk aşkıdır.

3.2.1.7. Dil ve Anlatım Teknikleri

3.2.1.7.1. Dil

Aruoba, *Çile* romanında sade bir dil kullanır ve kullandığı dil konuşma dili yakındır. Romanında standart Türkçeyi kullanmayı tercih eder, yerel kullanımlara yer vermez. Bunun yanında yazar, romanında Türkçe kelimeler kullanmaya özen gösterir, romanda “La paloma” dışında yabancı kelimeye rastlanmaz.

Yazar, *Çile* romanında kısa cümlelerden çok uzun cümleler kullanmayı tercih eder. Kullandığı bu cümleler genellikle kurallıdır fakat devrik cümleler de yadsınamayacak kadar fazladır.

Aruoba, romanda anlatımı güçlendirmek amacıyla söz sanatlarından, deyim ve ikilemeler gibi söz varlığı öğelerinden faydalanır ancak bu kullanımlar çok yoğun değildir.

Romanda anlatım bozukluklarından, yazımsal yanlışlıklardan kaynaklanan dil yanlışlıkları dikkat çekicidir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa yazarın bu romanında, ilk romanı olan *Hasret*'ten daha özensiz bir dil kullandığını söylemek mümkündür.

3.2.1.7.2. Anlatım Teknikleri

Çile romanı, anlatım teknikleri açısından zengin bir romandır. Yazar, *Çile* romanında anlatma-gösterme, tasvir, geriye dönüş, özetleme, montaj, mektup, diyalog, iç çözümleme, iç monolog ve leitmotiv tekniklerinden yararlanır. Bu bölümde, yazarın bu teknikleri eserinde ele alış şekilleri incelenmiştir.

3.2.1.7.2.1. Anlatma-Gösterme

Çile romanında dikkatler çoğunlukla anlatıcı üzerinde yoğunlaşır. “*Bir anlatıda eğer dikkatler mutlak anlamda anlatıcı üzerine yoğunlaşıyorsa, o anlatıda, “anlatma” (telling) ağırlıklı bir anlatım biçimi uygulanıyor demektir*” (Tekin, 2014, s. 207). *Çile* romanının genelinde anlatıcının egemenliği söz konusu olduğu için romanın anlatma ağırlıklı bir roman olduğunu söylemek mümkündür.

Çile romanında, kahramanların karşılaştıkları olaylar karşında duygu ve düşünceleri, Fatma'nın bu köşke gelene kadar ve geldikten sonra yaşadıkları, Köşkte yaşanan bir takım olaylar, Necip Duyar'ın sarışın balıkçı kızı ile olan aşkı, Necip Duyar'ın Viyana'ya gidişinden sonra babasının hastalanması, Necip Duyar'ın Viyana'dan bir arkadaşı ile geri dönmesi gibi olaylar anlatıcı tarafından okura sunulur.

Romandan alınan şu parça, anlatmanın ağırlıklı olduğu bölümlerden bir tanesidir;

“Annesi öldüğü zaman üç yaşında bile yoktu. Uzak bir akrabası olan şehrin hâkimi, karısı ve küçük oğlu ile beraber ona sıcak kucaklarını açtılar. Bu evde geçen günlerin, insanı iyi hislerle dolduran her anı, temiz ruhunu ince ince işlemişti. Burada insan olmanın saadetini tanımış, burada küçüklüklerden kaçınmanın zevki içinde büyümüştü. Kendisini annesinin, babasının kucığında zannederek...

Fakat bir gün her şeyi anladı. Bugün (teyze) dediği bu beyaz başlı kadın, çocukluktan kurtulduğu ilk günlerde ona annesinin, babasının acı hayatlarını anlatmıştı.

O bu hikâyeyi dinlerken ağladı. İçi, anne sevgisi, baba şefkati ile titremedi. Çünkü, bütün bunlarla doyurulmuştu. Onu bir gün evin oğlu Necipten ayırdıklarını hatırlamıyordu” (Aruoba, 1946, s. 8).

Çile romanında, anlatma tekniği kadar olmasa da gösterme tekniği de büyük önem arz eder. Gösterme tekniğinin “*tipik uygulamaları, bir roman da yer alan diyalog parçalarıdır*” (Tekin, 2014, s. 212). Okur, Çile romanında yer alan diyalog parçaları sayesinde olaylara, kişinin duygu ve düşüncelerine doğrudan tanık olma fırsatı bulur. Okur, Fatma ile Prenses’in arasında geçen konuşmanın gerçekleri ortaya çıkarmasına, Necip’in içinde yaşadığı melankolinin sebebine, Prenses’in buralara kadar sürüklenişinin altında yatan nedenlere bu diyalog parçaları sayesinde tanık olur.

Tekin, yukarıda bahsedilen diyalogların “*olayların akışına göre ya sırf diyalog olarak ya da “konuşmaların bir takım bağlantı cümleleri yerleştirilerek*” (Tekin, 2014, s. 212) verildiğini söyler. Çile romanında genellikle konuşmaların içerisine bağlantı cümleleri yerleştirilir. Romandan alınan şu satırlar bu uygulamanın göstergesidir;

“Biran inanılmaz, inanmaz mehtap ışıkları altında gülümseyen genç adamı süzdü. Sonra, ürkmüş gibi korkulu bir sesle:

– Hayrola, Necip, dedi. Bir şey mi var?..

– Evet.. Bahçeye gelmez misin?..

– Vakit çok geç değil mi?..

– Ne ziyarı var.. Belli ki senin de uykun yok. Deniz kenarına doğru uzanalım. Hava o kadar güzel ki!..

Genç kız, içini saran sevince, ızdıraba benzeyen coşkunun bir his dalgasını göstermekten korkarak:

– Peki, dedi. Geliyorum” (Aruoba, 1946a, s. 32).

Çile romanında anlatma tekniği, gösterme tekniğine oranla daha baskındır. Romanda yer alan olaylar, kahramanların duygu ve düşünceleri çoğunlukla

anlatıcı tarafından aktarılır. Okur, anlatıcının hâkim olduğu bölümlerde metin ile sınırlı bir şekilde karşı karşıya kalır.

Romanda gösterme tekniği, bu tekniğin tipik uygulamalarından olan diyalog parçalarıyla ortaya koyulur. Bu diyalog parçaları, direkt diyaloglar şeklinde değil, aralarına bağlantı cümleleri yerleştirilerek verilir.

3.2.1.7.2.2. Tasvir

3.2.1.7.2.2.1. Nesnel Tasvir

Çile romanında öznel tasvirden çok nesnel tasvir yer verilmiştir. Romanda yapılan bazı nesnel tasvirler okuru olaylara hazırlar, bazıları dekor oluşturur bazıları ise bir amaca hizmet eder. Necip Duyar'ın, babasının odasına girdiği an anlatıcı tarafından yapılan tasvir, okuru olaylara hazırlamak için yapılan tasvire örnek olarak verilebilir;

“Yavaşça odasından çıktı. Balkona doğru yürürken bir el onu babasının çalışma odasının önünde durdurdu. En mesut günlerini geçirdiği bu odaya babasını gaip ettiği günden beri girmemişti.

Uykuda gezen bir insan elini kapıya uzattı. Kalbi çarpıyordu. Babasını odada bulacakmış gibi heyecanlı idi. Aynı sessizlikle elektrik düğmesini çevirdiği zaman, hayretle dona kaldı. Yüzünü sıcak kokulu bir hava okşamıştı. Büyük şömine, küllerin arasından göz kırpan kıvılcımlarla dolu idi. Yazıhanenin üstündeki intizamlı karışıklıktan biraz evvel burada bir insanın çalıştığı anlaşılıyordu” (Aruoba, 1946a, s. 112).

Bu romanda yapılan nesnel tasvirlerin çoğu öznel tasvirde olduğu gibi romana dekor oluşturmak için yapılır. Romandaki olayların asıl gerçekleştiği yer olan Acıpınar köyü için yapılan tasvirler bunun kanıtı niteliğindedir. Anlatıcının, Acıpınar köyü için yaptığı tasvirlerden biri şu şekildedir;

“İkisi de dalgındı. Tozlu yollarda koşuşan köy çocuklarını seyrediyorlardı. Karşıdaki çeşmenin etrafında köy kızları var. Yüzleri gergin, kulaklarının arkasına attıkları beyaz işlemeli başörtülerinden fırlayan saçlar rüzgarın altında dalgalanıyor. Dolu testilerini, güğümelerini, bakraçlarını omuzlarına yahut yuvarlak kalçalarına dayıyarak salına salına gidiyorlar” (Aruoba, 1946a, s. 41).

Bunların dışında romanın bazı bölümlerinde yapılan nesnel tasvirler, dekor oluşturmaktan ziyâde bir amaca hizmet etmesi açısından dikkate değerdir. Romanın merkezî kişisi olan Necip Duyar, yaşamış olduğu bir takım olaylardan sonra kendini dünyadan soyutlar. Uzun bir süre kendine kurduğu dünyada tek başına yaşar. Aylar sonra gelen mektup ile kendi dünyasının dışına çıkan Necip

Duyar, kendini köşkün bahçesine atar. Necip Duyar'ın aylar sonra gördüğü bahçe, kendisinin yansımasıdır. Necip Duyar'ın yansıması olan bu bahçe, romanda şu şekilde tasvir edilir;

“– Ben görmeyeli bahçe bozulmuş – diye düşündü. Yollarda yabancı otlar türemiştir. Her sabah okşayarak baktığı, fazla dallarını kesip yabancı otlardan temizlediği çiçekler boyunlarını bükmüşlerdi. Ayları bulan ihmali, bahçenin dört köşesinde ayrı, ayrı gördü. – Yarından itibaren bahçevanı sıkıştırmalı, bütün çiçekleri birer, birer dolaşmalıyım – diye mırıldandı” (Aruoba, 1946a, s. 30).

Romanda bir amaca hizmet etmesi açısından dikkat çeken bir diğer nesnel tasvir, Hasan'ın Acıpınar köyünde yer alan kulübesidir. Bu kulübenin dışı ile yazarın anlatmak istediği bir takım şeyler vardır. Romanda o kulübe şu şekilde tasvir edilir;

“Gözleri gören bir adam gibi önlerinden yürüyordu. Yabancı hanımellerinin duvarlarını görünmiyecek şekilde ördüğü tek katlı beyaz bir binaya geldiler. Kapıyı simsiyah yüzlü ihtiyar bir kadın açtı. Şaşkın gözleri Prensese takılınca irkildi, siyah dudaklarında perişan bir hayret kıvrıldı” (Aruoba, 1946a, s. 64).

Kulübenin dışını kaplayan yabancı hanımeli, Hasan'ın hayatını mahveden kadının simgesidir. Hasan'ın hayatını mahveden o kadın da tıpkı bu hanımeli gibi Hasan'ın hayatını sarar.

3.2.1.7.2.2.2. Öznel Tasvir

Çile romanında yapılan öznel tasvirlerde kişi tasvirlerinden çok mekân tasvirleri ön plandadır. Bu mekân tasvirleri de çoğunlukla romana dekor oluşturmak için yapılmıştır. Necip Duyar'ın Acıpınar köyüne giderken yolda gördükleri ile anlatıcının Acıpınar köyünü anlattığı kısım öznel tasvir özelliği taşır ve yapılan bu tasvirler romana dekor oluşturur. Romandan alınan şu örnekler, bu köy için yapılan öznel tasvirlerden biridir;

“Çamlar, kayın ağaçları, asırlık çınarlarla gölgelenen yollarda dalgın dalgın yürüyordum. Ayaklarımın altında renkli çiçekler salınıyor, başımın üstünde kuşlar cıvıltıyordu.

Yüzümde nefesi, defne, reçine ve kekik kokan rüzgârın ılık okşamasını hissediyordum. Vakit, vakit beyaz köpüklü saçları akşam ışıklarıyla kızılbaşan akdenize bakıyor onun kıyılara doğru salınışını içinde bulunduğum renkli yollarda garip sükûtle seyrediyordum” (Aruoba, 1946a, s. 26-27).

Romanın genelinde yapılan mekân tasvirlerinin dekor görevinde olduğunu söylemek mümkündür. Romanın sadece bir yerinde yapılan kulübe tasviri, dekor olmaktan ziyade bir amaca hizmet etmesi açısından önemlidir. Hasan'ın, Acıpınar

köyünde yer alan kulübesinin içi, Hasan'ın ruhunu temsil eder. Romanda bu kulübe şu şekilde tasvir edilir;

– Çok güzel, buyursunlar, dedi. Geniş bir odaya girdiler. Burası hem oturma, hem yemek, hem yatak odası idi.

Onlar bir köşeye yerleştirilmiş bir divana oturdular. Divan, küçük mavi çiçekli bir keten örtüyle örtülüydü. Üstünde usta bir elden çıkmış süslü yastıklar vardı. Salon baştan, başa güzel ve zevkle döşenmişti.

Tabiatın bu ücra köşesinde bu tek katlı kulübede böyle güzel bir salona rastlamak şaşılacak şeydi” (Aruoba, 1946a, s. 64).

Kulübenin içi, Hasan'ın, Piraye'yi tanıdıktan sonra güzelleşen içinin bir göstergesidir. Daha doğru bir tâbirle, kulübenin içi Hasan'ın içindeki Piraye'nin dışı yansımasıdır.

3.2.1.7.2.3. Geriye Dönüş

Yazar, geriye dönüş tekniğiyle romanın önemli kahramanlarının geçmiş yaşantısına ışık tutar. Okur, bu teknikle roman kahramanları hakkında fikir sahibi olur. Aynı zamanda *Çile* romanında kullanılan geriye dönüş tekniği, romandaki olayların çözümüne ışık tutması açısından da büyük bir önem arz eder. Yazarın bu romanında dar anlamda geriye dönüşe rastlanmadığı için sadece yapıcı geriye dönüş bağlamında incelenmiştir.

3.2.1.7.2.3.1. Yapıcı Anlamda Geriye Dönüş

Yazar, *Çile* romanında olayları ve kahramanları okura tanıtmak için yapıcı geriye dönüş tekniği kullanır. Romanın merkezî kişisi olan Necip Duyar'ın hayatı, Fatma'nın bu köşe gelmeden önce ve geldikten sonra yaşadıkları, Prenses'in otuz yıllık geçmişi, Hasan'ın hayatı bu teknik ile okura sunulur. Romanda ilk geriye dönüş, Fatma'nın düşüncelere dalmasıyla başlar;

“...birbirlerinin kollarına atılarak çırpınan köpüklü dalgacıkları seyrederek hayatını düşünmeğe başladı. Bahtsızlıklarla örülen hayatını!..

Akdeniz'in bu güzel şehrinde, çok az görünen fırtınalı bir günde dünyaya gelmişti. Nasipsizliği onu doğduğu gün yakaladı. Babası o doğmadan on beş gün evvel ölmüştü. Annesi de bir türlü hayata bağlayamamıştı. Kocasına tapar gibi âşık olan bu kadın çocuğuna âdetâ düşman kesilmişti. Sevdigi adamı elinden alan uğursuzluğun bu çocuktan geldiğine inanmıştı...” (Aruoba, 1946a, s. 13).

Fatma'nın düşünceye dalmasıyla başlayan geri dönüş süreci, Necip Duyar ile devam eder. Venedikli Prenses'ten gelen mektup, Necip Duyar'ı gerçeklerle

yüzleştirir. Necip Duyar'ın bu mektuba yazmış olduğu cevap hem onun geçmiş hakkında bilgiler sunar hem de romanın seyri açısından büyük önem arz eder. Necip Duyar, herkesi etkisi altına alan sonatın hikâyesini Prensese'e yazdığı mektupta geçmişe dönerek şu şekilde anlatır;

“O günlerde babamı kaybetmiştim. Son bir defa görmeden bu dünyadan ayrılan sevgili babacığımın büyük acısı içimde idi.

Sonra; kurtuluşunu benim sevgimde arıyan zavallı bir arkadaşı bütün yakınlarından uzakta toprağa bırakmışım. Onun hayatının garipliği içimi acıyla sarmıştı. Eserime (ıstırap şarkısı) adını verecektim. Renkle, koku ile, ışıkla örülen ve bütün bunlarla tamamlanan bir şarkı...

Bir adam şarkı söylüyordu.

Şarkı söylüyordu ama.. Muhakkak olan bir şey vardı. Bu şarkı ne bir şair tarafından yazılmış, ne de bir bestekâr eliyle bestelenmişti. Hayır, bu ses ızdırabın dudaklarda şarkılaştırmış şekli idi. Bu; hiç kavuşulmıyacak sevgiliye karşı duyulan uçsuz bir hasretti. Bunda, ümitsiz bir aşkın ızdırapları içinde dağılarak ayrılışı vardı.

Tek kelime ile; bu benim günlerdenberi yaratmak istediğim beste idi.

Elimde olmayan defterimi çıkarıp insanı saran bu ses dalgasının notalarını yazdım. Ve bu şarkıyı söyleyen görmeden oradan bir hırsız gibi uzaklaştım” (Aruoba, 1946a, s. 25-27).

Necip Duyar'ın bu geriye dönüşünden sonra romandaki sırlar açığa çıkamaya başlar. Prensese, Necip Duyar'ın yazmış olduğu mektubu okur ve onu hayran bırakan şarkının gerçek sahibini bulmak ister. Necip Duyar'a Acıpınar köyüne gitmek istediğini bildiren bir telgraf gönderir. Bu telgraftan sonra Necip Duyar ile Prensese Acıpınar köyüne giderler. Prensese, onu buraya sürükleyen şeyin sadece bir şarkı olmadığını, otuz yıllık geçmişi olduğunu söyler. Bu yolculuk sırasında geriye dönerek otuz yıllık geçmişini anlatır;

“Annem, bir çerkez cariye idi. Babam hatırı sayılır bir mabeyici imiş. Ben doğduktan bir ay sonra anlaşılamayan bir ölümle bizden ayrılmış.. Babamın ölümü, içinde doğduğum konaktan bizi uzaklaştırmış. Annem, bana bir şey yaparlar korkusu ile emektar ve sadık adamlarından birinin Aksaray'daki evine saklanmış. Çünkü babamın yegâne vârisi benmişim (...)

Benim çocukluğumun Türkiye'si babamı hile ile arkadan vuran, annemi haksızlıklarla harabeden, beni kendi çirkin menfaatleri için satan alçakların Türkiye'si idi. Onlar, benim kafamda nefret ve ıstıraptan başka bir şey bırakmamışlardı.

Halbuki bugün... yurdumun çocukları, koca bir inkılâp yapan dürüst insanların kâbeleştiirdikleri bir toprakta yaşıyorlar.

İşte... “ıstırap şarkısı” beni bu ruh haleti içinde buldu. Yalnızdım... bedbahttım... bir dostta, beni anlayan bir dostta ihtiyacım vardı. Bütün endişelerimden uzak, acaba (!) siz bir dostluğa” (Aruoba, 1946a, s. 44-54).

Ona geçmişini yeniden hatırlatan bu şarkının sahibini bulmak onun için oldukça önemlidir. Prens, geçmişini anlattığı günün ertesi günü bu şarkının gerçek sahibini bulur ve bu şarkının içindeki ıstırapların kime ait olduğunu sorar. Bunun üzerine Hasan, bu şarkının hikâyesini anlatmak için geçmişe döner;

“Ben zengin bir ailenin çok şımartılmış bir tek oğlu idim. Genç yaşında muazzam bir servetle hayatta yalnız kaldım. Çalışmağa ihtiyacım yoktu. Günlerimi eğlence ile dolduruyordum. Kendimi sefahate, içkiye, kumara, daha akla gelmez bin türlü fenalığa kaptırmıştım...

Ve peri öldü, Zorluk çekmeden, uykuya dalan bir çocuk gibi öldü. Dadı donmuş gibiydi... onu toprağa bıraktığımız zaman artık yaşamıyorduk. Size onun defterini vereyim. Çektiğim ıstırapın derinliğini bu perişan sahifelerden daha iyi anlarsınız” (Aruoba, 1946a, s. 65-79).

Çile romanında kullanılan geriye dönüş tekniği, romanda yer alan birçok şeyin aydınlanmasına yardımcı olur. Özellikle okur, romandaki bu geriye dönüşle birlikte Fatma’yı, Necip Duyar’ı, Necip Duyar’ın annesi ile babasını, Piraye’yi yakından tanıma fırsatı bulur. Onların geçmiş yaşamlarına, psikolojik durumlarına ilişkin bir takım bilgiler elde eder.

3.2.1.7.2.4. Özetleme

Çile romanında özetleme tekniği üç farklı yerde kullanılır. Necip Duyar’ın sonatı besteleyişi, ilk aşkı olan balıkçı kızı, Piraye’nin ölene kadar yaşadığı acılar, özetleme tekniği ile verilir. Bu tekniğe örnek olarak, Necip Duyar’ın ilk aşkı olan balıkçı kızı verilebilir. Necip Duyar, deniz kenarında yürürken bir piyano sesi duyar. Piyanoda çalınan Necip Duyar’ın gençlik yıllarında boğazda bestelediği arıyadır. Necip Duyar, bu arıya’yı duyduktan sonra ilk aşkı olan balıkçı kızını hatırlar. Necip Duyar’ın, balıkçı kızı ile tanıştığı an, onunla yaşadıkları anlatıcı tarafından özetleyerek şu şekilde anlatır;

“O yaz, sarışın bir balıkçı kızına tutulmuştu. Bu, onun ilk aşkı idi. Hayal gibi, rüya gibi, deniz gibi bir kızdı. Günü, gününe uymazdı. Bazı şaşırarak kadar romantik, bazan korkulacak kadar realistti. Bazan hayran bazan müstehzi idi. Durmadan değişen milyonlarca hislerden yağrulmuş güzel bir mahlûktu.

Onunla denize girmişler, tepelerde dolaşmışlar, beraber gülüp beraber ağlamışlardı. Kız, Necip Duyar’ın kemanına âşıktı. Necip çalarken onu istedikleri yere sürükleyen uçarı hislerden sıyrıldı. Başını kollarının üzerine bırakır, gözleri yarı kapalı hiç kımıldamadan dinlerdi.

Necip kemanını bırakıp kendisini gözleri ıslak dinleyen bu güzel kıza yaklaşmak istediği zaman, kız uykudan birden bire uyandırılmış insanların şaşkınlığı içinde Necip’e bakardı. Sonra deminki Melankolik insanla hiç alakası olmayan çılgin kahkahalarla oradan uzaklaşırdı” (Aruoba, 1946a, s. 31).

3.2.1.7.2.5. Montaj

Yazar, *Çile* romanında yalnızca bir yerde montaj tekniğinden yararlanır. Romanda kullanılan bu tek teknikle Necip Duyar ile Fatma arasında geçen konuşmada karşılaşır.

Necip Duyar, Fatma’da bir değişiklik olduğunun farkındadır. Ondaki bu değişimi anlamak için, Fatma ile konuşmak ister. Fatma, kendisinin değiştiğini düşünen Necip Duyar’a asıl değişen kişinin kendi olduğunu söyler. Necip Duyar, bu düşüncesini kabul etmez ve kendisinde bir değişikliğin olmadığını dile getirir. Bunun üzerine Fatma, Nietzsche’nin sözünden örnek vererek asıl anlatmak istediği şeyi açıklamaya çalışır;

“Niçe’nin bir sözü vardır. Bilmem bilir misin?

– !....

– “Kendinizle biraz daha samimi olun” der. Niçe’nin hakkı var. Kendi kendimizle samimi olduğumuz zaman yakınlarımızdan da uzaklaşmış oluruz” (Aruoba, 1946a, s. 35).

3.2.1.7.2.6. Mektup

Çile romanında kullanılan mektup tekniği, romanın olay örgüsüne büyük katkı sağlar. Romanda üç farklı mektup ile karşılaşır ve bu mektupların her biri romanın seyri açısından oldukça önemlidir. Bu mektuplardan birincisi Prensese’in Necip Duyar’a, ikincisi Necip Duyar’ın Prensese’e, üçüncüsü Necip Duyar’ın babasının oğluna yazdığı mektuptur.

Romanda ilk mektup örneği Prensese’in, Necip Duyar’a yazdığı mektuptur. Bu mektubun içinde yazarlar, Necip Duyar’ın herkesten sakladığı sırrını ortaya çıkarır. Prensese’in, Necip Duyar’a yazdığı, Necip Duyar’ın bütün sırlarını açığa çıkarmaya vesile olan mektup şu şekilde başlar;

“Büyük insan!...

Size bu mektubu bir âşık gibi değil, ızdırap çeken bir insanın iç dünyasındaki isyanları, kıvranımları anlıyacak bir arkadaşına yazar gibi gönderiyorum.

Ben İtalya’nın lâcivert gecesinde, sisleri parçalayarak doğan ayın, beyaz ışıklarla ilâhileştirdiği esareti Venedik’in meşhur prensesiyim.

Gondollarla, ışıklı bir iz bırakarak dolaşan sevgililerin hasret dolu bakışları benim beyaz sarayımda birleşir. Hayatıma herkes gıpta eder. (...)

Fakat gençsiniz dostum. Büyük operasının sahnesinde gördüğüm mağrur, kuvvetli, güzel erkek başına bu yalnızlık hiç yakışmıyor. Sizi bundan kurtaracağıma inanıyorum. Bana hemen gelin, sizi yılların hasretiyle bekliyorum” (Aruoba, 1946a, s. 22-24).

Romanda bu örneğin dışında iki farklı mektup örneğine rastlanmaktadır. Bu mektuplardan ilki, Necip Duyar’ın, Prenses’e cevap niteliğinde yazdığı mektuptur. Bu mektupta yazarlar, Necip Duyar’ın aylardır acı çekmesine neden olan sıkıntıyı ortaya çıkarır. Romandaki yer alan son mektup ise Necip Duyar’ın babasının, ona yazdığı mektuptur. Bu mektup sayesinde Necip Duyar, Fatma’nın kalbinde kimse olmadığını, beklediği kişinin kendisi olduğunu öğrenir.

Romanda yer alan bütün mektuplar belli bir amaca hizmet eder. Prenses’in, Necip Duyar’a yazdığı mektup, Necip Duyar’ın herkesten sakladığı sırrını ortaya çıkarır. Necip Duyar’ın, Prenses’e cevap niteliğinde yazdığı mektup, romanın olay örgüsünün şekillenmesinde rol oynar. Necip Duyar’ın babasının, Necip Duyar’a yazmış olduğu mektup, Necip Duyar’ın aylardır çektiği ıstırapların son bulmasını sağlar. Kısacası, romanda yer alan bu üç mektup, romanın kurgusu açısından çok önemlidir. Özellikle Necip Duyar ile Prenses arasında gerçekleşen mektuplaşma, romandaki olayların seyri açısından büyük önem arz eder.

3.2.1.7.2.7. Diyalog

Yazar, *Çile* romanında kullanmış olduğu diyalog tekniği ile romandaki olaylarının gelişimine katkı sağlar. Bunun yanında roman kahramanları hakkında bilgiler sunarak okuru aydınlatır.

Örnek olmak üzere romandan birkaç diyalog örneği ele alınacaktır. Ele alınacak ilk diyalog örneği, metne fazla katkısı olmayan ancak romanın akışına katkı sağlayan bir örnektir;

“– Hayrola, Necip, dedi. Bir şey mi var?..

– Evet.. Bahçeye gelmez misin?..

– Vakit çok geç değil mi?..

– Ne ziyarı var.. Belli ki senin de uykun yok. Deniz kenarına doğru uzanalım. Hava o kadar güzel ki!..

Genç kız, içini saran sevince, ızdıraba benzeyen coşkunun bir his dalgasını göstermekten korkarak:

– Peki, dedi. Geliyorum” (Aruoba, 1946a, s. 32).

Romandan alınan bir diğer örnek, Prensese ile Necip Duyar arasında geçen konuşmadır. Bu konuşma, Prensese'in bir Türk kızı olduğunu ortaya çıkarması açısından önemlidir. Prensese ile Necip Duyar arasında gerçekleşen bu konuşma şu şekildedir;

“– Bilmiyorum aziz prensese.. ne söyleyeceğimi şaşırdım. Gözlerinizin ışıkları, sesinizdeki samimiyet, yüzünüzdeki sıcak mâna, hele dudaklarınız biraz evvelki kımıldanışı bana çok şeyler anlatıyor. Fakat bu olabilir mi? demekten kendimi alamıyorum.

– Olabilir.. Ben de sizin gibi bir Türküm ama.. bir Türk kızım.

– Bir Türk kızı mı?

– Evet dostum, bir Türk kızı: Otuz yıllık sırrımı anlatayım ister misiniz”
(Aruoba, 1946a, s. 43).

3.2.1.7.2.8. Leitmotiv

Edebiyata, müziğin armağanı olan leitmotiv, eserin içinde bireyin alışanlık haline gelen davranışları, bazı kelime ve cümlelerin tekrarlanmasıdır. “Görüldüğü üzere “leitmotiv” tekniğinde, a) telaffuz farklılığı, b) jest ve mimikler, c) yaratılış özellikleri malzeme olarak kullanılmaktadır” (Tekin, 2014, s. 274). Kullanılan bu malzemeler sayesinde roman kahramanları hakkında önemli ipuçları elde edilir. Bunların yanında bir de “sık sık tekrarlanan söz grubu, herhangi bir dize, yine konu veya kişilerle ilgili olarak” (Tekin, 2014, s.274) yapılan tekrarlarla leitmotiv olarak kabul edilir. Sözgelimi *Çile* romanında beş kez tekrarlanan “La paloma” sözcüğü tipik bir leitmotiv örneğidir.

Bu romanda “La poloma” sözcüğü Prensese için önemli bir yere sahiptir. Prensese, büyük bir sevgiyle bağlı olduğu eşini hastalık yüzünden kaybeder. Eşini kaybettiği gün bir erkeğin büyük bir hüznle söylediği “La paloma”, şarkısı ona bir daha dönmeyecek olan yolcusunu hatırlatır. La paloma sözcüğünün romanda tekrarlandığı yerler şu şekildedir;

“Gondolun ucunda suları titreten kitareler çalıyor, kalın bir erkek sesi büyük bir hüznle (La poloma) yı söylüyordu”

Dalgalar gondolun etrafında her akşamki gibi çırpınıyor.. gondolun ucundaki adam kalın, sıcak sesinin hazin tonu ile hâlâ La Paloma'yı söylüyordu”
(Aruoba, 1946, s. 51).

“Bu sırada, gecenin sessizliğini bir hamlede parçalayan bir ses geldi. Fatmanın kalın, sıcak ses (La paloma) yı söylüyordu.

(...)

– Yavrucuğum, öyle zannediyorum ki bu gece son gecemdir. (La paloma) yı benden sonra sık sık hatırla. Onu bir daha dönmiyecek olan yolcunun sesi olarak dinle.

(...)

“Gece uzuyordu. La paloma dalgalara son nefesini çoktan vermişti. Artık ayrılmağa hazırlanıyordu. Necib’in sandalı yatın yanında bekliyordu. İki ihtiyar kadın, birbirlerini tekrar göreceklerini zannetmedikleri için ağlaşıp vedalaştılar” (Aruoba, 1946a, s.123).

3.2.1.7.2.9. İç Çözümleme

Tekin, iç çözümleme yöntemini, “anlatıcının araya girerek kahramanların duygu ve düşüncelerini okuyucuya aktarması” (Tekin, 2014, s. 285) şeklinde tanımlar. Bu teknik roman sanatında en fazla uygulanan tekniklerden bir tanesidir. Anlatıcı, bu teknik sayesinde roman kahramanlarının zihnine girer ve onların düşüncelerini “diye düşündü” gibi ifadeler kullanarak dışa aktarmaya çalışır. Okur, bu teknikle birlikte roman kahramanlarının psikolojini, zihninden geçenleri öğrenir.

Aruoba, Çile romanında romanın merkezî kişisi olan Necip Duyar’ın iç dünyasını verirken sık sık iç çözümleme tekniğinden yararlanır. Necip Duyar’ın zihninden geçenler çoğu zaman anlatıcı tarafından iletilir. Romandan alınan şu satır, Necip Duyar’ın zihninden geçenlerin anlatıcı tarafından iletildiği yerlerden biridir;

“Bu ses ızdırap çeken, seven bir insanın sesi idi. – Muhakkak birisine âşık – diye düşündü. Muhayyilesi tanıdığı simalar üzerinde çalışmağa başladı. İçinden bir ses:

– Acaba hangisi?.. Acaba kim?...

diye durmadan söyleniyordu (...)

İçindeki ses yine konuşuyordu:

– Ne güzel.. Ne kadar güzel... Hem, muhakkak seviyor.. Bu güzel gözlerin hummalı parıltısı, bu güzel yüzün solgunluğu, Bunu nekadardaki kuvvetle anlatıyor. Ama bu adam kim?...” (Aruoba, 1946a, s. 33).

Necip Duyar’ın dışında, romanın yardımcı kişilerinden olan Necip Duyar’ın annesi ile Fatma’nın da iç dünyası bu teknik ile verilir. Bu teknik sayesinde

Fatma'nın, Necip Duyar'ın ve annesinin psikolojik durumları ve zihninden geçenler açığa çıkar.

3.2.1.7.2.10. İç Monolog

Yazarın *Çile* romanında kullandığı bir diğer teknik, iç monolog tekniğidir. Yazar, romanın önemli karakterlerinden olan Hasan'ın iç çatışmasını bu teknikle okura sunar. Hasan'ın iç çatışmasının anlatıldığı bölümde “yazarın -daha doğrusu anlatıcının- varlığı ortadan kalkar; muhtemel yorum ve açıklamalar okuyucuya bırakılır” (Tekin, 2014, s. 289). Okur, Hasan'ın iç dünyasıyla baş başa kalır;

“ – Hayır, diyordu. Eve gitmeyeceksin.. Bir yıl süren o mânasız o yavan hayata bundan sonra devam edebilir misin?. Sen toy bir mektepli misin? Romantik bir aşkla bir ömür tüketmek!...

O seni otele bekliyor... Hayatın bütün canlılığını onda bulacaksın. Dudakları gene alevli, kolları gene öyle kuvvetli... Göğsü yumuşak.. Daha ne düşünüyorsun?!.. Kalk... Şu miskinliği bırak.. Haydi.. Durma” (Aruoba, 1946a, s. 75).

3.2.2. İçerik

3.2.2.1. Bireysel Temalar

Yazar, *Çile* romanında yalnızca bireysel temalara yer verir. Yazarın bu romanında işlediği bireysel temalar, aşk ve ıstırapdır. Bu bölümde yazarın, bu temaları eserinde kimler üzerinden ve nasıl işlediği ele alınacaktır.

3.2.2.1.1. Aşk

Çile romanında aşk teması, beşeri aşk üzerinden işlenmiştir. Bu romanda ele alınan aşklar, duygu boyutunda yaşanır. Roman kahramanlarının çoğu aşkı somut olarak bitirmektense soyut olarak yaşatmayı tercih ederler. Bütün bunlara rağmen romandaki aşklar, hayatın akışına karşı ayakta durmayı başaramaz. Fatma ile Necip Duyar dışındaki aşklar, kadersel bir ayrılıkla sonuçlanır.

Romanda ilk karşılaşılan aşk, Necip Duyar ile Fatma'nın aşkıdır. Fatma, küçük yaşta annesini, babasını kaybeder ve ona uzak bir akrabası olan hâkim bey sahip çıkar. Hâkim bey, Fatma'yı yaşadığı konağa alarak çocuğu Necip Duyar ile birlikte büyütür. Necip ile Fatma, bu köşkte kardeş gibi büyürler ve birbirlerini kardeş gibi severler. Bu sevgi, Hâkim ölene kadar da bu şekilde devam eder. Hâkim bey ölmeden önce Fatma'yı yanına çağırır ve şu sözleri söyler;

“Ağlama çocuğum, dedi. Necip’le seni birbiriniz için yetiştirdim. Onun ruhunu senden başka kimse anlayamaz. Bugüne kadar birbirinizi kardeş gibi sevdiniz. Bütün noksanlarınızı, bütün iyiliklerinizi tek kelime ile birbirinizi avucunuzun içi gibi biliyorsunuz, onu, ancak sen mesut edebilirsin” (Aruoba, 1946a, s. 9-10).

Bu konuşmadan sonra Fatma’nın, Necip’e olan hisleri değişmeye başlar. Onu artık kardeş gibi değil, sevgiliye duyulan bir aşk ile sevmeye başlar. Necip Duyar’da bu duygu değişimi, Fatma’dan çok sonra gerçekleşir. Necip Duyar, Viyana’dan döndüğü zaman babasının öldüğünü öğrenir ve bu durum onun tüm hayatını etkiler. Necip Duyar, hayatını etkileyen bu olayın etkisinden kurtulmaya başladığı zaman yanı başında duran Fatma’yı fark etmeye başlar;

“Necip Duyar, – Fatma ne kadar büyümüş, ne kadar güzelleşmiş– diye düşündü. O, Fatma’yı hâlâ mürekkep lekeleri ile karalanmış küçük parmakları tuşlarda dolaşan minik bir mektepli kız zannediyordu. Ne zaman bu kadar büyümüş, bu kadar güzelleşmişti.

(...)

İçindeki ses yine konuşuyordu:

– Ne güzel.. Ne kadar güzel.. Hem, muhakkak seviyor.. Bu güzel gözlerin hummalı parıltısı, bu güzel yüzün solgunluğu, Bunun ne kadar kuvvetle anlatıyor. Ama bu adam kim” (Aruoba, 1946a, s. 33).

Fatma’nın bu değişimi Necip Duyar’ın Fatma’ya karşı bakış açısının değişmesine neden olur. Fatma’ya duyduğu sevginin kardeş sevgisinden öte bir sevgi olduğunu anlar. Fatma’da çok önceden başlayan bu duygular, Necip Duyar’da da etkisini göstermeye başlar. Her ikisi de birbirlerinde olan bu duygu değişiminden habersizdir. Necip Duyar’ın babasının yazdığı mektup, gizli kalan bu duyguların ortaya çıkmasını sağlar. Necip Duyar ile Fatma’nın aylardır çektiği acı son bulur. Romanda kavuşma ile sonlanan tek aşk, Necip Duyar ile Fatma’nın aşkıdır.

Romanda işlenen bir diğer aşk, Viyanalı küçük kızın, Necip Duyar’a duyduğu aşktır. Viyanalı küçük kız, Necip Duyar’ın Viyana’dan okul arkadaşısıdır. Necip Duyar, Viyana’ya bazı incelemeler yapmak için üçüncü kez gittiğinde bu arkadaşının hasta olduğunu öğrenir. Doktor, bu kızın muhit değiştirmesi, günlerini huzur içinde geçirmesi gerektiğini söyler. Bu kız, fakir ve kimsesizdir ve bu imkânları ona sağlayacak kimse yoktur. Necip Duyar’ın sevgisinin kendisine iyi geleceğini düşünen Viyanalı küçük kız, onunla Türkiye’ye gelmek ister. Bu hasta kızı kırmak istemeyen Necip Duyar, onu da yanına alarak Türkiye’ye döner.

Türkiye'ye döndükten sonra mektep arkadaşı olan bu küçük kız ile bir çocuk gibi ilgilenir. Onu kırmamak için elinden gelen her şeyi yapar. Viyanalı küçük kız, kendisiyle bu kadar ilgilenen adama gün geçtikçe daha çok âşık olmaya başlar. Viyanalı küçük kızın Necip'e duyduğu aşk romanda şu şekilde dile getirilir;

“Misafir kız da rahat değildi. Necip'in ihtimamında hakikaten sadece şefkat gözükiyordu. Halbuki Viyanalı küçük Necibi seviyordu. Aşkla ihtirasla seviyordu. Necibin yanbaşıda yaşayan güzel, sıhhatli, kuvvetli ve her kımıldanışıyle arkın sihrini etrafa dağıtan bu kız bütün huzurunu bulandırıyor” (Aruoba, 1946a, s. 13).

Viyanalı küçük kızın bu duyguları karşılıksızdır ve o bunun farkındadır. Necip Duyar'ın ona olan yakınlığı sadece merhametinden kaynaklanmaktadır. Zaman geçtikçe Necip Duyar'ın kendisini sevmeyeceğini anlar, bu düşünceler içerisinde aylarca kıvrılır. Ne hastalığı düzelir ne de Necip Duyar ona, onun baktığı gözle bakar. Necip Duyar'ın aşkının kendisine iyi geleceğini düşündü ama hiçbir şey onun beklediği gibi olmadı. Bütün her şeyden ümidini kesen küçük kız, daha fazla acı çekmemek için intihar eder.

Prenses ile Prens'in aşkı, romanda işlenen aşklardan bir tanesidir. Onların aşkı, Venedik'te bir gondol gezisinde başlar ve Prens ölene kadar devam eder. Prenses, bu karşılaşma gerçekleştiği zamanlarda Paşa adında bir adamla evlidir. Prenses ile Paşa bir akşam gondolla gezmeye çıkar. O sırada yanlarından geçen gondolun içindeki adam, Prenses'in hayatını değiştirir. Prenses, o adamı gördüğü anı *“gondollar âdeta birbirine sürünerek geçtiler, genç adamla göz göze geldik, bütün vücudumun ürperdiğini duydum. Onunda heyecanı yüzünden belli olmuştu”* (Aruoba, 1946a, s. 47) diyerek anlatır. Bu karşılaşmadan sonra uzun bir süre birbirlerini göremezler. Prenses'in içinde büyük bir aşk olmasına rağmen kocasına olan saygısından hiçbir şey yapmaz. Zaman sonra çocuğunun da olacağını öğrenen Prenses, artık ondan tamamen vazgeçmesi gerektiğini düşünür ve eşi ölene kadar da bu böyle devam eder. Paşa öldükten sonra Prens ile aralarındaki engeller ortadan kalkar. Prenses, yıllardır hayalini kurduğu şeye kavuşur ve Prens ile sevgili olur. Bu durumu öğrenen Paşa'nın ailesi, Prenses'i cezalandırmak için kızını kaçırrır. Eğer İstanbul'a geri dönmezse bir daha kızını göremeyeceğini bildiren bir mektup yazarlar. Prenses, tüm bunlara rağmen sevdiği adamın yanında kalmayı seçer, aşkı uğruna öz kızından vazgeçer.

Bütün yaşananlardan sonra Prens ile Penses evlenmeye karar verirler ve çok geçmeden de evlenirler. Birbirlerine olan aşkları her geçen gün artmaya başlar. Her şey yolunda giderken Prens'in hastalığı bu büyük aşka gölge düşürür. Prens'in, Penses'le tanıştığı zamanlarda var olan hastalığı günden güne artmaya başlar. Penses, eşinin iyileşmesi için her yolu dener ama başarılı olamaz. Prens'in hasta vücudu daha fazla dayanmaz ve ölür. Bu büyük aşk, kadersel bir ayrılıkla sonuçlanır.

Prens ölmüştür ama Penses'in ona olan hisleri bir an olsun değişmemiştir. Penses, o öldükten sonra da onu büyük bir aşkla sevmeye devam eder. Ömrünün sonuna kadar da eşini sevmeye devam edeceğini söyler;

"Seneler geçti dostum. Birçok hayranlarım, birçok âşıklaım oldu. Fakat, ben onun aziz hâtırısından başka bir aşk tanımıyor, istemiyordum.

Ona, onsuz da olsa, ömrümü onunla beraber tüketeceğimi söylemiş, yem,n etmişim. Yeminimin boş yere dudaklarımı yakmamıştı. Kalbim dudaklarımda ses vermiş, ruhum onun mukaddes sevgisiyle hayat bulmuştu" (Aruoba, 1946a, s. 53).

Penses'in, Prens'e olan aşkı o kadar kuvvetlidir ki o öldükten sonra bile onun hatıralarına sahip çıkar. Penses'in kaybettiği eşinin bedendir, ruhu daima onun yanındadır. Penses, bu düşünce sayesinde daha sağlam bir şekilde ayakta durmayı başarır.

Romanda işlenen aşklardan bir tanesi de Hasan'ın, Kızıl Şeytana duyduğu aşk yanılgısıdır. Hasan, Kızıl Şeytan lakaplı kadını tanımadan önce beşeri aşkın varlığına inanmayan bir adamdır. Hasan, Kızıl Şeytan lakaplı kadını tanımadan önce aşka olan bakış açısını şu şekilde dile getirir;

"...tanıdıklarımın (aşk) diye (sevgi) diye tattığım güzel, iyi, doğru, diye vasıflandırdıkları ulvi hisler benden uzaktı. Onları saçma ve mânasız bulurdum.

Ben ilâhi bir aşkla sevdikleri tek insan için kendilerini feda eden insanlara şaşıryordum.

İstediğim her kadına sahip olmuşum. Aşk ve sevgi denen hisler ise benim için öyle çok, öyle çeşitli idi ki!.

Bence aşk, sinirlerimin verdiği zevkti. Ve bu kısa bir müddet için bağlandığım kadınların ömrü ile beraber başlar ve biterdi" (Aruoba, 1946a, s. 65).

Hasan'ın bu kadınla tanışması, onun, bütün düşüncelerini altüst eder. Bu kadın, Paris'in düşük barlarında çıplak danslar yapan ucuz birisidir. Kadının bakışları, çekici hareketleri, Hasan'a olan davranışları, Hasan'ın aklını başından

alır. Hasan, ondan başka hiçbir şey düşünemez, gün geçtikçe daha da çok bağlanır. Hasan'ın böylesine sevdiği kadın, Hasan için aynı şeyleri düşünmez. Bu kadının tek derdi Hasan'ın parasıdır. Bu kadın, para uğruna Hasan'ı defalarca aldatır ama Hasan'ın gözü o kadar kördür ki her şeyi bilmesine rağmen bir türlü bunu kabullenemez. Zamanla Hasan'da bu kadın gerçek yüzünü görmeye başlar. Gözünün önünde yaşanan bu olaylara daha fazla dayanamayan Hasan, kendini bu kadından kurtarmaya karar verir. Özgürlüğünü tamamen kazanmak için onun bulunduğu yerden uzaklaşması gerektiğini düşünür. Bir süre sonra hayatını mahveden kadından kurtularak memleketine geri döner.

Daha önce aşkla karşılaşmayan Hasan, bu kadına duyduğu şeyin aşk olduğunu zanneder ama Hasan'ın bu kadına duyduğu şey aşk değil, bir yanılgıdır. Piraye'yi (Peri) tanıdıktan sonra bu kadına duyduğu şeyin aşk değil, yanılgı olduğunu anlar. Hasan ile Piraye'nin (Peri) aşkı, romanda en dikkat çeken aşktır. Hasan, hayatını etkisi altına alan kadından kurtulduktan sonra Acıpınar köyünde Piraye (Peri) adlı güzel bir kız ile tanışır. Piraye, Hasan'ın bu zamana kadar tanıdığı hiçbir kıza benzemez. Hasan, bu tanışmadan sonra Piraye (Peri) ile yakınlaşmaya başlar ve çok geçmeden birbirlerine âşık olurlar. Hasan ile Piraye'nin (Peri) arasındaki aşk birbirlerinin yaralarını saracak kadar kuvvetlidir. Hasan ile Piraye (Peri) hiç olmadıkları kadar mutludurlar ve bu mutluluğu hiçbir şeyin yıkamayacağını düşünürler. Bir gün hiç beklemedikleri bir olay gerçekleşir ve o olaydan sonra her şey altüst olur. Hasan, hayatını mahveden Kızıl Şeytan ile yeniden karşılaşır. Hasan, bu karşılaşmadan sonra içindeki iyi insanın bütün mücadelesine rağmen o kadına yeniden teslim olur. Temiz bir aşkla sevdiği Piraye'yi (Peri) ardında bırakarak o kadınla birlikte Paris'e gider. O gün, o aşk duygusu bütün masumiyetini kaybeder.

Hasan, Paris'e gittikten sonra sürekli Piraye'yi (Peri) düşünür. Ne yaparsa yapsın onu unutamaz çünkü onu gerçekten sevmiştir. Hasan, Paris'e gittikten iki sene sonra bir arkadaşından Piraye'nin (Peri) ölüm döşeginde olduğunu öğrenir. Hasan, bu duyduklarına inanmaz, söylenenlere bizzat şahit olmak için Paris'ten kaçarak Türkiye'ye gelir. Bu haberin yalan olduğuna inanmak isteyen Hasan, Piraye'yi (Peri) ölüm döşeginde gördüğü an kahrolur. Hasan, Piraye (Peri) ile arasında geçen son konuşmayı şu şekilde dile getirir;

“– Benim zavallı Hayatım, diye kekeledi. Yurduma döndüğüm zaman onu ölüm döşeğinde buldum.

Beni görünce, humma ile tutuşan gözlerini bir an kapadı. Ayaklarına kapandım. yalnız hıçkırıyordum. “Nihayet geldin.” – dedi. Fakat ne kadar geç kaldın.. ıstırabını dinlendirmek istersen (Baba) ya koş.. çilekeş (Baba) ya!..

Ve peri öldü (...)” (Aruoba, 1946a, s. 79).

Evlilik ve mutluluk hayalleriyle kurulan aşklarının ardından geriye kalan ayrılık acısı ve Hasan’ın biten hayatıdır. Hasan, önce kendini sonra gözlerini kaybeder. Bu olay Hasan’da unutulmayacak yaralar açar ve geriye yıllar boyu sürecektir olan vicdan azabı bırakır. O günden sonra bütün bir hayatını Piraye’nin (Peri) mezarının bulunduğu Acıpınar köyünde geçirir. Yaşarken sahip çıkamadığı sevgilisini öldükten sonra yalnız bırakmayarak vicdan azabını hafifletmeye çalışır.

3.2.2.1.2. İstirap

Çile romanının asıl teması ıstıraptır. Roman kahramanlarının her birinin kendi içinde yaşadığı bir ıstırapı vardır. Romanda ıstırap teması, Necip Duyar, Prenses, Hasan ve Piraye üzerinde işlenmiştir.

Romanın merkezî kişisi olan Necip Duyar’ın yaşadığı dört farklı ıstırap vardır. Necip Duyar’ın yaşadığı bu ıstıraplar sırasıyla şu şekildedir: Babasını ve Viyanalı küçük kızı kaybettikten sonra duyduğu ıstırap, bestelediği sonat’ın ıstırapı, Fatma’ya duyduğu aşktan doğan ıstırap. Onun ilk ıstırapı, babasının ölümüyle başlar. Necip Duyar, bazı incelemeler yapmak için Viyana’ya gider. Necip, Viyana’ya gittikten sonra babası Hâkim Bey hastalanır. Ailesi, Necip Duyar’ı endişelendirmemek için ona babasının hasta olduğunu söylemez. Bu sırada Hâkim Bey gün geçtikçe daha çok kötüleşmeye başlar ve çok geçmeden de hayatını kaybeder. Necip Duyar, yurda döndüğünde babasının öldüğünü öğrenir. Bu olaydan sonra Necip Duyar çok sarsılır ama yanında getirdiği hasta arkadaşına bakmak zorunda olduğu için acısını bastırmak zorunda kalır. Bir süre sonra bu hasta arkadaşını da kaybeden Necip Duyar, bastırdığı acılarla fazlasıyla yüzleşir. Bu yaşadıklarından sonra herkesten uzaklaşır, kimseyle konuşmak istemez. Necip Duyar, Prenses’e yazdığı mektupta bu olaydan sonra yaşadığı acıları şu şekilde dile getirir;

“O günlerde babamı kaybetmiştim. Son defa görmeden dünyadan ayrılan sevgili babacığımın büyük acısı içimde idi.

Sonra; kurtuluşunu benim sevgimde arıyan zavallı bir arkadaşı bütün yakınlarından uzakta toprağa bırakmışım.

Eserime (İstirap şarkısı) adını verecektim. Renkle, koku ile, ışıkla örülen ve bütün bunlarla tamamlanan bir şarkı” (Aruoba, 1946a, s. 26).

Bu ıstırapların üzerine bestelemeye karar verdiği ıstırap şarkısı adlı sonatı, Necip Duyar’ın ıstıraplarına bir yenisini ekler. Necip Duyar, babasını ve Viyanalı küçük kızı kaybettikten sonra ıstıraplarını dile getirmek için ıstırap şarkısı adlı bir sonat bestelemeye karar verir fakat yaşadığı acılar buna bir türlü izin vermez. Günler, aylar geçer istediği şeyi yapamaz. Tabiatın gelen huzur ile sarılırsa istediğini yapabileceğine inanan Necip Duyar, Acıpınar adındaki bir köye gitmeye karar verir. Köyde gezinirken kulağına bir adamın sesi takılır. Necip Duyar, o anı ve sonrasında yaşananları şu şekilde anlatır;

“Bir adam şarkı söylüyordu.

Şarkı söylüyordu ama.. Muhakkak olan bir şey vardı. Bu şarkı ne bir şair tarafından yazılmış, ne bir bestekâr eliyle bestelenmişti. Hayır, bu ses ızdırabın dudaklarda şarkılaştırmış bir şekli idi. Bu; hiç kavuşulmıyacak sevgiliye karşı duyulan uçsuz bir hasretti. Bunda, ümitsiz bir aşkın ızdırapları içinde dağılarak ayrılığı vardı.

Tek kelime ile; bu benim günlerdenberi yaratmak istediğim beste idi.

Elimde olmayan defterimi çıkarıp insanı saran bu ses dalgasının notalarını yazdım. Ve bu şarkıyı söyleyen görmeyen oradan bir hırsız gibi uzaklaştım” (Aruoba, 1946a, s. 27).

Bu olaydan sonra Necip Duyar daha çok içine kapanır, huzuru kaçar, sevdiklerinin yüzüne bakamaz. Aylarca bu şarkıyı başka bir adamdan çalmanın ıstırapı ile yaşar. Herkesten bir sır gibi sakladığı bu ıstırapı, Prenses’in mektubu ile açığa çıkar. Anlatıcı, Necip Duyar’ın buraya kadar ele alınan ıstıraplarını romanın bir bölümünde şu şekilde özetler;

“(O) nun, korkunç ölümü... konser... Acı Pınarın, meçhul bekçisinin hazin şarkısı... Bu şarkı üstündeki çalışmaları... Büyük muvaffakiyeti!... Işıklar, çiçekler, tebrikler!.. Bütün bunlar Necip Duyar’ı yormuş, yıprandırmış, serseme çevirmişti. Büyük acılarla tanımadığı insanlar arasında kalmış küçük bir çocuğa benzemişti” (Aruoba, 1946a, s. 30).

Necip Duyar’ın son ıstırapı ise Fatma’nın hayatında başkasının olduğunu düşünmesinden doğan ıstıraptır. Necip Duyar, yaşadığı bu ıstırapı, “Fatmayı seviyorum anne. Bütün ıstırapım onun bir başkasına bağlı olması düşüncesinden doğuyordu” (Aruoba, 1946a, s. 30) diyerek dile getirir.

Romanda çektiği ıstıraplarda dikkat çeken bir diğer kişi Prensese'tir. Prensese, babasını bir aylıkken, annesini on bir yaşında kaybeder. Küçük yaşta ailesini kaybeden Prensese'in asıl ıstırabı, annesini kaybettiği gün başlar. O günden sonra annesini ve babasını kaybetmenin ıstırabı ile günlerini geçirmeye başlar.

Prensese'in romanda işlenen ikinci ıstırabı, kızından ayrılmasının üzerine duyduğu ıstıraptır. Prensese, birinci eşi Paşa öldükten sonra Prens ile birliktelik yaşamaya başlar. Bu birlikteliği öğrenen Paşa'nın ailesi, Prensese'i cezalandırmak için kızını kaçıırır. Eğer İstanbul'a geri dönmezse bir daha kızını göremeyeceğini söylerler. Prensese, bütün bunlara rağmen sevdiği adamın yanında kalmayı tercih eder. Bir anne için bu durumun yüz kızartıcı bir durum olduğunun farkındadır ve aylarca bunun vicdan azabıyla yaşar. Kızının kaçırılmasının üzerinden beş sene geçer ve beş senenin sonunda kızının zatürreden öldüğü öğrenir. Kızının öldüğünü öğrendiği o gün, ıstırabı ikiye katlanır.

Prensese'in bir diğer ıstırabı, eşinin ölümü üzerine duyduğu ıstıraptır. Kızına tercih ettiği, canından çok sevdiği eşini hastalık yüzünden kaybeder. Kocasının sevgisiyle unuttuğunu sandığı acılar onun yokluğunda tazelenmeye başlar. Prensese'i Acıpınar köyüne kadar sürüklenmesine neden olan şeyler, bu yaşadığı ıstıraplardır. Prensese, romanın bir yerinde yaşadığı bu ıstırapları Hasan'a şu şekilde özetler;

“– Ben de bedbaht bir insanım, babamı sokaklarda öldürdüler. Annemi, çocuk yaşımda kaybettim, Kızım öldü. Bütün yaşama kuvvetiyle bağlandığım kocam bir daha gelmemek üzere benden uzaklaştı. Onu bütün ümitlerimle beraber gömdüm. Şimdi kimsem yok. Yalnız, bedbaht ve mustaribim.

Siz de mustaripsiniz. Beni, kendi ıstıraplarımın dışına çıkarıp sizin ıstırapınıza sürükleyen şarkı aramızdaki dostluk bağını örmez mi” (Aruoba, 1946a, s. 62).

Romanda çektiği ıstıraplarla ön plana çıkan bir diğer kişi Hasan'dır. Hasan'ın en büyük ıstırabı, masum bir kızın ölümüne sebep olmasından doğar ve onun bu ıstırabı romanın şekillenmesinde büyük bir rol oynar.

Hasan, hayatını mahveden kadından kurtulmak için kaçıp yurduna döner. O sırada kafasını dinlemek isteyen Hasan, Acıpınar adında bir köye gelir. Bu köyde, Piraye (Peri) adında iyi kalpli bir kız ile tanışır. Bu kız, Hasan'ın tanıdığı hiç kimseye benzemez. Hasan, kimseye benzemeyen bu kıza âşık olur ve geçmişiinde

yaşamış olduğu bütün kötölükleri unuttur. Her şey yolunda giderken hayatını mahveden o kadın geri döner ve yeninden Hasan'ın ruhunu ele geçirir. Hasan, peri kadar güzel, melek kadar iyi kalpli bu kızı arkasında bırakarak o kadınla birlikte Paris'e gider. Paris'e gittikten iki sene sonra Piraye'nin (Peri) ölüm döşeginde olduğunu öğrenir ve geri döndüğünde gerçekten de Piraye'nin (Peri) ölüm döşeginde olduğunu görür. Piraye (Peri) öldükten sonra ıstırapların en büyüğünü yaşamaya başlar. İçine sığmayan ıstırabını, Piraye (Peri) için söylediğı şarkıda dile getirir. Hasan'ın içine sığmayan, şarkılarla yansıtılan bu ıstırabı, romanın kurgusu açısından çok önemlidir.

Romanda ele alınan bir diğér ıstırap, Piraye'nin ıstırabıdır. Onun en büyük ıstırabı, herkesten çok sevdiği, güvendiğı Hasan'ın onu iğrenç bir kadın için bırakıp gittiğı gün başlar. Piraye o günden sonra her gün Hasan'ın ona yaşattığı bu kötü olayı düşünür ve bu düşünceler onun ölümüne sebep olur. Piraye, ölmeden önce Hasan'a yaşadığı ıstırapları dile getiren bir defter hazırlar, Hasan'ın yaptıklarıyla bir ömür yüzleşmesini ister. Piraye, Hasan'a yazdığı bu defterde yaşadığı ıstırabı birçok kez dile getirir;

“Bana yaşamasını sen öğrettin. Bana sevgiyi sen öğrettin. Bana, yaşamasını, mesut olarak yaşamasını öğrettikten sonra, bana hayatın güzelliğini, sevginin büyüklüğünü tanıttıktan sonra beni ölümün karanlığına fırlatıp attın.

(...)

Seviyordum Hasan... senin hiçbir gün duymayacağın uçsuz bir sevgi ile seviyordum. Halbuki sen. Bana her zaman anlattığın iğrenç kadınlardan birisi için kalbime basarak benden uzaklaştın. Düşünmedin ki, benimle beraber kendini de, insanlığımı da çiğnedin.

(...)

Her geçen günün bizi nasıl sınıksız bağladığını düşünerek nasıl aldanmışım.. beni bırakıp gittiğin yerler, seni küçültmeyecek olsaydı. Bana tercih ettiğın insan doğru, temiz bir mahlûk olsaydı; ıstırabım bu kadar derinleşmeyecek, kirlenmeyecekti” (Aruoba, 1946a, s. 96-101).

Mutlu bir yuva kurmak için çıktığı bu yolda büyük bir yıkımla karşılaşan Piraye, (Peri) hayatın kötölüğüne daha fazla dayanamaz. Evlilik ve mutluluk üzerine kurduğı hayallerinden geriye kalan tek şey Piraye'nin (Peri) incinen gururu ve yok olan hayatıdır.

Yukarıda ele alınan ıstırapların dışında ölüm döşeginde olan Hâkim'in, çok sevdiği eşini yalnız bırakacak olmasından doğan ıstırabı, Necip Duyar'ın

annesinin, eşi Hâkim'in ölümünden sonra yaşadıkları, Fatma'nın, Necip Duyar'ın hayatında başkasının olduğunu düşündüğü zamanlarda hissettikleri romanda işlenen diğer ıstıraplardır.

3.3. Alev

3.3.1. Yapı

3.3.1.1. Romanın Tanıtımı

Aruoba'nın üçüncü romanı olan *Alev*, ilk olarak *Ülke* gazetesinde tefrika edilir. Roman, *Ülke* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1946 yılında *Ülke* basımevinde kitap haline getirilir. Aruoba'nın bu romanıyla ilgili yapılan literatür taraması sonucunda detaylı bir bilgiye rastlanmadığından kitap hakkında verilecek bilgiler oldukça sınırlıdır.

1946 yılında *Ülke* basımevinde kitap haline getirilen *Alev* romanı, yüz elli beş sayfadan oluşmaktadır. Muazzez Aruoba, *Alev* adlı romanını dört kısımda ele alır. Yazar, diğer romanlarında olduğu gibi ele aldığı her kısmı kendi içinde bölümlere ayırır. Romanın birinci kısmı iki bölümden oluşurken ikinci, üçüncü ve dördüncü kısımları dört bölümden oluşmaktadır. Eserin birinci kısmı annesinin intikamını almak isteyen Alev'in, planlarını harekete geçirmek için fırsat yakaladığı, İkinci kısım Alev'in intikamının ilahî adalet tarafından alındığı, üçüncü kısım yıllardır yanlış bilinen gerçeklerin ortaya çıktığı, son kısım ise yıllardır çekilen acıların mükâfatının alındığı kısımdır. Yazar, bu romanında Alev adlı kişinin intikam duygusuyla yola çıkışını ve sonrasında yaşananları anlatırken bir yandan da balkan harbi döneminde yurdun ve yurdun insanların durumunu gözler önüne sermeye çalışır. Yazar'ın *Alev* adlı romanı dönemi anlatması açısından oldukça önemli bir romandır.

Özet

Romanın merkezî kişisi olan Alev'in, annesinin intikamını almak için Dürefşan Hanım'ın yalısına bakıcı olarak gelmesiyle başlayan olaylar, Alev'in planlarını harekete geçirmesiyle devam eder ve gerçeklerin ortaya çıkmasıyla da sona erer. Alev, hiçbir günahı olmayan annesinin başına gelen felaketlerden sonra ona bu kötülüğü yapan insanlardan intikam almak ister. Yıllar sonra hiç beklemediği bir anda Alev'in eline bir fırsat geçer. Dürefşan Hanım'ın kızı Nigâr,

oğlu Yılmaz'ı doğurduktan sonra ansızın ortadan kaybolur. Küçük bir çocukla öylece kalan Dürefşan Hanım, Yılmaz'a bir bakıcı arar. Bunu duyan Alev hemen harekete geçer ve Yılmaz'ın bakıcısı olarak yalıya yerleşir. Roman, onun yalıya yerleşmesinden bir sene sonra başlar. Romanın başlangıcında Yılmaz'ın denizde boğulduğu günün üzerinden dört ay geçtiğinden bahsedilir. Yılmaz'ın bakıcısı olarak yerleştiği bu yalıda evin hanımına kendini sevdiren Alev, kaleyi içten fetheder. Bir gün Dürefşan Hanım eski günlerini, başına gelenleri düşünmeye başlar. Bir anlık bu düşüncelerinden sıyrılan Dürefşan Hanım, Alev'e canından çok sevdiği oğlu Sadi ile evlenmesini istediğini söyler. Bu durum Alev'in intikamını alması için bulunmaz bir fırsattır. O konuşmadan sonra Alev'in düşündüğü tek şey Sadi'yi kendine nasıl bağlayacağıdır. Alev, konuşmanın olduğu o gece işini şansa bırakmamak için Sadi'nin odasına gider. Sadi'nin büyük aşkı Ayşe'nin, ona yazdığı defteri bulur ve okumaya başlar. Bu defterde yazanlar Alev'i korkutur, bu defterin Sadi'nin eline geçmemesi gerektiğini düşünür ve defteri saklamaya karar verir. Nihayet bir gün Dürefşan Hanım ile Alev'in beklediği Sadi gelir. Alev, hiç vakit kaybetmeden Sadi'nin gözüne girmeye çalışır. Tanıştıkları ilk an Sadi'nin, Alev'e olan bakışı açısı olumsuzdur ama zamanla bir tutumu değişir. Alev oyununu o kadar güzel oynar ki Sadi onun melek yüzüne aldanır ama ne var ki Sadi onu hiçbir zaman Ayşe'yi sevdiği gibi sevmez. Sadi'nin aklı onu Anadolu'ya çağıran Ayşe'dedir ve çok geçmeden de Ayşe'nin istediği gibi yurdu için savaşmaya gider. Sadi'nin gidişiyle Alev'in planları yarıda kalır ve intikamını alamayacağını düşünür. Tam umudunu kaybettiği anda Dürefşan Hanım, torunu Yılmaz'ın aylardır suçladığı Ahmet'ten olmadığını, Alev'in ise o eve intikam için geldiğini öğrenir ve felç geçirir. Dürefşan Hanım'ı o halde gören Alev yalıdan kaçmaya karar verir. Yalıdan kaçtığı gün iki Senegalli adamın saldırısına uğrar. Onu bu iki adamın elinden kurtaran Ahmet, onun yeni hayatının bir anahtarıdır. Ahmet, Alev'i de alarak yalıya geri döner ve döndüğünde yengesi Dürefşan Hanım'ın başına gelenleri öğrenir. Ahmet, yengesinin odasına gittiğinde karşılaştığı manzara karşısında çok üzülür. Dürefşan Hanım ölmeden önce Ahmet'ten özür diler, ondan helallik ister. Yaşadığı vicdan azabına daha fazla dayanamayan Dürefşan Hanım, Ahmet'ten af diledikten sonra ölür. O gün Alev, ilahî adaletin onun yerine annesinin intikamını aldığını görünce çok mutlu olur. Aylardır hayâlini kurduğu intikamın alındığını gören Alev, Ahmet ile birlikte Ayşe'nin yanına Ankara'ya gelir. Bir süre sonra

Ahmet, cepheye gitmek zorunda kalır, Ayşe ile Alev'i birbirlerine emanet ederek gider. Ayşe ile yalnız kalan Alev, Ayşe'ye Sadi ile ilgili gerçekleri anlatır ve onun vatanı için cepheye gittiğini söyler. Bu durum Ayşe'yi yıllardır çektiği ıstıraplardan kurtarır. Aradan belli bir zaman sonra Sadi ile Ahmet cepheden geri döner. Ayşe Sadi'sine, Alev ise Ahmet'ine kavuşur. Bu kısımdan sonra zamanda sıçrama yapılır ve yıllar sonrasına gidilir. Alev ile Ahmet, Ayşe ile Sadi evlenmiştir. Alev ile Ahmet'in, Demir adıyla bir oğlu, Ayşe ile Sadi'nin ise Filiz adında bir kızı olmuştur. Roman bu çocukların bahçede oynamasıyla son bulur.

3.3.1.2. Olay Örgüsü

Alev romanı, olay örgüsü açısından dört kısma ayrılmaktadır. Aruoba, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da her kısmı kendi içinde bölümlere ayırır. Romanda olaylar arasındaki bütünlüğü sağlayabilmek için de kısımlar arası gönderiler yapar.

I. Kısım

Roman, *“sıcak bir gün sonu idi. Uçları çöllerde eriyen yollardan kolları kopuk, ayakları kesik insanlar dönmüşlerdi! Aylarca su yerine çamur emen insanlar”* (Aruoba, 1946b, s. 5) şeklinde savaşın izlerini anlatan cümlelerle başlar ve Dürefşan Hanım ile Alev arasında geçen konuşmayla devam eder. Bu kısımda, romanın merkezî kişisi olan Alev'in bu eve geliş amacından, Dürefşan Hanım'ın kim olduğundan ve bu zamana kadar başına gelen olaylardan bahsedilir ancak bu kısımda Dürefşan Hanım hakkında verilen bilgilerin çoğu yanıltıcıdır. Belli bir yere kadar olaylar Dürefşan Hanım'ın zihninden anlatıldığı için olaylar ve kişiler onun cephesinden görüldüğü kadardır. Romanın ilerleyen kısımlarında bu durum net bir şekilde ortaya çıkar.

- Dürefşan Hanım'ın kararını açıklamak için Alev'i yalının bahçesine davet etmesi
- Dürefşan Hanım ile Alev'in konuşmak için büyük adada bir kayaya oturması ve konuşması.
- Dürefşan Hanım'ın on beş yıl öncesine dönmesi ve başına gelenleri anlatması.

- Oğlu Sadi'nin kötü insanlarla evlenmesini istemeyen Dürefşan Hanım'ın, Alev'e oğluyla evlenmesini söylemesi.

- Konuşmaları biten Dürefşan Hanım ile Alev'in köşke geri dönmeleri.

- Alev'in, Sadi'nin odasına girmesi ve Ayşe'nin Sadi'ye yazdığı defteri bulup okuması.

- Planlarının altüst olmasını istemeyen Alev'in, Ayşe'nin Sadi için yazdığı defteri saklaması.

II. Kısım

Bu kısım yıllardır annesinin intikamını almak isteyen Alev'in, harekete geçtiği kısımdır. Alev'in planlarının en önemli parçası olan Sadi, romana bu kısımda dâhil olur. Alev'in düşündüğü tek şey bir an evvel Sadi'yi kandırmak, onunla evlenmektir ama hiçbir şey onun istediği gibi gitmez. İlk zamanlar Alev ile Sadi arasında bir yaklaşma olsa da bu durum çok fazla ileriye gitmez. Sadi'nin aklında ve yüreğinden Ayşe'den başka kimse yoktur. Romanın bu kısmında Sadi, bir anda Ayşe'nin çağrılarına kulak verir ve cepheye gider. Sadi'nin bu ani gidişi Alev'i üzer çünkü planları yarıda kalır. Aradan belli bir zaman sonra hiç beklenmedik bir olay gerçekleşir. Bazı gerçeklerin ortaya çıkması Alev'in intikamını dolaylı yollardan alınmasına yardımcı olur. Dürefşan Hanım, torunu Yılmaz'ın yıllarca suçladığı Ahmet'ten değil, komşusu Bedriye hanımın oğlundan olduğunu öğrenir. Bu öğrendikleri karşısında ne yapacağını bilemeyen Dürefşan Hanım'ı, yalının kapısında da bir sürpriz bekler. Dürefşan Hanım, yalıya gelirken Alev ile Kahire'den gelen arkadaşı Asuman'ın konuşmasına şahit olur. Alev'in, yıllar önce bir köpek gibi mağaraya bağladığı kadının kızı olduğunu ve yalıya intikam için geldiğini öğrenir. Aynı gün içerisinde öğrendiği bu iki olay, Dürefşan Hanım'ın hayatını altüst eder.

- Aylardır evinden uzakta olan Sadi'nin geri dönmesi, Alev'in planlarının hız kazanmaya başlaması.

- Sadi'nin annesi gibi sevdiği lalasının hasta olduğunu duyması, lalasını görmeye gitmesi.

- Lalasını görmeye giden Sadi'nin, yolda Alev ile karşılaşması.
- Alev ile yolda karşılaşan Sadi'nin, Alev'den hoşlanmaması ve yalıdan uzaklaştırmak istemesi.
- Sadi ile talihsiz bir şekilde tanışan Alev'in, yanlış anlaşılmaları ortadan kaldırmak için Sadi'ye kendini anlatması.
- Alev'i yanlış tanıdığını düşünen Sadi'nin, Alev ile yakınlaşmaya başlaması.
- Alev ile Sadi arasındaki yakınlaşmayı fark eden doktorun, Alev ile konuşması.
- Doktor ile konuşan Alev'in işlerinin kötüye gideceğini anlaması ve doktoru aradan çıkartmak için ne yapacağını düşünmesi.
- Hamdi Paşa'nın uzaktan akrabası olan Asuman'ın, Paşa'nın ailesini ziyaret etmek için yola çıkması.
- Alev'in, Kahire'den arkadaşı olan Asuman ile yalıya giden yolda karşılaşması ve konuşması.
- Alev ile Asuman arasında geçen konuşmayı duyan Dürefşan Hanım'ın felç geçirmesi.

III. Kısım

Romanın bu kısmı, Alev'in hayatını değiştirecek olan adam ile tanıştığı, yıllardır yanlış bilinen gerçeklerin ortaya çıktığı kısımdır. Dürefşan Hanım'ın felç geçirmesinin nedenleri, yıllardır kötü bir insanmış gibi yansıtılan Ahmet'in suçsuz olduğu, Dürefşan Hanım'ın kötü kadın diyerek eziyet ettiği Alev'in annesinin hiç suçu olmadığı bu kısımda öğrenilir. Yine romanın bu kısmında, Dürefşan Hanım, çektiği vicdan azabına dayanamayarak ölür, Alev ise yıllardır içinde taşıdığı ağırlıktan kurtulur. İntikam almak için geldiği bu yalıdan kimseye zarar vermeden gidecek olmanın mutluluğunu yaşar. İlahi adaletin, annesinin intikamını aldığına şahit olur. Dürefşan Hanım'ın ölümünden sonra Alev'in içinde kalan tek acı, annesinin suçsuz yere çektiği acılardır.

- Dürefşan Hanım'ın başına gelenlerden Alev'i sorumlu tutan doktorun gerçekleri öğrenmek için Alev ile konuşması.
- Doktor ile konuşan Alev'in hava almak için yalından uzaklaşması, çok geçmeden geri dönmesi.
- Dürefşan Hanım'ın durumunu merak eden Alev'in, akşam yemeğinden sonra Dürefşan hanımın odasına gitmesi.
- Dürefşan Hanım'ın durumunu gören Alev'in, büyük bir acıyla yalıdan kaçması ve yolda iki Senegalli adamın saldırısına uğraması.
- Ahmet'in, iki Senegalli adamın saldırısına uğrayan Alev'i kurtarması, birlikte yalıya dönmeleri.
- Yalıya gelen Ahmet'in, yengesi Dürefşan Hanım'ın felç geçirdiğini öğrenmesi ve hemen yengesinin odasına çıkması.
- Felç geçirdiği gün gerçekleri öğrenen Dürefşan Hanım'ın Ahmet'ten özür dilemesi.
- Dürefşan hanımın vicdan azabına daha fazla dayanamaması ve ölmesi.
- İntikamının Allah tarafından alındığını gören Alev'in yalıdan ayrılmaya karar vermesi.
- Yengesine ne olduğunu merak eden Ahmet'in, doktora olup biteni sorması üzerine doktorun yıllar öncesine dönerek korkunç olayı anlatması.
- Gerçekleri öğrenen Ahmet'in, doktorun bahsettiği mağaraya girmek istemesi.
- Doktor ile Ahmet'in korkunç olayın yaşandığı mağaraya gelmeleri ve orada Alev ile karşılaşmaları.
- Alev'in, yıllar önce buraya kapatılan kadının annesi olduğunu itiraf etmesi, annesinin başına gelen felaketleri anlatması.

IV. Kısım

Romanın bu kısmı, roman kahramanlarının yüklerinden kurtulduğu feraha ulaştığı kısımdır. Ayşe, yıllardır acısını çektiği Sadi'nin kendi yolundan gittiğini öğrenir ve içindeki ıstırapları son bulur. Alev ise içinde var olan iyi insanı Ahmet'e olan sevgisiyle ortaya çıkarır. İntikam hırsıyla yanıp tutuşan Alev'i, yalıda bırakarak içinde hep var olan kendisiyle tanışır. Bu kısmın son bölümünde Ayşe Sadi'sine, Alev ise Ahmet'ine kavuşur. Bütün kötülükleri arkalarında bırakarak aydınlık yarınlara adım atarlar.

- Alev'in Sadi ile ilgili tüm gerçekleri Ayşe'ye anlatması, Ayşe'nin bütün ıstıraplarından kurtulması.
- Alev'i kardeşinin yanına bırakan Ahmet'in yeniden cepheye gitmesi, bir süre sonra Sadi ile birlikte cepheden dönmesi.
- Ahmet ile Alev'in duygusal anlamda yakınlaşmaları ve birbirlerine olan hislerini belli etmeye başlamaları.
- Ayşe ile Sadi'nin bir araya gelmeleri ve yıllar süren hasretin sona ermesi.
- Ahmet ile Alev'in, Sadi ile Ayşe'nin evlenmeleri ve birer çocuklarının olması.

3.3.1.3. Zaman

3.3.1.3.1. Nesnel Zaman

Aruoba'nın üçüncü romanı olan *Alev'in*, nesnel zamanını tespit etmek oldukça zordur ancak yazarın kullanmış olduğu bir takım zaman kavramlarıyla romanın nesnel zamanına ilişkin çıkarımlar yapılabilir. Roman, belli olmayan sıcak bir gün sonu şu şekilde başlar;

“Sıcak bir gün sonu idi. Uçları çöllerde eriyen yollardan kolları kopuk, ayakları kesik insanlar dönmüşlerdi! Ayrıca su yerine çamur emen insanlar...”

Toprak damlarda, yıllarca boşu boşuna harcanan mehmeciklerin ıstırapı vardı. Göğsünde büyüttüğü bütün çocuklarını ateşe gönderen Anadolu, bu ıstırap ülkesinde yaşlı bir bayram gecesini sürüklemeye hazırlamıştı” (Aruoba, 1946b, s. 5).

Romanın başlangıç kısmında bir zaman verilmemiş ancak “Sıcak bir gün sonu idi” cümlesinden bir yaz ayı olduğu anlaşılmaktadır. Romanın başlangıcında Dürefşan Hanım ile Alev, Sadi’nin gelişini bekler ancak ne kadar bir zaman beklediklerine dair bir bilgiye rastlanmaz ve hemen Sadi’nin geldiği güne geçiş yapılır;

“– Geliyorlar.. Nihayet geliyorlar!..

Diye bağırarak bir genç kız çevikliği ile koşarak salondan fırladı. Kapı Dürefşan hanımın arkasından kapanınca arkasından Alev’de balkona çıktı. Sadi’yi götüren motörün, yalının küçük iskelesine yaklaştığını seyrederken kalbinin duracağından korktu. O kadar heyecanlı idi” (Aruoba, 1946b, s. 63).

Sadi’nin yalıya geldiği o günden itibaren geçen zaman, romanda “Sadi geleli aylar olmuştu” cümlesiyle belirtilir ancak “aylar olmuştu” gibi belirsiz bir zaman kullandığı için gelişinin üzerinden geçen zaman net olarak tespit edilemez. Verilen bu bilgilerden yola çıkılarak tespit edilebilecek tek şey Sadi’nin gelişinin üzerinden geçen zamanın bir yıl olmamasıdır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Sadi belirsiz bir günde yalıdan ayrılarak cepheye gider. Sadi gittikten sonra annesi Dürefşan Hanım, felç geçirir ve çok geçmeden ölür. Sadi’nin bu yalıdan ayrıldığı zamana ilişkin bilgiye de romanın son kısmında Alev’in söylediği şu sözlerden ulaşılır;

“– Dinle Ayşe dedi. Daha ben ağabeyini tanımadan, daha Dürefşan hanım ölmeden.. hemen hemen bir sene evveldi. Bir akşam köşkte bir toplantı vardı. O toplantıda konuşulan bütün bahisler Anadoluya aitti. Anadoludaki insanların kahramanlıkları, en miskin kalpleri bile titretiyordu.

O gece Sadi’yi görmeliydin. Öldürücü bir heyecan ile doluydu. Gözleri ateş gibi yanıyordu. Hele, sana benzeyen bir kadının yüzüne takılan bakışları, gözlerini tutuşturan ateşi kuvvetlendiriyordu.

Ertesi gün Sadi, kimseye gözükmeden köşkten ayrıldı (...)” (Aruoba, 1946b, s. 136).

Yukarıdaki bilgiler ışığında romanın başlangıcından Dürefşan Hanım’ın ölümüne kadar geçen zamanın net olmamakla birlikte bir buçuk – iki yıl olduğu söylenebilir. Dürefşan Hanım’ın ölümünden sonra Alev o yalıdan ayrılma kararı alır ve iki gün sonra Ahmet ile birlikte yalıdan ayrılır. Ahmet, Alev’i de alarak Ankara’ya kardeşinin yanına gelir. Bu andan sonra zamanda sıçrama yapılarak aylar sonrasına gidilir ve Alev ile Ayşe arasında geçen konuşma verilir. Alev ile Ayşe arasında geçen konuşmada Ayşe’nin söylediği “yanı başında ıstıraplar içinde kıvrandığımı gördün de, aylarca bunları benden nasıl saklayabildin? Hani,

sen beni severdin” (Aruoba, 1946b, s. 135) cümleleri, zamanda sıçrama yapıldığının kanıtı niteliğindedir.

Alev ile Ayşe arasında geçen konuşmanın üzerinden günler geçer ve Ahmet ile Sadi cepheden geri döner. O günün ertesi günü yıllardır birbirine hasret olan Ayşe ile Sadi kavuşur. O günden sonra yine romanda sıçrama yapılarak yıllar sonrasına gidilir. Ayşe ile Sadi, Ahmet ile de Alev evlenmiştir. Her çiftin de birer çocukları olmuştur. Roman bu çocukların babalarına koşmasıyla son bulur. Bütün bu çıkarımlar sonucunda romanın nesnel zamanının en az sekiz yıllık bir zaman diliminden oluştuğunu söylemek mümkündür.

3.3.1.3.2. Vaka Zamanı

Alev romanının vaka zamanı, 1885 yılıdır. Romanda 1885 yılı açık olarak söylenmez, verilen zaman kavramlarından yola çıkarak bu zaman tespit edilir. Romanın önemli karakterlerinden biri olan Dürefşan Hanım’ın on beş yıl öncesine giderek Alev’e anlattıkları bu zamanı tespit etmeye yardımcı olur;

“Bundan on beş sene evvel bize Anadolu’dan iki kardeş geldi. Paşanın kardeşlerinin çocukları. Biri sekiz yaşında yüksek tahsil görmeğe gelmiş bir erkek, diğeri altı yaşında bir kız..

Anneleri küçük kız doğarken ölmüş.. Babalarını, bize gelmeden üç ay evvel kaybetmişlerdi. Paşadan başka kimseleri yoktu.

İkisi de güzel ve terbiyeli çocuklardı. Ahmedî Tıbbiyeye verdik. Ayşeye de benim kızım Nigâr bakardı. Sadım o zaman on yaşında Nigâr on beş yaşındaydı.

Ahmet Tıbbiyenin son sınıfına geçtiği sene paşayı kaybettik. Ölmeden evvel, yirmi yaşına basan Nigârı Ahmetle evlendireceğini söylemişti” (Aruoba, 1946b, s. 25).

Dürefşan Hanım’ın verdiği bu bilgiler, Ahmet ile Ayşe’nin o yalıya geldiği andan Nigâr’ın babasının öldüğü ana kadar geçen sürecin beş yıl olduğunu gösterir. Bu bilgilerin devamında Nigâr’ın babasının ölümünden bir sene sonra Ahmet’in okuldan mezun olduğu ve hemen Anadolu’ya tayini çıktığı söylenir. Bir süre Anadolu’da görev yapan Ahmet, Nigâr ile nişanlanmaya karar verir ve nişanlanır. Ahmet’in Anadolu’ya tayini çıktığı andan nişanlandığı ana kadar geçen zaman aşağı yukarı iki yıllık bir süreci kapsar. Sonrasında Ahmet’in nişanı atarak Anadolu’ya gitmesi, Nigâr’ın Yılmaz’ı dünyaya getirmesi de bir yılı bulur. Bütün bu bilgiler bu ana kadar geçen zamanın dokuz yıllık bir süreç olduğunu gösterir.

Romanın devamında Dürefşan Hanım'ın söylediği şu sözler de o dokuz yıllık süreçten sonra I.Dünya Savaşının başladığının kanıtı niteliğindedir;

“Ahmet, Anadolu'dan geldi. Nikah hazırlıkları yapılıyordu. İşte, bu günlerde kıyamet koptu. Bir akşam Ayşe'nin kolundan tutan Ahmet, hepimizi yüz üstü bırakarak çıkıp gitti. Şaşırmıştım. Nigâr aralarında geçen küçük bir vakanın buna sebep olduğunu söylüyordu...”

Yılmaz doğdu. Sadim, kimse ile konuşmaz olmuştu. Daima zayıf bünyeli bir çocuktü. Kendini içkiye kaptırdı. Aile doktorumuz ciddi bir tedaviye muhtaç olduğunu söylüyordu. Nihayet seyahate çıktılar.

O sene harp patladı. Bir sene sonra Nigâr ızdıraplarının içinde ne yaptığını bilmeden, kendini seven bir adamın ardından gitti. Avrupa'da olduğunu söylüyorlardı. Ondan bir daha haber alamadım” (Aruoba, 1946b, s. 23).

Ahmet ile Ayşe'nin bu yalıya I. Dünya Savaşı başlamadan dokuz yıl önce geldiği varsayılırsa Dürefşan Hanım'ın on beş sene evvel dediği tarih 1905 yılı olarak kabul edilir. Bu bilgilerden yola çıkarak Dürefşan Hanım ile Ayşe arasında geçen konuşmanın 1920 yılında gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bu zaman tespit edildikten sonra Dürefşan Hanım'ın otuz beş yıl öncesine dönmesi romanın vaka zamanının 1885 yılı olduğunu gösterir. Yapılan incelemeler sonucunda net olmamakla birlikte 1885 yılında başlayan olayların 1928 yılında sona erdiği söylenebilir. Romanın genel kurgusu kırk üç yıllık bir zaman dilimini kapsar.

Alev romanın vakası kronolojik olarak değil şimdiden geçmişe, geçmişten şimdiye uzanan akronik bir zaman ile verilir. Dürefşan Hanım ile Alev arasında geçen konuşma, Dürefşan Hanım'a eskileri hatırlatır. Dürefşan Hanım, bugün içinde bulunduğu durumu anlatabilmek için yıllar öncesine gider. Dürefşan Hanım ile Alev'in arasında gerçekleşen bu konuşma şimdiden geçmişe, geçmişten şimdiye uzanan sürece örnektir;

“ – Oh, hanımefendi, dedi. Bunu, hiç düşünmemiştim. Siz, bir melek kadar iyisiniz derken yanılmıyordum. Bu, benim hayatımın en büyük mucizesidir. Fakat, Sadi bey beni ister mi?.

– İşte Alev, sana bugüne kadar anlatmadığım şeylerden bahsedeceğim derken bende bunu düşünüyordum. Beraber çalışmamız lâzım kızım. Bu ikimizin saadeti için de lâzım ve hayırlıdır. Dinle beni” (Aruoba, 1946b, s. 22).

Dürefşan Hanım ile Alev arasında geçen bu konuşma şimdiki zaman aittir. Dürefşan Hanım'ın yıllardır içinde tuttuğu acılarını Alev'e anlatmasıyla şimdiki zamandan geçmiş zamana uzanan bir süreç başlar;

“Bundan on beş sene evvel bize Anadoludan iki kardeş geldi. Paşanın kardeşlerinin çocukları. Biri sekiz yaşında yüksek tahsil görmeğe gelmiş bir erkek, diğeri altı yaşında bir kız.. İkisi de güzel ve terbiyeli çocuklardı. Ahmedî Tıbbiyeye verdik. Ayşeye de benim kızım Nigâr bakardı. Sadım o zaman on yaşında Nigâr on beş yaşındaydı...” (Aruoba, 1946b, s. 22).

Bu şekilde başlayan geriye dönüş süreci Dürefşan hanımın Alev’e şu sözleri söylemesiyle son bulur;

“Anadolu’dan bahsediyordu. Pis miskin insanların kahramanlıklarını anlatıyordu. Kos koca milletleri görmeden zafere olan imanını yazıyordu. Kendisine benzemediği için oğlumu tenkit ediyor, oğluma acıyordu.

Uzun uzun düşündükten sonra karar verdim. Sadi’yi Ayşe’nin pençesinden kurtaracaktım. Bu da ikinci bir kadının yardımı ile olurdu.

Bu kadın sensin Alev.. Oğlumu mes’ud edecek, yavrumu bu sarı yilandan kurtaracak kadın sensin” (Aruoba, 1946b, s. 24).

Alev romanında yaşanan olaylar, bazen yukarıdaki gibi genişletmelerle bazen de daraltmalarla vaka zamanına yansıtılır. Bu romanda genişletmeler kadar daraltmalarda büyük önem arz eder ama romanın asıl zamanı genişletmelerle ilerler. Romanda, roman karakterlerini tanıtmak için birçok kez geriye dönüş tekniği kullanılır. Dürefşan Hanım’ın, Alev’in, Ayşe’nin ve romanda yer alan diğer kişilerin başına gelen olaylar, geriye dönüşlerle okura verilir. Romanda ilk geriye dönüş Dürefşan Hanım’ın geçmişinin anlatılmasıyla başlar;

“Dürefşan hanım Boğazda doğmuş, Boğazda büyümüştü. Babası açık fikirli bir adamdı. Kızına hususî bir tahsil vermişti. Akranları içinde malûmatının fazlalığı ile tanınmıştı.

Fakat, bütün bunlara rağmen millet sevgisine, memleket aşkına yabancıydı. Ne bu topraklar için ölen milyonlarca insanı düşünebiliyor, ne de yıkılan ocakları aklına getiriyordu. Hem nasıl düşünebilirdi. Kendisi hiçbir gün saadet yüzü görmüş müydü” (Aruoba, 1946b, s. 8).

Romanda geriye dönüş tekniği kadar olmasa da özetleme tekniği de önem arz etmektedir. Dürefşan Hanım ve Alev’in hayatı, Alev’in annesinin başına gelenler okura özetleme tekniği ile verilmeye çalışılır. Bu kısımlarda daha çok yukarıda bahsedilen roman kişilerinin zihnine yer etmiş anılarından bahsedilir.

Alev romanında bazı olaylar anlatılırken zaman verilmez ve çoğu zaman, zamanlar arası geçişler kopuktur. Bu durum, okur tarafından kafa karışıklığına neden olur. Romandaki bu belirsiz zamanlar ve zamanlar arası kopukluklar sırasıyla verilecektir.

Romanın önemli karakterlerinden Sadi, romanın başladığı zaman nerede olduğu bilinmeyen bir yerdedir. Sadi'nin ailesi ile yaşadığı yalıdan ne zaman ayrıldığına, o bilinmeyen gere ne zaman gittiğine ve ne kadar bir zamandır yalıdan uzak olduğuna dair bir bilgiye rastlanmaz. Dürefşan Hanım, romanın başlangıcında uzun zamandır evinden uzak olan Sadi'nin gelişini bekler. Bu bekleyişin ne kadar sürdüğü belirtilmeden Sadi'nin geldiği güne geçiş yapılır. Sadi'nin bu yalıya geldiği andan itibaren zaman çok hızlı ilerler ve Sadi'nin geldiği günün üzerinden aylar geçtiği söylenir. Daha sonra roman akışında devam ederken Sadi bir anda ortada kaybolur. Romanın ilerleyen bölümlerinde Sadi'nin yalıdan ayrıldığı hatta ayrılışının üzerinden bir yıl geçtiğinden bahsedilir. Bu bilgiye de Alev'in Ayşe ile konuşmasından ulaşılır;

“– Dinle Ayşe dedi. Daha ben ağabeyini tanımadan, daha Dürefşan hanım ölmeden.. hemen hemen bir sene evvelidi. Bir akşam köşkte bir toplantı vardı. O toplantıda konuşulan bütün bahisler Anadoluya aitti. Anadoludaki insanların kahramanlıkları, en miskin kalpleri bile titretiyordu.

O gece Sadi'yi görmeliydin. Öldürücü bir heyecan ile doluydu. Gözleri ateş gibi yanıyordu. Hele, sana benzeyen bir kadının yüzüne takılan bakışları, gözlerini tutuşturan ateşi kuvvetlendiriyordu.

Ertesi gün Sadi, kimseye gözükmeyen köşkten ayrıldı...” (Aruoba, 1946b, s. 136).

Romanın ilerleyen sayfalarında, Sadi'nin sevdiği kadının istediği gibi yurdu için savaşmaya gittiği öğrenilir. Romanın sonlarında doğru da savaşta yaralanan Sadi'nin geri döndüğünden bahsedilir ancak ne zaman döndüğüne ve ne kadar bir süre orada kaldığına ilişkin bilgiye rastlanmaz.

Romanın merkezî kişisi olan Alev'in, annesinin yaşadığı olaylarda da zaman belirsizliği vardır. Alev'in annesinin, Paşa ile ne zaman birlikte olduğu, ne zaman ayrıldığı, Paşa'nın onu başka bir adamla aynı yatakta ne zaman yakaladığı, Alev'in annesinin ne kadar bir süre sonra yaşadığı felaketi anlatmak için Paşa'nın yanına geldiği, Mağaraya ne zaman kapatıldığı ve orada kaç gün tutulduğundan bahsedilmez. Bilinen tek şey bir köpek gibi bağlandığı mağaradan kurtarıldığı günün ertesi günü Mısır'a gittiğidir. Bu durum da romanda Alev'in ağzından *“annemin kaçtığını gören adam korkuya kapılıp hemen buraya koşmuş, bir köpek gibi bağlanan annemi alıp ertesi gün Mısıra hareket etmişler”* (Aruoba, 1946b, s. 129) şeklinde anlatılır.

Romanın merkezî kişisi olan Alev'in hayatına dair de bir takım zaman belirsizlikleri vardır. Alev, babası öldükten sonra annesiyle birlikte Fransız bir aile tarafından Kahire'ye götürülür ve annesinin ölene kadar da bu ailenin yanında kalırlar. Alev'in babasının ne zaman öldüğü, annesiyle birlikte ne zaman Kahire'ye geldiği ve Kahire'de ne kadar kaldığı söylenmez. Alev'in annesi öldükten sonra bir süre Avrupa'da amcalarının yanında kaldığından bahsediliyor. Belli bir süre sonra Alev'in amcaları, onu, hayatını kazanması için İstanbul'a gönderir. Alev'in ne zaman Avrupa'ya gittiği, ne kadar kaldığı ve ne zaman İstanbul'a geldiğine dair de bir bilgiye rastlanmaz. Alev hakkında net olarak bilinen zamanlar, İstanbul'a geldikten hemen sonra iki sene dil dersi verdiği sonrasında Dürefşan Hanım'ın yalısına Yılmaz'ın bakıcısı olarak geldiği ve bir yıldır da bu yalıda olduğudur. Romanda bu zamanlar şu şekilde belirtilmiştir;

“İki sene zengin çocuklarına lisan dersi vermiş, nihayet bir ahbap vasıtasıyla rahmetli Yılmaz'a baksın diye onu yanlarına almışlardı.

Bir senedir, küçük bir hatâsını bulamadığı bu güzel kadın o korkunç vakayı nereden ve nasıl bilirdi” (Aruoba, 1946b, s. 18).

Romanın önemli kişilerinden biri olan Ahmet'ten bahsedilirken de zaman belirsizlikleri göze çarpar. Harp başlamadan bir yıl önce iki kardeşin yalıdan ayrıldığından ve bir daha da onlardan haber alınmadığından bahsedilir. Romanın ilerleyen bölümlerinde Ahmet, yengesi Dürefşan Hanım felç geçirdikten bir gün sonra yalıya gelir ve bir süre yalıda kalır. Yengesi öldükten iki gün sonra Alev'i de alarak Ankara'ya, kardeşi Ayşe'nin yanına gelir. Ahmet, kardeşi Ayşe ile Alev'i tanıştırdıktan vakit kaybetmeden sonra cepheye gider. Ahmet'in burada ne kadar bir süre kaldıktan sonra cepheye gittiği bilinmez. Cepheye gittiği zaman gibi döndüğü zamanda belirsizdir sadece romanın sonlarına doğru Ahmet ile Sadi'nin cepheden döndüğünden şu şekilde bahsedilir;

“Az sonra arabanın gürültüsü duyuldu. Doktor yukarısını dinleyip:

Allah vere de Ayşe uyanmasa, dedi. Kız uyku sersemi fenalaşır mı, fenalaşır!..

İki sıhhiye eri, Sadi'nin teskeresini taşıyorlardı. Ahmet, hastayı sarsmamalarına dikkat ederek ağır ağır yanlarında yürüyordu” (Aruoba, 1946b, s. 144).

Alev romanında zamanlar arası geçişlerin kopukluğu da dikkat çekicidir. Romanın üçüncü kısmının son bölümünde Alev, annesinin başına gelen felaketleri

doktor ile Ahmet'e anlatır. Romanın bu bölümü onların arasında geçen konuşma ile şu şekilde son bulur;

"(...) – Teşekkür ederim doktor.

Ayağa kalkmışlardı. Yürümeğe başladıkları zaman genç kız sendeledi. Ahmet, Alev'in düşmek üzere olduğunu görmüştü. Atılarak, bu yorgun vücudü tuttu.

Genç kız, ağacından koparılmış bir dal gibi genç adamın kollarına yuvarlanmıştı" (Aruoba, 1946b, s. 131).

Üçüncü kısmın son bölümü, Alev'in Ahmet ve doktor ile konuşmasıyla sonlanır. Romanın dördüncü kısmının ilk bölümüne gelindiği zaman bambaşka bir zamana geçiş yapıldığı görülür. Alev, yıllardır nerede olduğu bilinmeyen Ayşe ile sohbet etmeye başlar;

"– Orada ne yapıyorsun Alev... Deminden beri bir tek kelime konuşmadın.. dilini mi yuttun Allahşkına!..

Elindeki gergefi masanın üstüne bırakan Alev, gülümseyerek Ayşeye döndü.

Bakışlarında uçsuz bir şefkat vardı.

– Hayrola küçük hanım, dedi. Ne oldu sana!. Bu sabah sol tarafından mı kalktın? Bak sana düğün hediyesi işliyorum" (Aruoba, 1946b, s. 132).

Romanın birçok bölümünde bu tarz geçişlere rastlanmaktadır. Bu durum okurun kafasında karışıklığa yol açmaktadır.

Alev romanına genel olarak bakıldığında bir zaman belirsizliği göze çarpar. Romanda gerçekleşen bazı olayların başlangıcı bilinmediği için o olayın arkasından gerçekleşen olayların zamanını da net olarak tespit etmek mümkün değildir. Romandaki bazı olayların gerçekleşmeye başladığı ve bittiği zaman genellikler "bir akşam", "gece", "bulutlu bir gece", "o sabah", "bu gece", "bir akşam", "güneşli bir gün" gibi belirsizlik arz eden işaretlerle sunulur. Seyrek olarak da olsa "bir sene zarfında", "üç ay evvel", "on beş sene evvel", "dört gün sonra", "iki sene", "üç ay" gibi ibareler kullanarak zamanı vermeye çalışır. Bunların yanında "vakit epey ilerlemişti", "aylar oldu", "aylar geçti" gibi zaman kavramlarıyla da zamanın ne kadar sürdüğü gösterilir.

3.3.1.3.3. Anlatma Zamanı

Yazarın üçüncü romanı olan Alev, Ülke gazetesinde tefrika edildikten sonra 1946 yılında Ülke basımevinde kitap haline getirilir ve okurlarıyla buluşur. Eserin

vaka zamanı 1885 yılıdır. Yazar, 1885 yılında gerçekleşen olayları, 1946 yılında kaleme alarak okurlarına sunar. *Alev* romanının vaka zamanı ile anlatma zamanı arasındaki mesafe altmış bir yıldır.

Yazar, yaşanan ve yaşanması mümkün olan olayları uzun bir zaman sonra okura sunduğu için bu eser sonradan aktarma örneğidir. Sonradan aktarma örneklerinde geçen zaman, eser üzerinde değiştirici ve dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Yapılan araştırmalar sonucunda *Alev* romanına ilişkin eski tarihli verilere ulaşılamadığından, geçen zamanın eser üzerindeki etkisini tespit etmek mümkün değildir.

3.3.1.4. Mekân

3.3.1.4.1. Somut Mekân

Muazzez Aruoba, *Alev* romanında yer alan çevreyi ve kişileri tanıtmak için somut mekânlardan yararlanır. Yazarın *Alev* romanında, mekânlardan çok roman kişilerinin hal ve hareketleri ön plandadır.

3.3.1.4.1.1. Açık Mekân

Alev romanında, kapalı mekânlara oranla açık mekânlar daha ön plandadır ve bu mekânların çoğu isim olarak ön plana çıkmaktadır. Olayların gerçekleştiği mekân olan İstanbul, *Alev* romanının önemli bir mekânıdır.

Alev romanındaki başlıca açık mekânlar İstanbul, Konya, İzmir, Sivas, Sakara, Ankara, Mısır, Venedik, İsviçre, Kahire'dir. Romanda asıl olaylar, İstanbul'da geçmektedir. Sadi'nin Ayşe'yi evlendikten sonra gezmek için götürmek istediği Venedik ve İsviçre, harbin son senesinde Ayşe ile abisi Ahmet'in yerleştikleri Konya, Ahmet'in toprak işleri için gittiği İzmir, Ayşe'nin, Sadi'ye yazdığı mektupta bahsettiği Sivas, Sivas bölgesinde yer alan Sivas kalesi ve Camii Kebir, Alev'in, babası öldükten sonra bir süre annesi ile birlikte yaşadığı Kahire, Alev'in annesinin zorla götürüldüğü Mısır, romanın sonlarına doğru Ahmet'in Alev'i de alarak geldiği Ankara romanda yalnızca isim olarak ön plana çıkan açık mekânlardır.

Romanda asıl olayların geçtiği yalı ve yalının bahçesi, yalının bahçesinde yer alan büyük havuz, büyük havuzun üstünde yer alan Büyükada ve küçük ada,

Alev'in yüzmek için gittiği kız hamamı, yemeğe gittiği Kavaklı yalı, bütün gerçekler ortaya çıktığı zaman nereye gittiğini bilmeden yürüyüp geldiği Galata rıhtımı, İstanbul'un içinde ön plana çıkan açık mekânlardır.

3.3.1.4.1.1. Açık Mekân Tasvirleri

Yazarın, *Alev* romanında yapmış olduğu açık mekân tasvirleri sınırlıdır. Tasviri yapılan mekânlar yalının bahçesi, yalının yakınında yer alan Büyükkada ve lala'nın köşküne giden yoldur. Bu mekânların içinde yalının bahçesi dışındaki iki mekân tasviri, romana dekor oluşturmak için yapılmıştır. Romanda Büyükkada için yapılan şu mekân tasviri, romana dekor oluşturmak için yapılan tasvirlerle örnek niteliğindedir;

“Büyük ada, sun’i mağaralar ören kayaların gölgesinden çıkmış asma bir köprü ile gölün ortasına doğru genişliyerek uzanmıştı. Bu adanın etrafında ince uzun yapraklı çiçekler gözüküyordu.

Köprüünün üst tarafından sular fışkırıyor, mehtabın altında parlıyan damlacıklar ışıktan ipler gibi havuza uzanıyorlardı.

Her kayanın çatlağından ayrı renkte bir çiçek fışkırmıştı. Damlaların işlediği yıldızlı izde iki kuğu, beyaz boyunları büyük bir gururla kaldırarak dolaşıyorlardı...” (Aruoba, 1946b, s. 16).

Romana dekor oluşturmak için yapılan bir diğer mekân, lala'nın yaşadığı yazlık köşk ile yalının arasında yer alan küçük kuleli köşküne giden yoldur. Bunun dışında olayların geçtiği yalının bahçesi için yapılan ilk tasvirin de romana dekor oluşturmak için yapıldığını söylemek mümkündür. Bu yalının bahçesi birçok mutluluğa, hüzne, acıya şahit olmuş bir yerdir. Birçok duyguya ev sahipliği yapmış olan bu bahçe üzerine yapılan ilk tasvir şu şekildedir;

“Kalktılar. Alev, ihtiyar kadının omuzlarını ipekli bir şalla örttü. Bahçeye çıktılar. Yazlık köşke doğru merdiven, merdiven yükselen yeşil yolda ağır, ağır yürümeğe başladılar. Kare şeklinde kesilen taşların arasından çiçekler fışkırmıştı. Yeşil çimenler arasında titreşen bu çiçekler gölgeli yolu ipekli kadife gibi süslüyordu” (Aruoba, 1946b, s. 12).

Yalının bahçesi için yapılan ilk tasvirden sonra yapılan diğer tasvirler, bir amaca hizmet eder. Bu bahçenin roman kişileri üzerindeki etkisini ortaya koyar. Romandan alınan şu örnek, bu bahçenin Dürefşan Hanım üzerindeki etkisini ortaya koymasından önemlidir;

“Alev, bütün bunlardan habersizdi. Hanımefendinin duruşunu yorgunluğuna vermişti. Dalgın, dalgın etrafını süzüyor, gecenin, ağaçların ve mehtabın bu kadar

güzel olduğunu, çocuk hayallerinde bile düşünemediğini kendi kendine tekrarlıyordu:

– Buralar cennet gibi güzel!.. diye mırıldandı.

Hanımefendi güldü. Yüzünün buruşukluklarında genişleyen bu gülüşte genç kadının gafletine acıyan derin bir mana vardı. Sesini titreten alaylı bir âhenkle cevap verdi:

– Evet.. melek yüzlü şeytanların cıvıd oynadıkları bir cennet” (Aruoba, 1946b, s. 15).

Bahçe, Alev için farklı bir anlam ifade ederken Dürefşan Hanım için çok farklı bir anlam ifade etmektedir. Bundan on beş yıl önce onun için de cennet olan bu bahçe, yaşanan olaylar sonucunda cehenneme dönüşür. Ahmet’in, Dürefşan Hanım’ın kızı Nigâr’ı karnında çocuğuyla bırakması, Nigâr’ın çocuğunu doğurduktan sonra çocuğunu da bırakarak bir adamın peşinden gitmesi, Ayşe’nin abisiyle birlikte gidip Sadi’yi arkasında bırakması ve bunun üzerine Sadi’nin hastalanıp evden ayrılması, torunu Yılmaz’ın boğularak ölmesi Dürefşan Hanım için büyük travmalardır. Bütün güzelliklerin yaşandığı bahçe, bu yaşananlardan sonra onun için olumsuz bir anlam ifade etmektedir.

Bu bahçenin, Dürefşan Hanım’ın oğlu Sadi’nin üzerinde de büyük etkisi vardır. Ayşe’nin, yıllar önce Sadi’yi bırakarak abisiyle Anadolu’ya gitmesi Sadi’yi çok etkiler. Bu durum Sadi’nin hem ruhsal hem de bedensel anlamda rahatsızlanmasına sebep olur. Sadi, ona kötü anıları hatırlatan bu yalıdan ayrılmak ister ve çok geçmeden yalıdan ayrılır. Uzun bir süre annesinden ve evinden uzakta yaşar. Bir gün sonra yaşadığı yalıya ve annesine geri dönen Sadi’nin, birçok duyguyu yaşadığı bahçeyi gördüğü an hissettikleri, anlatıcı tarafından şu şekilde verilir;

“Sadi, bahçeye çıktığı zaman buralarını ne kadar özlediğini anladı. Bahçe ne kadar da güzelleşmişti. Halbuki o, burasını harap, bakımsız bulacağını zannetmişti. Dikkatli bir itina bahçenin her köşesinde kendini gösteriyordu.

Bahçe Ayşeyi de hatırlattı. Zaten, onu unuttuğu yoktu. Bilhassa son zamanlarda Ayşe her zaman karşısında idi” (Aruoba, 1946b, s. 67).

Yazarın burada kullandığı bahçe, Sadi’nin içinde bulunduğu durumu yansıtmak için kullanılmış bir mekân unsurudur. Sadi’nin bu bahçeyi harap ve bakımsız olarak bulacağını düşünmesinin altında yatan psikolojik bir neden vardır. Sadi, bu bahçeyi değerlendirirken kendi psikolojik durumunu ortaya koyar. Sadi’nin bahçeye baktığında gördüğü kendisidir. Sadi’de bu yalıdan ayrılırken

bulacağını zannettiği bahçe gibi harap ve bakımsızdı ama zaman onu değiştirir ve iyileştirir. Harap ve bakımsız olarak ayrıldığı bu yalıya sağlığına kavuşmuş, düzelmiş bir Sadi olarak döner.

Bu bahçenin Sadi üzerindeki bir başka etkisi de Ayşe'yi hatırlatmasıdır. Sadi, Ayşe ile en güzel zamanları bu bahçede geçirmiş, Ayşe'ye aşkını bu bahçede itiraf etmiş ve en büyü acıları bu bahçede yaşamıştır. Bu durum, romanın birkaç yerinde anlatıcı tarafından şu şekilde ifade edilir;

“Bahçe, Ayşeyi de hatırlattı. Zaten, onu unuttuğu yoktu. Bilhassa son zamanlarda Ayşe her zaman karşısında idi” (Aruoba, 1946b, s. 67).

“Sadi, Ayşesini düşünüyordu. Alev de annesini. Her ikisini de bu bahçeye bağlayan hatıralar vardı.

Sadinin aşkı burada doğmuştu. Burada mesut olmuş, ıstırabı burada tanımıştı” (Aruoba, 1946 s. 81).

Romanın merkezî kişisi olan Alev için de bu bahçenin özel bir anlamı vardır. Bu bahçe, Alev'in annesinin hayatının mahvolduğu yerdir. Alev, bu bahçeye baktığı her an annesinin çektiği acıları ve günü geldiğinde alacağı intikamı düşünür. Romanın bir bölümünde bu bahçenin Alev için ne ifade ettiği anlatıcı tarafından şu şekilde dile getirilir;

“Alev'de annesinin büyük aşkının burada boğulduğunu dinlemişti. Annesine bir haydut gibi saldıranlar onu bu bahçede yakalamışlar, günahsız kadına bir hayvan muamelesi yapmışlardı. Talihsiz kadının bu acı gününe şahit olan bahçe, intikamının alındığını da görmeliydi” (Aruoba, 1946b, s. 81).

Dürefşan Hanım bu bahçeye baktığında çektiği acıları, Sadi çok sevdiği Ayşe'sini, Alev ise hayatı acılarla geçmiş annesini düşünür. Üçünü de bu bahçeye bağlayan hatıraları vardır.

Yazar'ın Alev romanı açık mekân açısından zengindir fakat bu mekânlara ilişkin verilen bilgiler yetersizdir. Romanda yalnızca üç mekânın tasvirine yer verilir. Yalının bahçesi için yapılan tasvirin dışında yapılan diğer mekân tasvirleri romanda dekor görevindedir.

3.3.1.4.1.2. Kapalı Mekân

Yazarın, Alev romanında kullandığı kapalı mekânlar, açık mekânlara oranla daha azdır. Romanda olayların geçtiği yalı ve yalı'nın yakınında yer alan mağara, Sadi'nin yalıdaki odası ile cepheden döndükten sonra Ayşe'nin evinde

kaldığı oda, Ayşe'nin evi romanda yer alan kapalı mekânlardır. Yalı, Ayşe'nin evi, Sadi'nin cepheden döndükten sonra Ayşe'nin evinde kaldığı oda isim olarak verilmiştir

3.3.1.4.1.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri

Yazarın bu romanında, diğer üç romanına oranla daha az mekân tasviri yapılmıştır. Romanda tasviri yapılan mekânlar, Sadi'nin yalıdaki odası ile Alev'in annesinin bir köpek gibi kapatıldığı mağara ile sınırlıdır ancak onlara ilişkin verilen bilgiler de oldukça yetersizdir. Romanda tasviri yapılan ilk kapalı mekân, Alev'in annesinin kapatıldığı mağaradır ve bu mağaranın Alev üzerindeki etkisi büyüktür. Bu mağara, Alev'e, annesinin çektiği acıları ve ona bunu yapanlardan alacağı intikamı hatırlatır. Alev'in acılarının eşiği olan bu mağara, onun tarafından şu şekilde tasvir edilir;

“Büyük adanın kayalık bir köşesinde oturdular. Alev baş sallamasıyla kapatılan suali unutmış gibiydi. Kaskatların küçük mağaralar, gizli merdivenler, karanlık koridorlar ören çıkıntılarını göstererek sordu.

– Geçen akşam buraları gezerken havuzla aynı seviyede toprağın derinliklerine doğru kazılmış karanlık bir mağara buldum. Etrafında küflü çivilere asılmış paslı zincir parçaları ve çürümüş ipler vardı. Acaba oraya vahşi bir hayvan mı bağlanmış” (Aruoba, 1946b, s. 16).

Romanda tasviri yapılan bir diğer kapalı mekân, Sadi'nin odasıdır. Bu oda, Alev'in zaferine giden yol olması açısından önemlidir. *“Bazı mekânlar şahısları 'engelleyen' veya onlara 'yardım eden' bir görev alabilirler”* (Narlı, 2002, s. 99). Alev romanında da Sadi'nin odası, Alev'in zaferine ulaşmasına yardım eden bir konumdadır. Alev'in zaferine ulaşmasına yardım edecek olan bu oda, romanda şu şekilde tasvir edilir;

“Yavaşça odaya girdi. Kapıyı içerden kilitledi. Kalın perdeleri sıkı, sıkı kapadı. Şamdanın sarı ışığı eşyaları gölgeliyordu.

Duvarlarda tüllerle örtülü büyük resimler vardı. Yavaşça yaklaştı. Bir kanepenin kenarına basarak en büyük resmin örtüsünü kaldırdı” (Aruoba, 1946b, s. 33).

Aruoba, Alev romanında mekân tasvirlerinden çok kişiler ve olaylar üzerinde durur. Yapmış olduğu mekân tasvirleri sınırlıdır ve yapılan tasvirlerin çoğu dekor görevindedir. Bazı tasvirler romana dekor oluşturmaktan ziyade mekânın insan üzerindeki etkilerini göstermek için yapılır. Özellikle yalının bahçesi için yapılan tasvirler, bunun kanıtı niteliğindedir.

3.3.1.5. Bakış Açısı ve Anlatıcı

3.3.1.5.1. Bakış Açısı

3.3.1.5.1.1. Kahraman Bakış Açısı

Aruoba, *Alev* romanını dört kısımda ele alır. Romanın birinci kısmının, bir bölümü ile ikinci bölümünün bir kısmı kahraman bakış açısı kaleme alınmıştır. Bu bakış açısının hâkim olduğu bölümlerde olaylar, romanın yardımcı kişilerinden olan Dürefşan Hanım ile Ayşe'nin gözünden anlatılır. Bu bölümlerde anlatılanlar, bu kişi karakterin eksenlerinde yaşanan olaylardır. Romandan alınan şu parça, söz konusu bakış açısının romandaki uygulanaşına örnek niteliğindedir;

“Dün, bir kadın tanıdım. Senin tanıdığın kadınlara benzemiyen bir kadın.. Kırmızı bir şalvar giymişti.. Mavi yamaları olan basma bir şalvar.. Kekik kokan yollarda çıplak ayakları tozlara gömülü yürüyordu. Çocuğunu bir bezle arkasına asmıştı.

İkimiz de terlemiştik.. İkimiz de susamıştık.. Aynı kamış oluk başında durduk. Ve birbirimize kırk yıllık iki ahbap gibi gülümsedik” (Aruoba, 1946b, s. 49).

3.3.1.5.1.2. Hâkim Bakış Açısı

Alev romanının, birinci kısmının birinci ve ikinci bölümünün bazı yerleri dışındaki bütün kısımları hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Romandaki olaylar üçüncü tekil kişinin ağzında okura sunulur. Anlatıcı, hâkim bakış açısının geniş imkânlarından fazlasıyla yararlanır. Roman karakterlerinin aklından, yüreğinden geçenleri görür ve okura yansıtır. *Alev*'in, Sadi ile konuşurken aklından geçirdikleri bunun kanıtı niteliğindedir;

“Sadi'yi düşündü. Acaba, Ayşe'yi çok mu seviyordu?.. Acaba, güzelliği, şeytanlığı Ayşe'nin hâtıralarını silebilecek miydi?.. Acaba, Ayşe onunla böyle bir mücadeleyi kabul eder miydi?.. Ve böyle bir mücadelede muvaffak olacak mıydı?..

Alev, titredi. Bunun aksini düşünmekten korkmuştu. Yıllarca yalnız bir tek şey için yaşamıştı” (Aruoba, 1946b, s. 32).

3.3.1.5.2. Anlatıcı

3.3.1.5.2.1. Birinci Tekil Kişi

Alev romanının birinci kısmının, bir bölümü ile ikinci bölümünün bir kısmında olaylar birinci tekil kişi ağzından aktarılır. Romanın birinci kısmının, birinci bölümünde Dürefşan Hanım, ikinci bölümünde ise Ayşe hayat hikâyesini ve iç dünyasında yaşadıklarını okura sunar. Bu bölümlerde yer alan olaylar bu iki

kişi etrafında şekillenir. Okur, çevreyi, kişileri ve olayları Dürefşan Hanım ile Ayşe'nin anlattığı kadarıyla tanıma fırsatı bulur.

Romanın birinci kısmının ilk bölümünde kendi başına gelen olayları anlatan Dürefşan Hanım, olayları geçmiş-şimdi boyutuyla ele alır. Romandan alınan şu örnek, onun, olayları geçmiş-şimdi boyutuyla ele aldığını göstermektedir;

“Düğünleri Anadolu'daki topraklarının satılmasından sonra olacaktı. Ahmet, toprak işleri için İzmir'e gitti. Orada üç ay kaldı. Bu üç zarfında eğlence peşinde koşan Sadi 'min evden ayrılmadığını gördüm. Dikkat ettim o da Ayşe 'yi seviyordu.

Ancak o zaman, küçük Ayşenin de genç bir kız olduğunu anladım. Bu beni sevindirdi. Niğarla, Ahmedin düğünlerinden sonra onları da evlendirecektim” (Aruoba, 1946b, s. 23).

Romanın birinci kısmının ikinci bölümünde kendi başına gelen olayları Sadi'ye yazmış olduğu defterde anlatan Ayşe, Dürefşan Hanım gibi olayları geçmiş-şimdi boyutuyla değerlendiren ve anlatan bir konumdadır. Romandan alınan şu örnek, Ayşe'nin bu konumu net bir şekilde ortaya koyar;

“Senelerin arkasında kalan bu akşamı bu günmüş gibi hatırlıyordum. Son zamanlarda bize tahsis ettiğiniz küçük kuleli evde idik. Pencereleler açıldı. Bulutların arasında yarım bir ay bazı gözüküyor, bazı kayboluyordu. Esen rüzgâr çok mu serindi bilmiyorum. Yalnız, ben mütemadiyen titriyordum.

Üşüyor muydum!... ızdırap mı çekiyordum!.. Ağlamam mı lâzımdı, bilmiyordum. Bobmoş gibiydi. Duymıyan, hissetmiyen bir insan oluvermiştim” (Aruoba, 1946b, s. 35).

3.3.1.5.2.2. Üçüncü Tekil Kişi

Alev romanının büyük bir kısmı üçüncü tekil kişi tarafından anlatılır. Anlatıcı, çoğu zaman romanda yer alan kişilerin iç seslerine yer verir. Özellikle romanın birçok yerinde merkezî kişi konumunda olan Alev'in, iç sesine yer verdiğı görölmektedir. Alev'in iç sesi, anlatıcı tarafından okura aktarılır ve böylelikle okur, Alev'i daha yakından tanıma fırsatı yakalar.

Romanda hâkim bakış açısını kullanan anlatıcı, Alev'in içten içe beslediğı intikam hırsını, düşüncelerini ve içinden geçenleri, Dürefşan Hanım'ın aylardır içinde yaşıyıp anlatamadığı ıstırabını, oğlunun ve kızının yaşadıklarına karşı duyduğu hüznü, Sadi'nin Ayşe'yi unutamayışını, Ayşe'nin çektiğı ıstırapları ve bunun bir gibi birçok şeyi gözlemleyerek bütün ayrıntılarıyla bilen ve anlatan konumdadır.

3.3.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması

3.3.1.6.1. Merkezî Kişi

Alev romanının merkezî kişisi, Alev isimli genç bir kızdır. Romanda yer alan olaylar ve diğer kişiler Alev kişisi etrafında şekillenir. Romanın merkezî kişisi olan Alev, romanda ilk olarak fiziksel özellikleriyle tanıtılır daha sonra hayat hikâyesi ele alınır. Güzelliği ile dikkatleri üzerine çekmeyi başaran Alev'in fiziksel özelliklerine ilişkin verilen bilgiler şu şekildedir;

“Mürebbiye güzeldi. Parlak saçları, omuzlarına dağılmıştı. Bu siyah buklelerin arasında ışıklar titriyordu, küçük hareketleriyle oynayan bu ışıklar boynunda ve şakaklarında dinleniyordu.

(...)

“Alev, Sadi'nin inkisarlarını unutturacak kadar güzeldi. İri gözlerinde uçsuz çöl gecelerinin esrarını taşıyordu. Atlas gibi güzel bir teni vardı. Uzun boyu, geniş omuzları, ince beli ve dolgun göğsü ile en müşkülpesent erkekleri bile çıldırtacak letafette idi” (Aruoba, 1946b, s. 6-11).

Alev'in acılarla geçen çocukluğu da romanda şu şekilde anlatılmaktadır;

“Mısır'ın ücra bir kasabasında, sokaklarında çıplak bacaklı Arap çocuklarının koştuğu fakir bir mahallede.

Koyu esmer, habeşî, simsiyah kadınlar arasında dolaşan annesi, buraya yanlışlıkla karışmış bir insan gibi nazarı dikkat çekerti. Her zaman ıslak olan lacivert gözleri pırlanta gibi parlardı...

Hayır... O, annesinin güldüğünü görmemişti. Babasını bir ayferine benzeyen zavallı babasını çocuk yaşında kaybettiği halde çok iyi hatırlıyordu. Kaba, vicdansız, basit bir adamdı. Annesini uzun saçlarından tutup yerlerde sürükliyerek bağırırdı:

– Karı.. karı.. Ben seni durmadan ağlayasın, diye almadım. Hâlâ, o mendebur paşayı mı düşünüyorsun. Evimi, cenaze evine çevirdin. Hay, seni almaz olaydım. Paraları da onların olaydı!

Sık sık tekrarlanan bu laflar çocuk kafasını karıştırdı. Bir gün “baban öldü” dediler. Bunu bir bayram haberi gibi karşıladı. Çünkü annesinin soluk dudakları ilk defa gülüşe benzeyen ıslak bir parlaklıkla gerilmişti. Babasını zaten hiç sevmemişti. Sonra, sefalet dolu yıllar başladı. Zeki ve güzel bir çocuktı. Anasının, babasının en güzel yerlerini almıştı. Beyaz yüzünde babasının siyah saçları, siyah ateşli gözleri vardı.

Bir gün, bir Fransız ailesi Arap çocukları arasında sivriken bu güzel kıza acıyıp bedbaht ana, kızı beraberinde Kahireye götürdüler. Orada mektebe gitti. Fransız ailesinden lisan öğrendi. Annesinin ölümüne kadar da bu ailenin yanında kaldılar” (Aruoba, 1946b, s. 60-61).

Çocukluğu acılarla geçmiş olan Alev'i, annesi öldükten sonra Avrupa'da ticaret yapan amcaları yanlarına alırlar. Alev orada büyür ve eğitimini tamamlar.

Yaşanılan karışıklıklar sebebi ile Amerika'ya girmek zorunda kalan amcaları, Alev'i hayatını kazanması için İstanbul'a gönderirler. İstanbul'a gelen Alev, iki sene zengin bir ailenin çocuklarına dil dersi vererek hayatını devam ettirir. Buradaki işinden ayrıldıktan sonra bir tanıdığının vasıtasıyla Yılmaz'ın bakıcısı olarak Dürefşan Hanım'ın yalısında işe başlar. Alev'in bu yalıda işe başlaması onun yıllardır hayalini kurduğu intikamına giden ilk basamaktır. Bu yalının hanımı Dürefşan Hanım, yıllar önce Alev'in annesinin hayatını mahvolmasına sebep olur. Bunu öğrenen Alev, annesinin intikamını almaya yemin eder.

Alev, intikamının ilk basamağı olan yalıya geldiği günden itibaren yalının çalışanları tarafından sevilmez. Onun gelişi, Dürefşan Hanım ile Yılmaz'ın dışında herkesi rahatsız eder çünkü onun bu yalıya gelmesiyle bütün düzenin bozulduğunu düşünürler;

“Sonra bu uğursuz kadın gelmiş, bütün evin huzurunu kaçırmıştı. Artık köşkün ve bütün bu insanların yegâne eğlencesi olan Yılmaz ondan başka kimseye sokulmaz olmuştu.

Bu vahşî çocuğu nasıl olup da bu kadar kendine alıştırmıştı. Bu meçhuldü. Yalnız, hepsinin yanında kaşları çatık duran Alev, Yılmaz'ın karşısında bir yaz güneşi gibi açılır, ısınır ve değişirdi.

O, eve geldiği günden beri evi düzeni değiştirmişti. Artık hanımefendi de onlarla sık, sık konuşmaz olmuştu. Evin emektar Şaziye hanımı bile, bir köşeye atılmış manasız eşyalar gibi unutulmuştu” (Aruoba, 1946b, s. 28).

Bütün bunlar Dürefşan Hanım'ın gözünün önünde olur fakat o hiçbir şeyin farkında değildir. Dürefşan Hanım başına gelecek olan felaketlerden habersiz Alev'e her geçen gün daha çok bağlanır. Bir gün Dürefşan Hanım, Alev'i yanına çağırarak ona oğlu Sadi ile evlenmesi söyler. Bu durum, Alev için bulunmaz bir fırsattır. İntikamını almasının en güzel yolu, yalının hanımı olan Dürefşan Hanım'ın oğlu Sadi ile evlenmektir. Bu fikri Alev'in aklına sokan Dürefşan Hanım, sonunu kendi elleriyle hazırlar. Aylardır yalıdan uzakta yaşayan Sadi'nin yalıya dönmesiyle Alev harekete geçer ve bir şekilde kendini Sadi'ye sevdirmeyi başarır ama Sadi'nin ona duyduğu sevgi arkadaşlıktan öte değildir. Alev de bunun farkındadır ama onun için Sadi'nin onu ne şekilde sevdiğinin önemi yoktur. Onun tek düşündüğü Sadi ile evlenip bu aileyi paramparça etmektir fakat Sadi'nin Ayşe'ye duyduğu aşk buna müsaade etmez. Sadi, yalıda düzenlenen bir toplantıdan sonra Ayşe'nin çağrılarını kulak vererek cepheye gider. Bu durum Alev'in hoşuna gitmez çünkü intikamına giden yolun kapandığını düşünür.

Alev, intikamının yarıda kaldığını düşündüğü an Kahire’de yaşadığı dönemde tanıştığı Asuman, Türkiye’ye gelir. Onun Türkiye’ye gelmesiyle bütün dengeler değişir. Yazı İstanbul’da geçirmek için İstanbul’a gelen Asuman, gelmişken uzak bir akrabası olan Hamdi Paşa’yı ziyaret etmek ister. Asuman, Hamdi Paşa’nın yalısına gelirken, yalıya giden yolda Kahire’den arkadaşı olan Alev ile karşılaşır. Asuman’ı karşısında gören Alev, buralara neden geldiğini sorar. Alev, Asuman’ın uzak bir akrabası olan Hamdi Paşa’yı ziyarete geldiğini öğrendiğinde, Asuman’ı kenara çekerek bütün gerçekleri anlatır. Alev ile Asuman arasında geçen bu konuşma, Alev’in aylardır beklediği intikamın alınmasına yardımcı olur. Alev’in aylardır beklediği şeyin gerçekleşmesine vesile olan o konuşma şu şekilde gerçekleşir;

“– Senden bir ricam var Asuman, dedi. Beni, Kahire’den tanıdığını onlara söyleme.. Hele annemden hiç bahsetme.. Bunları senden yalvararak rica ederim.

– Neden Alev, Neden saklıyorsun? Hiç de çekinilecek bir hayatımız yoktu. Fakir olmak ayıp değil ki.. Hele annen dünyanın en iyi insanı idi.

Alev’in gözleri ıslandı:

– Evet, dedi. Annem, dünyanın en iyi insanı idi. Fakat, burada isminin geçmemesi lâzım. Çünkü annem Hamdi paşanın sevgilisi imiş, birbirlerini deli gibi seviyorlarmış, evlenecekleri zaman, paşanın bugünkü karısı, annesi ile beraber korkunç bir tuzak hazırlamışlar, zavallı annem” (Aruoba, 1946b, s. 92).

Bu konuşmayı duyan Dürefşan Hanım, birden yere yığılır ve oracıkta felç geçirir. Alev, bütün umutları tükendiğinde ilahi adaletin annesinin intikamını aldığına şahit olur ve bu durum Alev’in içine su serper. Yıllarca küçük planlar yaptığı için kendine kızar. Dürefşan Hanım’ın yaşattıklarını fazlasıyla çektiğine şahit olan Alev, içindeki merhamet duygusuyla Dürefşan Hanım’ı görmek için odasına gider. Dürefşan Hanım’ın son hâlini gören Alev, ne yapacağını bilemez ve yalıdan koşarak uzaklaşır. Yalıdan kaçtığı o gün, iki Senegalli adamın saldırısına uğrar. Alev’i bu adamların elinden Hamdi paşanın yeğeni Ahmet kurtarır ve o gün, Alev için yeni bir başlangıçtır.

Alev, romantik bir kadın değildir, yaratılışında romantizme yer yoktur. Varsa bile yaşamış olduğu acı tecrübeler içindeki romantizmi siler, onun yerine sert hayat şartlarını kabul ettirir. Bu zamana kadar sevgiden yoksun olarak büyüyen Alev’in, Ahmet ile tanıştığı an hayatı değişir, sevgi onu kendi benliğine geri döndürür. Yıllarca annesinin intikamından başka bir şey düşünemeyen Alev,

aşkı ve sevgiyi unutmuştu. Dürefşan Hanım'ın son hâlini görüp yalıdan kaçması, yalıdan kaçtığı gün saldırıyla uğraması, Ahmet'in onu o adamların elinden kurtarması Alev'in, unuttuğu duygularla tanışmasına yardımcı olur. Alev, Ahmet'i gördüğü ilk anda ona âşık olur ve bu aşk zamanla Alev'i bambaşka bir insan haline getirir. Zaman geçtikçe ve Ahmet'i yakından tanımaya başladıkça kendini sorgulamaya, yıllarca yaptığı şeyden utanç duymaya başlar;

“Yıllarca, kendisinde yaşattığı zannettiği intikam hislerini karanlık bulmaya başlamıştı. Bu kadar gayri insani bir duyguya bütün hayatını bağlayıp, sadece onun için yaşadığı yıllar yüzünü kızartıyordu. İnsanlara istirap vermek için kurduğu entrikalar onu utandırıyor.”

Kendisini Ahmet'e lâyük bulmuyordu. Be mert askere, bütün iyilikleri şahsında toplayan bu büyük kalpli insana nasıl yaklaşabilecekti” (Aruoba, 1946b, s. 116).

Alev, bu düşünceler içerisinde aylarını geçirir ve zaman onu içinde hep var olan iyi insanla tanıştırır. Alev'in bu değişimi ona hem kendini hem de hak etmiyorum dediği Ahmet'i kazandırır. Hayalini kurduğu şeyi gerçekleştirir, Ahmet ile evlenir. Demir adında bir oğlu dünyaya gelir. İntikam hırsıyla başladığı bu yolda kendi benliğini kaybettiğinin farkına varır. Yıllarca içindeki iyi insan ile savaşmaya çalışan Alev, savaşmaktan vazgeçer ve aslında hep var olan Alev'i kendine kazandırır. Romanın sonunda içinde savaştığı kötü insanı yenerek gerçek benliğine kavuşur.

3.3.1.6.2. Diğer Karakterler

Dürefşan Hanım: Romanın önemli karakterlerinden biri olan Dürefşan Hanım, zengin bir ailenin kızıdır. Romanın başlangıç kısmında Dürefşan Hanım'ın doğduğu aile ve bazı düşünceleri anlatıcı tarafından şu şekilde dile getirilir;

“Dürefşan Hanım, Boğazda doğmuş, Boğazda büyümüşü. Babası açık fikirli bir adamdı. Kızına hususî bir tahsil vermişti. Akranları içinde malûmatının fazlalığı ile tanınmıştı.

Fakat, bütün bunlara rağmen millet sevgisine, memleket aşkına yabancıydı. Ne bu topraklar için ölen milyonlarca insanı düşünebiliyor, ne de yıkılan ocakları aklına getiriyordu. Hem nasıl düşünebilirdi. Kendisi hiçbir gün saadet yüzü görmüş müydü” (Aruoba, 1946b, s. 8).

Dürefşan Hanım'ın millet sevgisinin ne olduğunu bilmeyerek büyümesinin altında yatan neden ailesidir. Ailesi, küçük yaşta ona padişah sevgisini öğretir ve dolayısıyla millet sevgisine yabancı bir şekilde büyür. Paşa ile evlendikten sonra

padişah sevgisi sarsılmaya başlar ve önünde yeni ufuk bir açılır. Romanın bir bölümünde Dürefşan Hanım'ın, Paşa ile evlendikten sonra değişen düşünceleri anlatıcı tarafından şu şekilde ifade edilir;

“Bir zamanlar o da, düşüncelerini yalının duvarlarından öteye götürmeğe gayret etmiş, doğup büyüdüğü toprakların dışında bir yurt tasavvur etmeğe başlamıştı.

O da, insana insanlığı öğreten hürriyeti içinde duymağa çalışmış, (halk) diye dudak büktüğü, nefret ettiği kitleye (milletim) diye bağlanmağa gayret etmişti” (Aruoba, 1946b, s. 9).

Dürefşan Hanım'ın, Paşa ile evlendikten sonra sadece millet sevgisi değil, pek çok düşüncesi değişir. Dürefşan Hanım'ın, hayata karşı bakış açısını değiştiren bu adamla evlenme aşaması çok olaylıdır. Paşa, Dürefşan Hanım ile evlenmeden önce Alev'in annesi Melek ile sevgilidir. Bunu bile Dürefşan Hanım'ın annesi, kızını Paşa ile evlendirmek istediğinden Melek'i aradan çıkarmak ister. Bunun üzerine Melek'i oyuna getirir ve ilaç vererek bir adamın koynuna sokar. Amacı Paşa'nın onu bu adamla aynı yatakta görmesi, Melek'in onu aldattığını düşünmesidir. İşler tam da onun istediği gider, Paşa, Melek'i bir adamın koynunda yakalar. Gördükleri karşısında deliye dönen Paşa, uğruna öldüğü kadını bir kalemde siler. Melek, kendini Paşa'ya açıklamak için yalıya geldiğinde Dürefşan Hanım ve annesi duruma müdahale eder. Paşa'nın gerçekleri öğrenmesini istemezler, Melek'i yalının yakında yer alan mağaraya kapatırlar. Mağaraya kapattıkları günahsız kadına günlerce işkence ederler. Daha sonrada para karşılığında sattıkları adama haber vererek onu buradan almasını söylerler. Bu yaşananandan sonra Paşa, ailesinin istediği kişi olan Dürefşan Hanım ile evlenmeye karar verir ama bu evlilik zoraki bir evliliktir. Dürefşan Hanım ile Paşa'nın Nigâr adında bir kızları, Sadi adında bir oğulları dünyaya gelir. O günden sonra Paşa'nın düşündüğü tek şey çocuklarının mutluluğudur.

Dürefşan Hanım, evliliği boyunca eşini sever ve saygı duyar ancak Paşa'da durum çok farklıdır. Paşa'nın aklı Melek'tedir ve ona duyduğu sevgiyi bir türlü unutamaz. Dürefşan Hanım bunun farkındadır ve hayatı boyunca lacivert gözlü o kadından nefret eder. Bu durum onu hayata ve insanlara karşı hırslı bir hale getirir. Hırsları uğruna günahı olmayan bir kadının ölümüne sebep olduğu gibi hem kendi hayatını hem de eşinin hayatını mahveder. Hırsları gözünü kör eder, içinde var olan iyi insanı öldürür.

Dürefşan Hanım, romanın nesnel zamanında, hayatta çok acılar çekmiş bir kadın olarak okurun karşısına çıkar. Yukarıda bahsedilen olay gibi sonrasında yaşanan pek çok olay, Dürefşan Hanım'ı bambaşka bir insan haline getirir. Dürefşan Hanım'da yıllar önceki kadın ile bugünkü kadın arasında hiçbir benzerliğin olmadığı, merhamet duygusuyla birlikte birçok duyguyu kaybettiğinin farkındadır. Romandan alınan şu parça Dürefşan Hanım'ın bugünkü hale gelmesinin altında yatan nedenleri net bir şekilde ortaya koyar;

“Üstüne titrediği kızı, babasız doğan çocuğunu bırakarak bir serserinin peşinden sürüklenmişti. Canından çok sevdiği oğlu hastalanarak eski kuvvetini bulmak için kendinden uzaklara gitmişti. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi dört ay evvel torunu da denizde boğulmuştu” (Aruoba, 1946b, s. 8).

Dürefşan Hanım, torunu Yılmaz'ın bir daha geri gelmeyeceğini, kızı Nigâr'ın dönmesinin zor olduğunu bilir ve bu yüzden bütün ilgisini oğlu Sadi'nin üzerine yoğunlaştırır. Düşündüğü tek şey oğlu Sadi'nin düzgün bir insanla evlenip hayatını düzene koymasındır. Sadi'yi yaşadığı acılardan çıkaracak olan şeyin evlenmek olduğunu düşünür. Başına geleceklerden habersiz bir şekilde Alev'e, oğlu Sadi ile evlenmesini söyler. Alev'in, yıllarca nefret ettiği kadının kızı olduğunu, kendisinden intikam almak için bu yalıya geldiğini bilmez. Romanın sonlarına doğru Alev'in kim olduğunu ve bu yalıya gelme sebebini, yıllarca suçladığı Ahmet'in suçsuz olduğunu öğrenir. Bütün bu öğrendiklerinden sonra felç geçir ve çok geçmeden de ölür.

Sadi: Romanın nesnel zamanında 25 yaşlarında bir delikanlı olan Sadi, Dürefşan hanım ile Paşa'nın oğlu, Nigâr'ın kardeşidir. Romanda Sadi'yle alakalı verilen bilgiler sınırlıdır. Verilen o bilgiler de daha çok Sadi'nin, Ayşe'den sonra yaşadığı psikolojik travmalar üzerinedir. Sadi'nin fiziksel özelliğine dair de romandan alınan şu parçalar dışında bir bilgiye rastlanmaz;

“Motör iskeleye yanaşınca orta boyu, zayıf bir adam sıçrayarak iskeleye atladı. İlk bakışta hoş giden bu adam, Sadi olacaktı.

(...)

Sadi'ye bakıyordu. Vücudu bir çocuk gibi küçük ve zayıftı. Esmer rengi, solgun ve sıhatsız görünüyordu. Onun hususiyeti, yüzüne acayip bir kuvvet veren çok muntazam burnu, kalın dudakları ve vakit, vakit büyük bir kudretle parlayan çekik gözleri idi” (Aruoba, 1946b, s. 64-79).

Romanda, Sadi'nin fiziksel özelliklerinden daha çok psikolojik özellikleri üzerinde durulur. Romanın başlarında Sadi'nin yaşadığı travma sonucunda yalıdan ayrıldığından bahsedilir. Fiziksel ve ruhsal anlamda hastalanan Sadi, kendini toparladıktan sonra yalıya geri döner ve böylelikle romana dâhil olur. Sadi'nin yalıdan neden ayrıldığını net olarak ortaya koyabilmek için on beş yıl öncesine, yani Ayşe ile Ahmet'in bu yalıya geldiği güne dönmek gerekir. Ayşe ile Ahmet'in yalıya geldiği zamanlar Dürefşan Hanım'ın ağzından okura şu şekilde aktarılır;

“Bundan, onbeş sene evvel bize Anadolu'dan iki kardeş geldi. Paşanın kardeşinin çocukları. Biri onsekiz yaşında yüksek tahsil görmeye gelmiş bir erkek, diğeri altı yaşında bir kız..

Anneleri, küçük kız doğarken ölmüş.. Babaları bize gelmeden üç ay evvel kaybetmişlerdi. Paşadan başka kimseleri yoktu” (Aruoba, 1946b, s. 22).

Ahmet ile Ayşe'nin, yalıya gelmesi bütün dengeleri değiştirir. Ayşe, yalıya ilk geldiğinde küçük bir kız çocuğu olduğundan Sadi'nin dikkatini çekmez. Ne zamanki Ayşe genç bir kız olur, o zaman Sadi yanı başındaki Ayşe'yi fark etme başlar. Bu fark ediş Sadi için güzel günlerin başlangıcıdır. Sadi o günden sonra bambaşka bir insan haline gelir. Sadi'nin değişimi anlatıcı tarafından şu şekilde dile getirilir;

“Sadi, çocuk denecek yaşta iken çapkınlığa başlamıştı. Başlamıştı değil, komşu yalılarda, köşklerde yaşayan bazı hafif kadınlar onu bu yola sürüklemişlerdi. Sonra büyüdükçe kadından, kadına zevkten, zevke koşmak itiyadı da onunla beraber büyümüşü.

Bu hayat onu, ne iğrenç sahnelerle karşılaşmış, çoluk çocuk sahibi kadınların ne iğrenç küçülüşlerine şahit olmuştu.

Kendisinde, babasının dürüst, doğru kuvvetli hisleri olduğu gibi, anne tarafının zayıf karakteri de mevcuttu. Tesadüfler bu zayıf hisler üzerinde işlenmesi için ona yardım etmişlerdi.

Bu, Ayşe'nin bir genç kız olarak karşısına çıktığı akşama kadar böyle devam etmişti.

Sadi, o gece şaşırılmış kalmıştı. Bu güzel amca kızı yanı başında yaşarken o hangi gafletle binbir erkeğin kolları arasında kirlenen kadınlara koşmuştu” (Aruoba, 1946b, s. 68).

Bu ilk kımıldanma, Ayşe ile arkadaşlık ettiği günlerde kuvvetlenir, derinleşir ve babasının bütün varlığı Sadi'nin ruhunda yaşamaya başlar. Ayşe'ye duyduğu sevgi onu fazlasıyla değiştirir. Sadi'nin bu değişimi yalıdakilerin de dikkatini çeker. Her geçen gün büyük bir aşkla bağlandığı Ayşe, onun dünyası

olur. Bir gün Sadi'nin kurduğu bu dünya acı bir şekilde yıkılır. Ahmet, Nigâr'ın ihanetini öğrendikten sonra yalıda durmak istemez ve kardeşi Ayşe'yi de alarak yalıdan ayrılır. Sadi ve ailesi gerçeği bilmediği için de bu iki kardeşi suçlarlar. Ayşe'nin gidişi Sadi'nin hastalanmasına, psikolojisinin bozulmasına sebep olur. Sadi, yaşadığı acılara daha fazla dayanamaz ve ona acı hatıraları hatırlatan yalıdan ayrılarak uzaklara gider. Bu olaydan sonra Sadi'nin eski hâline döndüğünden bahsedilir. Babasının yakın arkadaşı olan doktor, bu süreçte Sadi'nin yanında olur ve Sadi'nin iyileşmesi, Ayşe ile birlikte olduğu zamanlardaki Sadi olması için elinden geleni yapar. Bu arada Ayşe'nin, Sadi'ye yazdığı defter Sadi'nin eline ulaşır. Bu defter sayesinde Ayşe'nin hiçbir suçu olmadığını, ona olan sevgisinin hala devam ettiğini, gidişinin bir mecburiyetten olduğunu öğrenir. Bu defterde yazanlar Sadi'nin içini ferahlatsa da ruhsal ve fiziksel anlamda toparlanmasına yardımcı olsa da Ayşe'nin oradan geri dönmek istememesi Sadi'yi ümitsizliğe düşür. Ayşe, buradaki insanların yardıma ihtiyacı olduğunu, onunda Anadolu'ya gelmesi gerektiğini söyler. Yurt sevgisine yabancı olan Sadi, bu çağrılara bir süre kulak vermez.

Yıllarca evinden uzakta yaşayan Sadi, eski sağlığına kavuştuktan sonra yalıya geri döner. Sadi, yaşadığı acı olayları arkasında bırakmak, kendine yeni bir hayat kurmak ister ama Ayşe'ye olan sevgisi yeni bir hayat kurmasına müsaade etmez. Yalıya geldiği zaman, bir ara Alev ile yeni bir hayat kurabileceğini düşünse de Ayşe'ye olan sevgisi bu düşünceleri altüst eder. Ayşe'nin aylardır çağrılarına kulak vermeyen Sadi, yalıda düzenlenen bir toplantıda Anadolu bahsi açıldığında Ayşe'nin söyledikleri aklına gelir ve ertesi günü yalıdan ayrılır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Sadi'nin vatani uğruna savaşmak için cepheye gittiği söylenir. Bir süre vatani için savaşan Sadi, Sakarya savaşında yaralandığı için teskere alarak geriye dönmek zorunda kalır. Savaştan geri dönmek zorunda kalan Sadi'yi, döndüğünde büyük bir sürpriz bekler. Yıllardır acısını içinde sakladığı, canından çok sevdiği kadın ile yıllar sonra bir araya gelir ve hasret sona erer. Romanın sonunda Sadi ile Ayşe evlenir, Filiz adında bir kız çocukları dünyaya gelir.

Ayşe: Romanın önemli karakterlerinden biri olan Ayşe, Ahmet'in kız kardeşidir. Diğer roman kahramanları gibi Ayşe'nin de fiziksel özelliğinden çok

bahsedilmez. Ayşe'nin fiziksel özelliğinden çok yaşadığı olaylar üzerinde durulur. Ayşe'nin fiziksel özelliğine dair verilen bilgi, “*iri lacivert gözleri, omuzlarında buklelenen saçları*”dır (Aruoba, 1946b, 14). Bunun dışında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Doğarken annesini, altı yaşındayken babasını kaybeden Ayşe, küçük yaşta abisiyle birlikte kimsesiz kalır. Ailesini kaybeden bu çocuklara, amcası Hamdi Paşa ile amcasının eşi Dürefşan Hanım sahip çıkarlar. Paşa ile Dürefşan Hanım, Ayşe'yi kızları gibi severler ve en iyi yerlerde okuturlar. O talihsiz olay gerçekleşene kadar da Ayşe'yi kendi evlatlarından ayırmazlar. Dürefşan Hanım yaşanan o talihsiz olayı “*Ahmet, Anadolu'dan geldi. Nikâh hazırlıkları yapılıyordu. İşte, bu günlerde kıyamet koptu. Bir akşam Ayşe'nin kolundan tutan Ahmet, hepimizi yüz üstü bırakarak çıkıp gitti*” (Aruoba, 1946b, s. 23) diyerek anlatır. Ayşe, büyük bir aşkla bağlı olduğu Sadi'yi arkasında bırakarak abisiyle gittiği gün, her şey altüst olur. Arkasında çok sevdiği adamı, kendisine aile olan insanları yüzüstü bırakıp gitmenin mahcubiyetini yaşar. Olayların gerçek yüzünü bilmediği içinde abisine çok kızar. Zamanla abisinin bunu ne için yaptığını öğrendiğinde abisine hak verir. Yıllarca Ahmet'i hain bir insan yapan o olayın gerçek yüzü, Ayşe'nin, Sadi'ye yazmış olduğu defterde şu şekilde ortaya çıkar;

“Sende mi Ayşe, diye inledi. Sen de mi inandın. Sen de mi beni bu kadar küçük görebildin. Sen öyle mi... dayandığım yegâne insan kendisi için yaşadığım insan..

(...)

Saçlarımı okşayarak bana her şeyi anlattı. Dinliyor musun Sadi. Çocuk ağabeyimin değil. O, saadetimiz için Anadolu'da uğraşan ağabeyimin yokluğundan istifade eden ablanın alçaklığının nişanesi idi. Hislerinin kölesi olan ablanın” (Aruoba, 1946b, s. 46).

Romanın bir bölümüne kadar Ayşe'de tıpkı ağabeyi Ahmet gibi Dürefşah Hanım'ın gözünden çok kötü bir insan olarak anlatılır. Ayşe, anlatılanların aksine iyi kalpli, mert, vatanına bağlı en önemlisi de sevmeyi çok iyi bilen bir kızıdır. Herkes onun Sadi'yi kandırdığını düşünse de o Sadi'yi sevmekten bir an olsun vazgeçmez.

Ayşe, yalıdan ayrıldıktan sonra eğitimine devam eder ve öğretmen olur. Yurduunun çocukları için elinden geleni yapar. Ayşe'nin o günden sonra da düşündüğü tek şey yurdu ve yurduunun insanlarıdır. Kalbinin bir tarafında Sadi'ye

duyduğu aşk hep vardır ama yurdunun kurtuluşunun daha önemli olduğunu düşünür. Sadi'ye yazdığı defterde de yurdunun insanların çektiği acıları dile getirir, Sadi'yi yanına çağırır. Yurdunun insanların yardıma ihtiyacı olduğunu söyler. Ayşe'nin o çağrılarında bir tanesi şu şekildedir;

“Dinle beni sadi.. Sizin muhitinizdeki insanların “sersemler” diye alay ettikleri bu insanlar yurdu kurtaracaklar.. Ne olursa olsun bu toprak tamlarda yaşayan insanların feragati, kahramanlığı her şeye karşı koyacak..

Sen de bu toprakların adamısın.. Sen de bu yurdun çocuğusun... Sen, yurdu için yaşamış, ıstırap çekmiş bir askerin oğlusun. Buraya.. Anadolu'ya koş” (Aruoba, 1946b, s. 58).

Yazdığı her yazıda o insanların yanında olması gerektiğini hatta kendisinin de yanına gelmesini ister. Bütün bu çağrılara çok uzun zaman sonra cevap veren Sadi, sonunda cepheye gitmeye karar verir ama Ayşe romanın sonuna kadar Sadi'nin cepheye gittiğini bilmez. Romanın sonlarına doğru Alev ile aralarında geçen konuşma sonucunda sevdiği adamın kendisini dinlediğini, vatani için savaşmaya gittiğini öğrenir. Bu durum Ayşe'nin aylardır çektiği ıstıraba son verir. Bu konuşma, Ayşe'nin yıllardır duymak istediği her şeyi Ayşe'ye vermişti. Ayşe'nin, Sadi hakkında öğrendikleri onu yıllardır çektiği ıstıraplardan kurtarır, yılların verdiği yorgunluğu bir anda üzerinden alır. Ayşe'nin, “*Ah Alev.. kardeşim benim, diye hıçkırdı. Bana ümit verdin. Beni azapların en büyüğünden kurtardın”* (Aruoba, 1946b, s. 136) sözleri bu durumun kanıtı niteliğindedir.

Ayşe'nin tüm gerçekleri öğrendiği bu konuşmadan bir süre sonra Sadi yaralandığı için teskeresini alarak geri dönmek zorunda kalır. Bu dönüş ile birlikte Ayşe ile Sadi birbirlerine kavuşurlar. Hiçbir şey yaşanmamış gibi eski aşklarına kaldıkları yerden devam ederler ve çok geçmeden evlenirler. Filiz adında bir kız çocukları dünyaya gelir.

Ahmet: Ayşe'nin ağabeyi, Hamdi Paşa'nın yeğenidir. Ahmet romanda Geniş alınlı, kalın siyah kaşlı, garip bir kudreti olan güzel gözlü, erkek görünüşlü bir adam olarak tasvir edilir. Ahmet, ailesini kaybettikten sonra kardeşiyle birlikte amcasının evine gelir. Amcası Ahmet'in tahsilini en iyi şekilde yaptırmak için elinden geleni yapar. Ahmet'te amcasının yüzünü kara çıkarmaz ve doktorluğu kazanır. Son sınıfa geçtiği zaman amcasını kaybeder. Ahmet, bir yıl sonra okuldan mezun olur ve hemen Anadolu'ya tayin edilir. Bir müddet Anadolu'nun çeşitli

yerlerinde görev yapan Ahmet, amcasının isteğini yerine getirir ve amcasının kızı Nigâr ile evlenmeye karar verir. Bu kararından hemen sonra Nigâr ile nişan yapar. Sonrasında yaşananlar Dürefşan Hanım'ın gözünden okura şu şekilde aktarılır;

“Düğünleri Anadolu'daki toprakların satılmasından sonra olacaktı. Ahmet, toprak işleri için İzmir'e gitti. Orada üç ay kaldı. Bu üç ay zarfında eğlence peşinde koşan Sadi'min evden ayrılmadığını gördüm. O da Ayşe'yi seviyordu.

Ancak o zaman, küçük Ayşenin de genç bir kız olduğunu anladım. Bu, beni sevindirdi. Nigârla, Ahmedin düğününden sonra onları da evlendirecektim.

Ahmet, Anadolu'dan geldi. Nikâh hazırlıkları yapılıyordu. İşte, bu günlerde kıyamet koptu. Bir akşam Ayşe'nin kolundan tutan Ahmet, hepimizi yüzüstü bırakarak gitti. Şaşırmıştım. Nigâr, aralarında geçen küçük bir vakanın buna sebep olduğunu söylüyordu.

Bir hafta bekledik, gelmediler. Bir gün Anadolu'dan bir mektup aldık. Ahmet yüzüğünü göndermiş, Nigâr'ı mesut edemeyeceğini yazmıştı” (Aruoba, 1946b, s. 23).

Romanın belli bir bölümüne kadar okur, Ahmet'i, Dürefşan Hanım'ın gözünden tanıdığı için Ahmet'in zavallı bir kadını arkasında bırakan bir adam olarak bilir. Romanın ilerleyen bölümlerinde Ayşe'nin defterinin Alev tarafından okunmasıyla Ahmet'in kötü bir insan olmadığı anlaşılır. Ahmet'in, Nigâr'ı bırakmasının nedeni, Nigâr'ın ihanetidir. Bu ihaneti kaldıramadığı için de o yalıdan ayrılır. Ahmet, o yalıdan ayrıldıktan sonra harbin ilk yılı cepheye gider. O günden sonra kendini yurdunun kurtuluşuna adar. Düşündüğü tek şey yurdunun düşmanlardan kurtulması, yurdunun insanların refaha kavuşmasıdır. Harbin son yılı yaralanan Ahmet, amcasının öldüğünü öğrenir ve harpten döner dönmez yengesini ziyaret etmek için yalının yolunu tutar. Yalıya gelirken bir genç kızın iki adam tarafından saldırıya uğradığını görür, onu bu adamların elinden kurtarır. Ahmet'in kurtardığı kadın Alev'dir. Alev ile sohbet etmeye başlayan Ahmet, Alev'in Yılmaz'ın bakıcısı olduğunu öğrenir ve bu tesadüfe çok şaşırır. Alev, Ahmet'e yengesinin başına gelenleri anlatır. Yengesi Dürefşan Hanım'ın başına gelenleri öğrenen Ahmet, yalıya gelir gelmez yengesinin yanına koşar. Dürefşan Hanım, Ahmet'i karşısında gördüğü anda Ahmet'ten özür diler çünkü felç olduğu gün yıllarca düşündüğü şeylerin yanlış olduğunu öğrenir. Ahmet'ten helallik aldığı gün de ölür.

Ahmet, yengesinin ölümüne neden olan şeyin ne olduğunu araştırırken hayatının şokunu yaşar. Yengesinin hırsları uğruna melek gibi insanı ölüme sürüklediğini öğrenir. Alev'in annesinin başına gelenlerden sonra çok üzülen

Ahmet, Alev'e sahip çıkar, onu da yanına alarak Ankara'ya kardeşinin yanına gelir. Alev'i kardeşi Ayşe'ye emanet ettikten sonra yeniden cepheye gider. Bir süre da cephede yurdu için savaşan Ahmet, teskeresini alarak temelli olarak evine geri döner. Geri döndüğünde geçen zaman Ahmet'i, Alev'e yakınlaştırır ve çok geçmeden birbirlerine olan hislerini itiraf ederler. Romanın sonlarına doğru Alev ile Ahmet evlenirler, bir erkek çocukları dünyaya gelir.

Paşa: Dürefşan Hanım'ın eşi, Sadi ve Nigâr'ın babasıdır. Romanın nesnel zamanında Paşa hayatta değildir. Romanda Paşa'nın fiziksel özelliklerinden çok sosyal özellikleri ön plandadır. Paşa'nın, fizikler özelliğine dair verilen bilgi oldukça sınırlıdır. Romanda, Paşa'nın fiziksel özelliğine dair verilen tek bilgi, *"siyah bıyıklariyle asilleşen mert bir yüzü, temiz ışıklı gözleri"*dir (Aruoba, 1946b, s. 34). Bunun dışında bir bilgiye rastlanmaz.

Paşa, yurduna bağlı, halkını düşünen, yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım etmeye çalışan iyi kalpli bir adamdır. O kendinden çok yurdunu ve yurdunun insanlarını düşünür. Yurduna bağlı, iyi kalpli olan bu adamın hayatının Melek'ten sonra olan kısmı acılarla geçer. Paşa, yıllar önce Melek adında bir kıza âşık olur ve evlenmeye karar verir ancak talihsiz bir olay onları ayırır. Melek ile Paşa'nın başına gelen o talihsiz olay, aşk teması başlığı altında detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Paşa, yaşanan o talihsiz olaydan sonra ailesinin istediği kız olan Dürefşan Hanım ile evlenmeyi kabul eder ama bu evlilik zoraki bir evliliktir. Paşa'nın, Dürefşan Hanım ile evlenmeyi neden kabul ettiği romanda Paşa'nın doktor arkadaşı tarafından dile getirilir;

"Sonra ızdıraplı günler geçti. Biliyorsun, yengenin annesi, amcanın akrabasıdır. Bu samimî kadın, amcanın ızdırabına öyle hürmet etmiş, ona o kadar iyi bakmıştı ki, amcan küçükten beri kendisine verilmek istenilen Dürefşan hanım ile evlenmeğe mecbur olmuştu" (Aruoba, 1946b, s. 123).

Paşa, evliliği boyunca bu evliliğin gerçek olmadığını eşine hissettirir. Paşa'nın, eşine duyduğu şey saygının ötesine gitmez. Dürefşan Hanım, eşinin kalbinde başka bir kadın olduğunun, ömrünün sonuna kadar da onu seveceğinin farkındadır. Paşa, yıllar boyunca sevdiği kadının acısıyla yaşamaya çalışır ve evliliğinden on yedi yıl sonra yaşadığı acılara daha fazla dayanamayarak ölür.

Melek: Güneş renkli saçları, iri lacivert gözleriyle kendine herkese hayran bırakabilecek kadar güzel bir kadın olan Melek, Alev'in annesi, Paşa'nın ömrünün

sonuna kadar acısını içinde taşıdığı biricik aşkı, Paşa'nın annesinin çok yakın bir arkadaşının kızıdır. Romanın nesnel zamanında Melek ölmüştür, onunla alakalı bilgilere kızı Alev ile Paşa'nın yakın arkadaşı olan doktor sayesinde ulaşılır.

Küçük yaşta kimsesiz kalan Melek'e Paşa'nın annesi sahip çıkar. Paşa ile Melek aynı yalıda birlikte büyürler. Yalıda birlikte büyüyen Paşa ile Melek zamanla birbirlerine âşık olurlar ve evlenmeye karar verirler. Bunu öğrenen Paşa'nın ailesi ve Dürefşan Hanım'ın annesi onları ayırmak isterler çünkü Paşa'nın ailesi oğullarını eskiden beri Dürefşan Hanım ile evlendirmek ister. Bir gün Paşa'nın annesi ile Dürefşan Hanım'ın annesi Melek'e hain bir tuzak kurarlar. Melek'e ilaç vererek bir adamın koynuna sokarlar. Paşa'ya da bir mektup göndererek Melek'in onu aldattığını söylerler. Bu duruma inanmak istemeyen Paşa, olayı kendi gözleriyle görünce deliye döner, ne yapacağını bilemez. Gördükleri karşısında kendini kaybeden Paşa, bu masum kıza atılan bu iftiraya inanır. Melek, Paşa'nın her şeyi yanlış anladığını söylemek için o adamın elinden kaçarak yalıya gelir. Melek'in yalıya geldiğini gören Dürefşan Hanım, annesine, Melek'in yalıya geldiğini bu duruma müdahale etmesi gerektiğini söyler. Bunun üzerine Melek, Dürefşan Hanım'ın annesi tarafından bir mağaraya kapatılır, günlerce işkence edilir. Daha sonra da para karşılığında sattıkları adama Melek'in yanlarına olduğunu bildirirler. Günlerdir her yerde Melek'i arayan adam mağaraya gelir, Melek'i alarak Mısır'a gider. Çok geçmeden Melek, hayatını mahveden bu adamdan çocuğu olacağını öğrenir. Melek'in asıl kötü günleri o günden sonra başlar. Alev, annesinin o günden sonra hiç mutlu olmadığını ve babası öldükten sonra hayata karşı verdiği mücadeleyi şu sözlerle dile getirir;

“Annemi bir gün mesut etmeyen zavallı sefil adam benim babamdır.. Kendisi de bir gün rahat yüzü görmedi. Genç yaşında öldü. Biz, ana kız hayatla karşı karşıya kaldık. Kimsemiz yoktu, paramız yoktu. Yıllarca uğraştık didindik.

Bir gün annemi de kaybettim. Artık yalnızdım. Kimsesizdim. Buraya geldim, annemin intikamını almağa yemin etmiştim...” (Aruoba, 1946b, s. 130).

Melek'in yaşadığı bu olaylar, onda büyük hasarlar bırakır, yorgun vücudu yaşadığı acılara daha fazla dayanamaz ve ölür. Melek, büyük temiz aşkı kötü kalpli insanların elinde mahvolan talihsiz bir kadın olarak hafızalarda kalır. Romanın sonlarına doğru ilahi adalet yerini bulur, çektiği bu acıların intikamı Allah tarafından fazlasıyla alınır.

3.3.1.6.3. Yardımcı Kişiler

Asuman: Hamdi Paşa'nın uzaktan akrabası olan Cemal Paşa'nın kızıdır. Aynı zamanda Alev'in Kahire'de yaşadığı dönem tanıdığı arkadaşıdır. Birlikte Fransızca eğitimi almışlardır. Asuman oldukça, neşeli ve canlı birisidir. İnsanları hiç olmadık anlarda bile mutlu etmeyi başarır.

Doktor: Yalının aile doktordur. Bu ailenin yaşadığı pek çok olaya tanıklık etmiş ve her zaman yanlarında olmuş kişidir. Özellikle Paşa öldükten sonra Sadi'nin her anında yanında olmuştur. Sadi üzerinde önemli bir teshiri vardır.

Nigâr: Hamdi Paşa ile Dürefşan Hanım'ın kızı, Sadi'nin ablasıdır. Nigâr, romanın nesnel zamanında yoktur, sadece yaşadığı olaylar anlatılır. Nigâr, annesi ile babasının büyüttüğü Ahmet ile nişanlanır. Evlenmelerine çok kısa bir süre kala Ahmet, kardeşi Ayşe'yi de alarak yalıdan ayrılır ve cepheye gider. Aradan birkaç gün sonra bir mektup gönderir, bu evliliği yapamayacağını söyler. Ahmet'in onu bırakıp gittiği zamanlarda Nigâr, Yılmaz'a hamiledir. Nigâr, Yılmaz'ı dünyaya getirdikten sonra çocuğunu da bırakarak sevdiği adamın peşinden gider ve bir daha da ondan haber alınamaz.

Romanın belli bir bölümüne kadar Ahmet, zavallı bir kadını çocuğuyla ortada bırakmış adam, Nigâr ise kandırılmış, çocuğuyla ortada bırakılan zavallı kadın olarak tanınır. Aslında olayın öyle olmadığı romanın ilerleyen bölümlerinde anlaşılır. Dürefşan Hanım'ın, Bedriye Hanım'ın oğlu ile karşılaşması yıllarca yanlış bilinen şeyleri açığa çıkarır. Nigâr'ın karnındaki çocuk Ahmet'ten değil, Bedriye Hanım'ın oğlundandır. Ahmet'in bu yalıdan kaçıp gitmesinin tek nedeni, Nigâr'ın büyük ihanetidir. Ahmet'in yalıdan ayrılırken bildiklerini anlatmaması, onun insanlar tarafından yanlış anlaşılmasına neden olur.

3.3.1.6.4. Dekoratif Kişiler

Yazar esere renklilik ve canlılık kazandırmak için dekoratif kişilerden yararlanır. Nigâr'ın oğlu Yılmaz'a, Alev gelene kadar bakıcılık yapan Safinaz hanım ile kalfa, yalıda çalışan Şaziye hanım, hizmetçi kız, aşçı, uşaklar ve arabacı, Sadi'nin annesinden sonra en çok sevdiği lalası, Sakarya'ya giden kafiyelede yer alan Efe, Nuri ve Reşat romanda yer alan dekoratif kişilerdir.

3.3.1.7. Dil ve Anlatım Teknikleri

3.3.1.7.1. Dil

Yazar, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da günlük hayatta kullanılan dilden uzaklaşmaz, herkesin rahatlıkla anlayabileceği sade bir dil kullanır. Yazar, Türkçe kelimeler kullanmayı tercih eder, yabancı kelimelere yer vermez.

Muaazez Aruoba, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da anlatımı güçlendirmek için söz sanatlarından deyimler ve ikilemeler gibi söz varlığı öğelerinde sıkça yararlanır. Söz sanatları ile deyimlere oranla ikilemelerden daha fazla yararlandığını söylemek mümkündür. Romandan alınan şu parça, yazarın ikilemeleri ne derece kullandığını net bir şekilde ortaya koyar;

*“Dün akşam odasına çıktığı zaman da bu istekle dolu idi. Aralarında doktor olmasaydı, Sadi’nin **vakit, vakit** tutuşan gözlerinin ihtiras çağrısına bile koşabilirdi.*

*Halbuki Sadi, her zamankinden durgundu. O gece yeni tanıştıkları bir ailenin sarı saçlı kızlarına bakarak **derin, derin** düşünceye dalmıştı... Alevi **acı, acı** düşünürdü. Acele etmeliydi...*

*Alev, bu düşüncelerle Sadi’yi tetkik ederken yanına birisinin yaklaştığını hissetmişti. Başını kaldırdığı zaman doktorla **göz göze** geldiler.*

*Doktorun gözleri oyunu kazanmış bir insanın neşesiyle **parıl, parıl** parlıyordu” (Aruoba, 1946b, s. 86).*

Yazarın kullandığı bu ikilemelerin çoğu aynı sözcüğün tekrarlanmasından oluşan ikilemelerdir. Bunun dışında seyrekte olsa “az çok” er geç” gibi zıt anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemelere de yer verir.

Alev romanında yazım yanlışlarından ve anlatım bozukluklarından kaynaklı dil yanlışlıkları yadsınamayacak kadar fazladır. Yazarın bu romanda kullandığı dil üzerine genel bir değerlendirme yapıldığında *Çile* romanından daha özenli, *Hasret* romanından ise daha özensiz bir dil kullandığını söylemek mümkündür.

3.3.1.7.2. Anlatım Teknikleri

Aruoba, *Alev* romanında anlatıma canlılık ve farklılık kazandırmak için anlatma-gösterme, tasvir (betimleme), özetleme, geriye dönüş, montaj ve iç çözümleme tekniklerinden yararlanır. Bu bölümde yazarın anlatıma canlılık ve

farklılık kazandırmak için kullandığı bu teknikleri eserinde nasıl kullandığı ele alınmıştır.

3.3.1.7.2.1. Anlatma-Gösterme

Yazar, Alev romanında anlatma tekniği, gösterme tekniğine oranla daha ön plandadır. Anlatma-gösterme başlığı altında yapılan incelemede ilk olarak anlatma tekniği üzerinde durulacaktır. Romanda anlatma tekniğinin hâkim olduğu bölümlerde anlatıcın mutlak hâkimiyeti söz konusudur. Bu bölümlere yer alan olaylar, kişiler ve çevre çoğunlukla anlatıcı tarafından okura sunulur.

Dürefşan Hanım'ın nasıl biri olduğu, evliliği, geçmişinde yaşadığı olaylar, çocuklarının ve torununun başına gelenler; Alev'in hayatı, babasının nasıl biri olduğu, bu yalhya geliş amacı, Dürefşan Hanım'a duyduğu kin ve intikam arzusu; Sadi'nin kişiliği, yalıdan ayrılma nedenleri gibi pek çok olay, anlatıcı tarafından okura sunulur. Anlatıcı tarafından okura sunulan, Ayşe'nin yalhya geliş amacının dile getirildiği şu satırlar anlatma tekniğine örnek olarak verilebilir;

“Lâkin, annesini düşündükçe neşesi kaçtı. Sevgili kadının kendisini büyütmek için nasıl çırpındığını, ne derin ıstıraplar içinde kıvrandığını ve nasıl sefaletler içinde öldüğünü biliyordu.

Onun son dakikalarını hiç unutmuyordu. Ebediyen kapanan bu gözlerin önünde yemin etmişti. Hayatını, ızdırap içinde mahveden insanları bulacak.. Onlara hesap soracaktı.

Annesine, dünyanın en büyük işkencelerini yaşatan o kadına muhakkak ıstırap çektirecekti. Bunun için ne uzak memleketlerden kalkıp gelmişti” (Aruoba, 1946b, s. 25).

Alev romanının anlatma ağırlıklı olan kısımlarında okuru eserin dünyasına sokmak zordur çünkü “söz konusu metinlerde yer alan bilgilerin yaşantıya dönüştürülmesi, dolayısıyla beşerî sıcaklığın elde edilmesi pek kolay olmamaktadır” (Tekin, 2014, s. 209). Örneğin, Alev romanından alınan şu satırlarda, bir duygu yoğunluğunun olmadığı, bir durum tespitinden öteye gitmediği görülmektedir;

“Sessizce açılan bir kapının aralığında Alev gözüktü. Üstünde uzun, beyaz bir gecelik vardı. Parlak, saçlarını omuzlarına dağıtmıştı. Gümüş bir şamdan tutan eli hafif, hafif titriyordu. Niçin uyumamıştı?.. Gecenin bu ilerlemiş saatinde nereye gidiyordu?

Bir an etrafı dinledi. Gözlerinin acayip parıltısında yine aynı korkunç kin yanıyordu.

Yürümeğe başladı. Karanlıkları ürperterek, uçak gibi giden bu genç kadın, uzun beyaz geceliği içinde, hayal ilimlerinin peri kızlarına benziyordu.

Yürürken düşünüyordu. Büyük işler yapmağa hazırlanmalı idi. Bunun için Sadi'nin odasına gitmesi lâzımdı. Bu oda, dün açılmış ve temizlenmişti. Bu oda, büyük zaferine eşik olmalıydı.

Alev, kendi eliyle süslediği bu odayı, yalnız başına tetkik etmek, Sadi'yi biraz anlamak istiyordu.

Hem, bu odada, hanımefendiden gizlice alıp sakladığı çok kıymetli bir hazine de vardı. Bu hazine, siyah kaplı bir defterdi. Dağ başından gelen perişan kıyafetli adamın bıraktığı defter, Ayşe'nin defteri” (Aruoba, 1946b, s. 31-32).

Buna karşılık bu sayfanın devamında yer alan şu satırlar, anlatma ağırlıklı olmasına rağmen yukarıda ele alınan örnekten daha farklı bir duygu yoğunluğu taşır;

“Bu ihtimal Alev'in yüzündeki zafer parıltısını soldurdu. İçinde acayip bir sızı duydu. Annesini düşündü. Sevgili annesinin, büyük temiz aşkını, kötü kalpli insanlar elinde ne hâle geldiğini hatırladı.

Bu uzun bir gönül masalı idi. Alev, bütün çocukluğu boyunca bu masalı dinlemişti. Bu masalın ızdırapları, bu masalın göz yaşları ve bu masalın kötü sonu ile vücuda gelen sefalet ve mahrumiyetler..

Alev'in bütün çocukluğu ve genç kızlığı bunlardan ibaretti. Bunları düşünce içindeki acı, tekrar yerini isyana bıraktı. İnsanlık duygusuna ruhunu kapamıştı. Kapaması lâzımdı.

Sadi'yi düşündü. Acaba, Ayşe'yi çok mu seviyordu?.. Acaba, güzelliği, şeytanlığı Ayşe'nin hâtırasını silebilecek miydi?.. Acaba, Ayşe onunla böyle bir mücadeleyi kabul edebilir miydi?.. Ve böyle bir mücadelede muvaffak olacak mıydı?..

Alev titredi. Bunun aksini düşünmekten korkmuştu. Yıllarca yalnız bir tek şey için yaşamıştı” (Aruoba, 1946b, s. 32).

Anlatma tekniğinin dışında romanda kullanılan bir diğer teknik, gösterme tekniğidir. Alev romanında gösterme tekniğinin de yadsınamayacak bir işlevi vardır. Romandaki pek çok olayın gerçek yüzü, kişiler arasında geçen konuşma sayesinde ortaya çıkar. Okur, Yılmaz'ın gerçek babasının kim olduğuna, Paşa'nın başına gelenlere, Melek'in annesinin yaşadığı acı dolu günlere ve bunun gibi pek çok olaya, romanda yer alan diyalog parçaları sayesinde tanık olur.

Okurun pek çok olaya tanık olmasına yardımcı olan diyalog parçaları, romanın genelinde “a) anlatma yöntemiyle birlikte yan yana, b)bağımsız, c)yine anlatma yöntemiyle birlikte iç-içe” (Tekin, 2014, s. 211) kullanılır. Yazar, Alev romanında gösterme tekniğini genellikle anlatma tekniğiyle birlikte kullanmayı

tercih eder. Alev romanında aktarılan şu örnek, anlatma-gösterme-anlatma uygulamasının göstergesi niteliğindedir;

“Alev’e her şeyi söylemenin sırası idi. Tekrar genç kadını süzdü. Çok güzeldi. Mehtabın boşluğa çizdiği profili fil dışından oyulmuş bir heykele benzeyordu.

– Alev, burada yaşamak ister misin?

– Şüphesiz hanımefendi. Fakat, imkânı yok ki!. ben, genç bir kadınum. Yılmaz öldükten sonra burada işim kalmadı. Sadi bey evlendiği zaman gelin gelecek kadın, benim burada olduğumu hoş görür mü?

– Beni anlamıyorsun Alev.. Buraya, yabancı bir kadının gelmesini istemediğim için sana burada kal diyorum. Oğlumla evlenirsin. Seni de kızım gibi seviyorum. Biliyordum ki oğlumu benden çok, herkesten çok mes’ud edeceksin..

Alev, çılğın bir sevinçle sarsıldı. yalnız, bu sevinçte saadet yoktu. Korkunç bir sevinçti bu!. alacağı büyük intikamın yaklaştığını gören insanların sevincine benzeyen bir sevinç”(Aruoba, 1946b, s. 21).

Romanda kullanılan anlatma-gösterme tekniğine ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında anlatma tekniğinin, gösterme tekniğine oranla daha çok kullanıldığı görülmektedir. Roman anlatmanın ağırlıklı olduğu yerlerde olaylar, kişiler ve çevre genellikle bir anlatıcı tarafından okura sunulur. Romanın gösterme ağırlıklı olan bölümlerinde ise anlatıcı aradan çekilir, okur metnin içindeki olaylarla ve kişilerle karşı karşıya kalır.

3.3.1.7.2.2. Tasvir

3.3.1.7.2.2.1. Nesnel Tasvir

Alev romanında kişi tasvirlerinden ziyade mekân ve dönemin genel atmosferi üzerine yapılan tasvirler ön plandadır. Bu romanda yapılan bazı nesnel tasvirler romana dekor oluşturur, bazıları ise bir amaca hizmet eder. Sadi’nin odasına dair yapılan nesnel tasvir, romana dekor oluşturmak için yapılan tasvire örnek olarak verilebilir;

“Yavaşça odaya girdi. Kapıyı içerden kilitledi. Kalın perdeleri sıkı, sıkı kapadı. Şamdanın sarı ışığı eşyaları gölgeliyordu.

Duvarlarda tüllerle örtülü büyük resimler vardı. Yavaşça yaklaştı. Bir kanepenin kenarına basarak en büyük resmin örtüsünü kaldırdı”(Aruoba, 1946b, s. 33).

Romanın bazı bölümlerinde yapılan nesnel tasvirlerde ise bir amaç söz konusudur. Yazar, bu tasvirlerle Anadolu’yu, Anadolu insanını ve savaşın insanlar üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışır. Ayşe karakterinin yardımıyla ilk olarak

savaşın insanlar üzerindeki etkileri üzerinde durur. Romandan alınan şu örnekler, savaşın insanları nasıl paramparça ettiğini gözler önüne serer;

“Üç ocağı temsil eden bu bedbaht kadınlar evlerinin on erkeğini kaybetmişlerdi. On erkekten arta kalan üç yuvanın ocağı yanmıyordu.

Ninelerin garip gözleri vardı. Bunların kor bakışlarındaki yangında bir şey bulamıyordum. Istırap üzüntü isyan... Hayır, bunların hiç biri değildi. Sanki bütün bunlar, bu kor gözlerin büyük sonsuz yangınında kül olmuşlardı” (Aruoba, 1946, s. 45).

“Ümitle, sevinçle titriyorum. Bir kağını kafillesi geçiyor. Çıplak bacaklı nineler öksüzleri haydiyorlar. Kocasını gelin yatağından ateşe gönderen taze gelinler yurdu kurtarmak için çalışanlara yardım için koşuyorlar.

Biz de bu kafilenin içindeyiz. Üstümüzde köylü elbiseleri var. Ağabeyimle, zabıtlar şehre buğday götüren kendi halinde köylüler. Ben de onlara yardım eden bir köylü kızıyım. Saçlarım iki örgü halinde yemenimin altında sallanıyor. Ayağımda şalvar var. Yolumuzda düşman hatlarının hemen gerisinde geçiyor. Her hangi bir şüpheli uyandırmamak için elimizden geleni yapıyoruz”(Aruoba, 1946b, s. 52).

Yine yazar, Ayşe karakterinin yardımıyla Anadolu ve Anadolu insanının portresini çizmeye çalışır. Anadolu insanın samimiyeti, güler yüzlülüğü ve insanlığı üzerinde durur. Burada insan ayrımının olmadığından, herkesin tek hedefinin yurdun kurtuluşu olduğundan bahsedilir. Romandan alınan şu parça, yazarın amacına hizmet etmesi açısından önemlidir;

“Dün bir kadın tanıdım. senin tanıdığın kadınlara benzemiyen bir kadın.. Kırmızı bir şalvar giymişti.. Mavi yamaları olan basma bir şalvar.. Kekik kokan yollarda çıplak ayakları tozlara gömülü yürüyordu. Çocuğunu bir bezle arkasına asmıştı.

İkimizde terlemiştik.. İkimizde susamıştık.. Aynı kamış oluk başında durduk. Ve birbirimize kırk yıllık bir ahabap gibi gülümsedik..

Buradaki insanların hepsi böyledir. Buradaki yüzler sıcak bir şefkatle gerilmiştir. Buradaki gözlerde hiddet ve can sıkıntısı yoktur. Bütün ızdıraplarına, bütün çaresizliklerine rağmen tevekkülle gülümserler.. Herkes birbirini tanır, sever ve dostturlar.

Burada şehirli ve köylü yoktur. Burada tuvaletle şalvar boy ölçüşmez. Burada işgal edilmiş, aldatılmış bir yurt vardır. Burada bu vatani kurtarmak için çalışan insan vardır. Burada erişilmesi lâzım gelen bir tek hedef vardır.

İstiklâl!...” (Aruoba, 1946b, s. 49).

3.3.1.7.2.2.2. Öznel Tasvir

Yazar, Alev romanında kişi ve mekân tasvirleri yaparken genellikle öznel tasvirlerden yararlanır. Yapılan bu öznel tasvirlerin bazıları dekor oluşturmak bazıları ise okuru olaylara hazırlamak için yapılmaktadır. Lala'nın köşküne giden

yol üzerine yapılan öznel tasvir, romana dekor oluşturmak için yapılan tasvirlerle örnek niteliğindedir;

“Lala, yazlık köşkle yalının arasında küçük kuleli güzel bir köşkte yatıyordu. Burası rahmetli paşanın çalışma dairesi idi. Korunun en güzel, en تنها bir köşesindeydi.

Hele köşke giden yolun ateş gülleriyle örülmüş şahane bir dönemeci vardı ki burası başlı başına bir âlem idi” (Aruoba, 1946b, s. 66).

Alev romanında yapılan öznel tasvirlerin büyük bir kısmının okuru olaylara hazırlamak için yapıldığını söylemek mümkündür. Yapılan bu tasvirler konunun seyri açısından önemlidir. Okuru olaylara hazırlamak için yapılan öznel tasvirlerle romandan alınan şu parça örnek olarak verilebilir;

“Köşke çıkan yolun dönemecinde sert sert konuşan iki insan Sadi’yi dalgınlıktan kurtardı. Onlara doğru hızlı, hızlı yürüdü. Akşamın boşluğunda, gül dalına asılmış beyaz bir tül sallanıyordu. Yerde, ayağa kalkmaya çalışan yarı çıplak bir kadın vardı. Üstü başı çamur içindeydi. Siyah gözleri kızgınlıkla büyümüş, yüzü hırsla buruşmuş, dudakları kükremek ister gibi kısılmıştı. Az ötesinde devrilmiş iki teknesiyle bahçıvan duruyordu. Yüzü şaşkınlık, hiddet ve can sıkıntısı ile buruşmuştu.

Sadi’nin ayak sesleriyle başını çevirdiler. Kadın Sadi’yi görünce küçük bir çığlık koparak yerinden fırlamış ve deli gibi köşke koşmaya başlamıştı. Etekleri çamurlanmış beyaz elbisesi uçuyor, omzuna dökülen siyah saçları arkasında çarpınıyordu” (Aruoba, 1946b, s. 70).

Yazar, Alev romanında nesnel tasvirden çok öznel tasvire ağırlık verir. Aruoba, bu romanda öznel tasvirleri çoğunlukla bir araç, nesnel tasvirleri ise amaç olarak kullanır. Dönemin atmosferini ortaya koymak için yapmış olduğu nesnel tasvirler dikkate değerdir.

3.3.1.7.2.3. Geriye Dönüş

3.3.1.7.2.3.1. Dar Anlamda Geriye Dönüş

Yazar, Alev romanında olayları ve kişileri tanıtmak için çoğu zaman birkaç gün öncesine geri dönüş yapar. Bu kısa süreli dönüşe, Dürefşan Hanım’ın başına gelen olay örnek olarak verilebilir. Dürefşan Hanım, romanın ikinci kısmının son bölümünde, Alev ile Asuman’ı konuşmasına şahit olur ve tam o anda yığılır. Yerde yığılan kadını muayene eden Doktor, felç geçirdiğini söyler. Romanın belli bir yerine kadar Dürefşan Hanım’ın, Alev hakkındaki gerçekleri öğrendiği için felç geçirdiği düşünülür ama bu olaydan birkaç gün öncesine yani olayın gerçekleştiği güne geri dönüldüğünde felç geçirmesinin tek nedeninin o olmadığı

öğrenilir. Dürefşan Hanım, hasta yatağında felç geçirdiği o günü düşünmeye başlar;

“Dürefşan hanım garip bir vuzuhla hasta olduğu günü düşündü. O sabah neşeli uyanmıştı. İçinde önceden duyulan hislerin ördüğü sıkıntılar yoktu. Hattâ, tam tersine çocuk gibi mesut hissetmişti.

Çok sevdiği komşusuna sabah kahvesine gimeyi tasarlamıştı. Orada, kahvesini içerken birden bire sıkılmağa başlamış, biraz evvelki saadetin uçup gittiğini hissetmişti.

Dürefşan hanım böyle zamanlarda korkardı. Bu hissi ona her zaman ızdırap getirmişti.

Komşusunda duramamıştı. Bir an evvel yalıya dönmek sevgi’i Alev’le dertleşmek, onun neşeli sözleriyle dinlenmek istemişti.

Komşu köşkün koruyucusu sıkıntısı artarak yürüdü. Sanki onu bir felâket bekliyordu. Kendi bahçelerine girdiği zaman adımlarını sıkıştırdı. Yalıya biran evvel gitmek istiyordu.

Lala’nın yattığı küçük köşkü geçtiği zaman karşısına bir adam çıktı. İnce bıyıklı, yılışık yılışık sırtan bir adam.

Dürefşan hanım bu adamı tanıyor gibiydi. Fakat, kimdi. Bu üzüntülü araştırmayı adam aydınlatmıştı. Küstah bir konuşma tarzı vardı:

– Elinizi öpeyim valide, demişti. Beni tanımadınız galiba!.. (...)

– Çekil karşımdan sefil demişti. Ahmet, kızım gibi bayağı ruh’a serseri bir kızı alacak küçülmedi. Bedbaht kızım, senin gibi bir serseri ile Avrupaya kaçtı, temiz insanların arasında yaşıyacak yüzü yoktu. Oğlun da... daha doğuştan talihsiz olan zavallı Yılmaz’da, denizde boğulmuştu. Senin gibi, sefil bir adamın çocuğu olmaktan kurtuldu.

Dürefşan hanım, dayandığı ağaçtan güçlükle ayrılarak, dili tutulmuş gibi donup kalan adamın önünden geçmişti. (...)

Dürefşan hanım, başka bir şey hatırlamıyordu. Kalbine bir hançer saplanmış gibi, olduğu yere yığılmış kalmıştı” (Aruoba, 1946b, s. 108-111).

3.3.1.7.2.3.2. Yapıcı Geriye Dönüş

Muazzez Aruoba, bu romanında bir olay ve kişiler hakkında okuyucuyu aydınlatmak için genellikle yapıcı geriye dönüş tekniğinden yararlanır. Dürefşan Hanım’ın hayatı ve başına gelenler, Paşa’nın yıllarca acı çekmesine neden olan talihsiz olay, Alev’in annesinin yaşadıkları, Ahmet ile Ayşe’nin yalıya geldiği zaman gibi birçok bilgi geriye dönüş tekniği kullanarak okura sunulur. Bu sayede okur, roman kahramanlarının yaşadığı olaylara, bugün içinde bulundukları durumların altında yatan nedenlere şahit olur ve böylelikle roman kahramanlarını yakında tanıma fırsatı elde eder.

Romanda ilk yapıcı geriye dönüş, Dürefşan Hanım'ın, yaşadığı acıların altında yatan nedenleri anlatabilmek için on beş yıl öncesine dönmesiyle başlar;

“Bundan on beş sene evvel bize Anadoludan iki kardeş geldi. Paşanın kardeşlerinin çocukları. Biri sekiz yaşında yüksek tahsil görmeğe gelmiş bir erkek, diğeri altı yaşında bir kız.. İkisi de güzel ve terbiyeli çocuklardı. Ahmedî Tıbbiyeye verdik. Ayşeye de benim kızım Nigâr bakardı. Sadim o zaman on yaşında Nigâr on beş yaşındaydı” (Aruoba, 1946b, s. 25).

Romanda, yukarıdaki örneğin dışında iki farklı geriye dönüş örneğine rastlanmaktadır. Bunlardan ilki, doktorun, Paşa'nın başına gelenleri hatırlamasıyla başlar ve olayları anlatmasıyla devam eder. Bu geriye dönüş romanın seyri açısından çok önemlidir. Bu geriye dönüş ile bağlantılı olan bir diğer geriye dönüş ise Alev'in yıllar öncesine dönerek annesinin başına gelen felaketi anlatmasıyla başlar. Bu dönüşle beraber doktorun anlattıklarının doğru olmadığı, Melek'in sevdiği adamı aldatmadığı ortaya çıkar. Alev'in, annesinin başına gelen olayları anlatması gerçeklerin açığa çıkmasına yardımcı olması açısından çok önemlidir. Bu geriye dönüşle birlikte yıllarca sevdiği adamı aldatan namussuz bir kadın olarak bilinen Melek'in, aslında öyle biri olmadığı, Melek'in başına gelen felaketlerin, Paşa'nın yıllarca çektiği acıların sorumluları Dürefşan Hanım ve annesi olduğunu açığı çıkar.

3.3.1.7.2.4. Özetleme

Alev romanında özetleme tekniği, geriye dönüş tekniği kadar önem arz eder. Dürefşan Hanım'ın yaşadığı ıstırap ve çocuklarının başına gelen felaketler, Sadi'nin Ayşe ile yaşadıkları, Alev'in annesinin yaşadıkları gibi pek çok olay özetleme tekniği ile verilir. Dürefşan Hanım'ın çektiği acıları ve ıstıraplarının nedenlerini özetleyen şu parça, bu tekniğin romandaki uygulanaşına örnek niteliğindedir;

“Dürefşan Hanım, bütün hayatını parça, parça sevdiği insanlara dağıttı geçmiş günleri tekrar yaşıyor gibi heyecanlanmıştı. Birden kaşları çatıldı. Hayatını, bir baykuş gibi takip eden iki kardeşi hatırlamıştı.

Biri kızını karnındaki çocukla yalnız bırakan alçak adam, çocuğunu tanımak istemeyen sefil serseri..

Öteki, fazilet maskesi ile oğlunun içine sokulan ve alçak ağabeyi ile beraber Anadolu'ya kaçan edepsiz kız, akrep gibi koyunlarında besledikleri akraba çocukları..

Dürefşan Hanımın kafası karıştı. Bazı düşünceler arasında anasının, babasının yüzlerinde göremeğe başlamıştı. Uzak, yakın bütün akrabalar, bir

zamanlar köşkü ve yalısı kahkahalara saran tanıdıklar.. Hepsi bu akşam canlanmış, büyük bir kabile halinde şuuruna hücum ediyorlardı” (Aruoba, 1946b, s. 14).

3.3.1.7.2.5. Montaj

Yazar, *Alev* romanının sadece iki yerinde montaj tekniğinden yararlanır. Kullanmış olduğu bu montaj tekniklerini de eseriyle bütünleştirmeyi başarır. Hacı Taşan’a ait olan “Yüce Dağ Başında” adlı şarkı ile anonim bir türkü olan “Elekçi Gelse De Bir Kalbur Alsam” yazarın romanda kullandığı montajlardır.

Ayşe, ağabeyi Ahmet’le kabileyle birlikte Sivas’a gider. Yolculukları devam eden bu kabile, bir akşam dağ başında mola verir. Bu sırada Efe, kuytu bir köşede ateş yakar ve ateşi yaktıktan sonra ateşin az ötesine giderek içindeki özlemi ifade etmek için köy şarkısı söyler. Efe’nin söylemiş olduğu bu şarkı, romandaki ilk montaj örneğidir. Efe, şarkısını söylemeye şu şekilde başlar;

“Yüce dağ başında yatan evliya

Bir dileğim vardır, Ulu Mevlâ’ya,

Gökten uçan kuşlar, bizim avluya

Ya ver muradım, ya al canım!.

Efenin davudî bir sesi var. Gayet yavaş söylediği halde sesi dalga, dalga uzaklara süzülüyor. (...)

O, şarkısına devam ediyordu.

Yüce dağ başına çıktım oturdum.

Derdim elli iken yüze getirdim.

Lokman hekim gibi cerrah getirdim.

Şu benim derdimi bilen olmadı” (Aruoba, 1946b, s. 53-54).

3.3.1.7.2.6. Diyalog

Yazar, *Alev* romanında kullanmış olduğu diyaloglarla olayın gelişmesine, roman karakterlerinin ruhsal ve sosyal durumlarının açıklanmasına yardımcı olur. Aynı zamanda okur, roman karakterlerin birbirleri hakkındaki düşüncelerine ve karakterler arasındaki çatışmalara bu teknik sayesinde tanık olur.

Yazar, romanında diyalogları farklı işlevlerde kullanır. Romandan alınan birkaç diyalog örnekleriyle bu farklılık ortaya koymaya çalışılacaktır. Örneğin

romandan alınan şu diyalog parçası, metne katkısı olmayan ancak az da olsa olayın akışına katkı sağlayan bir örnektir;

“– Doktor şimdi, yalıda mı?

– Zannederim. Yalıdan ayrıldığı yok ki .. Hele şimdi!.

– Hasta hâlâ yaşıyor mu dersiniz?

– Bilmiyorum. Ben orada iken ağırlaştığını söylüyorlardı.

Bu arada mahzene garip kıyafetli adamlar girdi. Birisi hiç gülmeyen adama yaklaştı. Yavaşça:

– Her şey hazır, dedi. Küçük bir kayık sizi motöre kadar götürecektir.

Adam:

– Ben gitmiyorum, dedi. Bu kadını evine götürmeğe mecburum”(Aruoba,, 1946b, s. 100).

Romandan aktarılan bir diğer diyalog parçası, açıklayıcı bir nitelik taşıdığı için yukarıdaki diyalog parçasından ayrılır. Dürefşan Hanım ile Bedriye hanımın oğlu arasında geçen şu konuşma Yılmaz’ın gerçek babasının kim olduğunu, Ahmet’in yıllarca boş yere suçlandığını ortaya çıkarır;

“(…)

– iş birliği gibi değil valide. Nigârı görmem lâzım.

Kadının sabrı iyice tükeniyordu.

– Ne yapacaksın, diye bağırıyordu. Kızım burada değil.. Avrupaya gitti.

Anlamın yüzündeki yılışık gülüş birden solmuş, sesi kısılmıştı:

– Ahmet Beyle mi?..

– Sana ne be adam. Yolumun üstünden çekil. Şimdi uşakları çağırıp seni buradan attırırım.

İnce bıyıklı adam meydan okuyan hareketle:

– Dur bakalım, demişti. O kadar acele etme.. Ben, buraya oğlumu görmeye geldim. Buradan giderken Nigâr bana gebe olduğunu söylemişti. Sonradan, bir oğlum olmuş.. İsmi Yılmaz koymuşsunuz. Azilzade benim oğlum olan bu çocuğa da sahip çıkamaz ya!..

Dürefşan hanım sendelemiş, duruyor gibi yavaşlıyan kalbini eliyle bastırarak düşmemek için yanındaki akasya ağacına dayanmıştı.

– Sefil mahlûk demişti. İşlediğin günahıktan sonra buradan kaçtın, öyle mi?.. Peki, şimdi neden geldin? Sıkılmadan bana bunları nasıl söylyorsun?.

– İşi büyütme valide.. buradan gitmemi Nigâr istemişti, yoksa ben size damat olmak fırsatını kaçırmıydim.. eh.. Benim de bir hesabım vardı. Nigârın, susmam için verdiği paralar suyunu çekti. Bana biraz dünyalık daha verirsiniz yine de susarım. Ahmet Bey de oğlumu – benim çocuğumdur – diye bağrına basar durur. ” (Aruoba, 1946b, s. 109-110).

3.3.1.7.2.7. Leitmotiv

Yazarın, bu romanında yararlandığı tekniklerden biri de leitmotiv tekniğidir. Romanın önemli karakterlerinden biri olan Dürefşan Hanım’ın, felç geçirdikten Alev’i tanımlamak için kullandığı “şeytan” sözcüğü ile “iplerini koparmış” sözcük grubu tipik leitmotiv örneğidir. “Şeytan” sözcüğü ile “iplerini koparmış” sözcük grubun romanda tekrarlandığı yerler şu şekildedir;

“Yalıya taşınmak için yerden kaldırılan kadının çarpık dudaklarının arasından ilinti halinde kelimeler dökülüyordu:

– Şeytan.. Şeytan.. Şeytan..!

(...)

İpleri koparmış!.. Paşa, dikkat et.. Paşa geliyor.. Şeytan.. Şeytan.. Sadi, dikkat et.. ipleri koparmış.. Mağarayı yakın.. Mağarayı yakın..

(...)

Kadın yine bağıırıyordu:

– Şeytan, şeytan.. Sadi, yavrum, ipleri koparmış.. İpleri koparmış.

(...)

Kriz kuvvetlenmişti.. Kadın, gene çılgın gibi çırpınıyordu.

– İpleri koparmış.. İpleri koparmış.. Şeytan.. Şeytan.. Sadi, kendini kurtar yavrum.

(...)

Sonra kısılmış dudaklarında boğuk bir feryat yükseldi:

– Şeytan!.. Şeytan!.. Şeytan!..” (Aruoba, 1946b, s. 93-113).

3.3.1.7.2.8. İç Çözümleme

Roman sanatında en fazla uygulanan tekniklerden biri olan iç çözümleme, Aruoba’nın, Alev romanında sık kullandığı tekniklerden bir tanesidir. Anlatıcı, roman kahramanlarının zihnine girerek onların düşüncelerini dışa aktarır ve okur, bu sayede roman kahramanlarının içinde bulunduğu psikolojik duruma, olaylar karşısındaki düşüncelerine yakından şahit olur.

Yazar, romanın merkezî kişisi konumunda olan Alev'in iç dünyasını verirken bu teknikten yararlanır. Alev'in zihninden geçenler anlatıcı tarafından romanın birçok yerinde şu şekilde dile getirilir;

“Alev, bugüne kadar çekmediği ıstırapların kendini beklediğini hissetti. İçinden bir ses:

– Sen, bu adamlara lâıyk değilsin.. diye bağıırıyordu. Sen yıllarını boşuna harcamış, bütün insanlık duygusundan uzak büyümüş bir insansın.

(...)

Alev'in kalbi duracak gibi çırpındı. İçinden bir ses:

– Ahmet öldü!.. – diye haykırmıştı. Bağırmmak için acele acele giyindi, dışarı çıktı.

(...)

Alev, – Ahmet gelecek diye düşündü. Onu, ne kadar özlemişti. Çatık kaşları altında, kor gibi parlayan gözlerini, sevgili sesini, kuvvetli vücudunu..!

Alev, bir yandan düşünüyor, bir yandan da kendisini tenkit ediyordu” (Aruoba, 1946b, s. 109-144).

Alev romanı, yazarın diğer romanları gibi anlatım teknikleri açısından zengin bir romandır. Yazar, bu romanında kurmaca metinlerde olması gereken anlatma-gösterme, diyalog ve tasvir gibi tekniklerin yanında iç çözümleme, özetleme gibi tekniklerden de yararlanır.

3.3.2. İçerik

3.3.2.1. Bireysel Temalar

Aruoba, Alev romanında toplumsal temalardan ziyade bireysel temalar üzerinde durur. Bu romanda daha çok bireyin duyguları ön plandadır. Yazarın kullanmış olduğu bireysel temalar aşk, ıstırap, intikam ve vatan sevgisidir.

3.3.2.1.1. Aşk

Aruoba'nın, bütün romanlarında işlediği aşk teması, Alev romanında da büyük bir yer kaplar. Özellikle Alev romanında aşk temasının büyük öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Romanda Melek ile Paşa'nın aşkı dışındaki bütün aşklar kavuşmayla sonuçlanır.

Romanda anlatılan ilk aşk, Melek ile Paşa'nın aşkıdır. Bu aşk, romanın kurgusu açısından çok önemlidir. Paşa, Dürefşan Hanım ile evlenmeden önce

annesinin yakın arkadaşının kızı olan Melek’e gönlünü kaptırır. Birbirlerine olan aşkları gün geçtikçe artmaya başlar. Birbirine deli gibi âşık olan bu iki genç, evlenmeye karar verirler. Paşa’nın babasının uzaktan bir akrabası olan Dürefşan Hanım’ın annesi, bu haberi duyar duymaz harekete geçer çünkü amacı kızını Paşa ile evlendirmektir. Dürefşan Hanım’ın annesi, Paşa ile Melek’i ayırmak için hain bir plan hazırlar. Alev, bu kadının kurduğu planı, annesinden dinlediği kadarıyla şu şekilde anlatır;

“Amcanıza her şeyi ile bağlı olan annem, bir gün Dürefşan hanımın annesinden bir mektup almış. Mektupta, Paşanın kendisini (S.....) çiftliğinde bulacağını bildiriyormuş. Bu acaip davete şaşan annem, kendisini Paşaya münasip görmeyen akrabaların bir şeyler karıştığını, Paşanın bunun için kendisini öyle تنها ve emin bir yerde görmek istediğini zannetmiş.

Çiftlikte kendisini, Dürefşan hanımın annesi karşılamış. O güne kadar anneme, karşı gayet haşin davranan bu kadın, sıcak bir samimiyetle anneme ikramlarda bulunmuş. Paşanın biraz sonra geleceğini, evlenecekleri günü kararlaştıracaklarını söylemiş. Annem, aşkının sarhoşluğu içinde her şeyin farkında varmadan, kadına teşekkür etmiş. Büyük hanım, anneme kahve pişirmiş. Karşılıklı kahve içmişler. Biraz sonra annemin başı dönmeye başlamış, kendinde konuşacak kuvvet bulamadan olduğu yerde bayılmış kalmış.

Gözlerini, yarı çıplak uzandığı bir yatakta açmış. Yanında hiç tanımadığı bir adam laûbali hareketle saçlarını okşuyormuş. Zavallı kadın deli gibi yataktan fırlamış, bağırarak, imdat istemiş, fakat sesine kimse gelmemiş.

Adam yılmış yılmış çırpınıyormuş, annemin sakinleşmediğini görünce:

– Ne bağırıp duruyorsun, diye çıkmış. Sen artık benim malımsın, hanımefendi seni bana verdi. Beraber benim memleketime gideceğiz. İhtiyar kadın bizi yaşatacak kadar da para verdi” (Aruoba, 1946b, s. 128-129).

Melek’i, oyunlarla adamın koynuna sokan Dürefşan Hanım’ın annesi, Paşa’ya da bir mektup göndererek Melek’in ona ihanet ettiğini söyler. Bu mektup ile deliye dönen Paşa, mektupta yazanlara inanmak istemez ama içindeki sese engel olamadığı için mektupta yazan yere gider. Canından çok sevdiği Melek’i adamın kollarında gören Paşa, Melek’in, kendisine ihanet ettiğine inanmıştır. Dürefşan Hanım’ın annesinin istediği olmuştur, planı tam da kendi istediği gibi işlemiştir. Melek, bütün bu olayların yaşandığı gece, bütün tehlikeleri göze alarak yalığa Paşa’nın yanına gelir. Paşa’ya başından geçenleri anlatmak ister fakat buna izin vermezler. Melek’in yalığa geldiğini gören Dürefşan Hanım, annesine haber verir. Herkesin önünde eğildiği sözde dindar olan Hanımefendi, uşağının yardımıyla Melek’i bir mağaraya kapatır ve işkence eder. Dürefşan Hanım’da mağaraya her gittiğinde zavallı kadına hak etmediği sözleri söyler. Bu arada Melek’in kaçtığını fark eden Arap adam, soluğu yalıda alır. Melek’i kapattıkları

mağaradan alarak Mısır'a gider. Bu gidiş hem Melek için hem de Paşa için azap dolu günlerin başlangıcıdır. O olaydan sonra Paşa'nın hayattan bir beklentisi kalmaz. Dürefşan Hanım'ın annesi ise amacına fazlasıyla ulaşır. Paşa, Dürefşan Hanım ile evlenmeyi kabul eder ama bu evlilik onun için zordur ve hayatının sonuna kadar da böyle kalacaktır. Bu evliliği kabul etmesinin altında yatan nedenleri ilk olarak anlatıcı daha sonra da Paşa'nın yakın arkadaşı olan doktor, şu sözlerle dile getirilir;

“Dediğini yapmıştı. Hamdi'nin bozulan sinirlerini düzeltmek için o kadar uğraşmış, öyle çırpınmış ki, Hamdi kendisi için bu kadar fedakârlık yapan bu akraba kızı ile evlenmeyi vazife bilmişti.

Deli gibi sevdiği kadının ihanetini gördükten sonra onun için herkes birdi. Bakılmağa muhtaçtı. Bunun için de bir kadın lâzımdı” (Aruoba, 1946, s. 20).

“Sonra ıstıraplı günler geçti. Biliyorsun, yengenin annesi, amcanın akrabasıdır. Bu samimi kadın, amcanın ızdırabına öyle hümet etmiş, ona o kadar iyi bakmış ki, amcan küçükten beri kendisine vermek istenilen Dürefşan hanımla evlenmeğe mecbur olmuştu” (Aruoba, 1946b, s. 123).

Bu evliliği bir mecburiyet olarak gören Paşa, bir gün olsun eşine iyi davranmaz çünkü onun kalbi başkasına aittir. Paşa, her ne kadar sevdiği kadını o şekilde görmüş olsa da Melek'e olan sevgisi, bir gün olsun azalmaz. Melek'te evliliği boyunca o adama bir kez olsun yaklaşmaz, kalbinde Paşa'nın aşkıyla yaşar ve o aşkla da hayata gözlerini yumar. Her ikisi de ömürlerinin sonuna kadar birbirlerini sevmeye devam ederler fakat hiçbir zaman kavuşamazlar. Onların temiz aşkı, hain insanların ellerinde kirlenmiş bir aşk olarak hafızalarda kalır.

Romanda işlenen bir diğer aşk, Ahmet ile Nigâr'ın kötü sonla biten aşkıdır. Ailesini kaybeden Ahmet, kardeşi Ayşe ile amcasının yalısına gelir. Bu yalıda kuzenleri olan Sadi ve Nigâr ile günlerini geçirmeye başlar. Birbirleriyle bir kardeş gibi olurlar ve sürekli birlikte takılırlar. Bu yakınlık zamanla Nigâr ile Ahmet birbirine yakınlaştırır, aralarında bir aşk filizlenir.

Yıllar geçer, Ahmet okuldan mezun olur ve Anadolu'ya tayini çıkar. Bu durum bir süre birbirlerinden ayrı kalacak bu iki aşığı üzer. Bir müddet işi gereği Anadolu'da dolaşan Ahmet, bu mesafeyi ortadan kaldırmak ister, Nigâr ile evlenemeye karar verir. Anadolu'dan döner dönmez aralarında bir nişan yaparlar. Düğünlerinin de Anadolu'daki topraklarının satılmasından sonra olacağına karar verirler. Ahmet, toprak işlerini halletmek için İzmir'e gider, üç ay sonra geri

döner ve Ahmet'in dönmesiyle birlikte düğün hazırlıkları başlar. Düğün hazırlıklarının yapıldığı bu günlerde herkesin hayatını altüst edecek bir şey gerçekleşir. Bir akşam Ahmet, kardeşi Ayşe'yi de alarak bir açıklama dahi yapmadan yalıdan ayrılır. Aradan bir hafta sonra Ahmet, yüzüğü gönderir ve bu evliliği yapamayacağını söyler. Bu sırada da Nigâr bir çocuğu olacağını söyler ve romanın belli bir yerine kadar o çocuğun babasının Ahmet olduğu bilinir. Dürefşan Hanım, Sadi ve pek çok insan, Ahmet'in zavallı bir kadını karnında çocukla bırakıp gidecek kadar kötü bir insan olduğunu düşünüler, Ahmet'e karşı kin kusarlar. Ahmet'in, Nigâr ile evlenmeye karar verdiği gün ile yalıdan ayrıldığı güne kadar geçen süreç, Dürefşan Hanım'ın gözünden anlatıldığı için okur, Ahmet'i onun penceresinden tanır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Ahmet'in bunu yapmasının altında yatan nedenin ihanet olduğu ortaya çıkar. Ayşe, Nigâr'ın bu ihanetini, *“dinliyor musun Sadi. Çocuk ağabeyimin değil. O, saadetimiz için Anadolu'da uğraşan ağabeyimin yokluğundan istifade eden ablanın alçaklığının nişanesi idi. Hislerinin kölesi olan ablanın”* (Aruoba, 1946b, s. 46) diyerek dile getirir. Ayşe'nin bu sözlerinden sonra romanın sonlarına doğru ortaya çıkan Yılmaz'ın gerçek babası, bu ihaneti net olarak ortaya koyar. Yılmaz'ın gerçek babası olan o adam, bütün gerçekleri Dürefşan Hanım'a şu şekilde anlatır;

“– Dur bakalım, demişti. O kadar acele etme.. Ben, buraya oğlumu görmeye geldim. Buradan giderken Nigâr bana gebe olduğunu söylemişti. Sonradan, bir oğlum olmuş.. İsmi Yılmaz koymuşsunuz. Azilzade benim oğlum olan bu çocuğa da sahip çıkamaz ya!..

Dürefşan hanım sendelemiş, duruyor gibi yavaşlıyan kalbini eliyle bastırarak düşmemek için yanındaki akasya ağacına dayanmıştı.

– Sefil mahlûk demişti. İşlediğin günahıktan sonra buradan kaçtın, öyle mi?.. Peki, şimdi neden geldin? Sıkılmadan bana b unları nasıl söylüyorsun?

– İş büyükme valide.. buradan gitmemi Nigâr istemişti, yoksa ben size damat olmak fırsatını kaçırmıyordım.. eh.. Benim de bir hesabım vardı. Nigârın, susmam için verdiği paralar suyunu çekti. Bana biraz dünyalık daha verirsiniz yine de susarım. Ahmet Bey de oğlumu – benim çocuğumdur – diye bağına basar durur” (Aruoba 1946b, s. 109-110).

Bu konuşmadan sonra Nigâr'ın, saf ve temiz aşkı nasıl kirlettiği gözler önüne serilir. Bu yaptığı çirkin şeyin üzerini para ile kapatmak istemesi de ayrı bir durumdur. Yıllarca zavallı kadını çocuğuyla bırakıp giden adam olarak bilinen Ahmet'in, suçsuz olduğu Nigâr'ın ise bu aşkı ne kadar çirkin bir şekilde kirlettiği anlaşılır. Evlilik planlarıyla çıkılan bu yolda Nigâr'ın ihaneti her şeyi mahveder, o günden sonra o aşk bütün masumiyetini kaybeder.

Ahmet ile Nigâr aşkından sonra ön plana çıkan bir diğer aşk, Ayşe ile Sadi'nin aşkıdır. Ayşe ile Sadi arasındaki aşk, Ayşe genç bir kız olduğu zaman başlar. O zamana kadar Sadi için aşk diye bir şey yoktur yalnızca anlık zevkler vardır. Ayşe'yi tanıdıktan sonra eski Sadi'den eser kalmaz, bambaşka bir insan hâline dönüştürür. Sadi'deki bu değişim herkesin dikkatini çeker, onun gerçekten Ayşe'yi sevdiğine inandırır. Sadi ile Ayşe birbirlerine her geçen daha çok yakınlaşmaya başlar. Bu yakınlaşmadan sonra birbirlerine âşık olmaya başlayan çiftin mutluluğu kısa sürer. Ayşe, nedenini bilmediği bir şekilde ağabeyi ile birlikte yalıdan ayrılmak zorunda kalır. İçindeki büyük sevgiyle yalıdan ayrılmak zorunda kalan Ayşe, ağabeyine çok kızar ama zamanla abisinin bunun neden yaptığını öğrendiği zamana ona hak verir. Sadi ise Ayşe'nin gidişiyle hem fiziksel hem de psikolojik anlamda çöker. Sadi'nin o günden sonra bütün düzeni altüst olur. *“Sinirlerinin birbirine uymıyan duygularla gerilmesi, uykusuz geceler ve alköl sıhhatini berbat”* (Aruoba, 1946b, s. 68) eder. Ayşe'nin, kendisini yarı yolda bıraktığını, hiç sevmediğini ve aylarca kandırdığını düşünür. Ayşe'nin Sadi için yazdığı defter, Sadi'yi bu ruh halindeyken bulur. Bu defterde yazanlar, Sadi'nin düşüncelerinin yanlış olduğunu, Ayşe'nin hâlâ onu sevdiğini ortaya koyar. Ayşe, Sadi'yi unutmadığını ve çok sevdiğini şu sözlerle dile getirir;

“Gidiyoruz Sadi.. Bugün senin sevdiğin insana o kadar benzemiyorum ki.. Peki.. Niçin hâlâ seni seviyorum. Seni, her düşündükçe, içimin yanığını hissediyorum, ve.. o ışıklı geceyi hiç unutmuyorum. Beni öptüğün ateş gibi nefesinle kulağıma beni sevdiğini söylediğin geceyi” (Aruoba, 1946b, s. 56).

Bunları söylerken hemen arkasından aralarına giren şeyin yurt sevgisi olduğunu aynı düşünceye sahip olmadıkları için de kavuşmalarının zor olduğunu dile getirir. Bütün bunları bilmesine rağmen şansını denemek isteyen Ayşe, Sadi'ye oradaki insanların yaşadıklarını anlatarak yurdu için savaşması gerektiğini söyler ve Sadi'yi yanına çağırır ancak bu şekilde kavuşabileceklerini söyler. Sadi, Ayşe'nin bu yazdıklarından sonra onu bulmaya karar verir ama önce sağlığına kavuşması gerektiğini düşünür. Sadi, bu düşüncelerle birlikte yıllardır uzakta olduğu yalıya geri döner. Sadi'yi yalıya döndüğünde annesinin kendi için hazırladığı Alev, sürpriz bekler. Sadi ile Alev arasında gerçekleşen kısa süreli yakınlaşma, Alev ile Sadi arasındaki kısa süreli ilişki kısmında detaylı bir şekilde anlatılacaktır.

Sadi, yalıya ilk geldiğinde Alev'den hoşlanmaz ama zamanla Alev'in sıcak tavırları Sadi'yi etkilemeye başlar. Bu durum doktorun dikkatini çeker ve bu duruma müdahale etmek ister. Her fırsatta ona, Ayşe ile güzel olan anılarını hatırlatır. Sadi, doktorun hatırlatmalarıyla birlikte Ayşe'yi yeniden düşünmeye başlar. Zamanla Alev'e duyduğu hissin gelip geçici bir heves olduğunu Ayşe'ye duyduğu sevginin ise baki olduğunu anlar. Sadi'nin bu düşünceleri anlatıcı tarafında şu sözlerle getirilir;

“Halbuki Sadi, her zamankinden durgundu. O gece yeni tanıkları bir ailenin sarı saçlı kızına bakarak derin, derin düşünmeye dalmıştı.. Muhakkak Ayşeyi düşünüyordu. Hele Anadolu harekâtının küçümsemenin mânasızlığını anlatan yaşlı bir zabiti dinlerken gösterdiği dikkat korkunçtu. Lâkayit, zevk perest Sadi'nin Anadolu hakkındaki sorguları Alevi acı, acı düşündürdü. Acele etmeliydi. Şaşırtıcı emrivakilerle istediğini yapması lâzımdı. Sadi gidebilirdi. Ayşenin sevgisi bu genç çılgını ateşe kadar sürükleyecek kudrette görünüyordu” (Aruoba, 1946b, s. 86).

Bir akşam yalıda bir toplantı düzenlenir ve bu toplantıda konuşulan konu Anadolu'dur. Köşkte yapılan toplantıdan çok etkilenen Sadi yalıdan ayrılarak savaşa gider. Romanın sonlarına doğru Ayşe, aylardır istediği şeyin gerçek olduğunu sevdiği adamın vatani için savaşmaya gittiğini öğrenir ve böylelikle aylardır çektiği ıstıraplar son bulur.

Ayşe'nin bütün gerçekleri öğrendiği konuşmanın üzerinden belli bir zaman geçer. Ahmet, doktora, Sadi'nin Sakarya savaşında yaralandığını, erken teskere alarak geri dönmek zorunda kaldığını ve bir süre onların evinde kalacağını söyler. Doktor aldığı bu haberi yalnızca Alev'e söyler, Ayşe'nin henüz buna hazır olmadığını düşünür. Sadi, eve geldikten bir gün sonra Alev, Ayşe'ye, Sadi'nin odada olduğunu söyler. Ayşe, büyük bir heyecanla Sadi'yi yerleştirdikleri odaya çıkar. Bu iki aşığın ıstırapı, Ayşe odaya girdikten sonra son bulur. Yıllardan beri çektikleri üzüntü bir anda kaybolur, yerini sonsuz mutluluk alır. Bu buluşmadan sonra Ayşe ile Sadi yarım kalan ne varsa tamamlarlar. Romanda yıllar sonrasına gidilir, Ayşe ile Sadi evlenmiştir ve Filiz adında bir kız çocukları olmuştur. Ayşe ile Sadi'nin acı dolu günlerinin ardından kalan tek şey mutluluktur.

Alev ile Sadi arasında gerçekleşen duygusal yakınlık da aşk teması başlığı altında incelenmektedir. Alev ile Sadi arasındaki ilişki tam anlamıyla bir aşk değildir ama Alev'in aşka bakış açısını anlamak açısından önemlidir. Alev, bir yıl önce annesinin intikamını almak için Dürefşan Hanım'ın yalısına Yılmaz'ın

bakıcısı olarak gelir. Alev'in bu yalıya gelişinin üzerinden sekiz ay geçer, Yılmaz denizde boğularak ölür. Alev, Yılmaz öldükten sonra buradan ayrılması gerektiğinin farkındadır fakat annesinin intikamını almak için burada kalmak zorundadır. Tam o sırada Dürefşan Hanım, Alev'e, oğluyla evlenmesini teklif eder. Bu Alev için bulunmaz bir fırsattır. Sadi'yi kendine âşık edip Dürefşan Hanım'dan intikamını daha kolay alacağını düşünür ama bunu yaparken çok dikkatli olması gerekir. Nihayet Alev'in istediği an gelir, uzun süredir evinden ayrı olan Sadi, yalıya geri döner. Vakit kaybetmek istemeyen Alev, Sadi'nin yalıya gelmesiyle hemen harekete geçer. Sadi'ye şirin görünmek için elinden geleni yapar. Sadi ile ilk karşılaşmaları tatsız olsa da Alev bir şekilde Sadi'ye yakınlaşmayı başarır. Bu yakınlaşmayla birlikte Alev'de biraz da olsa Sadi'ye karşı bir şeyler hissetmeye başlar ama Sadi kafasındaki erkek profiline uymadığı için bu hisler kalıcı olmaz. Alev, tüm bunlara rağmen aylardır yabancı olduğu duyguları yaşamak, sevmek ve sevilmek ister fakat istediği o duyguyu Sadi'de yakalayamaz. Sadi'de durum farklıdır. Kısa süreliğine de olsa Alev'i gerçekten sevebileceğine, Ayşe'yi unutabileceğine inanır;

“Bu ses samimi idi. İnsanın içini gıcıklayan bir samimiyetti bu.. Sadi, Ayşenin hâtıralarının dağıldığını hissetti. Yanında bütün haşmeti ile dalgın, dalgın yürüyen genç kadını süzdü. Bu kadar güzel bir insanın bu yaşa kadar sevmemesine imkân var mıydı?. İnsanlar buna nasıl müsaade etmişlerdi” (Aruoba, 1946b, s. 82).

Alev'in bu yakınlığı bir süre daha Sadi'nin zihnini meşgul eder. Bir ara bu yaptığı şeyin yanlış olduğunu, Ayşe'ye olan sevgisine ihanet ettiğini düşünür ve Ayşe'nin sesinin duymaya başlar. Sadi, Alev ile gezintiye çıktığı bir gün yine Ayşe'nin sesini duyar. Kafasının içindeki sesle irkilen Sadi, bir anda Ayşe'nin onu bırakıp gittiği günü hatırlar ve Alev'e daha çok yaklaşır. Bir süre daha Alev ile Ayşe arasında gelip giden Sadi, doktorun yardımıyla asıl sevdiği kişinin Ayşe olduğunu, Alev'e duyduğu şeyin dostluktan başka bir şey olmadığını anlar.

Romanda en dikkat çeken aşk, Alev ile Ahmet arasında olan aşktır. Alev ile Ahmet talihsiz bir olay sonucunda tanışırlar ve bu olay onları bir daha kopmamak üzere birbirine bağlar. Dürefşan Hanım'ın son halini gördükten sonra büyük bir acıyla yalıdan kaçan Alev, yolda iki Senegalli adamın saldırısına uğrar. Bunu gören Ahmet, hayatında ilk defa gördüğü bu genç kızı bu adamların elinden kurtarır. Alev, kendisini kurtaran bu adamı, gördüğü ilk anda sevmeye başlar ve

her geçen gün de Ahmet'e olan sevgisi artmaya devam eder. Romanın bir yerinde Alev'in bu yoğun duyguları şu şekilde ifade edilir;

“Evet... Alev âşıktı. O güne kadar hiç bir şeyi sevmemiş olan ateşli kalbinin bütün kuvvetiyle Ahmede bağlanmıştı.

Hayır.. Ahmede yalanın, riyanın, tasarlanmış plânların üstünde bir kuvvetle bağlanmıştı. Tanrı, yıllardan beri intikam için çırpınmış olan bu kalbe aşkı ilham etmişti. Bu aşk, o kadar kuvvetliydi ki granit yığınlarından müteşekkil bir dağ gibi kuvvetli olan intikam hissini, bir vuruşta yere serilmiş, darmadağınk etmişti” (Aruoba, 1946b, s. 116).

Alev'in, Ahmet'e olan sevgisi, onu bambaşka bir insan hâline getirir. Onu tanıdıktan sonra bu zamana kadar içinde barındırdığı intikam duygusundan utanmaya başlar çünkü Ahmet onun gibi kötü hırsların peşinde koşmaz. Böyle bir insanı, kendisi gibi intikam hırsıyla dolu bir insanın hak etmediğini düşünür. Alev bu kadar yoğun hisler içerisindeyken Ahmet'te ona karşı en ufak bir duygu yoktur çünkü Ahmet, Nigâr'ın ihanetinden sonra kadınlara güvenemediği için o gözle bakmaz. Alev'in annesinin hayatını anlattığı gün bu düşünceleri değiştirmeye başlar. Kimsede hissedemediği güveni duygusunu, sıcaklığı Alev'de bulur ama bunu ona belli etmez. Hem anlattıklarından sonra durumuna üzüldüğü hem de ona karşı bir şeyler hissetmeye başladığı için onu o yalıda bırakmak istemez. Alev'i de alarak yalıdan ayrılır, kardeşi Ayşe'nin yanına gelir. Bu iki genç kızı birbirlerine emanet ettikten sonra cepheye gider. Bu süre zarfında Alev, her geçen gün Ahmet'e olan sevgisinin arttığını fark eder, ona duyduğu sevginin kendisine iyi geldiğini düşünür.

Alev, Ahmet'e duyduğu aşk ile yıllardır kendinden bile sakladığı gerçek benliği ile tanışır. İçindeki kötü insanı yenerek aslında hep var olan iyi insanı dışarı çıkarmayı başarır. Sevginin gücüyle bambaşka bir insan haline gelen Alev, kendisindeki bu değişimden çok memnundur. Cepheden dönen Ahmet, Alev'in bu değişimini gördükten sonra ona eskisinden daha da çok bağlanır. Yıllardır aradığı aşkın Alev'de olduğunu anlayan Ahmet, aylardır içinde sakladığı hisleri dışa vurur. Ahmet'ten gelen bu ilk adım, onlar için gelecekteki mutluluklarına atılmış en önemli adımdır. Alev ile Ahmet arasında geçen bu konuşmadan sonra zamanda sıçrama yapılarak yıllar sonrasına gidilir. Alev ile Ahmet evlenir ve Demir adında bir çocukları dünyaya gelir.

3.3.2.1.2. İstirap

Alev romanında ele alınacak olan bir diğer tema, ıstırap temasıdır. İstirap teması başlığı altında Dürefşan Hanım'ın, Alev'in, Sadi'nin, Ayşe'nin ve Ahmet'in ıstırapları ele alınacaktır.

Dürefşan Hanım'ın romanda ele alınan ilk ıstırapı, eşi Paşa'nın eski sevgilisi olan Melek'i unutamamasından doğan ıstıraptır. Paşa'nın evlendikten sonraki tavırları, Dürefşan Hanımın evliliği boyunca mutsuz olmasına sebep olur. Paşa'nın bu tavırları anlatıcı tarafından şu şekilde dile getirilir;

“Böylece evlenmişlerdi ama.. Onu kucaklıyan çocuklarının babası olan paşa, duymadan, hissetmeden hareket eden makineden bir adamdı.

Kaç akşam bütün kabiliyetiyle süslenmişti. Bütün kadınlığı ile paşaya sokulmuştu. Onu sevmesini, heyecanlanarak, çılgınlaşarak sevmesini istemişti.

Lâkin, o her seferinde bir müddet zorla tahammül etmiş, sonra canı sıkılmış gibi sudan bahaneler ile yanından uzaklaşmıştı. İzzeti nefisini, kadınlık gururunu ve sevgisini kırarak yalnız bırakmıştı.

Senelerce ağlamış, deli gibi sevdiği adamın “ötekini” unutarak kendisine dönmesini beklemişti” (Aruoba, 1946b, s. 20).

Dürefşan Hanım, lacivert gözlü şeytan olarak adlandırdığı o kadından hayatı boyunca nefret eder çünkü evliliği boyunca eşinin sevdiği tek kadının o olduğunun, onu unutmadığı sürece de kendisini sevmeyeceğinin farkındadır. Bu durum onun yıllarca ıstırap çekmesine, hayatının mutsuzluklar içinde geçmesine sebep olur.

Dürefşan Hanım'ın bir diğer ıstırapı, çocuklarının başına gelen olaylardan doğan ıstıraptır. Eşiyle mutlu bir hayat yaşayamayan Dürefşan Hanım, kendisinin yaşamadığı mutluluğu çocuklarının yaşamasını ister ve bunun için elinden geleni yapar. Bir süre her şey Dürefşan Hanım'ın istediği gibi olur. Kızı Nigâr, oğlu gibi sevdiği Ahmet ile evlilik hazırlıkları yapar, oğlu Sadi, kızı gibi sevdiği Ayşe'ye duyduğu sevgi ile kötü huylarından arınır. Çocuklarının bu hâli Dürefşan Hanım'ı mutlu eder fakat bu mutluluğu uzun sürmez. Ahmet ile Nigâr'ın düğününe günler kala Ahmet'in öğrendiği gerçekler, bir anda her şeyi tersine çevirir. O günden sonra Dürefşan Hanım'ın, Paşa'dan doğan ıstırapının üzerine çocuklarının ıstırapı da eklenir. Dürefşan Hanım, çocuklarının başına gelen, yıllarca ıstırap çekmesine neden olan o olayları şu şekilde özetler;

“– Onun iyiliğini sana anlatamam Sadi. Benim, ne kadar mustarip, ne kadar yalnız kaldığımı bilmen biraz düşünebilir misin?. Birbirini kovalıyan ıstıraplar, kötü hâdiseler şaşkına dönmüştüm. Senin uzaklaşman... Nigâr'ın ortadan kayboluşu.. Yılmaz'ın anasız, babasız benim ihtiyar göğsümde kalışı.. Bütün bunların ne kadar acı olduğunu tahmin edebilir misin” (Aruoba, 1946b, s. 73-74).

Dürefşan Hanım'ın son ıstırabı, kızı Nigâr'ın yaptığı ahlaksızlığı öğrendiği gün başlar. Karnında bebeğiyle kızını bırakıp gitti diye suçladığı Ahmet'in suçu olmadığını, kızının karnındaki bebeğin başka bir adamdan olduğunu öğrenir. Bütün bu yaşananlar, Dürefşan Hanım'ın ölümüne sebep olur.

Romanın önemli karakterlerinden biri olan Sadi'nin ıstırabı, Ayşe'nin onu bırakıp gittiği gün başlar ve Ayşe'ye kavuşana kadar da devam eder. Ayşe'nin gidişinden sonra gücünü, kuvvetini, mutluluğa olan inancını, en önemlisi benliğini kaybeder. Sadi'yi benliğinden çıkaran ıstırabı, romanda anlatıcı tarafından şu sözlerle dile getirilir;

“Zaten Ayşe'nin, – onu en çok sevdiği bir günde – ağabeyisi ile çıkıp gitmesi genç adamın hayatını sarsmıştı. Onların ardından çektiği ıstırabı etrafına belli etmemek için, eskisinden daha büyük bir körlükle sefaletle dalmıştı. Fakat, ne yapsa oyalanamıyordu. Eskiden zevk aldığı âlemler onu sıkıyor, itiyatlarının onu sürüklediği eğlence meclislerini, sinirlerinin hayvanî zevki arasında bile çirkin bayağı buluyordu.

(...)

Sinirlerinin birbirine uymıyan duygularla gerilmesi, uykusuz geceler ve alkol sıhhatini berbat etmişti” (Aruoba, 1946b, s. 69).

Sadi'nin hayatını bu hale getiren bu ıstırap, Ayşe'nin bütün gerçekleri yazdığı defteri Sadi'ye göndermesiyle biraz olsun hafifler, Ayşe ile yeniden bir araya geldikten sonra da tamamen ortadan kalkar. Yıllarca çektiği ıstırapın boşuna olduğunu, Ayşe'nin onu isteyerek bırakmadığı, hâlâ onu deli gibi sevgini anlar.

Romanın ıstırap çeken karakterlerinden bir tanesi de Ayşe'dir. Romanda Ayşe karakterinin üç ıstırabı üzerinde durulur ve bu ıstırapların hepsi de Sadi üzerinedir. Ayşe'nin ilk ıstırabı, birlikte büyüdüğü aileyi ve sevdiği adamı ardında bırakarak yalıdan ayrıldığı ilk gün başlar. Bu yalıdan neden ayrıldıklarına anlam veremeyen Ayşe, aylarca ağabeyini suçlar. Ağabeyinin hayatında başka bir kadın olduğunu ve bu yüzden Nigâr'ı bıraktığını düşünür ama zamanla bunun böyle olmadığını anlar. Gerçekleri öğrendikten sonra ıstırabı hafiflemeye başlar.

Ayşe'nin gerçekleri öğrendiği günün üzerinden yıllar geçer. Böyle bir aileye geri dönemeyeceğini bilen Ayşe, kendine yeni bir hayat kurmaya ve kurduğu bu yeni hayatına alışmaya çalışır. Tam her şeyi yoluna koymuşken Sadi hakkında öğrendikleri Ayşe'nin içindeki ıstırabı yeniden alevlendirir. Ayşe, Sadi'ye yazmış olduğu defterde yeniden alevlenen ıstırabını şu sözlerle dile getirir;

"Bu sırada İstanbul'dan mektup aldım. Arkadaşlarla, senin ailenden uzak binbir sefaletle yaşadığı yazıyorlardı. Kadın, içki, kumar içinde sürükleniyordun.

Eski Sadi olmuştun. Seni sevmeden evvel yaşadığın hayata dönmüştün. belki daha çok kirlenmiştin. Belki yaşadığın hayat eski Sadi'yi utandıracak kadar karanlıktı.

Izdıraplarıma, senin ıstıraplarında eklenmişti. Sen, zevk peşinde sürükleniyordun. Kurtulamamış, mahvolmuştun" (Aruoba, 1946b, s. 38).

Ayşe'nin bir diğer ıstırabı, Sadi'nin vatanına karşı olan sorumsuzluğundan doğar. Ayşe, yurduna ve yurdunun insanına bütün kalbiyle bağlı olan bir kızdır ama Sadi belli bir zamana kadar öyle değildir. Sadi, vatan için savaşan insanları basit görür. Vatanı için savaşan onca genci gören Ayşe, Sadi'nin neden böyle bir insan olduğunu düşünür. Sadi'nin de onlar gibi olmasını, vatanı için canını ortaya koymasını ister. Sadi, belli bir aşamaya kadar Ayşe'nin bu çağrılarına cevap vermez ve Ayşe belli süre bunun ıstırabıyla yaşar. Romanın bir yerinde Ayşe'nin bu ıstırabı, şu sözlerle anlatılır;

"Alev, Ayşenin çektiği ıstırabı görüyordu. Onun bütün acısı bu kavganın dışında kalan Sadi'yi düşünmekten doğuyordu. Onun bütün derdi büyük acısı, Sadi'yi yüz kızartıcı topluluklarda, sefil bir hayat sürmekle itham eden vicdanın sesini dinlemeğe mecbur olsaydı" (Aruoba, 1946b, s. 133).

Romanın sonlarına doğru, Sadi'nin vatanı uğruna savaşa gittiğini öğrenir, bu çektiği ıstırapların hepsi son bulur. Acılar ve ıstıraplar yerini sonsuz bir mutluluğa bırakır.

Ahmet'te romanda ıstırap çeken kişiler arasında yer alır. Ahmet'in ıstırabı, sevdiği, evlenmeye karar verdiği kadının ihanetini öğrendiği gün başlar ve uzun bir zaman devam eder. Okulu bitirip zorunlu görev için Anadolu'ya giden Ahmet, sevdiği kadınla evlenmeye karar verir. Düğününe günler kala, Nigâr'ın başka bir adamdan hamile olduğunu öğrenir ve o gün dünya başına yıkılır. Bu ihanet karşısında kendini kaybeden Ahmet, hiç kimseye bir şey belli etmeden yalından

ayrılır. Kardeşi başta olmak üzere pek çok insan gerçekleri bilmediği için Ahmet'i suçlar. Ahmet, yalıdan ayrıldıktan sonra bu yaşadığı ihanetin acısıyla baş başa kalır. Kendini avutmak, yaşadığı bu olayı unutmak için çabalar. Tam o sıralarda harp patlar ve ilk kafiyeyle birlikte harbe gider. Bu harp, ona ıstıraplarını uyuşturan bir ilaç olur. Belli bir süre düşündüğü tek şey yurdunun kurtuluşudur ama yüreğinin bir köşesinde uğradığı ihanetin acısı vardır. Yüreğinin köşesinde kalan o acı da Alev'i tanıdıktan sonra ortadan kaybolur.

Ele alınacak olan son ıstırap, romanın merkezî kişisi olan Alev'in ıstırabıdır. Onun ıstırabı, annesinin başına gelen felaketten doğar. Alev, ıstıraplar içinde ölen zavallı annesinin acısıyla doludur. Romanın ilerleyen sayfalarında Dürefşan Hanım'ın başına gelenler, Alev'in ıstırabını dindirmeye yetecek kuvvettedir. Alev'in bütün ıstırabı, ilahî adaletin, annesinin intikamını aldığına şahit olduğu gün sona erer.

3.3.2.1.3. İntikam

Romanın en önemli temalarından bir tanesi intikam'dır. Bu tema, romanın merkezî kişisi olan Alev üzerinden işlenmiştir. Alev'in annesi, yıllar önce başına gelen felaketleri kızına anlatır. O günden sonra Alev, bütün bir hayatını onun intikamını alacağı güne harcar. Alev, annesine cehennem hayatı yaşatan insanlardan intikam almak için memleketinden kalkıp İstanbul'a gelir. Annesine bu kötülüğü yapan kişilerden biri olan Dürefşan Hanım'ın yalısında Yılmaz'ın bakıcısı olarak işe başlar. Bu süre zarfında Dürefşan Hanım'a buraya geliş amacını hiç belli etmez aksine Dürefşan Hanım'a fazlasıyla yakın davranır. Bir süre sonra bu yakınlık Dürefşan Hanım'ı etkilemeye başlar. Bir gün Dürefşan Hanım, Alev'i yanına çağırarak oğlu Sadi ile evlenmesini istediğini söyler. Bu onun için bulunmaz bir fırsattır. Bu konuşmadan sonra Alev, intikamına çok yaklaştığını hisseder ve bir an önce Sadi ile karşılaşması, ona kendini sevdirmesi gerektiğini düşünür. Sadi'nin yalıya gelmesiyle Alev harekete geçer. İlk karşılaşma istediği gibi olmasa da bir sonraki karşılaşmada bunu telafi eder. Samimi tavırlarıyla, güler yüzüyle Sadi'yi kendine çekmeyi başarır. Sadi, Alev'in gerçekten kendisini sevdiğine inanır. Belli bir süre sonra Alev içinde bulunduğu bu durumdan yorulmaya başlar;

“Dünyanın bu kadar güzel bir köşesinde ıstırap çekmek, gençliğini karanlık bir fikri sabite kurban edip her şeyden uzak, sadece (intikam) için yaşamak korkunçtu.

Alev, kendini ne kadar yalnız hissediyordu. Artık yorulmuştu. Yaşamadığı bir hayatı oynamak, sevmeden romantik bir kız rolünde kör kütük âşık gözükmek” (Aruoba, 1946b, s. 84).

Bütün bu yorgunluklarına rağmen annesinin intikamında geri de dönmek istemez çünkü annesinin çaresiz çırpınışları bir an olsun gözünden gitmez. Sadi ile evlenip bütün gerçekleri Dürefşan Hanım’ın yüzüne haykıracağı günü düşünür. O gün ona söyleyeceği sözler bile Alev’in aklındadır. Alev’in, Sadi ile evlendikten sonra Dürefşan Hanım’a söyleyeceği sözler anlatıcı tarafından şu şekilde aktarılır;

“– Ben diyecekti. Bir köpek gibi mağaralara bağladığınız kadının kızıyım. Ben, paşadan koparıp vicdansız bir Araba sattığınız lâcivert gözlü kadının kızıyım... Ben paşanın ölünceye kadar bağlı olduğu aziz sevgilinin kızıyım. Hepinizden nefret ediyorum. Oğlunuzu da sevmiyorum. O, elimde basit bir oyuncaktır. Önce, oğlunuzun eli ile sizi sefalet ve ıstıraba fırlatacağım” (Aruoba, 1946b, s. 85).

Bir süre daha her şey Alev’in istediği gibi gider ama belli bir zamandan sonra doktorun, Sadi’ye, Ayşe’yi hatırlanmaya başlaması bütün dengeleri altüst eder. Sadi, Alev’den uzaklaşmaya, günlerce ortalıklarda görünmemeye başlar. Sadi’nin bu davranışları, Alev’in sinirlerini bozar. Bu olayın üzerinden kısa bir süre sonra Sadi, yalıdan ayrılarak cepheye gider. Sadi’nin gidişi Alev’in canını çok sıkır çünkü intikamına giden en önemli yol kapanmıştır.

Sadi’nin yalıdan ayrıldığı günün üzerinden bir yıl geçer. Alev, ümitsizlik içinde annesinin intikamını nasıl alacağını düşünür. O gün Alev için büyük bir mucizenin gerçekleşir, annesinin intikamı ilahi adalet tarafından alınır. Alev, yalının bahçesinde dolaşırken doktor ile karşılar ve konuşmaya başlarlar. Bu konuşma Alev’i çok rahatsız eder çünkü doktor sürekli Alev’i suçlayarak konuşur. Doktor’un rahatsız edici tavırlarından bunalır, oradan uzaklaşmak ister ve kafasını dinlemek için yalının yakınında yer alan denize gider. Denizden çıktıktan sonra akşam yemeğinde doktor ile karşılaşmak istemeyen Alev, bu akşam yemeğini dışarıda yemeye karar verir ama önce ıslak kıyafetlerini yalıya bırakması gerekir. Yalıya doğru giderken Kahire’den arkadaşı olan Asuman ile karşılaşır. Asuman’ı karşında gören Alev, burada ne işi olduğunu sorar. Asuman’ın, uzak bir akrabası olan Hamdi Paşa’nın yalısına geldiğini öğrenir. Bunu duyan Alev, büyük bir korkuyla Asuman’a annesinden bahsetmemesi gerektiğini söyler. Ona annesinin başına gelen olayları, bu yalıya neden geldiğini anlatır. Alev ile Asuman bunları

konusurken Dürefşan Hanım'da onların konuşmasına kulak misafiri olur. Duyduklarından sonra ayakta duracak gücü kalmayan Dürefşan Hanım, yere yığılır ve oracıkta felç geçirir. Dürefşan Hanım'ın yerdeki halini gören Alev, *"İntikamının Tanrı tarafından ne korkunç bir şekilde alındığını görünce titredi. Bu kuvvet yanında kendi zavallı plânları ne kadar küçük kalıyordu. İçinin en temiz duasiyle; senelerce insana yakışmıyan intikam hisleriyle yaşadığı için, Tanrıdan af diledi"* (Aruoba, 1946b, s. 96). Yıllarca kendisinin almak istediği intikamı, ilahi adaletin bu kadar kısa bir sürede ve bu şekilde aldığına şahit olan Alev, ona bu günleri gösteren Allah'a şükreder.

3.3.2.1.4. Yurt Sevgisi

Romanda yurt sevgisi Ayşe karakteri üzerinden işlenmiştir. Alev, yurduna ve yurdunun insanlarına bağlı bir genç kızdır. Onun yurt sevgisi, beşeri sevginin de üzerindedir. Ayşe'nin Sadi'ye gönderdiği defterin içinde yazanlar ile romanın sonlarına doğru söylediği Alev'e söylediği sözler, onun yurt sevgisinin ne derece olduğunu anlamak için yeterli bir kanıttır. Romandan alınan şu örneklerde siyah dizilmiş satırlar Ayşe'nin defterine diğerleri ise Alev'e söylediği sözlere örnektir;

"Benim mabedim, yurdumun herhangi bir köşesidir. Salonlar, kürkler, elmaslar, bütün bunlar işsiz, manasız insanların zavallılığını örtmek için yapılmış şeylerdir. Bence kıymeti yoktur.

Sonra sorarım; her gün bir renge giren, her damlası başka bir ışıık oyunuyla aydınlanan boğaz sularını birbirinden ayırabilir misin?.

Bu suların dalgalarını, damlalarını parçalayabilir misin?.. Bütün bu birbirlerinden çıktığı hâlde birbirine benzemiyen değişik renkler, ayrı çelikler, farklı büyükler birbirinden ayıramıyan bir bütündür.

İşte benim yurdum böyle bir bütündür. Toprak tarlası, tozlu yolları, harap çeşmeleriyle, birbirine kenetlenmiş bir bütün. Yurd sevgisini duymayanlara bu bütünün kuvvetini duyurmak imkânsızdır.

(...)

Dinle beni sadi.. Sizin muhitinizdeki insanların "sersemler" diye alay ettikleri bu insanlar yurdu kurtaracaklar.. Ne olursa olsun bu toprak tamlarda yaşayan insanların feragati, kahramanlığı her şeye karşı koyacak..

Sen de bu toprakların adamısın.. Sen de bu yurdun çocuğusun... Sen, yurdu için yaşamış, ıstırap çekmiş bir askerin oğlusun. Buraya.. Anadolu'ya koş...

Yurdun size, genç erkeklere ihtiyacı var. Yurdun kuvvetli kollara, kuvvetli kafalara, temiz ruhlara ihtiyacı var. Saadet, ona koşmaktadı.. Zevk, onun için çarpışmakta.. onun için ölmektedir" (Aruoba, 1946b, s. 41-58).

"Ayşe acı ile kıvrandı.

– Keşke, benim de Sakarya boyunda şehit olan bir sevgilim olsaydı, diye haykırdı.

Başımın üstünde titreyen bu temiz şahit ruhunda aradığım bütün saadeti bulurdum. Bu büyük kavgaya kanını karıştıracak kadar mert ve cesur olan insanların anlarını, sevgililerini neden düşünüyüm?. Onların saadeti kışkanmak için mi?!.. Ah.. beni hiç anlamıyorsun hiç.. Benim ıstırabımı hiç anlayamayacaksın”

(...)

Ah Alev.. kardeşim benim, diye hıçkırdı. Bana ümit verdin. Beni, azapların en büyüğünden kurtardın, Şimdi birisi gelse, Sadi'nin Sakarya önünde büyük bir kahramanlıktan sonra gözlerini ebediyen kapadığını söylese hayatımın en mesut anını yaşarım” (Alev, 1946b, s. 133-137).

Ayşe, yurdunun ve yurdunun insanların acılarını içinin derinlerinde yaşayan bir kızıdır. Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı üzere onun için yurt sevgisinin üstünde bir sevgi yoktur.

3.3.2.2. Toplumsal Tema

3.3.2.2.1. Savaş İstirabı

Alev romanının vaka zamanı, I Dünya Savaşı'nın olduğu yılları kapsar dolayısıyla savaşın izleri romanda fazlasıyla ön plana çıkar. Yazar, savaşla birlikte değişen düzeni, savaşın insan üzerindeki olumsuz etkilerini okura sunmaya çalışır. Yazar'ın özellikle üstünde durduğu nokta, savaşın halk üzerindeki etkileridir. Romanın birçok yerinde savaş ile birlikte halkın içinde bulunduğu durum anlatılmaya çalışılır;

“Karşımda canlı sefaletler, canlı acılar vardı. Dul kalmış genç gelinler, kimsesiz kalmış ninekler, açlık, ıstırap, sefalet... Ve bütün bunlara rağmen derin bir huzurla, uçsuz bir tevekkül ve imanlı bir bekleyiş...

(...)

İşgal ordularının yurdumuzu yer, yer kapladığı haberinin bir yıldırım gibi dört bir tarafa dağıldığı günlerden birinde idi. Toprak odamızda idim. İki ihtiyar nine bir köylü gelinle beraber küçük isli pencereye dayanmış, gözlerimiz ıslak uzakları seyrediyorduk.

Üç ocağı temsil eden bu bedbaht kadınlar evlerinin on erkeğini kaybetmişlerdi. On erkekten arta kalan üç yuvanın ocağı yanmıyordu.

Ninelerin garip gözleri vardı. Bunların kor bakışlarındaki yangında bir şey bulamıyordum. İstirap, üzüntü, isyan... Hayır, bunların hiçbiri değildi. Sanki, bütün bunlar, bu kor gözlerin büyük sonsuz yangınında kül olmuşlardı” (Aruoba, 1946b, s. 44).

Savaş sırasında ve sonrasında halkın yaşadığı acılar, Ayşe'nin ağzından okura anlatılır. Ayşe, o insanların yurdu ve yurdunun insanları uğruna verdiği mücadeleyi gözler önüne serer.

3.4. Beni Kurtar

3.4.1. Yapı

3.4.1.1. Romanın Tanıtımı

Bu bölümde incelemek olan *Beni Kurtar* romanı, Aruoba'nın son romandır. Eser, 1938 yılında *Son Telgraf* gazetesinde Muazzez Kaptanoğlu adıyla hikâye başlığı altında tefrika edilir. Bu bilgiye gastearsivi adlı internet sitesinde yer alan, *Son Telgraf* gazetesine ait 24 Haziran 1938 tarihli gazete sayfasından ulaşılır ve bunun dışında başka bir bilgiye rastlanmaz. 1938 yılında tefrika edilen eser, 1958 yılında İstanbul'da Ankara Caddesi No. 38 de Türkiye Basımevi'nde kitap haline getirilir. Yazarın bu romanına ilişkin yapılan literatür taraması sonucunda detaylı bir bilgiye rastlanmadığından eser hakkında verilecek olan bilgiler oldukça sınırlıdır.

Yazarın son romanı olan *Beni Kurtar*, yüz yetmiş üç sayfadan oluşmaktadır. Aruoba, *Beni Kurtar* adlı romanını, dört bölümde ele alır ve diğer üç romanında olduğu gibi ele aldığı bölümleri kendi içerisinde kısımlara ayırır. Romanın birinci bölümü dört kısımdan oluşurken, ikinci ve üçüncü bölümü beş, dördüncü bölümü bir kısımdan oluşmaktadır. Eserin birinci, üçüncü ve dördüncü bölümleri, ikinci bölümüne nispeten daha kısa tutulur. Eserin birinci bölümü, Nerkis'in küçük dayı olarak tanıdığı Nedim'i izini bulduğu ve bazı roman kahramanları hakkında bilgilerin verildiği, ikinci bölüm Nerkis'in Nedim ile bir araya geldiği ve birçok şeyin çözüme kavuştuğu, üçüncü bölüm bilinmeyen hislerin ortaya çıktığı, son bölüm ise karanlık günlerin ardından aydınlığa kavuşulan bölümdür.

Özet

Roman, romanın merkezî kişisi olan Nerkis'in, küçük dayı olarak tanıdığı Nedim'in yaşadığı apartmana gitmesiyle başlar, onunla birlikte yaşamaya karar vermesiyle devam eder ve tüm gerçeklerin açığa çıkmasıyla son bulur. Nerkis, ailesini kaybettikten sonra hayatın ortasında tek başına kalan bir genç kızdır. Annesi öldüğü zamanlarda üniversiteyi kazanan Nerkis, o günden itibaren kendini

eğitimine adar. Eğitimini tamamladığı sene ğretmen olarak Doğu'ya tayini çıkar. Burada bir adamla tanışır, onun hakkında hiçbir şey bilmemesine rağmen onunla evlenmeye karar verir. Onun bu kadar ani bir şekilde evlenmeye karar vermesinin altında yatan neden, aylardır içinde yaşadığı yalnızlığın vermiş olduğu bir boşluktan kaynaklanmaktadır. Büyük bir boşluğun içerisinde olan Nerkis, karşısına çıkan bu adamın iyi bir insan olduğuna inanır fakat zamanla bunun böyle olmadığını anlar. Bu adam, onun hayatını mahveder, onu kendi benliğinin dışına çıkarır. Bu azap dolu hayata iki yıl dayanabilen Nerkis, bu adamdan boşanır ve kendine yeni bir hayat kurmaya hazırlanır. Eşinden boşanır boşanmaz Nerkis'in tayini İstanbul'a çıkar, bu durum onun yaşadığı kötü anılardan uzaklaşması için bulunmaz bir fırsattır. Burada, Kıbrıs'ta çocukluğunu ve gençliğini birlikte geçirdiği Melek ile yaşamaya başlar. Bu iki genç kız yıllar sonra yeniden birlikte olmanın mutluluğu ile hayatlarına devam ederler. Melek ile Nerkis hiç olmadıkları kadar huzurlu ve mutludurlar fakat Nerkis'in hep bir yanı eksiktir. İçinde neden olduğunu bilmediği bir boşluk vardır. Yıllar önce annesinin, ona, küçük dayı diye tanıştırdığı Nedim'in hasta olduğunu öğrenmesi ve onu bulmasıyla bu boşluk tamamlanır. O günden itibaren kendisini onun mutluluğuna adar ve eski sağlığına kavuşması için elinden geleni yapar. İşe ilk olarak babasının ve Nedim'in çocukluğunun geçtiği köşkü satın almayla başlar. Onda güzel anılar bırakan bu köşkün ona iyi geleceğini, çok kısa süre içerisinde sağlığına kavuşacağını düşünür ve nitekim de düşündüğu gibi olur. Nerkis'in gelişi, Nedim'in hayatında büyük değişimlerin temelini oluşturur. Köşke taşındıktan bir süre sonra Nedim'in eski eşi Neclâ'nın ortaya çıkışı, Nedim'in huzurunu kaçırır. Neclâ'nın yine her şeyi mahvedeceğini, onlara huzur vermeyeceğini düşünür bu yüzden Nerkis'i de alarak dadısıyla birlikte doğuda bir köye yerleşmeye karar verir. Köye geldikleri andan itibaren kötü olan ne varsa arkalarında bırakarak huzur dolu günlerin tadını çıkarırlar. Bu huzur, Nedim'in eski eşi Neclâ'nın yeniden ortaya çıktığı güne kadar devam eder. Neclâ, içindeki hırs ile birlikte Nedim ile Nerkis'in yaşadığı köye gelir ve Nerkis'in kocasının metresi olduğunu, kocasını deliler gibi sevdiğini söyleyerek onu bütün köy halkında rezil eder. Bu duydukları karşısında şaşkına dönen Nerkis, aylardır farkına varmadığı gerçek duygularıyla yüzleşir. Aylardır yanında yaşadığı Nedim'e olan sevgisinin dayı-yeğen sevgisinin ötesinde bir sevgi olduğunu, ona duyduğu bu yakınlığının acıma duygusundan kaynaklanmadığını, gerçek aşkın bir göstergesi olduğunu anlar.

Nerkis, bütün duyguların açığa çıkmasını sağlayan bu konuşmadan sonra atına binerek Neclâ'nın bulunduğu yerden uzaklaşır. Atın üzerinde giderken bir yandan az önceki konuşmaları düşünür. Bu düşünceler içerisinde yoluna devam ederken atın ayağı boşluğa gelir ve at, Nerkis'i üzerinden fırlatır. Düşmenin etkiyle baygınlık geçiren Nerkis, hastaneye kaldırılır. Uzun bir süre hastanede Doktor Ali'nin gözetiminde tedavi altına alınır. Tedavi süreci onların düşündüklerinden de uzun sürer ve süreç uzadıkça Nerkis her geçen gün umutsuzluğa düşmeye başlar. Belli bir süre sonra eskisi gibi olamayacağını düşünen Nerkis, ölmeden son arzusunun yerine gelmesini ister ve Nedim'e onunla evlenmek istediğini söyler. Nedim'in aylardır beklediği ama bir türlü söylemeye cesaret edemediği şey gerçek olur. Bu konuşmanın üzerinden kısa bir süre sonra Nedim ile Nerkis evlenirler. Nerkis'in, bütün umutlarının tükendiğinde anda gerçekleşen bu evlilik, onun kurtuluşu olur. Nedim'e duyduğu sevgiyle kısa bir süre içerisinde eski sağlığına kavuşur. Bu zamana kadar yaşadıkları kötü olayları geçmişlerinde bırakarak mutluluk dolu yarınlara adım atmak üzere yola çıkarlar. Nerkis'in ve Nedim'in hayâl ettikleri şeylere kavuşmasıyla roman sona erer.

3.4.1.2. Olay Örgüsü

Yazar, *Beni Kurtar* romanını olay örgüsü açısından dört bölüme ayırır. Yazarın, diğer üç romanında olduğu gibi bu romanında da her bölüm kendinden sonra gelecek olan bölüme gönderiler yapar ve bu sayede olaylar arası bütünlük sağlanmış olur. Romanın üçüncü bölümünde Neclâ'nın ortaya çıkışı, Nerkis ile Nedim hakkında söyledikleri bazı gerçeklerin ortaya çıkmasına ışık tutar.

I. Bölüm

Romanın birinci bölümü dört kısımdan meydana gelir. Roman, Nerkis'in küçük dayı diye tanıdığı Nedim'in yaşadığı apartmana gelmesiyle başlar. Nerkis bu apartmana geldiğinde Nedim'in, eski eşi Neclâ ile aralarında geçen kavgalarına şahit olur. Duydukları karşısında şaşkına dönen Nerkis, büyük bir hızla oradan ayrılır ve Melek ile birlikte yaşadığı eve gelir. Bu gece yaşadığı olayın etkisinden çıkamadığı için kimseyle konuşmadan uyumak için odasına gider. Bu bölümde, Nerkis'i bu kadar şaşkına döndüren olay, ilk olarak Doktor Ali'nin daha sonrada Neclâ'nın gözünden anlatılır. Aynı zamanda Nedim'in Neclâ ile nasıl evlendiği,

Doktor Ali ile Neclâ arasında gerçekleşen yakınlaşma gibi pek çok olay anlatıcı tarafından okura sunulur.

- Nerkis'in, Nedim'in yaşadığı apartmana gelmesi, kavga seslerinden korkması ve oradan uzaklaşarak Yenikapı'daki evine gelmesi.
- Nerkis'in evde Melek ile karşılaşması, duyduklarını unutmak istediği için kimseyle konuşmadan uyuyakalması.
- Nerkis uyurken Melek'in onun yanına oturması ve onunla tanıştığı anı hatırlaması.
- Nerkis'in şahit olduğu o kavganın, Doktor Ali'nin gözünden anlatılması.
- Neclâ'nın o kavgayla birlikte geçmişi hatırlaması ve o kavga anına kadar yaşanan olayların onun cephesinden anlatılması.

II. Bölüm

Romanın ikinci bölümü beş bölümden meydana gelir ve yazar bu bölümü diğer bölümlere oranla daha uzun tutar. Bu bölüm, Nerkis'in, dün gece Nedim'in yaşadığı apartmana gittiğinde şahit olduğu olayı, Melek'e anlatmak için onun yazıhanesine gelmesiyle başlar. Nerkis, Melek'e, ailesinden geriye kalan tek akrabası olan Nedim'i bulduğunu, çok hasta olduğunu ve onun iyileşmesi için elinden geleni yapması gerektiğini söyler. Bu konuşma Melek'i çok endişelendirir çünkü aylardır birlikte yaşadığı arkadaşının onu bırakacağını, Nedim ile yaşamak isteyeceğini düşünür. Birinci bölümde Nedim'in yaşadığı yere gittiğinde beklediği şeyle karşılaşamayan Nerkis, bu bölümde istediği şeyi gerçekleştirir. Aylardır süren hasret, Nerkis'in, Nedim ile bir araya gelmesiyle son bulur. Onların bir araya gelişi romanın seyri açısından çok önemlidir. Gizli kalmış, üzeri kapatılmaya çalışılmış birçok konu bu bölümde gündeme gelir ve açığa kavuşur.

- Nerkis'in dün gece yaşadığı olayları anlatmak için Melek'in yazıhanesine gelmesi, akşam buluşmak için sözleşerek yazıhaneden ayrılması.
- Doktor Ali'nin, Melek'i araması, Nerkis ile Nedim'i kavuşturmak için Nerkis'i de alarak vereceği adrese gelmesini söylemesi.

- Doktor Ali'nin verdiği adrese ilk olarak Melek'in daha sonra da Nerkis'in gelmesi ve Nerkis ile Nedim'in kavuşmaları.

- Bu kavuşmadan sonra Melek ile Nerkis'in on gün kadar Doktor Ali ile Nedim'in evinde kalması.

- O gece yaşanan kavganın nedenini merak eden Nerkis'in, Nedim'e bir takım sorular sorması ve bunun üzerine Nedim'in geçmişı hatırlaması ve başına gelen olayları anlatması.

- Evde geçen bir konuşmanın üzerine Nedim'in, öz oğlu gibi sahiplendiği Yılmaz'ın öldüğü günü hatırlaması ve hayatını altüst eden o günü gözyaşları içinde anlatması.

- Yıllardır kendilerini ihmal ettiklerinin farkına varan Ali, Nedim, Nerkis ve Melek'in eğlence mekânına gitmeleri.

- Nerkis'in, gittikleri eğlence mekânında Nedim'in eski eşini görmesi ve oradan uzaklaşmak istemesi.

- Nedim'i eski mutlu günlerine kavuşturmak isteyen Nerkis'in, iki dükkânını satarak Nedim'in çocukluğunun geçtiği köşkü satın olması.

- Yeni bir hayat kurmak isteyen Nerkis'in, Nedim'i, Melek'i ve Doktor Ali'yi alarak satın aldığı köşke getirmesi.

- Nedim'in, yıllar önce bu köşkün satılmasına neden olan hortlağın hikâyesini anlatması.

- Nedim'in, köşkün etrafında Neclâ'yı görmesi ve yaşadığı mutluluğa engel olmasını istemediği için Nerkis'i de alarak Doğu'da bir köye yerleşmesi.

III. Bölüm

Romanın üçüncü bölümü beş kısımdan meydana gelmektedir. Yazar bu bölümde, Nerkis'in kendisinin bile farkında olmadığı duygularını açığa çıkarır. Bir önceki bölüm, Neclâ'dan kaçmak isteyen Nedim'in, Nerkis'i alarak bir köye yerleşmesiyle son bulmuştu. Nedim, bu kaçışın sonsuz bir kurtuluş olduğunu

düşünür fakat hiçbir şey onun düşündüğü gibi olmaz. Romanın bu bölümünde hayatın intikamını insanlardan almak isteyen Neclâ, bir şekilde onların izini bulur. Kötü şeylere yol açmak isteyen Neclâ, farkında olmadan onlar için aydınlık yarınlara kilidini açar. Neclâ'nın, Nerkis'e söylediği sözler, bu sözlerin üzerine köylülerin tepkileri, Nerkis'in aylardır kendisinin bile farkına varmadığı gerçek duygularıyla yüzleşmesine yardımcı olur. Bu yüzleşmeden sonra Nerkis ile Nedim evlenirler ve böylelikle hayalini kurdukları mutluluğa kavuşurlar.

- Nedim'e bir telgraf gelmesi ve Nedim'in aniden kasabaya inmesi.
- Nedim'in bu ani gidişinden kuşkulanan Nerkis'in, onun arkasında atla birlikte kasabaya gelmesi ve burada Neclâ ile karşılaşması.
- Hayatının intikamını hiç suçu olmayan insanlardan almak isteyen Neclâ'nın, kasaba halkının önünde Nerkis'i kocasının metresi olmakla suçlaması ve Nedim ile Nerkis'in birlikte olduklarını söylemesi.
- Neclâ'nın bu sözlerinden sonra kasaba halkının, Nerkis hakkında ileri geri konuşması, bu konuşmalara dayanamayan Nerkis'in atına binerek oradan uzaklaşması.
- Eve dönerken atın ayağının kayması, Nerkis'in attan düşmesi ve hemen hastaneye kaldırılması.
- Bir süre hastanede Doktor Ali'nin gözetiminde tedavi edilen Nerkis'in, Nedim ile evlenmeye karar vermesi ve çok geçmeden de evlenmesi.
- Uzun zamandır vakit geçiren Doktor Ali ile Melek'in birbirlerine olan duygularından emin olmaları ve evlenmeleri.

IV. Bölüm

Romanın son bölümü bir kısımdan oluşmaktadır. Bu bölümde Nerkis sağlığına kavuşmuş, Nedim aylardır aradığı huzuru bulmuş, Doktor Ali ile Melek aradığı mutluluğu yakalamış ve birçok şey yoluna girmiştir. Nedim'in hayatını mahveden Neclâ, geçmişiyse bu bölümde yüzleşir ve geçmişinin ağırlığı altında hayata gözlerini yumar. Roman, Nerkis, Nedim, Melek ve Doktor Ali için mutlu

son ile biter. Onlar geçmişin yaralarını çoktan sarmış, gelecek güzel günlerin hayaliyle yollarına devam etmeye karar vermişlerdir. Nerkis'in, Nedim'in omzuna yaslanıp şu sözleri söylemesiyle roman son bulur;

“Nerkis, sevinçle titredi. Kollariyle Nedim'i sımsıkı sardı. Başını kocasının omuzlarına bıraktı. Bu geniş, kuvvetli omuzların üstünden Çamlıca sırtlarına baktı. İri siyah gözleri, yağmurlu bir gece gibi ıslaktı. İçinin sonsuz yalvarışı dudaklarında hâlâ çırpınıyordu:

– Allahım, Allahım, Allahım” (Beni Kurtar, 1958:173).

- Uzun bir zamandan sonra sağlığına kavuşan Nerkis'in, boğazda yer alan köşküne geri dönmesi.

- Nedim'in, düğün hediyesi olarak Nerkis'e çok istediği çocuk yurdunu satın alması ve Nerkis'i oraya götürmesi.

- Doktor Ali'nin, Neclâ'nın intihar ettiğini öğrenmesi, Nerkis ve Melek'i de alarak onun yanına gitmesi.

- Ölüm döşeginde olan Neclâ'nın, annesinin hayaliyle hesaplaşması ve Nerkis'ten onu kurtarması için yardım istemesi.

- Geçmişle hesaplaşan Neclâ'nın, acılar içinde Nerkis'e elini uzatması, hayata gözlerini yumması.

- Bütün geçmişi arkasında bırakarak huzura kavuşmak isteyen Nerkis'in, kocasının omzuna yaslanması ve romanın son bulması.

3.4.1.3. Zaman

3.4.1.3.1. Nesnel Zaman

Yazarın son romanı olan *Beni Kurtar*'ın nesnel zamanı, net olmamakla birlikte altı-yedi aylık bir zaman dilimini kapsar. Bu altı-yedi aylık zaman dilimi romanda net olarak verilmez, yazarın kullanmış olduğu zaman kavramlarından yola çıkarak tespit edilmeye çalışılır. Roman, Nerkis'in, Nedim'in yaşadığı apartmana gelmesiyle şu şekilde belirsiz bir zamanda başlar;

“A PARTMANDAKİ sesleri tekrar duymağa başlayan Nerkis, titredi. İçini nefretle saran kadınla, çocukluğunu canlandıran adam, yanında imiş gibi bağırıyorlardı. Kadının nezleli sesi, insanı ürpertecek kadar basitti:

– “Sen ne vicdansız bir adamsın,” diyordu. “Yatağının etrafında dolaşan, ıslak gözlü kızları ürkütmemek için, çocuğuna hasret bir anneyi kovalayacak kadar alçaksın” (Aruoba, 1958, s. 5).

Romanın ilerleyen sayfasında “Uçuşan karların ördüğü beyaz bir tedarî ile çocukluğunu hatırlamağa çalıştı” (Aruoba, 1958, s. 7) cümlesinden yola çıkarak romanın kış aylarında başladığını söylemek mümkündür.

Nerkis’in, Nedim’in yaşadığı apartmana gelmesiyle başlayan roman, Nerkis’in duydukları karşısında olduğu yerden uzaklaşıp Yenikapı’daki evine gelmesiyle devam eder ve eve gelir gelmez uyumasıyla birinci bölüm son bulur ve bu bilgiler ışığında romanın birinci bölümünün toplamda bir günden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Romanın ikinci bölümü, Nerkis’in dün gece yaşadığı olayı anlatmak için Melek’in yazıhanesine gelmesiyle başlar ve Nerkis’in Nedim ile bir araya gelmesiyle devam eder. Nerkis’in yazıhaneden ayrılmasıyla kalan işlerini halleden Melek, Doktor Ali’nin telefonu ile irtisatır. Doktor Ali, aylardır birbirlerini hasret olan dayı ile yeğeni kavuşturmak istediğini ve kendisine yardım etmesi gerektiğini söyler ve bunun üzerine Melek, Nerkis’e haber verdikten sonra Doktor Ali’nin verdiği adrese gelir. Yılları ıstıraplar içinde geçen bu iki insan, onların vesilesiyle kavuşurlar. Nerkis’in, Melek ile konuşmak için yazıhaneye gitmesi, Nerkis’in ile Nedim aynı gün içerisinde bir araya gelmesi, Nerkis ile Melek’in o gece orada kalması, Ertesi gün evlerine gitmeleri ve bir gün sonra Doktor Ali ile Nedim’in yaşadığı eve gelmeleri toplamda iki günlük bir süreci kapsar. Bu aşamadan sonra zamanda sıçrama yapılarak günler sonrasına gidilir. Romanda yer alan “Bir buçuk aydır kazıya gidiyorum ya” (Aruoba, 1958, s. 116) cümlesi, geçen bu sürecin bir buçuk ay olduğunun göstergesidir. Romanın bir sonraki sayfasında Nedim’in söylediği “bugün Martın on ikisi değil mi? Benim doğduğum gün” (Aruoba, 1958, s. 117) cümlesi, romanın nesnel zamanını tespit etmek açısından oldukça önemlidir.

Nerkis’in, Nedim’in yaşadığı eve geldiği günün üzerinden bir buçuk ay geçtiği, bu karşılaşmandan bir buçuk ay sonrasının Mart ayının on ikisine denk geldiği biliniyorsa bütün bu bilgilerden yola çıkarak romanın başlangıcının Ocak ayının yirmi beşinden sonra olduğunu söylemek mümkündür. Bu aşamadan sonra romanın üçüncü bölümünün üçüncü kısmına kadar zamanda bir belirsizlik vardır.

Romanın üçüncü bölümünün üçüncü kısmında Nerkis, Nedim ve Derviş ağa arasında geçen şu konuşma bu belirsizliği ortadan kaldırır;

“– Dayıcığım, ilk kirazlar. Hayret değil mi? Alt seddeki kameriyenin yanındaki ağaçta buldum. Mayısın on beşinde kırmızı kiraz yemek mucize...”

Derviş ağa, gülümseyerek başını salladı:

– Nisanda da kiraz yediğimiz zamanları hatırlarım ben, küçük hanım. Kirazların kızaracağı vakittyiz. Hem bu yıl mahsul bol olacak. Mübarek güneş öyle feyizli ki...” (Aruoba, 1958, s. 142).

Bu konuşma sayesinde Nedim’in doğum günün olduğu günün üzerinden iki ay üç gün geçtiği tespit edilir. Bu konuşmanın geçtiği günün ertesi günü, köşkün etrafında eski eşini gören Nedim, mutluluğunun bozulmasını istemediği için oradan ayrılıp Doğu’da bir köye gitmeye karar verir. Nerkis ile Nedim’in bu köye geldiği zaman bilinir fakat Neclâ’nın bu köye gelip Nerkis ile konuştuğu güne kadar geçen zaman bilinmez. Bu aşamadan sonra bilinen tek zaman, Nerkis’in, Neclâ ile konuştuktan sonra eve dönerken geçirdiği kaza sonucunda hastaneye yatırıldığı günün üzerinden geçen zamandır. Nerkis ile Melek arasında geçen şu konuşma, bu zamanı net bir şekilde ortaya koyar;

“– Sevgili Nedim. O olmasaydı yaşaya bilir miydim? Hayata onun kollarında döndüm. Onun sevgili elleri, onun sonsuz şefkati, onun Azraille boğuşan sevgisi kurtardı beni...”

– Seni nankör seni... Ya, doktorun emekleri... Üç aydır tek hastası sen oldun. Onun müdahalesi olmasaydı. (...)” (Aruoba, 1958, s. 160).

Nerkis ile Melek arasında geçen bu konuşmandan iki sonra roman şu şekilde sonlanır;

“– İşte geldim yavrum, diye fısıldıyordu. “ Seni kurtarmağa geldim. Hemen gidiyoruz. Dadi eşyalarımızı arkadan getirir.

Nerkis, sevinçle titredi. Kollariyle Nedim’i sımsıkı sardı. Başını kocasının omuzlarına bıraktı. Bu geniş, kuvvetli omuzların üstünden Çamlıca sırtlarına baktı. İri siyah gözleri, yağmurlu bir gece gibi ıslaktı. İçinin sonsuz yalvarışı dudaklarında hâlâ çırpınıyordu:

– Allahım, Allahım, Allahım” (Aruoba, 1958, s. 173).

Nerkis ile Nedim’in, Neclâ’dan uzaklaşmak için gittikleri köyde ne kadar bir zaman geçirdiklerine ilişkin net bir zaman bilinmediği için romanın nesnel zamanını net olarak tespit etmek mümkün değildir. Yukarıdaki bilgilerden de yola

çıkarak romanın nesnel zamanının net olamamakla birlikte toplamda altı-yedi aylık bir zaman diliminden oluştuğu söylenebilir.

3.4.1.3.2. Vaka Zamanı

Yazarın son romanı olan *Beni Kurtar* romanının vaka zamanı 1904 yılıdır. Bu tarih romanda net olarak verilmez, verilen zaman kavramlarından yola çıkarak tespit edilir. Romanın yardımcı kişilerinden biri olan Doktor Ali'nin, Nedim ile tanıştığı anı hatırlamasıyla anlatıcının verdiği bilgiler romanın vaka zamanını tespit etmeye yardımcı olur;

“Biri sekiz, öteki üç yaşında idi. Hemen dost olmuşlardı. Çocuklukları, bozkırın en sanatkar evlâtlarının eseri olan bu mâbetler, türbeler, camiler, destanlar ve masallar şehrinden geçti. Sanatı burada anladılar. İri burada duydular... Kahramanlıkla insanlığı burada tanıdılar.

(...)

Büyük harp patladığı zaman, ikisi de mektepteydiler. Ali, Almanya'ya gitti. Tıp tahsilini orada ikmal edecekti.

Nedim, kendisini saran o marazî his coşkunluklarından biri ile kahramanlık sıtmasına tutulmuş, mühendislik tahsilini yarım bırakıp muharebeye katılmıştı” (Aruoba, 1958, s. 34-36).

Anlatıcının vermiş olduğu bu bilgiler, Ali ile Nedim'in tanıştığı andan I.Dünya Savaşının başladığı zamana kadar geçen süreç on yıldır. Doktor Ali ile tanışıp arkadaş oldukları zaman sekiz yaşında olan Nedim, I.Dünya Savaşının başladığı zamanlarda on sekiz yaşlarındadır. Ali ile Nedim'in arkadaşlıklarının I.Dünya Savaşı başlamadan on yıl önce başladığını söylemek mümkündür. Bütün bu bilgiler romanın vaka zamanının 1914 yılından on yıl önce olduğunu gösterir.

Romanın ilerleyen sayfalarında Nedim'in vermiş olduğu şu bilgi, romanın genel kurgusunun kaç yıllık bir süreçten oluştuğunu net bir şekilde ortaya koyar;

“– “Ne garip tesadüf,” diye gülmeğe çalıştı. Bugün Martın on ikisi değil mi? Benim doğduğum gün!”

Melek ile doktor aynı anda konuştular:

– “Ne diyorsun Nedim?”

– “Şaşılacak şey!...”

– “Hakikaten öyle... Elli yaşındayım. Çamlıca'ya gelmiyeli yıllar var. Yarım asır sonra, hiç farkına varmadan doğduğum gün, doğduğum yere geliyorum. Bak Ali... Şu, sola sapan yolda” (Aruoba, 1958, s. 117).

Romanın nesnel zamanında verilen şu bilgi, Ali ile Nedim'in tanıştıkları günün üzerinden kırk iki yıl geçtiğini gösterir. Romanın başlangıcından itibaren verilen bilgiler 1904 yılında başlayan olayların, 1946 yılında sona erdiğinin göstergesidir. Bütün bunlardan yola çıkarak romanın genel kurgusunun kırk iki yıllık bir zaman diliminden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Beni Kurtar romanının vakası, yazarın diğer romanlarında olduğu gibi şimdiden-geçmişe, geçmişten-şimdiye uzanan akronik bir zaman ile verilir. Romanın önemli karakterlerinden biri olan Melek'in, Nerkis ve annesiyle tanıştığı anı hatırlayarak geçmişe dönmesi bu sürece verilecek güzel bir örnektir. Şimdiden-geçmişe, geçmişten-şimdiye uzanan o süreç romanda şu şekilde başlar;

"N ERKİS, uyuyordu. Geniş anlına doğru kıvrılan simsiyah bir saç lülesi, cildinin donuk beyazlığını kesin bir tezatla belirtmişti. Elinde olmadan, mektep sıralarındaki o yaramaz çocuğun yüzündeki pembeliği hatırladı. Ne canlı, ne baş döndüren bir renkti o!...

(...)

Sobaya biraz daha odun attı. Nerkis'in örtülerini sıkıştırdı. Elektriği söndürüp divana uzandı. Uykusu yoktu. Kendisinde çok seyrek görünen şaşkınlıklardan birine tutulmuştu.

O, hislerin düşüncelere karşı koymasını "şaşkınlık!" diye isimlendirdi. Hislerden ve hayallerden nefret ederdi.

Halbuki Nerkis, sadece his ve hayaldi. İlk defa, onunla nasıl anlaştığını araştırdı. İki kutup gibi birbirlerinden farklı idiler" (Aruoba, 1958, s. 18).

Yukarıda verilen örnek şimdiki zaman aittir. Melek'in, uyuyan Nerkis'e bakıp geçmişe düşünmesiyle geriye dönüş süreci başlar;

"Gözlerini kapadı. Düşüncelerin ardından, sevgili adasında geçen mes'ut günlere doğru sürüklendi.

Liseyi bitirdiği yıl, annesiyle beraber Kıbrıs'a gitmişlerdi. Anasının doğduğu bu yeşil adayı çok severdi. Nerkis'i de o zaman tanımıştı. O bahar günü, renkleri, sesleri ve bütün ince şekilleriyle hatırlıyordu.

Çocukluk arkadaşlarıyla yaptığı neşeli bir gezintiden döndüğü zaman, annesinin bir notunu bulmuştu. Kendisini, kasabanın kenarındaki köşklenden birinde bekleyecekti. Bir çocukluk aşkının evinde!

Melek, notu okurken gülümsedi" (Aruoba, 1958, s. 18-28).

Melek'in geçmişe hatırlaması, okuru, hem Melek hem de Nerkis hakkında bilgilendirmesi açısından önemlidir. Melek'in geçmişe ait düşüncelerden sıyrılıp gerçek hayata dönmesiyle geçmişten-şimdiye dönüş süreci şu şekilde tamamlanır;

“Bu sessiz konuşma, bu sıcak gözyaşları hislerine sükunet verdi. Kendi tâbirince, şaşkınlığı azaldı. Gerilen sinirleri gevşemiş, vücudünü tanımadığı bir rehavete kapıldı.

Rüzgâr mı durmuştu. Yoksa, ona mı öyle geliyordu. Göz kapakları ağırlaştı... Yatağına girip, düşünmeden ilk rahat uykusunu uyudu” (Aruoba, 1958, s. 28).

Yazarın son romanı olan *Beni Kurtar*’da olaylar, genişletmeler ve daraltmalar yardımıyla vaka zamanına yansıtılır. Romanda daraltmalardan ziyâde genişletmeler ön plandadır çünkü birçok olay geriye dönüş tekniği kullanarak okura verilmeye çalışılır. Aynı zamanda yazar, roman karakterlerini tanıtmak için pek çok kez geriye dönüş tekniğinden yararlanır. Nerkis’in, Melek’in, Doktor Ali’nin, Nedim’in ve Neclâ’nın başından geçen olaylar geriye dönüş tekniği ile okura verilir ve bu sayede okur onları yakından tanıma fırsatı yakalar.

Romanda ilk geriye dönüş, Nerkis’in küçük dayı olarak tanıdığı Nedim’in, yaşadığı yere gittiğinde karşılaştığı kavgadan kaçıp Yenikapı’daki evine giderken yolda geçmişini hatırlamasıyla başlar. Yüzüne vuran kar taneleriyle çocukluğunu daha sonra da gençliğini ve hayatını mahveden evliliğini hatırlayan Nerkis’in, geçmişte yaşadıkları anlatıcı tarafından şu şekilde anlatılır;

“Uçuşan karların ördüğü beyaz bir tedaî ile, çocukluğunu hatırlamağa çalıştı.

Minik bir kızken, kuru dallarda salkımlaşan karları, nefis meyvaların geleceğini müjdeleyen bahar çiçeklerinden çok severdi.

Kar yağdığı gün, mahallenin kızlarıyla bayram yaparlardı. Harların dokuduğu izlenmemiş düzlüklerde boylu boyuna uzanmak, en büyük eğlenceleri idi. Kocaman havuç burunlu, kömür gözlü, süpürge sopalı kardan adamın etrafında kuşlar gibi cıvıldaşırlardı.

(...)

İki yıl süren bu kâbustan sonra serbetti. Fakat, bu yıllar ondan neler almamışlardı!... Bu kâbus, kalbinde iyi olmayacak bir yara bırakmıştı... İçinin o çocuk inancı yıkılmış, muhtaç olduğu sükün ve huzuru ebediyen kaybetmişti” (Aruoba, 1958, s. 7-10).

Beni Kurtar romanında genişletmeler kadar olmasa da daraltmalarda önem arz etmektedir. Neclâ’nın çocukluğunda yaşadığı travmalar, Neclâ’nın annesinin yaşamak zorunda kaldığı hayat, Neclâ’nın eşine ihaneti, gibi olaylar özetleme tekniği ile okura verilir. Bu bölümlerde daha çok yukarıda bahsedilen roman karakterlerinin zihinlerinde yer etmiş anılardan bahsedilir. Özetleme tekniğine örnek olarak romandan alınan şu satırlar, Nerkis’in hayatının özeti niteliğindedir;

“Onun, dünyası idi bu!... Hiç görmediği babası... Genç yaşta ölen annesi... Kucağında can veren dayısı... Yeşil adası... Uzak bir hayal gibi vakit vakit beliren sevimli köyü... İlk aşkı... Çektiği ıstıraplar... Büyük ümitlerle kurduğu yuvası... Korkunç kırılışı... Sonsuz azaplarla örülen yıllar... Evinden kaçışı... Ayrılık... Bütün bunları unutmaya çalışmak için didindiği günler... Nihayet, hasta, yaralı, ümitsiz bir küçük dayı!...

Bunların içerisinde, ömrünün neşesi ve bütün ıstırapı vardı. Bunların içinde, sıcak başak yığınları ile ısınan harmanlar... Balık gibi çırpındığı köpüklü dalgalar... Yaseminlerle örülü yıllar... Mehtapla işlenmiş geceler... Fırtınalarla kararmış akşamlar... Ve... Istıraplar, ıstıraplar, ıstıraplar vardı” (Aruoba, 1958, s. 17).

Beni Kurtar romanında zaman konusunda dikkat çeken önemli bir hususlar bir tanesi, bazı olaylar anlatılırken zamanın belirtilmemesidir. Romanın merkezî kişisi konumunda olan Nerkis’in geçmişi hakkında verilen bilgilerin çoğu zaman belirtilmeden anlatılır. Nerkis’in Kıbrıs’a hangi tarihte geldiği, orada ne kadar bir zaman kaldığı, üniversiteye ne zaman başladığı ve oradan ne zaman mezun olduğu, mezun olduktan ne kadar bir süre sonra tayini çıktığı, orada tanıştığı adamlarla ne zaman evlendiği, annesinin ne zaman öldüğü gibi pek çok şeyin zamanı bilinmez. Yukarıda belirtilen olayların arasında zamanı sezdirilmeye çalışılan tek şey, Nerkis’in üniversiteyi kazandığı sene annesinin öldüğüdür ancak üniversiteye başladığı tarih net olarak belirtilmediği için verilen bu bilgi havada kalır. Nerkis’in yaşamına dair net olarak belirtilen zamanlar, Nerkis’in ilk âşık olduğu zaman on yedi yaşında olduğu, bugün otuz yaşlarında olduğu, küçük dayısıyla ilk tanıştığı günün üzerinden yirmi yıl geçtiği ve ilk evliliğinin iki yıl sürdüğüdür. Bu zamanlar, romanda, anlatıcı tarafından sırasıyla şu şekilde belirtilir;

“İlk aşk!... Ömrünün, ıstıraplarla geçmesine sebep olan ilk aşkı!”

Başındaki ateşi almak ister gibi serin, serin alnına yapışan karlara gözleri ıslanarak baktı.

(...)

Nerkis, gözlerindeki yaşlarla beraber, farkına varmadan gülümsedi. On yedi yaşında toy kızın “korkunç” diye isimlendirdiği geceyi, otuz yaşındaki bir kadın olarak tekrar yaşadı.

(...)

Yirmi sene geçmişti. Bu yirmi senenin, küçük dayıdan neler alıp götürdüğünü düşünürken içi sızladı.

(...)

Onu, oturttuğu zaman, Melek’in ellerini bırakmak istemişti. Sanki, birisi gelecek de konuşmasına mâni olacak gibi çabuk çabuk anlatmaya başlamıştı. Çektiklerini, katlandıklarını, ıstıraplarını söylüyordu. Gelişi güzel çizilen bütün bu

vakalar, birbirini tutmayan bütün bu sözler, iki yıl süren evlilik hayatlarının insanı mahveden safhalarında canlanıyordu” (Aruoba, 1958, s. 10-21).

Romanın önemli karakterlerinden biri olan Melek’in yaşamı anlatılırken de zaman belirsizlikleri vardır. Melek’in geçmiş hâtıraları anlatılırken ne zaman avukat olduğu, Kıbrıs’tan ne zaman ayrıldığı, annesinin ne zaman öldüğü, avukatlık stajını bitip ne kadar bir süre sonra işi başladığı, Nerkis ile birlikte yaşamaya ne zaman başladığı gibi pek çok şey bilinmez.

Romanda, hayatı anlatılırken net zaman verilen tek isim Nedim’dir. Nedim karakterine dair bilinmeyen şeyler cephede ne kadar bir zaman geçirdiği, ilk eşi olan Neclâ ile ne kadar evli kaldığı, Neclâ’nın oğlu öldükten ne kadar bir süre sonra geri geldiğidir. Bunların dışındaki bütün bilgilerin zamanını tespit etmek mümkündür.

Beni Kurtar romanına genel olarak bakıldığında zaman belirsizliklerinin olduğunu söylemek mümkündür. Romanda gerçekleşen olayların birçoğunun başlangıç tarihi belirtilmediği için o olaya bağlantılı olarak gelişen olayların zamanını tespit etmek mümkün değildir. Olayların gerçekleşmeye başladığı ve bittiği zaman bazen “yine bir gece”, “aydınlık bir gece”, “bir gün” gibi belirsizlik ifade eden zaman kavramlarıyla verilir. Seyrek olarak “bir buçuk aydır”, “on gün sonra”, “on üç sene önce”, “yirmi sene sonra” gibi zaman kavramları kullanarak geçen zaman hissettirmeye çalışılır. Bunların yanında “bahar akşamları”, “Mart güneşi”, “Martın on ikisi”, “Nisan” gibi belirli mevsim ve ay adları verilerek kozmik zaman ön plana çıkarılır.

3.4.1.3.3. Anlatma Zamanı

Aruoba’nın son romanı olan *Beni Kurtar*, 1938 yılında *Son Telgraf* gazetesinde Muazzez Kaptanoğlu adıyla hikâye olarak tefrika edilir. Daha sonra hikâye olarak tefrika ettiği eseri, genişleterek roman haline dönüştürür ancak eseri genişlettikten sonra tekrar nerede tefrika edildiğine dair bir bilgiye rastlanmaz. İlk olarak 1938 yılında tefrika edilen bu eser, 1958 yılında Türkiye Basımevi’nde kitap haline getirilerek okurlarıyla buluşur.

Yazar, 1904 yılında gerçekleşen olayları, 1958 yılında kaleme alır ve okurlarıyla buluşturur. Romanın vaka zamanı ile anlatma zamanı arasındaki

mesafe elli dört yıldır ve bu mesafenin uzunluğunun eserde büyük oranda değişikliklere yol açtığını söylemek mümkündür.

Yazar diğer romanlarında olduğu gibi, *Beni Kurtar* romanında da yaşanmış ve yaşanması muhtemel olan olayları uzun bir zaman sonra kaleme aldığı için sonradan aktarma örneğidir. Tekin, sonradan aktarma örneklerinin eser üzerinde değiştirici ve dönüştürücü etkisinden bahsetmiştir. Bu eserde sonradan aktarma örneği olduğu için zamanın mutlak değiştirici ve dönüştürücü etkisinden söz etmek mümkündür ancak yapılan araştırmalar sonucunda eser hakkında detaylı bir bilgiye rastlanmadığından bu değişim ve dönüşüm ortaya koyulamaz.

3.4.1.4. Mekân

3.4.1.4.1. Somut Mekân

Yazarın diğer üç romanında olduğu gibi bu romanında da soyut mekâna rastlanmaz. Aruoba, *Beni Kurtar* romanında olayların geçtiği çevreyi tanıtmak ve aynı zamanda roman karakterlerini kimliklerini ortaya çıkarabilmek için somut mekânlardan yararlanır.

3.4.1.4.1.1. Açık Mekân

Beni Kurtar romanında açık mekânlar, kapalı mekânlara oranda daha ön plandadır. Romandaki olayların pek çoğu açık mekânlarda gerçekleşir ve bu mekânlarda roman karakterlerin hâl ve hareketleri ön plandadır.

Romanda kullanılan başlıca açık mekânlar, İstanbul, İzmit, Anadolu ilçesi, Kıbrıs, Erzincan, Konya, Londra'dır. İstanbul dışındaki mekânlar romanda yalnızca isim olarak ön plana çıkar. Nerkis'in doğduğu Anadolu ilçesi, Nerkis'in annesinin doğduğu ve Nerkis'in belli bir yaşa geldikten sonra annesiyle gitmek zorunda kaldığı Kıbrıs, Doktor Ali ve Nedim'in çocukluklarının geçtiği ve Nedim'in evlendikten sonra bir süre de yaşamaya devam ettiği Konya, Doktor Ali'nin geçmiş hatıralarında yer eden Erzincan, Nedim'in, İngiliz bir arkadaşıyla tatile gittiği Londra, romanda sadece isim olarak bahsedilen açık mekânlardır.

Romandaki asıl olaylar İstanbul'da geçer. Nerkis'in, küçük dayı olarak tanıdığı Nedim'in yaşadığı apartmandan kaçtıktan sonra yürüyerek geldiği Aksaray ve eve gitmek için bindiği tramvaydan indiği Sirkeci, Melek ile yaşadığı

evin bulunduğu Yenikapı, Melek ile Nerkis'in arasında geçen konuşmada adı zikredilen Kadıköy, Doktor Ali ve diğeri üç kişinin arabayla geldikleri Kabataş iskelesi, Nerkis'in Nedim için satın aldığı köşkün bulunduğu Çamlıca, Nerkis'in satılığa çıkardığı evin bulunduğu Tophane, arsasının yer aldığı Emirgân ve köşkünün bulunduğu Talîmhane, İstanbul'un içinde ön plana çıkan diğeri açık mekânlardır.

Romanda İstanbul'dan sonra adı en çok geçen yer Konya'dır. Doktor Ali ile Nedim'in çocukluğunun geçtiği serin türbe avluları, Nedim ile ilk eşi Neclâ'nın yaşadığı köşkün bulunduğu Meram bağları, Konya içinde yer alan diğeri açık mekânlardır ve bu mekânlardan yalnızca isim olarak bahsedilir.

3.4.1.4.1.1.2. Açık Mekân Tasvirleri

Yazarın bu romanında yapmış olduğu mekân tasvirleri sınırlıdır. Romanda tasviri yapılan açık mekânlar, Nerkis'in yaşadığı evin kışlık balkonu, Nedim'in dadısının evine giden yol, Nedim ile Nerkis'in kafa dinlemek için gittikleri köy ve Nedim'in gözünden İstanbul'dur. Bu tasvirlerden kış balkonu ile dadının evine giden yol için yapılan tasvir romana dekor oluşturulurken, Nedim ve Nerkis'in gittikleri köy ile İstanbul için yapılan tasvirler bir amaca hizmet eder. Romanda, kışlık balkon ile dadının evine giden yol için yapılan mekân tasvirleri, romana dekor oluşturmak için yapılmıştır. Dadının evine giden yol için yapılan şu tasvir, bunun kanıtı niteliğindedir;

“Şimdi, bodur çalı yığınlarının orada burada tutunmaya çalıştığı buz boz tepeler, ayaklarının altında çatırdayan bu bozkırlar, bir ay evvel coşkun bir neşe içinde, binbir rengin karıştığı vahşi bir güzellikle sarılmışlardı.

Aylarca karların altında kalan toprak, hayata karşı hasretini, bağrından fışkıran binbir renkli çiçeklerle etrafa haykırıyordu. Yaralı göğsünü çılgin bir ihtirasla güneşe açan bozkır, onun ateşten dudaklarına bütün güzelliklerini uzatmıştı.

Çam ormanları ile kaplı, başları karlı dağların gölgesine sokulan bu muhteşem renk kaynaşması, bu zengin çiçek cümbüşü, köye çıkan kafilayı masal ülkelerindeymişler hissi içinde çocuklaştırmıştı.

Fulyalar, mor leylak tarlalarına beyaz kollarını uzatmışlardı. Altın gözlü zerrinler; minelerin, binlercesinin bir araya gelmesinden vücut bulan mavi bir denizde, sarışın melekler gibi gülümsüyorlardı. Ötede, papatyalar eflâtun salkım çiçekleriyle sarmaş dolaş olmuşlardı. Yabanî kır menekşelerinin mor kadife yaprakları, açık yeşil çimenlerle örtülmüş yol kenarlarını özenerek işlemişlerdi.

Gözün alabildiğine uzanıp, masmavi bir ufukta eriyen bozkır; yaylaların serin sırtlarını kaplayan, başları karlı dağların gölgelerinde kaybolan bu çılgınca bezenişle, bu neşeli sarhoşlukla sarılmıştı” (Aruoba, 1958, s. 152-153).

Romanda en dikkat çeken mekân tasviri, Nedim’in gözünden İstanbul’un anlatıldığı kısımda yapılır. Nedim’in, Nerkis’ten önceki hayatı ıstıraplarla geçer. Yaşadıklarından sonra nefes aldığı her yer onu korkutmaya, huzurunu kaçırmaya başlar. Nerkis’in gelişile yaşadığı karamsarlık ve korkular yerini huzura bırakır. Yaşadığı mekânların hepsi Nerkis ile anlam kazanır. Bir an olsun onu yanından ayırmak istemez hatta onu işe gitmesi bile Nedim’i huzursuz eder. Yine Nerkis’in işe gitmek için evden ayrıldığı bir gün, Nedim’in huzurla seyrettiği İstanbul’un bir anda kötü bir yere dönüşmesi, yaşadığı mekânların Nerkis ile anlam kazandığının göstergesidir. Romandan alınan şu parça, bu göstergenin kanıtı niteliğindedir;

“Karşıda, denize iyice abanan İstanbul, her biri başlı başına bir sanat âbidesi olan ışıqla aydınlığa nasıl hâkimse; asırlara da öyle hükmeden camileriyle mağrur, gülümseyen güneşin altında incelik uzuyordu.

Nedim; içinden bir şey kopmuş gibi âni bir acı ile sarsıldı. Nerkis gitmişti... Büyük bir korku bütün benliğine, hâkim oldu. Biraz evvel sonsuz bir saadet duygusu ile seyrettiği İstanbul, hiç tanımadığı yabancı bir şehirdi sanki... Pusu kuran karanlıklarla Nerkis’i kendisinden koparıp almak isteyen çirkin düşünceli insanlarla dolu, tanımadığı bir şehir” (Aruoba, 1958, s. 130).

Romanda, bir amaca hizmet etmesi için yapılan bir diğer mekân tasviri, Nerkis ile Nedim’in gittikleri köy üzerinedir. Bu köy üzerine yapılan tasvir, mekân-insan ilişkisini koyması açısından önemlidir. Nerkis, bu köye geldikten sonra çevre değişikliğinin insana iyi geldiğine bir kez daha inanır. Nerkis, bu yönüyle *Çile* romanında yer alan Hasan karakteri ile benzerlik gösterir.

Nedim ile Nerkis, aylardır aradıkları mutluluğun bu köyde olduğunu görürler. Onları bu şekilde değiştiren bu köy, şu şekilde tasvir edilir;

“– Geç kaldım... Dayıcığım kimbilir ne kadar merak etmiştir beni. Arkamdan gelmediğine hayret ediyorum... Vaktin nasıl geçtiğini anlamadım ki... Sabahın beşinden beri Taşoluktayım... Yaylâ sakinlerinin samimiyeti, insanı büyü gibi sarıyor... Kayaların yanık bağrından fışkıran pınarın vahşi güzelliği de bırakılır gibi değildi... Soğuk suları gençlik iksiri gibi... İçtikçe, içeceği geliyor insanın!...

“Gençlik” kelimesi, samimiyetle açılan kırmızı dudaklarını tatlı bir gülüşle süsledi. Dayısının olgun gençliğini hatırlamıştı. Kalbinin, heyecanla burkulduğunu hissetti. Ne iyi etmişler de, buralara gelmişlerdi.

Yaylâ havası, insanlara heybetlerinden bir parça aşıl原因 başları karlı dağların rüzgârı, dayısını nasıl güzelleştirmişti. Yirmi yıl evvelki o neşeli adam bile bu kadar genç, bu kadar güzel değildi...

Sonra, birbirlerine nasıl alışmışlardı... Çamlıca'dan, yeşillikle, çiçekle, renk ve koku ile süslenen o muhteşem köşkten kaçıp, sığındıkları bu uydurma yaylâ evinde, bütün üzüntülerden yıkanmışlardı. Bir aydır, birbirinden hiç ayrılmadan, birbirlerinin yanında olmanın saadetini yaşıyorlardı” (Aruoba, 1958, s. 149).

Romanda kullanılan açık mekânlara ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında, romanda yer alan açık mekânların çoğunun yalnızca isim olarak anıldığını söylemek mümkündür. Ele alınan mekânlar üzerine yapılan tasvirlerin sınırlı oluşu dikkat çekicidir. Yazarın yapmış olduğu bu sınırlı tasvirlerin bir kısmı romana dekor oluştururken bir kısmı da bir amaca hizmet eder.

3.4.1.4.1.2. Kapalı Mekân

Beni Kurtar romanında kullanılan kapalı mekânlar sınırlıdır. Nerkis'in, Nedim'i mutlu etmek için satın aldığı köşk, bu köşkün içinde Nedim'in kaldığı oda, bu köşte Nedim'in en sevdiği köşe, romanda ön plana çıkan kapalı mekânlardır.

3.4.1.4.1.2.1. Kapalı Mekân Tasvirleri

Yazar, bu romanında ele aldığı bütün kapalı mekânların tasvirlerine yer verir. Bu mekân tasvirlerinin hepsini de romana dekor oluşturmak amacıyla yapar. Romanda ilk kapalı mekân tasviri, Nerkis'in, küçük diye tanıdığı Nedim'i eski sağlığına ve eski huzuruna kavuşturmak için onun çocukluğunun geçtiği köşk üzerine yapılır. Romanın belli bir aşamasından sonra olayların gerçekleştiği yer olan köşkün içi anlatıcı tarafından şu şekilde anlatılır;

“Sihhatli, temiz yüzlü bir kızcağzı paltolarını aldı. Nerkis önde, yine oynamalı bir kapıdan yüksek tavanlı, geniş bir odaya girdiler... Yüzlerini çam ve lāvanta çiçeği dolu, ılık bir hava okşadı! Köşedeki şöminede, büyük kütükler çitirdiyordu.

Şöminenin karşısında, şark usulü bir divan, renk renk kadifelerle işlenmiş kuştüyü yastıklara gömülmüştü. Ötede beride açık yeşil zemin üstüne solgun eflâtun renkli minicik çiçekli eski zaman kumaşlarıyla kaplanmış, eski stil yüksek aralıklı oymalı ceviz koltuklar görülyordu.

Eski Türk kadınlarının, birer sanat eseri olan, sırma işleri ile işledikleri örtüler, sedef kakmalı ceviz masacıkları süslüyorlardı. Köşedeki büyük piyano; üstüne gelişigüzel atılmış hissini veren, yine sırma ve soluk ipeklerle işlenmiş şahane bir örtü altında pusuya yatmış gibi çömelmişti. Yeri, uzun yılların altında yepyeni çıkmanın mucizesine ermiş gibi parlayan, büyük bir Acem halısı tamamen örtmüştü” (Aruoba, 1958, s. 118).

Romanda tasviri yapılan diğerkapalı mekânlar, Nedim'in odası, o odanın hemen yanında yer alan bir diğerkapalı oda ve çocukluğundan kalan kutsal köşedir. Bu mekânlar üzerine yapılan tasvirler, romana dekor oluşturma görevindedir.

Yazarın romanda kullandığı mekânlara ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında, bu romanda kapalı mekânlardan ziyade açık mekânların ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Yazar, bu romanında, mekân unsurunu hem araç hem de amaç olarak kullanır. Açık mekânlarda yapılan mekân tasvirlerinin bir kısmı okuru bazı konular hakkında bilgilendirmesi açısından önemlidir. Yazar, açık mekân tasvirlerinde mekân unsurunu hem araç hem de amaç olarak kullanırken, kapalı mekân tasvirlerinde sadece araç olarak kullanır.

3.4.1.5. Bakış Açısı ve Anlatı

3.4.1.5.1. Bakış Açısı

3.4.1.5.1.1. Hâkim Bakış Açısı

Yazar, *Beni Kurtar* romanını hâkim bakış açısıyla kaleme almıştır. Romandaki olaylar, kişiler ve çevre üçüncü tekil kişinin ağzından okura aktarılır. Yazar, hâkim bakış açısının sunduğu geniş imkânlardan yararlanarak roman karakterlerinin duygu, düşüncelerini ve yüreğinden geçenleri okura yansıtır. Romanın önemli karakterlerinden biri olan Melek'in, Doktor Ali'yi gördüğü zaman düşündükleri, yazarın sınırsız imkânlarına örnek niteliğindedir;

“Doktor kapıda görününce Melek gayriihtiyarî ayağa kalktı. “Babacan bir ihtiyar” diye düşündüğü adam hiç de ihtiyara benzemiyordu. Vâkıa, saçları bembeyazdı, ama, bunun heybetli görünüşüne, parlak gözlerine, canlı yüzüne, kuvvetli erkek hüviyetine zararı yoktu. Saçları, vaktinden evvel ağarmış, düşüncesinden başka bir şey duyurmuyordu insana” (Aruoba, 1958, s. 64).

3.4.1.5.2. Anlatıcı

3.4.1.5.2.1. Üçüncü Tekil Kişi

Beni Kurtar romanında olaylar, kişiler, mekân gibi unsurlar üçüncü tekil kişi anlatıcı tarafından anlatılır. Romanda hâkim bakış açısını kullanan anlatıcı, Nerkis'in geçmişini, Melek'in Doktor Ali hakkındaki düşüncelerini, Nedim'in Nerkis'e hissettiklerini, Dadının olaylar karşındaki düşüncelerini, Doktor Ali'nin içindeki Neclâ ile mücadelesini ve bunun gibi pek çok şeyi gören, duyan ve bilen bir konumdadır. Okur, anlatıcının bu her şeyi görme, duyma ve bilme yeteneği

sayesinde romanda gerçekleşen olaylara yakından şahit olur ve romanda yer alan kişileri en ince ayrıntısına kadar tanıma imkânı yakalar.

Romandan alınan şu parça, üçüncü tekil kişi anlatıcının olayları anlatış şekline örnek niteliğindedir;

“Zatürree olmasam iyidir!... diye düşündü. Sıcak bir yere gitmesi lâzımdı. Nereye gitmeliydi!... Bir bara gidip her şeyi unutmak için içse miydi?... Yoksa, hayranlarından birinin yanında mı oyalansaydı? Hayır, hayır... Tek başına düşünüp, dinleneceği yer evi idi... Evine gidecekti.

Fakat birden durakladı. Evini düşününce tekrar isyanla sarsıldı. Hazırlıklarını, masraflarını hatırlamıştı. Ne budalalık etmiş, nasıl mânasız bir ümitle o evi tutmuştu. Şimdi ne yapacaktı? Orada yaşıyamazdı ki!... İçinde bir ses, kendisiyle alay eder gibi söylendi (...)” (Aruoba, 1958, s. 47).

3.4.1.6. Kişilerin Sınıflandırılması

3.4.1.6.1. Merkezî Kişi

Nerkis: Romanın nesnel zamanında 30 yaşlarında olan Nerkis ağırbaşlı, akıllı, namuslu bir kadındır. Romanda ilk olarak Nerkis’in fiziksel daha sonra kişilik özelliklerinden ve son olarak da hayat hikâyesinden bahsedilir. Nerkis’in fiziksel özelliğine dair verilen bilgiler şu şekildedir;

“Hastane doktoru, iri siyah gözleri ıslak bir endişe ile, pırıl pırıl yanan bu güzel kızı, saygıyla karışık derin bir şefkatle karşılıyordu.

(...)

Derin derin içini çeke çeke uyuyordu, Siyah bukleli saçlarla örülen başı ne kadar zengindi. Met, beyaz rengi, kalın kırmızı dudakları, zarif, ince hatları bir hüznün ifadesi, sessizce ıstırap çeken azizelerin yüzlerindeki ulvî güzellikle sarmaşıp, insanı şaşırtıyordu” (Aruoba, 1958, s. 13-18).

Romanda, Nerkis’in fiziksel özelliklerinden sonra kişisel özelliklerinden bahsedir. Nerkis, tıpkı annesi kadar ruhu zengin, kalbi en az onun kadar güzel bir kadındır. Hayatı boyunca istediği tek şey, çok iyi bir insan olmaktır ve bunu da fazlasıyla başarır. Onun bu güzel kalbi, iyi bir insan oluşu, öz ablası gibi sevdiği Melek tarafından dile getirilir;

“– Bakın nasıl susuyorsunuz: Nerkis’ten korkmayın. Hastanıza, aradığı sükün ve huzuru verir. Muhteris ve hilekâr değildir. Mert, dürüst ve alabildiğine fedakâr bir kalbi var. Zeki ve neşelidir. Romantik ve hülyalıdır. Ne yazık ki, lâıyk olduğu saadeti bulamamıştır. Beni, anlayın rica ederim. Yalnız dostunuzu düşünmeyin... Bu hasta, bu bedbin, bu felâkete uğramış yaşlı akrabayı, bir akrabadan çok severse.. Genç, ateşli varlığı bu bedbaht hayatın etrafında” (Aruoba, 1958, s. 67).

Nerkis, Anadolu'nun bir ilçesinde dünyaya gelir ve çocukluğu burada mutlu bir şekilde geçer. Saf sevgiyi, masum sevinçleri, riyasız bağlılıkları burada öğrenir. Bir gün, ona bütün güzel duyguları yaşatan bu yerden ayrılp annesinin doğup büyüdüğü Kıbrıs'a gitmek zorunda kalır. Nerkis, saadeti yaşadığı bu topraklardan ayrılmanın acısını yüreğinin en derinlerinde yaşar. Kıbrıs, onun ilk acılarının, ilk kırılışlarının eşiği olur. Hayatı orada anlamaya başlar, hayatının ıstıraplarla geçmesine neden olan ilk aşkı orada yaşar. Bir süre annesiyle birlikte burada yaşamaya devam Nerkis, Üniversite'ye başladığı sene annesini kaybeder. Nerkis, babasını hiç tanımaz çünkü o doğduğunda babası ölmüştür. Babasının ölümünden sonra annesinin en büyük destekçisi olur. Annesini kaybettikten sonra da ona sahip çıkacak kimse olmadığı için yurttta kalmaya başlar. Babasını hiç görememesi, annesini erken yaşta kaybetmesi onu küçük yaşta olgunlaştırır.

Nerkis'in hayatının ikinci evresi, üniversiteden mezun olduktan sonra başlar. Nergis öğretmendir ve görev için Anadolu'ya tayin edilir. Anadolu'ya tayin edildiği zaman kendini ölecek kadar yalnız hisseder. Bu yalnızlık günlerinde bir adamla tanışır ve onunla evlenmeye karar verir. Bu evlilik Nerkis'in hayatını mahveder, onu kendi benliğinden uzaklaştırır. Nerkis'in o korkunç evliliği anlatıcı tarafından şu şekilde anlatılır;

“Hayatını, hayatı ile birleştirip ismini taşımağa yemin ettiği o vicdansız adama, ne büyük bir hüsnüniyetle bağlanmıştı. Kendisini koruyan candan bir insanı olacaktı... Kocasını!... Anasız, babasız geçen yıllar boyunca, hasretini çektiği yuvası olacaktı.

Yuvası!... İnsan olmanın utancı ile titrediği o soğuk ev, yuvası mıydı? Özenerek işlediği örtülerin iğreti gibi durdukları o cansız eşyalar... Sonsuz bir ıstırap ürpertisi ile titremeden giremediği o meş'um yatak odası!...

Korkunç itiyatların şoursuz heyecanı ile, kendisine bir hayvan gibi muamele eden kocasını!... Maddî, mânevî acılarla kıvranın teni!... Hakarete uğrayan kadınlığı!... Çocukluğundan beri içi titreyerek beklediği bu yuvanın kudsîyetini kirleten o karanlık hava” (Aruoba, 1958, s. 9).

Bu evlilik, onun içinin çocuk yanını yıkar, muhtaç olduğu huzuru ebediyen kaybettir, onda yıllarca hatırlayacağı kocaman bir yara bırakır. Nerkis, kocasının bu işkencelerine iki yıl dayanır. Bu iki yılda, insanı insan yapan bütün yaratılışların, iğrenç bir saldırıyla yıkıldığını görür. Azap dolu iki yılın sonunda hayatını mahveden bu adamdan ayrılmaya karar verir. Avukat arkadaşı Melek'in yanına gelerek o adamdan boşanmak istediğini söyler. Nerkis'in, Melek'in yanına beni kurtar diye geldiği gün şu şekilde anlatılır;

“Bir gün, yazıhanesinin kapısı hızla açılmış, ne olduğunu anlamaya çalışan Melek, ince yüzü derin bir ümitsizlik ifadesi ile sarılan Nerkis’i kollarında bulmuştu.

– “Kurtar beni Melek... Beni Kurtar!..” diye inliyordu.

(...)

Onu, oturttuğu zaman, Melek’in ellerini bırakmak istememişti. Sanki, birisi gelecek de konuşmasına mâni olacak gibi çabuk çabuk anlatmağa başlamıştı. Çektiklerini, katlandıklarını, ıstıraplarını söylüyordu. Gelişi güzel çizilen bu vakalar, birbirini tutmayan bütün bu sözler, iki yıl süren evlilik hayatlarının insanı mahveden safhaları canlandırıyordu.

Çirkin hâdiselerin, inanılmayacak kadar basit hislerin ördüğü zincirdi bu... Nergis bu zinciri kırmak istiyordu. Kocasından ayrılmalı, hayatını insan gibi yaşamalıydı” (Aruoba, 1958, s. 21).

Nerkis’in iki yıldır çektiği acıları dinleyen Melek, canından çok sevdiği bu kızı, o adamdan kurtarır. Nerkis, nihayet ruhuna ve vücuduna işkence eden o adamdan ayrılmış, özgürlüğüne kavuşmuştur. Boşanma davası sonuçlandıktan sonra Nerkis’in tayini İstanbul’a çıkar ve yıllarca uzak kaldığı arkadaşı Melek ile yaşamaya başlar. Kötü geçen o iki yılın ardından Melek ile yaşamak ona huzur verir ama yine de bir yanı eksiktir. Hayatta ailem diyecek kimsesi kalmamıştır. Tam o sırada küçük dayı diye tanıdığı uzaktan akrabasının izini bulur ve hemen bunu Melek ile paylaşır;

“Melek yanılmamıştı. Bir akşam geç vakit eve dönen Nerkis, son zamanlardaki ağırbaşlılığından umulmayan bir coşkununla boynuna sarılmıştı:

– Melek inanamazsın!... Bir akrabamı buldum. Küçük dayım... Bilsen nasıl harap, nasıl solgun bir ümitsizlikle perişan yatıyor” (Aruoba, 1958, s. 24).

Nerkis’in, Nedim’i bulmasıyla bütün hayatı değişmeye başlar. Anne ve babasının ölümünden sonra içinde oluşan o boşluğu onunla doldurur. Bugüne kadar yaşadığı bütün kötü olayları bir kenara bırakarak kendini, onun mutluluğuna adar. Hayatı boyunca onu yalnız bırakmamaya yemin eder ve onunla yaşamaya karar verir. Nerkis, babasının ve Nedim’in çocukluğunun geçtiği köşkü satın alır. Bu köşkün Nedim’e iyi geleceğini, güzel anılarını hatırlayıp çabucak iyileşeceğini düşünür ve gerçekten de düşündüğü gibi olur. Nerkis, Doktor Ali, Nedim ve Melek ile yemeğe çıktığı bir akşam, eğlence mekânında Nedim’in hayatını mahveden o kadınla karşılaşır. Nerkis, o karşılaşmayı Melek’e şu şekilde anlatır;

“– Bir şey, hiçbir şey düşünmedim. Oh, Melek... O kadın ordaydı!... Yarı çıplak, sarhoş, zehirli bir yılan gibi hücumu hazır, oradaydı: Gözleri, bir mıknaş gibi bağışlarını kendime çekmişti. Yarabbi... Bu gözlerdeki muhtarip isyanı, bu gözlerdeki korkunç kini imkân yok tasavvur edemezsin. İnan bana Melek... İçimin,

korkunç bir sancıyla, sarılmış gibi acıdığını duyarak, elimde olmadan irkildim. Yanındaki adama abanarak ayağa kalktığını farkettim. Sallanıyordu. Yanımızdaki boş locayı işaret ettiğini görünce, bir rezalet kopacak endişesi beni dehşetle titretti. O, gelmeden kaçmak için fırladım yerimden” (Aruoba, 1958, s. 109).

Bu karşılaşmadan sonra Nerkis, hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmeye çalışır fakat içinde hep bir kuşkuyla yaşar. Bir gün Nedim’de bu kadının etraflarında dolaştığının farkına varır ve o kadından uzaklaşmak için Nerkis’i de alarak doğuda bir köye gider. Bu köy onlara çok iyi gelir, uzun zamandır yaşamadıkları huzuru burada yaşarlar fakat bu çok uzun sürmez. İlk zamanlar bu kaçış bir kurtuluş gibi görünse de Neclâ, Nedim ile Nerkis’i burada da bulur. Sadece bulmakla kalmaz, bütün bir köye Nerkis’i rezil eder. Köylülerin önünde Nerkis’e söylediği şu sözler onu perişan eder;

“İşte kocamı elimden çalan kadın budur! İşte kocamla dağ başlarına saklanan kadın... İnanmıyorsunuz öyle mi? Peki, bunun işi ne burada? Yanındaki adam dayısı mı? Gülerim size ben... Komşu kadının kocasına da dayı dersiniz siz... Ne dayısı... Nedim’i zaptetti. Onu, benden çaldı. Beş parasız, çırl çıplak bıraktılar beni. Zavallı çocuğumun ölümü üstünden bir ay geçmeden beraber yaşamaya başladılar. Duyuyor musunuz? Namusu için kalbınızı bastığınız bu kadın onun metresi. Nedim’i seviyor bu kadın. Çılgın gibi seviyor” (Aruoba, 1958, s. 154).

Bu sözler karşısında ne diyeceğini bilemeyen Nerkis, korku içinde ölecek gibi sallanmaya başlar. Orada biran önce uzaklaşmak, bu olayları hiç yaşamamış olmak ister. Atına binip oradan ayrılırken içinde garip bir mutluluk vardır. Neclâ’nın ve köylünün söyledikleri kulaklarında çınlar. Aylardır kendine itiraf edemediği duyguların onlar tarafında dile getirilmesi, Nerkis’i kendine getirir. Yanında sonsuz bir huzurla dolduğu, onu mutlu etmek için çırpındığı adama duyduğu şeyin aşk olduğunu anlar. Bu düşüncelerle yoluna devam ederken bir kaza geçirir ve bu kazadan sonra pek çok şey değişir. O kaza romanda şu şekilde anlatılır;

“– “Gemi azıya almış,” diye bağırarak önüne koştu. Fakat, geç kalmıştı. O yola çıkıncaya kadar at bizim yanımızdan geçip, ilerdeki virajda bir tümseğe takılıp tökezlendi. Allahtan olacak daha evvel dümdüz koşarken, yolun birdenbire – hafif de olsa – bir virajla istikamet değiştirmesi, üstündeki süvarinin fırlamasına sebep olmuştu. Yoksa, o hızla beyin üstüne düşseydi, yaşayamazdı. Yahut, üzengilere ayakları takılıp yerlerde sürüklenseydi parçalanırdı” (Aruoba, 1958, s. 158).

Nerkis, atlattığı bu kazadan sonra bir süre yürüyemez. Doktor Ali, bu süreçte onun yanında olur ve tedavisiyle özel olarak ilgilenir. Tedavisi uzun süren Nerkis, belli bir aşamadan sonra düzelemeyeceğini hep bu şekilde kalacağını düşünür bu yüzden bütün mal varlığını Nedim’e bırakmak için onunla evlenmek

ister ve çok geçmeden de evlenir. Bu evlilikle birlikte Nerkis, kısa bir süre içerisinde eski sağlığına kavuşur. Onu ayağa kaldıran şeyin Nedim'e olan sevgisi olduğunun farkındadır. Yıllarca aşka, sevgiye ve evliliğe insancını kaybeden Nerkis, Nedim ile birlikte bu duygularla yeniden tanışır. Yıllarca çektiği ıstıraplar son bulur.

3.4.1.6.2. Diğer Karakterler

Melek: Romanın önemli karakterlerinden biri olan Melek, romanın nesnel zamanında 36 yaşlarında çirkin bir kadındır. Romanda onun dış görüntüsüne ilişkin verilen bilgiler şu şekildedir;

“Saçlarının çok güzel olduğunu söyledikleri zaman, tek güzel şeyi ile iftihar etmek için aynaya koşan şu bedbaht kızın ismi neydi?”

Yumuk göz kapaklarıyla büsbütün küçülen kurşunî gözlerinin mânasız bakışı ile karşılaşınca, ince dudaklarına doğru küskün küskün uzanan büyük burnunu görmemek için, nasıl çılgınlaşmış, başını süsleyen ipek kızıl yığınlarını nasıl demet demet kesmişti” (Aruoba, 1958, s. 27).

Onun bu dış görüntüsü insanlar arasında alay konusu olur. İlk zamanlar insanların bu söyledikleri Melek'i çok üzer ama zamanla bunlara alışmaya, insanların onun için söylediklerine aldırmış etmemeye başlar. Zekâsı, çalışkanlığı ile güzelliğe, sevgiye ve hayata karşı meydan okur. Hayatı ıstıraplarla geçmesine rağmen hep dik durmayı başarır. Zorlu bir mücadelelerden kimseye ihtiyaç duymadan tek başına geçer.

Melek akıllı, hayalden uzak, realist bir kadındır. Öyle bir karakteri vardır ki ilk görüşte sevmediği insanı sevmesine imkân yoktur. Sevdği insanlar içinse her şeyi göze alır ve onların mutluluğu için elinden geleni yapar. Sadece sevdiği insanların değil, yardıma ihtiyacı olan herkesin yardımına koşar.

Melek, Kıbrıs'ta iyi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir, çocukluğu Yeşil Ada'da geçer. Üniversiteyi kazandıktan sonra çok sevdiği Yeşil Ada'sından ayrılmak zorunda kalır. Annesini de alarak İstanbul'a gelir ve hukuk eğitimine başlar. Burada eğitimine devam ederken canından çok sevdiği annesini kaybeder. Üniversite eğitimini tamamladıktan sonra Yeşil Ada'sına geri döner fakat bu kez yalnızdır. Canından çok sevdiği annesini İstanbul'da ebedî uykuya bırakmıştır. Annesinin ölümünden sonra Kıbrıs'a gelir gelmez annesinin çocukluk arkadaşını bulmak ve onunla dertleşmek ister. Geldiğinde Kamile Hanım'ın da çok hasta

olduğunu görür. Kamil'e Hanım, kızı Nerkis'i ona emanet eder. Bu görüşmeden bir- iki yıl kadar sonra Kıbrıs'tan ayrılır, avukatlık stajını yapmak için İstanbul'a gelir. Stajını bitirdikten sonra çalışmaya başlar. Kısa bir süre içerisinde işinde çok başarılı bir Avukat haline gelir. Bu arada işlerinin yoğunluğundan dolayı Nerkis ile çok ilgilenemez. Yalnızlık içinde bunaldığını bildiği halde yardımına koşamaz ama tamamen de bağıını koparmaz;

"Her karşılaşmadan sonra:

– “ Bir daha sefer ona yalnız olmadığını anlatmam lâzım,” diyor, fakat bugün bir türlü gelmiyordu. Birbirlerini seven, fakat anlaşılamayacaklarını da bilen iki insan gibi vakit vakit karşılaşıyor, konuşuyor, gülümsüyor ve ayrılıyorlardı” (Aruoba, 1958, s. 21).

Bir gün Nerkis'in üniversiteyi bitip Anadolu'ya tayin edildiğini öğrenir. Ondandırılmak Melek'e büyük bir acı verir ama bir yandan da sevinir. Hayal dolu bu kızın, gerçek hayatla tanışması gerektiğini düşünür. Bir süre sonra Nerkis'in ona yazdığı bir mektupla evlendiğini öğrenir. Bu mektubun üzerinden iki yıl geçtikten sonra Nerkis, Melek'in yazıhanesine gelir ve eşinden boşanmak istediğini söyler. Melek, kardeşi gibi çok sevdiği bu kızı o adamın eline bırakmaz, boşanmasına yardımcı olur. Bu olaydan sonra Nerkis'in İstanbul'a tayini çıkar ve Melek ile yaşamaya başlar. Onun gelişi Melek'i büyük bir yalnızlıktan kurtarır, tekdüze hayatını renklendirir. Melek'in hayatındaki bu değişim, romanda anlatıcı tarafında şu şekilde anlatılır;

“Melek dâvaları ve yardım ettiği fakirliği, Nerkis müzeleri, kütüphaneleri, kitaplarıyla dopdoluydular. Kışlar, Yenikapı'daki bu mütevazi evde sakin ve verimli geçiyordu. Bütün eğlenceleri sinema ve konserlerdi.

Çok yoruldukları zaman, uzak gezintilere çıkıyorlardı. Boğaza gidiyor, sahillerdeki yosun kokulu balıkçı kahvelerinde oturuyor, karlarla örtülü sessiz plajlarda dolaşıyorlardı.

Yazları ise, kışın hummalı çalışmaları ile örülen günlerin yorgunluğunu, kendilerini denizin kollarına bırakarak dinlendiriyorlardı. Kınalıada, yaz boyunca dinlenip eğlendikleri bir köşeydi.

İki sene dopdolu ve mesut geçti. Melek için böyleydi. O, hayatını dâvaları, evi ve kimsesizlerin dertlerine ayırdığı uğraşmaları arasında paylaşmıştı. Sevgili arkadaşının varlığı, bu yeknesak hayatı renklendirmiş, canlandırmış ve mes'ut bir şekle sokmuştu” (Aruoba, 1958, s. 23).

Bu mesut yaşayış Nerkis'in uzaktan akrabası olan Nedim ortaya çıkana kadar devam eder. Nedim'in ortaya çıkmasıyla Melek eski hâline dönmeye başlar. Nerkis'in onu bırakıp gideceğini, eskisi gibi tekdüze bir hayat yaşayacağını

düşünür ama hiçbir şey onun düşündüğü gibi olmaz. Nerkis onu bırakmaz aksine ona hayatı boyunca unutamayacağı bir hediye bırakır. Nerkis'in vasıtasıyla Doktor Ali ile tanışır ve bu tanışma onun hayatının dönüm noktası olur. Doktor Ali, Melek'in bitmek tükenmeyen gönül yarasına merhem olur. Onu tanıdıktan sonra uzun zamandır hiç bahsetmediği sevgiden, ruhların açlığından, huzur içinde yaşamaktan söz etmeye başlar. Doktor'un sevgisi, Melek'i bambaşka bir insan haline getirir. Sadece ruhunda değişiklik olmaz, kılık kıyafeti de değişir. Onun bu değişim herkes tarafından anlaşılır. Nerkis'in, Melek'e söylediği şu sözler onun bu değişimini ortaya koyar niteliktedir;

"Ooo.. Şu meşhur müzikli ziyafet değil mi? Allah yenmesini kismet eylesin. Galiba bu üçüncü niyet... Sen, yine pek şıksın Melekçğim... Ne ince zevkin varmış meğer! O dümdüz kostimlerin içinde erkekten farkın yoktu. Dışarıda yiyeceğimizi unutsaydım bile, seni bu kadar zarif, bu kadar neşeli görünce anlardım. O samimî ev sahibi halinle ne tatlısın... Bu evi nasıl dolduruyorsun bilsen" (Aruoba, 1958, s. 161).

Melek, onu bu denli değiştiren adam ile evlenir ve hayal ettiği mutluluğa kavuşur. Romanın sonlarına doğru Melek hamiledir, hayatına bir yeni mucizenin daha gelmesini bekler.

Neclâ: Romanın karşıt karakterlerinden Neclâ, Nedim'in ilk eşidir. Romanın başından itibaren Neclâ karakteri üzerine çizilen portre olumsuzdur. Romanda onunla alakalı verilen ilk bilgilerin bulunduğu şu parça bunun kanıtı niteliğindedir;

"O kadın nereden çıkmıştı bu çocuğun karşısına... Ne yılan şeydi Yarab... Onun için kıymetli tek şey para ve ihtirasları idi. Her dakika tatmin edilmek isteyen hoyrat dişi"

(...)

"Hakikî hüviyetini çok çabuk meydana çıkarmıştı. İğrenç bir dişi idi bu... Histen, bütün temiz duygulardan mahrum, insanlıktan uzak, iğrenç bir dişi" (Aruoba, 1958, s. 37-38).

Romanın başlarında olumsuz bir portre çizen Neclâ'nın, böyle olmasının altında yatan nedenler romanın ilerleyen sayfalarında dile getirilir ancak bu yine de onun doğasında kötülük olduğu gerçeğini değiştirmez. Neclâ, iyi bir insan olabileceksen ailesinin yaptıklarının arkasına sığınarak kötü bir insan olmayı tercih eder. Neclâ'nın içindeki o insanı dışarıya çıkaran kişi babasıdır. 14 yaşlarında küçük bir kız çocuğuyken annesinin onu dere kenarında ilk sevgiliyle

gördüğü andan sonra bütün hayatı değişir. Neclâ'nın annesi, kızını dere kenarında o çocukla gördüğünde deliye döner ve Neclâ'yı sopa ile kovalar. O sırada babası gelir, duruma müdahale eder. Neclâ'nın babasının söylediği şu sözler onun hayatının dönüm noktası olur;

“– Bak hele... Oynaşmağa başladı ha!... Ne kızılıyorsun, yetiştiriyor işte... Dur bakalım kız... O, o.. Sen amma da güzelleşmişsin ha! Bir içim su olacak bu kız... İstikbalimiz bizim. Hem, senin gibi soğuk ve mânasız da değil. Ateş gibi, tıpkı bana benziyor. Artık mektebe gitmeyecek” (Aruoba, 1958, s. 49).

Neclâ, babasının bu konuşmasıyla dayak yemekten kurtulur ama içinde bir huzursuzluk vardır. Neclâ'nın babası yıllardan beri karısına yaptığı şeyi kızına yapmaya çalışır. Neclâ, bu konuşmanın altında yatan o iğrenç mânâyı o gün fark eder. Babasının sarhoş arkadaşları geldiğinde annesinin neden güzelleştiğini, değişik hâllere büründüğünü daha iyi anlar, annesine bunları yaptıran kişinin de babası olduğunun farkına varır. Neclâ'nın zamanla daha iyi anladığı o iğrenç olaylar anlatıcı tarafından dile getirilir;

“Evlerinin en büyük odasında masalar kurulur, içkiler alınır, güzel yemekler hazırlanırdı. Yarı çıplak kadınlar sigara içerler, iskambilleri masanın üstüne vuran erkekler küfürler ederek gülüşürler, açık saçık hikâyeler anlatan çıplak kadınlar, şarkı söyleyerek eğlenirdi.

Neclâ, bu neşeli kalabalığı hasetle seyrederken annesine düşman olurdu. Annesi misafirler geleceği gece, onu erkenden, evin üç odasından en küçüğüne, en karanlığına kilitleyerek uzaklaştırırdı.

Yorganlarını sıkıştırırken, ağladığı da olurdu. Ama, Neclâ buna kanar mıydı hiç! Onu aldatmak için güya, ağlayan annesi, süslenip güzelleşmek için odasına koşardı. Kendisine yasak ettiği her şey onun için mübahtı.

Onların eğlenceye dalıp, zil zurna sarhoş oldukları anlarda, usulcacık pencereden aşağı kayar, büyük odanın penceresinden onları seyrederdi. Ne korkunç şeyler görmüştü oradan!... Annesini, babasının gözü önünde öpen adamların, hoyrat ihtiraslarına şahit olmuştu. Böyle gecelerde annesi daima o misafirlerle beraber giderdi. Sabahleyin yorgun, solgun ve harap odasına çıkar ve bütün gün hiç konuşmazdı” (Aruoba, 1958, s. 50).

O gün annesinin ona neden kızdığının farkına varır. Yaşadığı bu pislik dünyanın içine kızının da sürüklenmesini istemez. Yıllarca annesine kötü bir kadınmış gibi bakan Neclâ, artık onun, babasının kurbanı olduğunun farkındadır. Neclâ'nın annesinin yıllarca verdiği mücadele, babasının onu büyümüş gördüğü andan itibaren yerle bir olur. Bir gün Neclâ'nın babasının sarhoş arkadaşlarından biri Neclâ'ya musallat olur. O gece o adamdan kurtulduktan sonra Neclâ, annesinin boynuna sarılır ve annesinden yardım ister. Annesi, Neclâ'nın eline

biraz para tutuşturarak onu civar köyde namuslu bir kadının yanına gönderir. Burada iki sene kadar kalır. Annesi ara sıra kızını görmeye gider, her zaman doğru yoldan ayrılmaması için kızına nasihat eder. 19 yaşlarına geldiğinde bir adama açık olur ve bu adam da iki günde onu elde eder. İşlerinin düzeleceği gün evleneceklerini vaat ederek Neclâ'yı kaçırır. Dört yıl kadar birlikte yaşarlar. Bu süre zarfında adamın bir türlü işleri düzelmez ve bir gün Neclâ'yı bırakıp nereye gittiğini söylemeden ortadan kaybolur. Bu olaydan sonra cebinde kalan son parasıyla baba evine geri döner ve babasının kazada öldüğünü öğrenir, annesinin de yataklara düştüğünü görür. İşte tam bu zamanlarda Nedim ile tanışır. Hayatın ona yaşattıklarının acısını günahsız Nedim'den çıkarır. Nedim'e ailesinin kim olduğundan, başına gelen olaylardan bahsetmez. Ona kendini çok farklı biri olarak tanıtır;

“Nedim için yepyeni bir hüviyet yaratmıştı. Yaşını, mazisini, her şeyini gizlemiş, bir sürü yalan içinde adamcağızı serseme çevirmişti.

Annesini tanımak istediği zaman, olmadık şeyler uydurmuştu. Drsi bir adam olan zengin babası (!) ile, asıl bir ailenin kızı olan annesinin acıklı ölümlerini (!) anlatırken, ocuk gibi ağlamıştı” (Aruoba, 1958, s. 52).

Nedim, çok sevdiği bu kızın acıklı hikâyesi önünde harap olur, bu kızı yalnız bırakmamaya yemin eder. Bu olaydan sonra Neclâ ile Nedim sık sık buluşmaya başlar. Buluşmak için sözleştikleri bir akşam Nedim buluşma yerine gelmez. Bu durum Neclâ'yı endişelendirir. Eve geldiğinde Nedim'i o harap, sefil evlerinde görür ve deliye döner. Annesinin bütün gerçekleri Nedim'e anlattığını, onun kendisini bırakacağını düşünür ve annesini suçlar;

“– Ona, neler anlattın? Onu buraya sen çağırdın muhakkak. Sefaletimizi görsün istedin... Benimle evlenmesine mâni olmak için iyzmz gösterdin ona... Yalan söylediğimi, bütün anlattıklarımın hakikatten uzak olduğunu bildirdin!.

“– Ahlâksız mahluk... Ona neler uydurduğunu bilmiyorum. Benim anlattıklarım, yaşanmış ıstıraplardır.

Talihsizliğimiz, sefaletimizdir. Bu günden sonra yalan söylemeğe mecbur olmayacaksın. Yalanlarının hesabını da vereceksin. Bu adam, çektiğim azapların bir tesellisi gibi Allah tarafından gönderildi bize... Sana, muhtaç olduğun parayı, şöhreti – ve takdir edersen – sevgiyi verecek. Ona,dört elle sarıl... Onu, mes'ut etmeğe alış... içindeki o menbud benliği ez... Babanın habis ruhunu kendinden uzaklaştır... Bana bak Neclâ... Bu adamın hayatını berbat eder, namusunu kirletirsen Allahın bütün azabı seninle olsun. Korkunç ıstıraplarla kıvrın... Bir damla su verenin olmasın... O zaman sana annelik hakkını haram eden kadını hatırlarsın” (Aruoba, 1958, s. 53).

Neclâ, annesinin bu sözlerinden sonra onu boğmak, öldürmek ister. O, ona yol gösteren herkese karşı böyle düşman olur. Aralarında geçen bu konuşmadan sonra Nedim, Neclâ'nın annesini hastaneye yatırır, Neclâ'yı da yaşadığı lüks apartman dairesine getirir. Burada her şey Neclâ'nın hayal ettiği gibidir. Nedim, onu mutlu etmek için kürkler, elbiseler, şapkalar ve bunun bir gibi birçok şey almıştır. Nihayet Neclâ'nın beklediği an gelir, Nedim ile evlenerek istediği hayata kavuşur. Evlendiği gün annesini kaybeder ama bu Neclâ için hiçbir şey ifade etmez. Karanlık mazisi annesiyle birlikte toprağa gömülür. Annesinin ölümünden bir ay geçtikten sonra İstanbul'dan ayrılıp Konya'ya yerleşmeye karar verirler. İstanbul'dan kaçmak ona iyi gelir, karanlık mazisinin gömülü olduğu bu şehirden uzaklaşır. Yeni hayatın ihtişamıyla annesini, geçmişini çok çabuk unuttur. Bir süre sonra bu hayattan da sıkılmaya başlar çünkü Neclâ, babası gibi doyumsuz bir insandır. Onu kötülüğe sürükleyecek şeylerin peşinden gitmeyi sever. Bir akşam Nedim'in arkadaşı doktorun eve gelmesiyle Neclâ'nın hayatı yeniden renklenir. Uzun yıllar sonra ilk defa bir adama karşı böyle duygular hissettiğini fark eder. Ali'de Neclâ'ya karşı farklı duygular hisseder fakat arkadaşına ihanet etmek istemediği için geri planda kalmayı tercih eder. Neclâ, bunun farkında olmasına rağmen mücadele etmeye devam eder fakat sonuç onun istediği gibi olmaz. Romanda Neclâ'nın bu mücadelesi ve Doktor Ali'nin kesin tavır şu şekilde dile getirilir;

“Onu, etinin ve sinirlerinin dünyasına götürmek için neler yapmıştı. Hesaplı, tesadüfler yaratmış, yalancı karşılaşmalar icat etmiş, daha ileriye giderek, bir akşam boynuna sarılıp, sonsuz bir hasretle öpe öpe aşkını haykırmıştı.

Fakat, boştu... Muayyen prensiplerin esiri olan bu adamlar, onu harcamışlardı. Bu mücadele, beş yıl sürmüştü. Beş yıl bu iki adamın arasında daimî bir huzursuzlukla yaşamış, hapsolmüştü. İsteddiği gibi sevmemiş, gezememiş, giyinememiş, yaşayamamıştı” (Aruoba, 1958, s. 56).

Neclâ için azaplı geçen bu yılların sonunda, doktorun Avrupa'dan dönen kardeşi Necdet, hayatına bir bomba gibi düşer. Necdet'i gördükten sonra doktorun etkisinden kurtulur. Bu genç adamdan hoşlanır ve onu elde etmek için dişiliğini kullanır. Bu ilişki de onun beklediği gibi olmaz sanki Necdet'i bu kadından uzak tutan gizli bir güç vardır. Bu sırada Neclâ, Necdet'in şoföründen hamile kalır ama bunu kimseye söylemez. Neclâ'nın herkesten sakladığı bu sır, romanın sonlarına doğru açığa çıkar. Neclâ, doktorun yanına gidip çocuğun kardeşi Necdet'ten olduğunu söyler. Akli sıra doktordan intikam alacaktır. Ali'den istediği tepkiyi

alamayan Neclâ, Nedim'e hamile olduğunu, baba olacağını söyler. Nedim bu çocuğun kendinden olmadığını çok iyi bilir çünkü savaşta aldığı darbe sonucunda çocuğunun olamayacağını öğrenmişti. Nedim, her şeye rağmen ona ve çocuğuna sahip çıkmaya karar verir, bu olaydan da kimseye bahsetmez. Nedim, artık onun düzeleceğini, iyi bir insan olacağını düşünür fakat yanılır. Doğum yaptıktan sonra kundaktaki bebeğini Nedim'e bırakır, arkasında bile bakmadan çekip gider. Nedim'de kendinden olmayan bu çocuğu bağrına basar ve bir an olsun yanından ayırmaz.

Neclâ'nın bu evden ayrılışının üzerinden uzun bir zaman geçer. Beş kuruş parası kalmayan Neclâ, Nedim'in yanına dönmeye karar verir. Nedim'i yeniden elde etmek için harekete geçer;

“Nerkis'i yolunun üstünden çabuk uzaklaştıracaktı. İş Nedim'i elde etmekte!... Ona, geçen şeyleri unutturmak, yeni bir hayata başlamak için ümit verecekti. Bütün bunları da, o güzel kızla karşılaşmadan yapması lâzımdı.

Günlerce plânlar kurdu... Sözler hazırladı. Jestler prova etti. Sefih hayatını yaşadığı yerlerden uzak, kıbar bir muhitte, şirin bir apartman kiraladı. İçini, yepyeni eşyalarla döşedi. Nedim'in yıllar evvel hasret olduğu “Ev hanımı” kılığına girecekti. Odalar tertipli ve temizdi. Bu güzel döşemeli, mütevazı evde yaşayan kadının, karanlık maceralar peşinde sürüklenmesine imkân yoktu...

Her şey tamamdı. Nedim'in hastaneden çıkacağı saatten evvel oraya koştu. Onu müşfik bir ihtimamla sarıp evine getirecekti” (Aruoba, 1958, s. 44-45).

Neclâ bu planları yaparken başına geleceklerden habersizdir. Neclâ, paralara kavuşmanın hayaliyle gittiği evden büyük bir yıkımla ayrılır. Nedim, bu bir zamanlar önünde diz çöküp ağladığı bu kadını görür görmez evden kovar. Neclâ, o gün evde bir yangın çıktığını, yangında paraların yandığını, çocuğunun enkazından altında kalıp öldüğünü öğrenir. Bu gerçekler karşısında ne yapacağını bilemeyen kadın deliye döner. Onu deliye döndüren şey oğlunun ölümü değil, Nedim'in yanan paralardır. Roman Nedim'in, Neclâ'yı evden kovduğu gün başlar. O günden sonra Neclâ bir gölge gibi Nedim'i takip eder, müdahale etmez ama varlığını hissettirerek huzursuz etmeye çalışır. Nedim, onun varlığından rahatsız olduğu için Nerkis'i de alarak herkesten uzaklaşıp bir köye yerleşir. Neclâ, onları burada da bulmayı başarır. Bu kez sessiz kalmaz, aylarca biriktirdiği kını kusar. Hayatını mahveden ailesine duyduğu öfkeyi onlardan çıkarır. Bu olaydan sonra hayatın ağırlığına daha fazla dayanamayan Neclâ, intihar etmek ister. Neclâ'nın şoförü hemen doktoru arayarak ondan yardım ister. Doktor, Nerkis'i de alarak

Neclâ'nın yanına gider. Neclâ'nın durumu düşündüklerinden de kötüdür. Neclâ, son nefesini verirken ona bu hayatı yaşattığını düşündüğü annesi ile hesaplaşır;

“– Bana yaklaşma. Kirli ellerini üzerinden çek. Namus taslağı riyakâr gözlerini benden uzaklaştır. Beni bu hale sen soktun. Çocuk yaşımda iken, seni seyrettiğim o karanlık pencereleri anlattım mı sana. Bana namus dersi verirken, yaşadığın o iğrenç sahneleri düşünürdüm. Beni, siz zehirlediniz. Beni, sizin alkol kokan iğrenç eğlence geceleriniz zehirledi. Sokulma dedim sana. Seviniyorsun, değil mi? Yalnızım işte. Ölüyorum. Gül alçak kadın, gül” (Aruoba, 1958, s. 171).

Bu hesaplaşmadan sonra Nerkis'e elini uzatarak onu kurtarmasını ister. Nerkis elini ona uzattığı anda Neclâ hayata gözlerini yumar.

Nedim: Romanın önemli karakterlerinden biri olan Nedim, Neclâ'nın ilk eşidir. Nedim, yıllar önce ailesiyle Konya'ya yerleşir ve çocukluğu burada geçer. Onun doğuştan sanatkâr yaratılışlı bir çocuk olduğundan, sesinin güzelliğinden, çelik gibi kuvvetli ve atılgan olduğundan bahsedilir. Nedim'in çocukluğunun geçtiği bu köyde en yakın arkadaşı Ali'dir. Bütün zamanını onunla geçirir, bütün hayallerini ona anlatır. Bu iki yakın arkadaş üniversiteyi kazandıktan sonra bir süreliğine ayrılmak zorunda kalır. Onlar eğitimlerine devam ederken büyük harp patlar. Nedim, *“kendini saran o marazî his coşkunkuluklarından biri ile kahramanlık sıtmasına”* (Beni Kurtar, 1958, s. 36) tutulur, eğitimini yarıda bırakarak savaşa katılır. Savaşa katılan Nedim, çocuk yaşta yaralanır, esir düşer ve seneler senesi dört bucağı dolaştıktan sonra memleketine geri dönebilir. Nedim, geriye döndüğünde bütün akrabalarının öldüğünü öğrenir. Bütün akrabaları ölmeden önce mal varlıklarını ona bırakırlar. Genç yaşta hayal edemeyeceği kadar büyük bir servete sahip olur.

Nedim askerden döndükten kısa bir süre sonra en yakın arkadaşı Ali ile karşılaşır. Ali, Konya'ya yerleşeceğini, orada evlenip barklanacağını söyler. Aralarında geçen uzun bir konuşmadan sonra Ali gibi o da Konya'ya yerleşmeye karar verir. Yıpratıcı senelerin yorgunluğuna rağmen her ikisi de yeniden bir arada olmanın mutluluğu içindedirler. Bu mutluluk, Nedim'in hayatına Neclâ girene kadar devam eder. Nedim'in hayatını mahveden o kadının onun hayatına girdiği an romanda şu şekilde anlatılır;

“(...) İstiklâl Savaşı kazanılmış, yurtta sükün ve huzur iade edilmişti. Kendi kendisinin mutlak hâkimi olan halk, yeni gelişmeler arifesindeydi. İnkılâplar, birbirini kovalıyordu.

İşte o kadın hayatlarına o zaman karışmıştı...

O günü hatırlıyordu... Nedim; bavulların, denklerin arasında yaralı bir hayvan gibi dolaşarak, acayip bir hiddetle söylenmişti:

– Ali, sen git... Ben, sonra geleceğim!...

– Peki ama, neden? Karar vermiştin!...

– Evet ama, gidemem diyorum sana... Galiba âşık oldum. İki gün evvel bir kadın tanıdım. Kadın mı?, Hayır, Hayır, bir genç kız... Belki de evlenirim” (Aruoba, 1958, s. 37).

Nedim başına geleceklerden habersiz bu kadına kendini kaptırır. Konya’ya gitme planlarına bir süreliğine ara verir ve Neclâ ile evlenir. Evlendikten bir ay sonra onu da alarak Konya’ya yerleşir. Ali, Nedim’in Konya’ya gelmesine çok sevinir fakat o kadınla gelmiş olması onu tedirgin eder. Bir gün Nedim, Ali’yi karısıyla tanıştırmak için evine davet eder. O günden sonra Nedim’in hayatı çok değişir, karısının gerçek yüzüyle karşılaşır. Neclâ’nın onu en yakın arkadaşı Ali, Ali’nin kardeşi Necdet ile aldattığını, bu olayların şokunu atlatamadan da Neclâ’nın hamile olduğunu öğrenir. Bu çocuğun kendisinden olmadığını çok iyi bilir ama yine de sesini çıkarmaz. Her şeye rağmen kendinden olmayan bu çocuğa sahip çıkar. Neclâ, Nedim’in bu iyi niyetine karşılık düzelmesi gerekirken daha da kötüleşir, kundaktaki bebeğini Nedim’e bırakarak kaçıp gider. Nedim, bütün yaralarını kendinden olmayan o çocukla sarmaya çalışır. Nedim’in bütün dünyası o çocuk olur. On iki yıl bu çocukla en güzel günlerini yaşayan Nedim, bir gün hiç beklemediği bir şey ile karşılaşır. Evinde bir yangın çıkar ve oğlu bu enkazın altında kalarak can verir. O gün sadece oğlunu değil, en güzel günlerini, neşesini, huzurunu kısacası her şeyini kaybeder. Ne savaşta yaşadıkları ne de Neclâ’nın ona yaptıkları bu kadar canını yakmıştır. Yaşadığı bu acıyla kendini kaybeden Nedim, çok hastalanır. Bir süre Doktor Ali’nin gözetiminde hastanede tedavi edilir ve tedavisi bittikten sonra da evi yandığı için arkadaşı Ali’nin evine gelmek zorunda kalır. Tam o sıralarda yıllardır görünmeye Neclâ, parası bittiği için Nedim’in karşısına çıkar. Nedim’in iyi niyetli olduğunu bildiği için onu çok çabuk kandırabileceğini düşünür fakat hiçbir şey onun beklediği gibi olmaz. Yıllarca bilip sustuğu ne varsa o gün hepsini Neclâ’nın yüzüne haykırır. En önemlisi de yıllarca babalık yaptığı çocuğun kendisinden olmadığını o haberi aldığı gün bildiğini şu sözlerle dile getirir;

“Her şeyi biliyorum. Oğlum diye, on iki yıl bağrıma bastığım çocuk benim değildi. Yirmi dört saat göğsümde dinlenen, gözyaşlarımla, kanımla ıslanan küçük ölünün babası ben değildim. Bunu yıllarca evvel, yılan gibi boynuma sarılıp, çocuğum olacağını müjdelediğin an anlamıştım. Çünkü benim çocuğum olamazdı. Harpte aldığım yaralar, beni bu saadetten ebediyen mahrum bırakmıştı. Bunu doktor da benim kadar biliyordu” (Aruoba, 1958, s. 29).

Bu konuşmadan sonra bir daha onu görmek istemediğini söyler, onu evden kovar. İşte bu kötü zamanlarda hayatını değiştirecek kişi olan Nerkis, Nedim’in hayatına girer. Nerkis’in gelişi, Nedim’i karanlıktan aydınlığa çıkarır ve onu bambaşka bir insan haline getirir. Bu küçük kızın sevgisi, onu hayata döndürür ve hayatı boyunca yaşamadığı mutluluğu yaşar. İlk zamanlar bu sevginin bir akrabalık ilişkisinden doğduğunu düşünse de bunun böyle olmadığını, Nerkis’e duyduğu şeyin aşk olduğunu anlar. Hiçbir kadında hissedemediği o duyguyu ona yaşatan bu kadınla evlenir ve hayalini kurduğu mesut yuvanın ilk adımlarını atar.

3.4.1.6.3. Yardımcı Kişiler

Doktor Ali Yaşar: Nedim’in çocukluk arkadaşı, en iyi dostudur. Romanın nesnel zamanında 53 yaşlarında, işinde başarılı bir doktordur. Ali Konya’da iyi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir ve bütün çocukluğu burada geçer. Tıp fakültesini kazanan Ali, eğitimi Almanya’da tamamlar. Almanya’dan döner dönmez doğup büyüdüğü Konya’ya gelir. Konya’da onu hayatının sürprizi bekler. Canından çok sevdiği, kardeş gibi büyüdüğü Nedim’in karısına âşık olur. Kendini ondan uzak tutmak için elinden geleni yapar çünkü Nedim’e böyle bir yanlışı yapmaması gerektiğini bilir. Hislerini kalbine gömer ve asla arkadaşına yanlışı yapmaz. Kendisi de romanın bir bölümünde hisleriyle ne kadar mücadele ettiğini ve sonunda doğru kararı verdiğini dile getirir;

“– Hayır, Hayır... Dostumu hiçbir gün aldatmadım. Hislerimle, ihtiraslarımla boğuştum. Rüyalarımâ lânet ettim. Kâbuslu yıllar yaşadım. İçimdeki bu karanlık hissi boğmağa muvaffak oldum. Oldum ama, bakın saçlarıma da ağardı ve ne yazık ki, komik hikâyeler anlatacak torunlara hasret kaldım” (Aruoba, 1958, s. 68).

Neclâ’yı tanıdıktan sonra verdiği bu kararın çok doğru bir karar olduğunun farkına varır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Nerkis’in vasıtasıyla tanıştığı Melek’i tanıdıktan sonra o gün verdiği kararın ne kadar da yerinde olduğunu bir kez daha kendine hatırlatır. Melek, onun hayatına yeni bir ışık olur. Romanın sonlarına doğru Melek ile evlenir ve hayal ettiği o sıcak yuvaya kavuşur.

Kamile Hanım: Nerkis'in annesidir. Ruhu zengin, kalbi oldukça iyi bir kadındır. Genç yaşta eşini kaybeder ve hayatı acılarla geçer. Bu süreçte onun en büyük destekçisi kızıdır. Yıllarca ölen eşinin yasını tutan Kamile Hanım'a, bir süre sonra kızının desteği de yetmemeye başlar, eşinin hasretiyle gözlerini hayata kapatır.

Nerkis'in Babası: Nerkis'in babası, romanın nesnel zamanında hayatta değildir. Nerkis'in babasına ilişkin romanda verilen tek bilgi şu şekildedir;

“Halbuki babası!... Babasının kocaman kirpikli, iri siyah gözleri, yanaklarına kadar uzanan gür siyah bıyıkları vardı. Siyah kaşları çatık, göğsü pırıl pırıl nişanlarla dolu bu resim karşısında kaç defa hıçkırarak ağlamıştı. Kaç defa, çocuk ellerini ona doğru uzatmış, sert bakışlı siyah gözlerinin şefkatle gülümsemesini, sıkılan yumruklarının açılıp, kollarının kendisine doğru uzanmasını beklemişti. (...)” (Aruoba, 1958, s. 15).

Necdet: Doktor Ali'nin kardeşi, Neclâ'nın tuzağa düşürdüğü kişilerden bir tanesidir. Romanın belli bir bölümüne kadar Neclâ tarafından çocuğunun ondan olduğu söylenir ama romanın sonlarına doğru çocuğun ondan değil, onun şoföründen olduğu ortaya çıkar.

Nedim'in Annesi: Genç, güzel fakat acı çeken bir kadın olan Nedim'in annesinin, geniş konakta bir hayal gibi dolaştığından, onu bu hale getiren kişinin de kocası olduğundan bahsedilir. Kocasından nefret eder çünkü ona evliliği boyunca gün yüzü göstermez.

Neclâ'nın Annesi: Temiz, ince hassas olan bu kadın olarak tasvir edilen kadın, kızı tarafından namussuz, ahlaksız bir kadın olarak nitelendirilir ama durum onun düşündüğü gibi değildir. Kendisinin yaşadığı bu hayatı, kızının yaşamasını istemez onu korumaya çalışır. Neclâ ise annesinin bu davranışlarını gördükten sonra ona inanmaz ve onu hep ahlaksız olarak görür ama zamanla bunun böyle olmadığını daha iyi anlar. Neclâ'nın annesinden aldığı tek şey güzelliği, inceliği ve yabancı asil duruşudur.

3.4.1.6.4. Dekoratif Kişiler

Nerkis'in apartmandan kaçıp Aksaray'a geldiği zaman yolda karşılaştığı iki balıkçı, Melek'in çaya gittiği Sema, Nedim'in hasta baskıcısı Emine Hanım ile ninesi ve dedesi, eğlence mekânlarında şarkı söyleyen Safiye Ayla, muhtarın

karısı Gülbahar Bacı, romana canlılık kazandırmak için kullanılan dekoratif kişilerdir.

3.4.1.7. Dil ve Anlatım Teknikleri

3.4.1.7.1. Dil

Yazar, *Beni Kurtar* romanında diğer romanlarında olduğu gibi herkesin anlayabileceği sade bir dil kullanır. Romanların hepsinde olduğu gibi kelimelerin Türkçe kullanımlarına yer verir ve mümkün olduğunca yabancı kelimelere yer vermez.

Romanda anlatımı güçlendirmek için ikilemelerden, seyrekte olsa deyim gibi söz varlığı öğelerinden yararlanır. Bu romanında kullandığı ikilemeler, diğer romanlarına göre daha azdır.

Yazarın bu romanında yazım yanlışlarından, anlatım bozukluklarından kaynaklı dil yanlışlıkları görülür. İlk romanına oranla kullandığı dilin daha özensiz olduğunu söylemek mümkündür.

3.4.1.7.2. Anlatım Teknikleri

Yazar, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da anlatıma canlılık ve farklılık kazandırmak için anlatma- gösterme, tasvir (betimleme), geriye dönüş, özetleme, diyalog, montaj, iç çözümleme, leitmotiv gibi tekniklerden yararlanır. Bu bölümde, bu tekniklerin romanda uygulanış şekilleri incelenecektir

3.4.1.7.2.1. Anlatma-Gösterme

Bu kısımda, anlatmaya bağlı edebî metinlerinin olmazsa olmazı olan anlatma-gösterme tekniği ele alınacaktır. *Beni Kurtar* romanı, gösterme ağırlıklı bir romandır çünkü yazar, çoğu kez okuru anlatılanlarla karşı karşıya bırakır. Yazar, bu romanında gerçekleşen olay veya durumları anlatırken daha çok kişiler arası konuşma şeklinde okura sunmayı tercih eder.

Aruoba, gösterme tekniğinin tipik uygulama şekli olan diyalog parçalarına bu romanında sıklıkla yer verir. Kişiler arasında geçen konuşmaları verirken daha çok konuşmaların arasına bağlantı cümleleri yerleştirmeyi tercih eder. Romandan aktarılan şu bölüm, yazarın bu tekniği uygulanış şekline örnek olarak verilebilir;

“– Melek hanım avukattır. Hem de meşhur bir avukat. Küçük akrabaları on yaşından beri tanıyor. Kardeş gibi sevişiyorlar. Aynı evde, belki de aynı odada kalıyorlar...”

Melek, Nedim’in heyecanını yatıştırmağa çalışan doktora yardım etmek için gülmeğe başladı:

– Vallahi yanılmadınız doktor. Hakikaten aynı odada yatıp kalkarız.

Nedim, hayretle:

– “Peki ama,” dedi. “Bütün bunları ne zaman öğrendiniz kuzum? Bir saat evvel Nerkis’in adresini bile bana soruyordun.”

– “Ooo... Sen görmiyeli, ben sihirbazlık tahsil ettim. Okudum, üfledim. İyi saatte olsunlar her şeyi söylediler bana.”

Melek de merak etmişti:

– “Hakikaten doktor, benim adresimi nasıl buldunuz?

– Vallahi kolay olmadı. Nedim, akrabasının adresini bilmediğini söylediği zaman hayli düşündüm. Tabii İstanbul’da sarıçizmeliyim, dedim. İsabette etmişim. Nerkis hanım, hastanın sıhhatinde mühim bir değişme olursa, Melek ablasına telefonla haber verilmesini rica etmiş. Tabii, ben de aynı numarayı çevirmeğe kusur etmedim.

Nedim, sabırsızlıkla Melek’e döndü:

– “Ne zaman gelir acaba hanımefendi? Nasıl merak ediyorum bilseniz. Sevgili yengemin ölümünden sonra Nerkis’i çok düşündüm. Adresini bilmiyordum. Kıbrıs’a yazdığım mektuplar cevapsız kaldı. Sonra hâdiseler her birimizi bir tarafa sürükledi” (Aruoba, 1958, s. 69).

Romanda gösterme tekniğinin yanında kullanılan bir diğer teknik anlatma tekniğidir ve yazar çoğunlukla bu iki tekniği iç içe kullanmayı tercih eder. Anlatma tekniğinin hâkim olduğu kısımlarda, anlatıcının hâkimiyeti söz etmek mümkündür. Bu kısımlarda gerçekleşen olaylar, olayların geçtiği çevre ve kişiler anlatıcı tarafından aktarılır. Nerkis’in geçmişinde yaşadığı bir takım olaylar, Melek’in hayatı, roman karakterlerinin düşünceleri, Doktor Ali’nin içinde beslediği duygu ile mücadelesi, Nedim’in çocukluğu ve evliliği gibi bilgiler anlatıcı tarafından okura sunulur. Nerkis’in iki yıl süren evliliğinin onda bıraktığı duyguların anlatıldığı kısım, anlatma tekniğine örnek niteliğindedir;

“Üzüntülerden kurtulamayacağını hissetti. Çünkü, neşeli, güzel şeyler hatırlamağa çalışan kafası, muhayyilesinin garip bir oyunu ile en korkunç hatıraları bulup çıkartıyordu. İçinin, sadece bir köşesini aydınlatan şuurla, renkli şekiller örmeğe zorlanan düşünce, benliğini saran karanlıkların sonsuzluğunda, sönük bir kandilden farksızdır.

Sonra, ucunu görmediği bu karanlıklarda, mahiyetini anlayamadığı kımıldanışlar duruyordu. Öyle zannediordu; onu kısıktırak yakalamak isteyen bir sürü düşman, ruhunu saran bu esrarlı derinliklerde pusu kurmuştu.

Bu gece kendisini tanııyordu. Hislerinin bu kadar sarsıldığını, içinin bu kadar birbirine uymayan duygularla altüst olduğunu hatırlamıyordu.

Kafası zonklamaya başlamıştı. şaşkın bir telâşla oraya buraya uçuşan karlar, köşelere sığınmağa çalışıyorlardı. Onlara, kendisine benzeyen canlı insanlar gibi baktı. O da, sükun ve huzura muhtaçtı!... O da, hayatın fırtınalardan korunacak bir köşe arıyordu. İçi yalnızlığın acısı içinde derin derin sızladı. Ne kadar yaralıydı. Kimsesi, hiç kimsesi yoktu” (Aruoba, 1958, s. 10).

3.4.1.7.2.2. Tasvir

3.4.1.7.2.2.1. Nesnel Tasvir

Beni Kurtar romanında yapılan nesnel tasvirler olduğa sınırlıdır. Yazarın yapmış olduğu bu sınırlı sayıdaki tasvirlerin hepsi de dekor düzeyinde kalır. Dekor düzeyinde bırakılan bu tasvirler, okura, onları olaylara hazırlamak dışında hiçbir şey kazandırmaz. Romandan alınan şu tasvir örneği, okuru, olaylara hazırlamak dışında bir katkısı olmayan, dekor düzeyinde bırakılan bir tasvirdir;

“Bu oda, çocukken, yukarki seddin serin gölgesinde sırtüstü yatıp tahayyül ettiği şekilde boyanmış, temizlenmiş ve döşenmişti. Yatağı, perdeleri, karyolalarının yanındaki geniş koltuğu, ayak ucundaki rugan terlikleri, ince lâcivert çizgili açık yeşil pijaması, baklava şeklinde dikilmiş soluk eflâtun yorganı ve başucunda asılmış anacığının yağlıboya portresi ile çocukluğunda özlediği bir odaydı. ocuk muhayyilesine giren gizli bir kuvvet, yıllardan sonra, onu şaşırtmak için bu odayı, bütün teferruatı ile hatırlamış olacaktı” (Aruoba, 1958, s. 131).

3.4.1.7.2.2.2. Öznel Tasvir

Bu romanda nesnel tasvirden ziyâde öznel tasvir ön plandadır. Yazar, olay, evre ve kişi tasvirleri yaparken öznel tasvirlerden yararlanır. Bu romanda yapılan öznel tasvirlerin bazılarının romana dekor oluşturmak, bazılarının da konunun işlenişine katkı sağlamak için yapıldığını söylemek mümkündür. Romandan alınan şu örnek, romana dekor oluşturmak için yapılan öznel tasvire örnek olarak verilebilir;

“Fulyalar, mor leylak tarlalarına beyaz kollarını uzatmışlardı. Altın gözlü zerrinler; minelerin, binlercesinin bir araya gelmesinden vücut bulan mavi bir denizde, sarışın melekler gibi gülümsüyorlardı. Ötede, papatyalar eflâtun salkım çiçekleriyle sarmaş dolaş olmuşlardı. Yabanî kır menekşelerinin mor kadife yaprakları, açık yeşil çimenlerle örtölmüş yol kenarlarını özenerek işlemişlerdi.

Gözün alabildiğine uzanıp, masmavi bir ufukta eriyen bozkır; yaylaların serin sırtlarını kaplayan, başları karlı dağların gölgelerinde kaybolan bu ılınca bezenişle, bu neşeli sarhoşlukla sarılmıştı” (Aruoba, 1958:152-153).

Beni Kurtar romanında yapılan bazı öznel tasvirler, dekor oluşturmaktan ziyâde okuru olaylara hazırlar ve okuru olaylara hazırlayan bu tasvirler romanın

seyri açısından çok önemlidir. Romandan alınan şu parça, okuru olaylara hazırlamak için yapılan öznel tasvir örneğidir;

“N ERKİS’in mat yüzü aceleden, heyecandan dalga dalga kızarmıştı. İçine zorla girdiği gri esvabını, vücudüne yerleştirmeğe uğraşırken telâştan elleri dolaşıyor, kumaşa sıkışan fermuarı kurtaramadığı için hiddetle söyleniyordu:

– “Kaç defa söyledim şu kadına. Bu kadar dar elbise olur mu hiç! Yine geç kaldık dadı. Kimbilir dayım ne kadar kızmıştır.”

Melek’in kaşları çatılmıştı:

Siyah parlak saçları, büyük dalgalarla göğsüne dökülüyor, kızgınlık, telâş yanaklarının kızarmasını, yüzüne, boynuna dağıtıyordu.

Nihayet fermuarı kapatmış, vücudünün bütün hatlarını meydana çıkaracak şekilde kavrayan elbisesini yerleştirip, düzeltmişti.

Başının keskin bir hareketi ile saçlarını arkaya fırlattı. Kıvrıcık kirpiklerinin arasından ıslıl ıslıl yanan gözleri ne güzeldi... Vücudünü bir sevgili gibi saran gri elbisesi, kapalı yakasını süsleyen ateş renkli bir tek gülle ne zarif, ne şıktı.

Kalbinin coşkun heyecanını örten ulvî hislerin, yüksek fedakârlık duygularının, sonsuz şefkatinin yarattığı nurlu bir aydınlık, geniş alnında, yüzünün mat beyazlığında parlıyordu. Karşısındaki insanlara geçecek kadar kuvvetli olan bu aydınlık, en hissiz ruhları bile huşu ile saran huzur dolu bir coşkunluk taşıyordu” (Aruoba, 1958, s. 99).

Bu romanda nesnel tasvirlerden çok öznel tasvirlerin ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Yazar, *Beni Kurtar* romanında nesnel tasvirleri amaç, öznel tasvirleri hem amaç hem de araç olarak kullanır.

3.4.1.7.2.3. Geriye Dönüş

3.4.1.7.2.3.1. Dar Anlamda Geriye Dönüş

Yazar, bu romanında bazen karakterlerin başına gelen olayları anlatmak için kısa süreli geriye dönüşler yapar. Yazarın yapmış olduğu bu kısa süreli dönüş, Nerkis’in bir gece önce Nedim’in yaşadığı apartmanda şahit olduğu olay örnek olarak verilebilir. Nerkis, yıllar önce küçük dayı diye tanıdığı Nedim’in çok hasta olduğunu öğrenir. Bir şekilde Nedim’in izini bulan Nerkis, onun yaşadığı apartmana gelir ama geldiğinde karşılaştığı manzara onu Nedim ile konuşmadan oradan uzaklaştırır. Anlatıcı, Nerkis’in, Nedim’in yaşadığı apartmana geldiği ve oradan kaçtığı anı, birkaç saat öncesine dönerek şu şekilde anlatır;

“Onu evine götürdü. Sana da, adres bıraktılar. Bu akşam seni beklediklerini söylediler... Haydi bakalım küçük yaramaz topla biraz kendini...”

Evet, kendini toplamalı idi. Doktor konuştuğu sakınlaşıyordu. Nihayet gözleri güldü, içini sıcak bir ümit aydınlatmıştı.

Demek, onu bekliyordu... Sevinmişti demek... Oh, sevgili dayı... Zavallı küçük dayı!...

Doktora teşekkür edip koşmuştu. Apartmana girdiği zaman, heyecandan ölecekti. Sıtmaya tutulmuş gibi titriyordu. Dayısının boynuna sarılabilecek miydi?

Kapı aralıktı. Hastayı rahatsız etmemek için, bilhassa bırakılmış zannederek sessizce içeri süzülüy. Yol gösterecek birisini ararken, insanı iliklerine kadar ürperten o basit kadın sesi ile, küçük dayısının konuşmasını duymuştu” (Aruoba, 1958, s. 16).

Bunun yanında, Nerkis’in apartmanda şahit olayın yaşandığı gün, Doktor Ali’nin kapıda Nerkis ile karşılaşması ve sonrasında yaşananlar da dar anlamda geriye dönüş tekniğiyle okura sunulur.

3.4.1.7.2.3.2. Yapıcı Geriye Dönüş

Yazarın bu romanında olay ve kişiler çoğunlukla yapıcı geriye dönüş tekniği ile okura sunulur ve bu sayede okur, romanda yer alan olay ve kişiler hakkında daha detaylı bilgilere ulaşma imkânı yakalar. Romanın merkezî kişisi konumunda olan Nerkis’in çocukluğu, gençliği ve ilk evliliği, Nedim ile Doktor Ali’nin tanışma zamanları, Nedim’in evliliği, Melek’in hayatı, Nedim’in oğlum diye bağrına bastığı Yılmaz’ın ölümü gibi pek çok şey yapıcı geriye dönüş tekniği ile okura sunulur. Romanda yapıcı anlamda ilk geriye dönüş, Nerkis’in geçmişini hatırlamasıyla şu şekilde başlar;

“Uçuşan karların ördüğü beyaz bir tedarî ile çocukluğunu hatırlamağa çalıştı.

Minik bir kızken, kuru dallarda salkımlaşan karları, nefis meyvaların geleceğini müjdeleyen bahar çiçeklerinden çok severdi.

Kar yağdığı gün, mahallenin kızlarıyla bayram yaparlardı. Harların dokuduğu izlenmemiş düzlüklerde boylu boyuna uzanmak, en büyük eğlenceleri idi. Kocaman havuç burunlu, kömür gözlü, süpürge sopalı kardan adamın etrafında kuşlar gibi cıvıldaşırlardı.

Soğuktan titreşen serçelere ökse hazırlayan, kendilerinden az büyük erkek çocuklarına bütün şeytanlıklarıyla sokulurlardı. (...)” (Aruoba, 1958, s. 7-10).

Romanın seyri açısından en önemli geriye dönüş, Nedim ile Doktor Ali’nin çocukluklarına dair bilgiler de yapıcı anlamda geriye dönüş tekniği ile verilir. Bu geriye dönüşle birlikte Nedim’in ilk evliliğinden sonra yaşadığı travmalar, Doktor Ali’nin insanlara olan güvensizliğinin temeli gibi birçok şey açığa çıkar.

Beni Kurtar romanında en çok kullanılan tekniklerden bir tanesi geriye dönüş tekniğidir ve romanda, yukarıda ele alınan örnekler gibi pek çok örneğe rastlanmaktadır. Yazar, bu teknik sayesinde romanda yer alan olaylar ve kişiler hakkında okuru aydınlatır.

3.4.1.7.2.4. Özetleme

Romanda kullanılan bir diğer teknik, özetleme tekniğidir. Anlatıcı, romanda yer alan bazı olayları, kişileri ve kişilerin içinde bulunduğu duygu durumlarını özetlemeyerek okura aktarır. Nerkis'in hayatı ve ilk aşkı, Nedim'in Neclâ ile tanışıp evlenmeye karar vermesi, Neclâ'nın Nedim'i aldatması, Neclâ'nın, Necdet ile arasında yaşanan yasak ilişki ve sonrasında yaşananlar özetleme tekniği ile verilir. Romanda, özetleme tekniği ile ilk olarak Nerkis'in hayatının anlatıldığı kısımda karşılaşılır. Romandan alınan şu parça, Nerkis'in doğduğu zamandan şimdiki zamana kadar yaşadıklarının özeti niteliğindedir;

"Onun, dünyası idi bu!... Hiç görmediği babası... Genç yaşta ölen annesi... Kucağında can veren dayısı... Yeşil adası... Uzak bir hayal gibi vakit vakit beliren sevimli köyü... İlk aşkı... Çektiği ıstıraplar... Büyük ümitlerle kurduğu yuvası... Korkunç kırılışı... Sonsuz azaplarla örülen yıllar... Evinden kaçışı... Ayrılık... Bütün bunları unutmaya çalışmak için didindiği günler... Nihayet, hasta, yaralı, ümitsiz bir küçük dayı!..."

Bunların içerisinde, ömrünün neşesi ve bütün ıstırapı vardı. Bunların içinde, sıcak başak yığınları ile ısınan harmanlar... Balık gibi çırpındığı köpüklü dalgalar... Yaseminlerle örülü yıllar... Mehtapla işlenmiş geceler... Fırtınalarla kararmış akşamlar... Ve... ıstıraplar, ıstıraplar, ıstıraplar vardı" (Aruoba, 1958, s. 17).

3.4.1.7.2.5. Montaj

Yazar, *Beni Kurtar* romanını anlam yönünden güçlendirmek için montaj tekniğinden yararlanır. Mevlâna'nın bir sözü, Voltaire'nin romanından bir bölüm, eğlence mekânında çalınan şarkılar bu teknik ile verilir. Voltaire'nin romanından bir bölüme ait olan şu parça, bu tekniğin romanda uygulanaşına örnektir;

"– Hâlâ çocuksun Nerkis... Seni dinlerken Voltaire'nin bir romanını hatırlıyorum. İsmi unuttuğum bu romandaki kahramanlardan biri, hayretle sorar:

1. Kahraman: 'İnsanların daima böyle yalancı, vefasız, hilekâr, nankör, alçak, sarhoş, kıskanç, serseri, hasis ve iki yüzlü olduklarını mı zannedersiniz?'

2. Kahraman: 'Atmacaların buldukları güvercinleri daima yediklerine inanır mısınız?'

1. Kahraman: 'Şüphesiz evet!'

2. Kahraman: *‘Mademki atmacalar aynı tabiatı muhafaza ediyorlar, niçin insanlardan tabiatlarını değitirmelerini istiyorsunuz’* (Aruoba, 1958, s. 60).

Yazar, romanında kullanmış olduğu montaj örneklerinin hepsini metnin genel yapısıyla bütünleştirmeyi başarır. Asıl metin ile yazarın romanına taşıdığı metinler arasında bir uyumun söz konusu olduğunu söylemek mümkündür.

3.4.1.7.2.6. Diyalog

Beni Kurtar romanı, gösterme ağırlıklı bir romandır dolayısıyla romanın geneli diyaloglarla ilerler. Bu romanda çoğunlukla anlatıcı aradan çekilir ve okur metinde yer alan olay ve kişilerle karşı karşıya kalır. Yazar, kullanmış olduğu bu diyalog parçalarıyla romanda gerçekleşen olayların gelişmesine, roman karakterlerinin ruhsal ve sosyal durumlarının açıklanmasına yardımcı olur. Bunun yanında roman karakterlerinin birbirleri hakkındaki görüşleri de bu diyalog parçaları sayesinde ortaya çıkar.

Yazar, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da diyalog parçalarını farklı işlevlerde kullanır. Romandan aktarılacak olan bazı örnekler ile bu farklılık ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Bu romanda kullanılan bazı diyalog parçalarının metne doğrudan bazılarının ise dolaylı yollardan katkısı vardır. Örneğin romandan alınan şu diyalog parçasının doğrudan metne katkısı yoktur ancak az da olsa olayın akışına katkı sağlar;

“Nedim gülümsüyordu. Düşünceli bir sesle:

– “Burada her şey; harikulâde bir yeniliğe, coşkun bir gençliğe bürünen her şey, zaten!...”

– “Aman Nedim, ne güzel söyledin... Biz bile değil mi? Biz bile, o harikulâde gençliğe bürünen eskiler arasındayız...”

– “Melek Hanım hariç tabii!...”

– “Elbette... O, eskileri canlandıran gençliğin bir parçasıdır.”

– “Yetmez mi doktor? Alay etmeyin benimle!....”

Melek’in sesinde içli bir kızgınlık seziyordu. Doktor, serî bir hareketle başını çevirdi. Gözleri alev alevdi:

– Ben mi alay ediyorum Melek Hanım? Fakat, bunu nasıl söyleyebilirsiniz” (Aruoba, 1958, s. 119).

Romandan alınan bir diğer diyalog örneği, açıklayıcı bir nitelikte olduğu için yukarıda alından diyalog örneğinden farklı bir işleve sahiptir. Melek ile

Doktor Ali arasında gerçekleşen konuşma, Nedim'in evliliği ve çocuğu hakkında bir takım bilgiler içerir. İkili arasında gerçekleşen o konuşma şu şekildedir;

– “Zavallı... Bir tek oğlu vardı demek?”

– “Oğlu mu? Oğlu!...”

Doktorun sesi, zaptetmeğe çalıştığı bir hıçkırıkla boğuldu sanki... Bir an, odayı tüyler ürperten bir sessizlik sardı. Sonra, doktor güçlkle konuştu:

– “Hayır Melek Hanım... Oğlu değildi. Daha çocuk doğmadan da bunu biliyordu... Kendisini aldatan o alçak kadını, deli gibi sevdiği kadını kovamadı... Kendinden olmayan bu çocuğu inkâr etmedi. Onu bağrına bastı... Ona, kanı ile veremediğini, ruhu ile, insanlığı ile verdi. Kendisini; kundakta iken, babası olmayan bir adama bırakıp kaçan anasının d yerini doldurarak, on dört yıl baktı bu çocuğa....”

– “Korkunç şey!....”

– “Hayır... Kelimeleri yanlış kullanmayın. Büyük şey, deyin... Bu kadın, o sefil mahluk dün akşam burada idi. İğrenç varlığı, hayâsız sözleriyle, büyük buhran yaratabildi. Tanrıya çok şükür. Atlattık bunu!.... Ama...”

– “Anladım doktor... Nerkis'ten korkuyorsunuz. Bu yalnız, bu bedbaht, bu hasta adamın ikinci bir kırılışa, ikinci bir felâkete tahammülü yok diyeceksiniz... Nasıl bir mahluk olduğunu bilmediğiniz bu kızın, bu güzel kızın, dostunuzun hayatı ile oynamasından korkuyorsunuz” (Aruoba, 1958, s. 66).

3.4.1.7.2.7. Leitmotiv

Aruoba'nın romanında yararlandığı tekniklerden bir tanesi de leitmotiv'dir Neclâ, geçmişiyile yüzleştiği gün Nerkis'ten, Nerkis'te Allah'tan “Beni Kurtar” diyerek yardım ister. Romanda on kez tekrarlanan bu sözcük grubu tipik leitmotiv örneğidir. Bu sözcük grubunun romanda tekrarlandığı yerler şu şekildedir;

– “Kov, onu” diye inledi. “Kov. Sen iyi bir kızsın. Annem olduğunu söyleyen o hortlağı kov gözümün önünden, beni kurtar, Nerkis, beni kurtar!”

(...)

– “Onu görmek istemiyorum,” diye fısıldadı. “Beni Kurtar Nerkis, o korkunç hayalden, mütemadiyen sırtan o kalbsiz kadından kurtar beni.” Annemmiş benim! öyle...

(...)

– “Beni Kurtar, beni kurtar!” diye çırpınmış ve ölmüştü! Kendisi değil, onu ölüm kurtarmıştı.

(...)

– “Beni kurtar sevgilim, oh sevgilim, beni kurtar,” diye çırpınmaz mıydı? Çocuk yaşında sevdiği o vefasız sevgili, gelmiş onu kurtarmış mıydı? Yıllar, uzun yıllardan sonra bile, dudaklarını yakan o ilk öpüşün sıcaklığını duyan Nerkis'i de Allah kurtarmıştı.

Tekrar gözlerini kapadı. İçinin sonsuz inancı ile yalvarıyordu:

– Bundan sonraki felâketlerden de beni kurtar Yarabbi. Beni kurtar... Beni Kurtar” (Aruoba, 1958, s. 172-173).

3.4.1.7.2.8. İç Çözümleme

Yazarın, *Beni Kurtar* romanında en çok yararlandığı tekniklerden bir tanesi iç çözümlemedir. Anlatıcı, çoğu zaman roman karakterlerinin iç dünyasına girer ve onların düşüncelerini okura aktarır. Romanda Nerkis’in, Nedim’in, Melek’in, Doktor Ali’nin ve Nedim’in dadısının zihninden geçenler bu teknik ile verilir. Nedim’in, Nerkis’e karşı düşüncelerinin anlatıcı tarafından dile getirildiği şu kısım, bu tekniğin uygulanaşına örnek olarak verilebilir;

“Ama, görmüyordu... Hiçbir şey görmüyordu. İçinin bütün duygularıyla Nerkis’i düşünüyordu....

Ne müşfik, ne dürüst bir kalbi vardı. Kendisini üzmemek için nasıl çırpınıyordu. Varını yoğunu tüketiyor, müthiş bir felâketin pençesinden kurtulan dayıcığını eski neşesine – on yaşında iken tanıyıp sevdiği neşesine – kavuşturmak için bütün kudretini harcıyordu.

Gayriihtiyarî, oğlunun ölümü karşısında taş gibi lâkayt kalan o kalpsiz kadının, paraya karşı duyduğu ihtirası düşündü... Yarabbi, ona nereden rastlamıştı” (Aruoba, 1958, s. 135).

3.4.1.7.2.9. İç Monolog

Yazarın, romanda anlatımı güçlendirmek için kullandığı tekniklerden bir tanesi de iç monolog’dur. Yazar, Neclâ’nın iç çatışmasını bu teknik ile açığa çıkarır. Neclâ karakterinin iç çatışmasının verildiği bu kısımda anlatıcının varlığı ortadan kalkar, okur metin ile baş başa kalır. Romanda Neclâ’nın iç çatışmasının verildiği o kısım şu şekildedir;

“– “Hani nerede Nedim?! Nerede senin için yıllarını ıstıraplarla tüketmiş olan, asıl adam!... O kızın yanında!.... Biliyor musun?... O siyah gözlü kızın yanında, bütün çektiklerini unutacak... Ya, doktor... Sana ilâhî bir aşkla tapan doktor... Karanlık dişiliğinle onu da kendinden kopardın. Seni öpmedi, sana sarılıp kendinden geçmedi diye delirmiştin... Senin için birer budala olan bu insanlarda, senden ne kaldı? Hiç değil mi? senden nefret ettiklerini gördün mü? İğreniyorlar senden... Seni kovdular... ya oğlun? Alt üst olan şehirde, ezilerek bedbaht olan oğlun!....

Paralar da gitti, biliyor musun? Hepsini kaybolmuş... Nedim’in bütün emlakını paraya çevirdiğini hatırladın değil mi? İstese de sana yardım edemez. Doktordan da alamazsın... Artık, serbest şık gezemiyeceksin. Üstündeki elbiseler solup yırtılacaklar... İçmek için değil, yemek için bile para bulamayacaksın... Genç, güzel de değilsin ki, âşkların sana yardım etsinler. Hayır, sana kimse bakmaz artık... Mahvoldun... Mahvoldun!....

Neclâ kulaklarını elleriyle kapatarak divana doğru koştu. Fakat, o zalim ses susmuyordu:

– “Kulaklarını tıkamam ne budalalık... Ben, senin içindeyim. Bu güne kadar beni hiç dinlemedin... Benim varlığımdan habersiz binbir günahın azabı ile ezdin beni... Ama bak ben ölmedim... Beni ebediyen susacak mı sandın? Artık, tahammülüm yok benim... Bu kadar alçalmaya, bu kadar küçülmeğe tahammülüm yok benim... Adamı öldürecektin değil mi? Azize pozlariyle kandırıp, korkunç bir buhran yaratarak öldürecektin onu... Katil... Katil” (Aruoba, 1958, s. 48).

Yazarın son romanı olan *Beni Kurtar*, anlatım teknikleri açısından oldukça zengin bir romandır. Yazar, kullanmış olduğunu tekniklerle romanın anlatımını güçlendirir ve romana canlılık katar.

3.4.2. İçerik

3.4.2.1. Bireysel Temalar

Aruoba, *Beni Kurtar* romanında sadece bireysel temalara yer verir. Bu romanında da diğer romanlarında olduğu gibi aşk, ıstırap gibi bireysel temalardan yararlanır.

3.4.2.1.1. Aşk

Beni Kurtar romanının aşk teması Neclâ ile Doktor Ali'nin yasak aşkı, Nedim'in Neclâ'ya olan aşkı, Nerkis'in platonik aşkı, Melek ile Doktor Ali'nin aşkı, Nerkis ile Nedim'in aşkı olmak üzere beş farklı şekilde işlenmiştir. Bu aşklar arasında Nerkis ile Nedim'in, Melek ile Doktor Ali'nin aşkı kavuşma ile sonuçlanır.

Romanda işlenen aşklardan bir tanesi Doktor Ali ile Neclâ'nın aşkıdır. Neclâ, hayatı boyunca kendine ve çevresine haksızlık yapan bir kadın olarak bilinir. Onun en büyük yanlış, onu her hatasıyla kabul eden, ona ailesinin yapmadığı iyiliği yapan Nedim'i aldatmak olmuştur. Neclâ, zenginlik hırsı ile sevmediği bir adam ile evlenir ama Nedim bunun farkında değildir. Neclâ'yı mutlu etmek için elinden geleni yapar fakat Neclâ o kadar doyumsuz bir insandır ki bunlarla yetinmez. Bir gün Nedim, en yakın arkadaşı Ali'yi, eşiyle tanıştırmak için evine davet eder. Ali'nin bu eve gelmesiyle bütün dengeler değişir. Neclâ, Ali'yi ilk gördüğünde ayakları yerden kesilir, uzun zamandır aradığı adamı bulduğunu düşünür. O günden sonra onu kendi tarafında çekebilmek için elinden geleni yapar fakat bütün çabaları boştur. Neclâ'nın onun uğruna verdiği mücadele ve bu mücadelenin boş olduğu anlatıcı tarafından net bir şekilde ortaya koyulur;

“Onu etinin ve sinirlerinin dünyasına götürmek için neler yapmamıştı. Hesaplı tesadüfler yaratmış, yalancı karşılaşmalar icat etmiş daha da ileriyle giderek, bir akşam boynuna sarılıp, sonsuz bir hasretle öpe öpe aşkını haykırması.

Fakat, boştu... Muayyen prensiplerin esiri olan bu adamlar, onu harcamışlardı. Bu mücadele beş yıl sürmüştü. Beş yıl, bu iki adamın arasında daimî bir huzursuzlukla yaşamış, hapsolmuştu. İsteddiği gibi sevmemiş, gezememiş, giyinememiş, yaşayamamıştı” (Aruoba, 1958, s. 56).

Doktor Ali de Neclâ’yı ilk gördüğü andan itibaren sevmeye başlar ama bu aşkın imkânsız olduğunun farkındadır. Kalbi sevdiği kadının yanında olmak ister ama mantığı buna müsaade etmez. Ali, Neclâ’ya karşı büyük bir aşk beslemesine rağmen ihtiraslarını ve iradesini çelikten bir ağ ile sarıp, arkadaşına gösterdiği saygıdan dolayı ona daha fazla yaklaşmak istemez. Romanın bir bölümünde Ali’nin bu mücadelesi şu şekilde anlatılır;

“Sabahı bulabildiği zaman bir hastadan farksızdı. Bütün benliğini, şehvet denen karanlık hisle sarmıştı. Bir deli gibi Neclâ’yı istiyordu.

Bu mücadele, yıllarca sürdü. Yıllarca, hiçbir hudut tanımayan ihtiraslarıyla boğuştu, pençeledi... Fakat, onlara mağlup olmadı. Beyaz kollarının boynuna sarılıp, alevli dudakların ağzını kavurduğu gün bile, onu kendisinden koparıp atacak kuvvette oldu” (Aruoba, 1958, s. 41).

Doktor Ali’nin bu kaçı Neclâ’nın sinirlerini bozar. Onu, hislerinin bir oyuncuğu yapamayacağını anlayan Neclâ, onun kardeşini tuzağa düşürerek hem azgın tutkusunu tatmin eder hem de intikamını alır. Sevgiden anlamayan Neclâ, her zamanki gibi kendine yakışan yolu seçer. Doktor Ali, onun kardeşi Necdet ile birlikte olduğunu öğrendiği gün, ona duyduğu o masum sevgiden utanır ve verdiği kararın çok doğru olduğunu anlar.

Nedim’in, Neclâ’ya olan aşkı, romanda işlenen aşklar arasındadır. Nedim, harpten döndükten sonra hayatını değiştirecek bir kadın ile tanışır. Neclâ’nın, Nedim’i elde etmesi sandığından da daha kolay olur. Nedim, başına gelecek olan felâketlerden habersiz bir şekilde bu kadına âşık olduğunu zanneder. Çok kısa bir süre içerisinde de onunla evlenir. Evlendiği günden itibaren Neclâ’yı mutlu etmek için elinden geleni yapar ama hiçbir zaman beklediği karşılığı alamaz. Evliliklerin ilk zamanlarında Neclâ, Nedim’in ona olan davranışlarından ve ona sunduğu imkânlardan dolayı mutludur fakat zaman sonra bu mutluluk yerini mutsuzluğa bırakır. Yaşadığı hayat ona sıkıcı gelemeye başlar. Kendine yeni heyecanlar aramak için de Nedim’i birçok kez aldatır. Bütün bunlara rağmen Nedim, susmayı tercih eder ve ona her defasında şans verir. Zamanla Nedim’in bu anlayışlı halleri

ona ağır gelmeye, kendisinin böyle bir sevgiye ait olmadığını düşünmeye başlar. Anlatıcı, Neclâ'nın içinde bulunduğu bu durumu şu sözlerle ortaya koyar;

“Mes'un değildi... Nedim'i sevmemişti. Onu takdir ediyor, asaletini, inceliğini görüyor, herkesin yanında iken, bu adamın karısı olmakla iftihar ediyordu. Ama yalnızken bütün bunlar için ona kızıyor, kendisini itiraf ediyor, onun iyiliğe karşısında rahatsız oluyordu.

Onun kırmaktan korkarmış gibi üstüne titiyor hissi veren nazik kucaklamalarını, romantik zevklerini, şairane okşamalarını yadırgıyordu.

Necle, ötekinin hoyrat sevgisine alıştı. Haris benliği, bu hassas adamın mânasız bulduğu yakınlığından mustarıptı. Onun yanında açılmıyor, duyduğu gibi yaşamıyor, daimî bir gerginlik içinde geçen hayatını oynamağa çalışıyordu. Nedim'in aşkı onun için azap olmuştu” (Aruoba, 1958, s. 55).

Zamanla Nedim'de ona duyduğu hissin aşk olmadığını basit bir tutkudan ibaret olduğunu anlar. Romanın bir yerinde Nedim'in en yakın arkadaşı Ali de onun aşk sandığı bu duygunun, aslında hayatını mahveden bir his yanılması olduğunu söyler;

“...bundan korkmayın. Gerçek aşkı, Nedim de tanımadı. Karısına karşı duyduğu şey “aşk” değildi. Hayır... İlk günden, onun korkunç dişiliğine kapılmıştı. Nedim'i bağlayan bu sinsi değişiklikte değme bir sanatkar gibi oynamağa muvaffak olduğu teadlar dolu hayatı idi” (Aruoba, 1958, s. 67).

Mutluluk hayalleriyle yola çıktığı bu kadının defalarca aldatmalarına maruz kalan Nedim'in, bunca zaman onun yaptığı kötülüklere susmasının altında yatan neden ona duyduğu aşk değil, en zor zamanlarında yanında olduğu için bir vefâ borcudur. Nedim, Neclâ'ya duyduğu şeyin gerçekten de bir his yanılması olduğunu Nerkis'e olan hislerini fark ettiği günlerde daha iyi anlar. Hayatını mahveden bu kadının gerçek aşkı olmaması onu dünyanın en mutlu insanı yapar.

Romanda işlenen bir diğer aşk, romanın merkezî kişisi olan Nerkis'in platonik aşkıdır. Doğduğu toprakları bırakarak Kıbrıs'a gelmek zorunda kalan Nerkis'in, hayatının ilk evresi burada başlar. İlk acılarını, ilk kırılışlarını burada yaşar. Ömrünün ıstıraplarla geçmesine sebep olan ilk aşk ile burada tanışır. Nerkis, içinde, bu ilk aşkına karşı iman edilecek kadar kuvvetli bir aşk yaratır. Nerkis'in, ona duyduğu sevgi, beşerî arzuların gölgeleyemeyeceği kadar saf ve temizdir ama genç çocukta durum öyle değildir Onun için aşktan çok beşeri arzular ön plandadır. Romanda bu genç çocuğun Nerkis'e olan yaklaşımı ve aşka bakış açısı şu şekilde ifade edilir;

“Ama, genç çocuk bütün bunlardan habersizdi. Bu küçük kızı, ilk gördüğü gün beğenmişti. Fakat bu; güzel olan bütün kızlara karşı duyduğu, geçici bir heyecandı. Bu heyecanı, hoyrat ihtirası ile tatmin etmek istemişti!

O, böyle idi... Sevdığı insanları tutmalı, sıkmalı, öpmeli ve kendine mal etmeliydi. Hiç bir gün aşk mektubu yazmamıştı. Hiç bir gün, romantik hayaller peşinde koşmamıştı.

O, bambaşka bir mahluku; yaratılıştan muhteris ve bir eşya gibi, içinde yaşadığı hayatın adamı idi. İstiraplara sağır, isyanlardan habersiz, üzüntülerden uzak olan madde kadar realistti.

Platonik aşklar onun için gülünçtü. Kılıcını, sevgilisi ile kendi arasına koyup mışıl mışıl şövalyeleri anlamaz, onları birer koca budala olarak düşünürdü” (Aruoba, 1958, s. 8).

Nerkis, bütün bu olanlardan habersiz bir yıl boyunca kendi dünyasında saf ve temiz sevgiyle yaşar ve o genç çocuğunda bu şekilde olduğunu düşünür. Buluşmaya karar verdikleri ilk günde ise onun gerçek yüzüyle karşılaşır. Nerkis’i büyük bir hayal kırıklığına uğratan o karşılaşma ve karşılaşmanın sonrasında yaşananlar anlatıcı tarafından şu şekilde anlatılır;

“Gece, korkunç değildi. Tam tersi... Masal iklimleri kadar sihirli ve güzeldi. Yakında, tapar gibi bağlandığı sevgilisi vardı. Başını, onun göğsüne bırakmıştı. Bu sevgili göğüste, sıhhat ve heyecanla yoğurulmuş genç bir kalp çılgın çılgın çırpıyordu.

(...)

Sonra ne olmuştu!... Kuvvetli iki el, onu omuzlarından kavramış alevli bir ağız, dudaklarını kavurmuştu. Bütün vücudünü acaip bir ürperme ile saran ânî öpüş, masum ruhu isyanla titretmişti. Biraz evvelki efsanevi saadet parçalanmıştı!... On yedi yaşındaki Nergis, yaşından çok çocuktü. Hele, vaktinden evvel gelişip serpilen vücudüne bakarak, ondaki çocukluğa şaşmamak imkânsızdı.

Tecrübesiz kalbi, iman denilecek kadar geniş ve kuvvetli bir aşk yaratmıştı. Bir yıldır, olmayacak heyecanlarla süslemişti. Küçük kızlarda olduğu gibi, onun da kendisini sevdiğine inanmıştı. Onun da, buluşacakları ilk gün, kendisi kadar mesut olacağını ummuştu. Okuduğu romantik hikâyelerin yardımıyla, temiz ruhunun icat ettiği plâtonik sahneler yaratmıştı” (Aruoba, 1958, s. 8).

Bu genç çocuk, Nergis için o dakikadan sonra aşkın masumiyetini kirleten bir canavardan farksızdır. Bir yıl boyunca temiz duygularla sevdiği bu çocuğun, yaşadıkları bu ilişkiyi, basit insanların “sevgi” diye adlandırdıkları günü-birlik ilişkiye benzettiği için ondan nefret eder.

Romanda işlenen aşklardan bir tanesi de Melek ile Doktor Ali’nin aşkıdır. Nerkis’in küçük dayı olarak bildiği uzaktan akrabasını bulması, Melek’in hayatında büyük değişim yaratır. Bir gün Doktor Ali’nin, Nerkis’e ulaşabilmek için Melek’i araması bu değişime giden en güzel adımdır. Bu telefon

konusmasından sonra Melek, Nerkis'i hayatta kalan son akrabasıyla buluşturmak için Doktor Ali'nin verdiği adrese gelir ve hayatını değiştirecek olan adamla burada tanışır. Melek ile Doktor Ali'nin karşılaşması şu şekilde olur;

“Doktor kapıda görününce Melek gayriihtiyarî ayağa kalktı. “babacan bir ihtiyar” diye düşündüğü adam hiç de ihtiyara benzemiyordu. Vâkıa, saçları bembeyazdı, ama, bunun heybetli görünüşüne, parlak gözlerine, canlı yüzüne, kuvvetli erkek hüviyetine bir zararı yoktu. Saçları, vaktinden evvel ağarmış, düşüncesinden başka bir şey duyurmuyordu insana...”

Bir anlık tereddüdünü yenen doktor da gülerek yaklaştı. Samimiyetle uzanan büyük avucu içinde, Melek'in küçük eli kaybolmuştu.

Neşeli, muzip sesi, Melek'in şaşkınlığını dağıtmıştı.

– Bakın hele... Siz de, çok gençsiniz! Halbuki ben küçük kaçağın ablasını, yaşlı başlı bir insan olarak düşünmüştüm de, onunla ciddi ciddi konuşmayı tasavvur etmiştim” (Aruoba, 1958, s. 64).

Bu karşılaşmadan sonra Melek ile Doktor Ali birbirlerini çok iyi anlayan iki arkadaş olurlar. Bu arkadaşlık zamanla yerini aşka bırakır. Nerkis ve Nedim sayesinde bir araya gelen bu iki kişi, zamanın ve insanların onlara açtığı yaraları birlikte sarmaya karar verirler. Melek ile Ali, bu karardan bir süre kimseye bahsetmek istemezler fakat davranışları onları ele verir. Nerkis'in düşünceleri vasıtasıyla onları ele veren davranışları okura verilmeye çalışılır;

“Nerkis, Melek'in yerinde otururken kızardığını gördü. Kaşları, üzüntü ile çatılmıştı. Deminki endişeyi hatırlayınca sevinçle ürperdi. Heyecanı artmıştı. Nasıl dikkat etmemişti. Kendini coşkun hislerin içine hapsedtiği için, Melek'le doktoru saran derin samimiyeti görememişti. Bir anda, birbirlerinden hiç ayrılmadıklarını, doktorun seslenişlerindeki samimiyeti, hatırladı. Melek'in doktora gösterdiği hususî itinanın inceliğini görür gibi oldu.

– “Doktoru seviyor” diye düşündü. “Birbirlerini seviyorlar... Kaşları nasıl çatıldı. Nasıl sabırsız bir merakla daldı. Ah, sevgili Melek... Mesut olmasını nasıl isterim ki... Çok sevdiği minik çocuklara kavuşsun”

(...)

Bir anda yanıldığını anlıyordu. Hakikî Melek, ne zamandan beri meydana çıkmıştı... Belki, o korkunç fırtınalı gecede, belki doktorun muzip neşesinde, yahut ikisini de saran o uzun sohbet gecelerinin samimiyetinde belirmişti.

Birden, son günlerde doktorun eve, gelmeğe başladığını hatırladı. Dayısı da gün aşırı, bazan her gün İstanbul'a inmeyi adet edinmişti... Doktorun, sihirli bir kadıncağzın yanında kaldığını söyleyen Nedim, mânalı bir şekilde gülümsememiş miydi...”(Aruoba, 1958, s. 144).

Melek ile Ali'nin birbirlerine olan sevgiyle değişen hâl ve hareketleri aylardır gizledikleri ilişkiyi ortaya çıkarır. Bu sevgi her ikisini de değiştirmiştir ama en büyük değişim Melek'te olmuştur. Melek, ona olan sevgisiyle bambaşka

bir insan hâline gelir. Aşka, sevgiye inanmazken, onu tanıdıktan sonra aşktan, sevgiden, huzur içinde yaşamaktan bahsetmeye başlar. Melek'te ki bu değişim, Melek'in söylediği şu sözlerle birlikte net bir şekilde ortaya çıkar;

“– Farkında değiller dedi Melek, “ Düne kadar biz de muhteşem güzelliğin, bu harikulâde inziva zevkinin yabancısı idik. Günlük dertler, insanları makineleştiriyor. Maddî imkânsızlıklar, ruhumuzun açlığını doyurmayacak bir dehşetle düşüncelere hükmediyor. Hepimiz, yarım insan gibiyiz. Tabiate yabancı olduğumuz için, kendimizi bırakarak sevmesini, huzur içinde sevmesini bilmiyoruz” (Aruoba, 1958, s. 144).

Melek'in sadece düşünceleri değil, bunun yanında kılık kıyafeti de değişir. Önceden bir erkek çocuğu gibi giyinen Melek, Ali'den sonra bir kadın gibi giyinmeye başlar. Melek'in bu değişimi yine en yakın arkadaşı Nerkis tarafından fark edilir ve şu şekilde dile getirilir;

“Ooo.. Şu meşhur müzikli ziyafet değil mi? Allah yenmesini kismet eylesin. Galiba bu üçüncü niyet... Sen, yine pek şıksın Melekçiğim... Ne ince zevkin varmış meğer! O dümdüz kostümlerin içinde erkekten farkın yoktu. Dışarıda yiyeceğimizi unutsaydım bile, seni bu kadar zariif, bu kadar neşeli görünce anlardım. O samimî ev sahibi halinle ne tatlısın... Bu evi nasıl dolduruyorsun bilsen” (Aruoba, 1958, s. 101).

Ali, Melek'in hayatına adeta bir kurtarıcı gibi girmiştir. En önemlisi de bu aşk Melek'i yıllardır insanların hakaretlerinden kaçtığı vücudu ile barıştırır. Romanın sonlarına doğru Nerkis ile konuşan Melek'in başına gelen bir olayı anlatması bu durumun kanıtı niteliğindedir;

“– “Hem de Kadıköy vapurundaydım” diye neşe ile konuştu. “Merhametli kadıncağız, tam karşımda oturdu. İstirabını çingıraklı bir kahkaha ile gizleyip, kendisi gibi merhametli (!) arkadaşına sordu dönerek:

– ‘Şu kadıncağızın hörgüç gibi uzanan burnunu ameliyat edecek bir doktor tanyorum’ dedi. ‘Adresini versem, sevaba girerim her halde!’

“Öteki hanım da, üzüntüsünü belli etmemek için, uzun uzun gülerek:

– ‘Sadece burnu olsa neyse,’ dedi. ‘Ya gözlerini örten o yumuk göz kapaklarını hangi doktora açtırmalı!...’

Tabii beni düşündükleri için memnun oldum. Gülerek:

– ‘Alâkanıza teşekkür ederim hanımlar,’ dedim. ‘Ne yazık ki, sevaba giremeyeceksiniz... Çünkü, tedavimi nazik bir doktora emanet etmiş bulunuyorum. O, bıçağını hastalık numaraları ile insan avına çıkan karanlık vicdanlar için kullanıyor... Halbuki, beni müşfik bir hava içinde, âdeta sihirbazlıkla tedavi ediyor. Tedavisinin neticesi mükemmeldir. Çünkü beni, gözüne şeytan gibi batan o yalancı hastalardan çom güzel bulduğunu söylüyor... Tasavvur edin, hanımlar... Hurma burunlu, ceylan gözlü, sülün gibi bir tazeyim doktorun gözündeyim” (Aruoba, 1958, s. 147).

Melek'i bu denli değiştiren, Ali'yi yeniden bir kadına inandıran bu duygu, onlara hayatlarında yaşamadıkları huzuru yaşatır. Bu huzuru sonsuz kılmak için evlenmeye karar verirler ve çok kısa bir süre içerisinde evlenirler.

Beni Kurtar romanında son olarak işlenen aşk Nerkis ve Nedim'in aşkıdır. Romanın başlarında dayı-yeğen sevgisi gibi görünen yakınlığın öyle olmadığı romanın sonlarına doğru ortaya çıkar. Nerkis, ailesini kaybettikten sonra yapayalnız kalır ve bir süre hayatını tek başına idame ettirmeye çalışır. Annesinin kaybettiği zamanlarda üniversiteyi kazanan Nerkis'in, mezun olduktan sonra Anadolu'ya tayini çıkar. Buraya geldiği yıl bir adamla tanışır ve onun ile evlenir. Bu adam Nerkis'in hayatını mahveder, onu kendi benliğinin dışına çıkarır. Nerkis, azap dolu geçen günlere en fazla iki yıl dayanır ve iki yılın sonunda arkadaşı Melek'in de yardımıyla ondan boşanır. Eşinden boşandıktan sonra tayininin İstanbul'a çıktığını ğrenen Nerkis, burada en yakın arkadaşı Melek ile yaşamaya başlar. Azap dolu yıllardan sonra Melek ile yaşamak ona huzur verir fakat hep bir yanı eksiktir. Bir gün yıllar önce tanıştığı küçük dayısının İstanbul'da olduğunu ve çok hasta olduğunu öğrenir. Ailesinden geriye kalan tek kişi olan bu adamı bulmak ister. Roman, Nerkis'in, küçük dayı dediği Nedim'i bulup yaşadığı yere gittiği gün başlar. Kısa bir süre sonra Doktor Ali'nin, Melek'i telefonla arayarak Nerkis'i yaşadıkları yere alıp gelmesini söylemesi onları kavuşturur. Bu günden sonra Nerkis ile Nedim için yeni bir hayat başlar. Nerkis, içinde var olan eksikliği küçük dayı diye tanıdığı Nedim ile tamamlar.

İlk zamanlar Nerkis ile Nedim'in arasındaki ilişki dayı-yeğen ilişkisi gibi görünse de romanın ilerleyen bölümlerinde Nedim'in şu düşünceleri en azından Nedim için bu durumun böyle olmadığını gösterir;

“Nedim, kuşların bestelediği bahar senfonisini parçalayan ayak sesleriyle uyandı. Ne kadar yavaş yürürse yrsn, çakıllar üzerine uzaklaşan genç adımların çıkardığı sesi duyardı.

Uzadığı yerden, kalbini saran tatlı bir ırpınışla, onun gidişini düşündü... Salıntılı yürüyüşünü görüyor... Beyaz ensesine srndke ürperen siyah saçlarının kokusunu duyuyor. Etli dudaklarını süsleyen masum gülüşünü, mat yüzünde parlayan bkir güzelliğini hissediyordu.

Yorulmak bilmeyen bir gayretle, kendini dört tarafa dağıtarak, mesut bir telâş içinde çırpınıp duran bu güzel kadın, onun bir parçası idi.

Ona, nasıl alışmıştı! Mektebe gittiği günler ıstırapla kıvranıyordu. Saatlerle ölçülen bu kısacık ayrılığa bile tahammülü yoktu. Onsuz yaşayamayacağını biliyor, o olmadan nefes bile alamıyacağına inanıyordu” (Beni Kurtar, 1958, s. 127-128).

Nedim, bu düşünlerin kafasında geçtiği günden sonra Nerkis’e olan bağlılığının akrabalık bağlarının ötesinde bir şey olduğunu anlar. Zamanla ona olan hisleriyle bambaşka bir insan hâline gelir. Onu gözünden sakınmaya başlar. Nerkis’in hayatına başka bir insanın girebilme ihtimali onu deliye döndürür. Nedim bu düşünceler içerisindeyken Nerkis’in hiçbir şeyden haberi yoktur. Aslında o sıralarda Nerkis, kendi duygularından da habersizdir. Belli bir aşamaya kadar Nedim’e olan aşırı sevgisinin dayı sevgisi olduğunu zanneder. Romanın sonlarına doğru Nedim’in ilk eşi olan Neclâ’nın söylediği şu sözler, Nerkis’in gerçek duygularını açığa çıkarır;

“İşte kocamı elimden çalan kadın budur! İşte kocamla dağ başlarına saklanan kadın... İnanmıyorsunuz öyle mi? Peki, bunun işi ne burada? Yanındaki adam dayısı mı? Gülerim size ben... Komşu kadının kocasına da dayı dersiniz siz... Ne dayısı... Nedim’i zaptetti. Onu, benden çaldı. Beş parasız, çırl çıplak bıraktılar beni. Zavallı çocuğumun ölümü üstünden bir ay geçmeden beraber yaşamaya başladılar. Duyuyor musunuz? Namusu için kalibınızı bastığınız bu kadın onun metresi. Nedim’i seviyor bu kadın. Çılgın gibi seviyor” (Aruoba, 1958, s. 154).

Neclâ’nın bu sözlerinden sonra Nerkis’in gözüne inen perde kalkar. Aylardır mutluluğu için çırpındığı, yanında sonsuz bir huzurla dolduğu bu adamı büyük bir aşk ile sevdiğini anlar. Nerkis’in içindeki gerçek duygularıyla yüzleştiği o an anlatıcı tarafından şu şekilde dile getirilir;

“Bunu, bugüne kadar neden anlamamıştı. Neden, küçük dayısının kollarına atılırken, sıcak sesi ile ürperirken, onun yanında sonsuz bir huzurla yaşarken, onu mesut etmek için çırpınıp uğraşırken, bütün bunların altında gizlenen şeyin “aşk” olduğunu görmemişti... Aşk... Gerçek aşk!..

Metresi öyle mi? Bu iğrenç söz, o basit kadının dünyasında bir sevgi ölçüsü olabiliirdi belki... Ama onlar... Onlar, bu dünyanın insanları değildiler ki... Onlar, başları karlı dağların vahşi heybetiyle sarılan, sâf dağ insanların lekesiz sadeliği içinde yaşıyorlardı.

Birbirlerini seviyor, birbirlerini tamamlıyorlardı. Birbirlerine âşık olduklarının farkında bile olmadan, sonsuz bir saadet içinde, birbirlerinin yanında olmanın verdiği huzurla, bütün bir ömür yaşayabilirlerdi de” (Aruoba, 1958, s. 155).

Nerkis, aslında Nedim’i hastanede ölüm döşeginde bulduğu gün sevmeye başlar. O günden sonra Nerkis’in, hayatı ve hayata bakış açısı değişir. Nerkis bu değişimin altında yatan asıl nedenin ne olduğunun farkında değildir. O sıralarda düşündüğü tek şey dayı diye tanıdığı Nedim’in kurtulması, eski sağlığına kavuşmasıdır. Bu düşünceler içerisindeyken içinde hissettiği şeyin aşk olduğunu

anlayamaz. Belli bir aşamaya kadar Nedim’e duyduğu sevginin dayı sevgisi olduğunu sanır ama Neclâ’nın söylediği sözler sonucunda onun gerçek hislerinin açığa çıkması bunun böyle olmadığını net bir şekilde ortaya koyar.

Nerkis, yukarıda bahsedilen onu gerçek duygularıyla yüzleştiren o gün bir kaza geçirir. Gerçek duygularıyla yüzleşen Nedim ile Nerkis, yaşadıkları mutluluğu sonsuz kılmak için evlenirler. İstirap dolu yılları arkalarında bırakarak sonsuz mutluluğa doğru yol alırlar.

3.4.2.1.2. İstirap

Yazarın *Beni Kurtar* romanında ele aldığı bir diğer tema ıstırap temasıdır. Romanda bu tema, Nerkis’in, Nedim’in, Doktor Ali’nin, Melek’in ve Neclâ’nın annesinin ıstırapı olmak üzere beş farklı şekilde ele alınmıştır.

Romanda ilk olarak romanın merkezî kişi olan Nerkis’in iki ıstırapı ele alınmıştır. Nerkis’in romanda ilk olarak ele alınan ıstırapı, ilk aşkı üzerine doğan ıstırapıdır. Nerkis, çok küçük yaşta annesiyle birlikte Kıbrıs’a yerleşir. Burası onun hayatının eşiğidir. Nerkis, ilk acılarını, ilk kırılışlarını, ömrünün ıstıraplarla geçmesine sebep olan ilk aşkı burada yaşar. Nerkis, on altı yaşında genç bir kız olduğunda burada genç bir çocuğa âşık olur ama bir yıl boyunca onunla yüz yüze gelmez. Bir yılın sonunda buluşmaya karar verirler. Buluştukları gece Nerkis büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Bir yıl boyunca saf ve temiz hayallerle süslediği aşkının ne kadar basit olduğuna şahit olur. Nerkis’i hayal kırıklığına uğratan o olay, romanda şu şekilde dile getirilir;

“Sonra ne olmuştu!... Kuvvetli iki el, onu omuzlarından kavramış alevli bir ağız, dudaklarını kavurmuştu. Bütün vücudünü acaip bir ürperme ile saran ânî öpüş, masum ruhu isyanla titretmişti. Biraz evvelki efsanevi saadet parçalanmıştı!... On yedi yaşındaki Nergis, yaşıdan çok çocuktü. Hele, vaktinden evvel gelişip serpilen vücudüne bakarak, ondaki çocukluğa şaşmamak imkânsızdı” (Aruoba, 1958, s. 8).

Bu olaydan sonra Nerkis için o genç çocuk aşkın yüceliğini kirleten bir canavardan farksızdır. Bir yıl en temiz hayallerle süslediği o duygunun, günübirlik heveslere benzetilmesi onun için büyük bir yıkım olur. Aşka, saf sevgiye olan inancını kaybeder. Bu ilk aşk onun büyük ıstıraplarının temeli olur.

Nerkis’in romanda ele alınan ikinci ıstırapı, iki yıl evli kaldığı eşinden doğan ıstırapıdır. Nerkis, on yedi yaşında yaşadığı o olaydan sonra aşka, saf

sevgiye ve iyiliğe inancını kaybeder. O günden sonra kimseye güvenemez ve bu yüzden yalnız kalmayı tercih eder. Üniversiteyi bitirip Anadolu'ya tâyini edildiği zaman çok yalnızdır. Bu yalnızlık günlerinde karşına hayatını mahvedecek bir adam çıkar. İlk aşkının ona vermiş olduğu yaraları bu adam ile onarmak ister fakat bu adamının ona verdiği yara bir öncekinden çok daha kuvvetlidir. Nerkis, evliliği boyunca hayatında yaşamadığı acıları ve ıstırapları yaşar. Nerkis'in yaşadığı bu ıstıraplar romanda anlatıcı tarafından şu şekilde dile getirilir;

“Nerkis, isyanla titredi. Hayatını, hayatı ile birleştirip ismini taşımağa yemin ettiği o vicdansız adama, ne büyük bir hüsnüniyetle bağlanmıştı. Kendisini koruyan candan bir insanı olacaktı... Kocasını!... Anasız, babasız geçen yıllar boyunca, hasretini çektiği bir yuvası olacaktı.

Yuvasını!... İnsan olmanın utancı ile titrediği o soğuk ev, yuvası mıydı? Özlenerek işlediği örtülerin iğreti gibi durdukları o cansız eşyalar... Sonsuz bir ıstırap ürpertisi ile titremeden girmedikleri o meş'um yatak odası!...

Korkunç itiyatların şüursuz heyecanı ile, kendisine bir hayvan gibi muamele eden kocasını!... Maddî, mânevî acılarla kıvranın teni!... Hakarete uğrayan kadınlığı!... Çocukluğundan beri içi titreyerek beklediği bu yuvanın kudsîyetini kirleten o karanlık hava!...

Bu işkencelere iki yıl dayanabilmişti. Bu iki yılda, ruhun, fikrin, hissin ve ıstırapın ne kadar zayıf, ne kadar kuvvetsiz olduklarını anlamıştı. İnsanı, insan yapan bütün bu hasletlerin, iğrenç bir saldırıyla yıkıldıklarını görmüştü de, sonsuz bir ıstırapla kıvranan vücudü paramparça olmamıştı” (Aruoba, 1958, s. 9).

Bu adam Nerkis'i kendi benliğinden çıkarır, onu hiç olmadığı bir insan olmaya zorlar. Onunla geçirdiği iki yıl Nerkis için cehennem azabından farksızdır. Nerkis'in geçirdiği bu zorlu süreç onda manevî açıdan büyük hasarlar bırakır. Nerkis'in söylediği şu sözler, onun bu süreçte yaşadığı manevî hasarları net bir şekilde ortaya koyar;

“– Nasıl hakaret ettiğini biliyorsun... Beni, kendi basit dünyasında, istediği gibi yaşamak için bir âlet olarak kullanmak istedi. Ona tâbî, onun dilediği gibi yaşayan, onun ölçülerıyla hareket eden şahsiyetsiz bir mahluk şekline sokmağa çalıştı beni... Benliğim, ateşle çevrilmiş gibiydi. Ruhum, ne yapacağını şaşırmış, kıvranıyordu. Hele, hıçkırığa hıçkırığa ağladığım o karanlık gecelerde, vücudümü saran mihanikî zevkin ardından, öyle korkunç bir boşluk duyar, öyle şifasız bir ümitsizlikle dolardım ki... Bana ölümü görüyormuşum gibi gelirdi.

Hayatını karanlıklar içinde tüketmeğe mahkum, kötü kaderli, bedbaht bir adamdı o... İsteseydi kurtulurdu. İradesini kullansaydı, kendisini basit zevklerden çekip, gerçek aşkın nurlu aydınlığa bıraksaydı, bugün mesut olurdu. Onu; kurtaramadığım, gömüldüğü karanlıklarda yalnız bıraktığım için de ıstırap çektiğimi söylesem bana kızarmısın” (Aruoba, 1958, s. 113).

Nerkis, ilk aşkının ona verdiği ıstıraplardan kurtulmak için sığındığı adamın, gerçek yüzünü gördükten sonra ıstırapların en büyüğünü yaşar. Bütün bu

yaşadıklarına rağmen ayakta kalmayı başarır. Yaşadığı kötü olayları hiç unutmaz ama bir şekilde hayatın ilerlemesi gerektiğinin de bilincindedir. Bu dik duruşunun mükâfatını romanın sonunda çok güzel bir evlilik yaparak alır.

Romanda ıstırap çekenler bir tanesi de Nedim'dir. Nedim'in ıstıraplarının tek sebebi ilk eşi Neclâ'dır. Neclâ, Nedim'in en çaresiz zamanlarında karşısına çıkıp onunla evlenen sadece çıkarlarını düşünen bir kadındır. Nedim, bütün bunlardan habersiz hayatına aldığı kadın ile mutluluk hayalleri kurar. Belli bir aşamaya kadar Nedim'in cephesinden bir problem yoktur. Ne zaman Neclâ, Nedim'in arkadaşı olan Doktor Ali ile tanışır, o zaman Nedim'in ıstırapları başlar. Bu tanışmadan sonra Neclâ ile Doktor Ali birbirlerine âşık olurlar ama Doktor Ali her seferinde kendini geri çekmeye çalışır. Arkadaşına böyle bir yanlış yapmaması gerektiğinin farkındadır. Romanın bir bölümünde Neclâ ile Doktor Ali'nin yakınlaşması ve sonrasında Doktor Ali'nin verdiği tepki şu şekilde dile getirilir;

O, böyle çaresiz kıvranırken, ümitsiz bir hasta gibi Neclâ, şeyyanî bir kahkaha ile yataktan fırlıyor... Vücudünü yarı örten tül geceliğini bir çekişte parçalayıp, felce uğratan doktorun etrafında cırlı çıplak dönüp, kıvranarak oynamaya başlıyordu!..

Sabahı bulabildiği zaman bir hastadan farksızdı. Bütün benliği, şehvet denen hisle sarılmıştı. Bir deli gibi Neclâ'yı istiyordu.

Bu mücadele yıllarca sürdü. Yıllarca hiçbir hudut tanımayan ihtiraslarıyla boğuştu, pençeledi... Fakat, onlara mağlup olmadı. Beyaz kollarının boynuna sarılıp, ateşli dudakların ağzını kavurduğu gün bile, onu kendisinden koparıp atacak kadar kuvvetli olmuştu" (Aruoba, 1958, s. 41).

Nedim, eşi ile arkadaşının yakınlaşmadan ilk günden beri haberdardır fakat arkadaşının mücadelesini görmek için köşede durur. İçinde yaşadığı acıları kimseye belli etmeden hayatına devam etmeye çalışır. Yüreği arkadaşına karşı acabalarla dolu olsa da mantığı Ali'nin böyle bir şey yapmayacağını söyler. Bir süre bu ikilem içerisinde kalan Nedim, zamanla arkadaşının onu aldatmadığına şahit olur. Bütün hatanın eşi Neclâ'da olduğunu, arkadaşının kendisi uğruna neleri feda edebileceğini anlar. Bu da Nedim'in ıstıraplarını az da olsa hafifletir ama tamamen yok etmez. Nedim'in ıstırapları az da olsa hafifledikten Neclâ'nın, onu başka bir adamla aldatması Nedim'in ıstıraplarını yeniden alevlendirir.

Nedim'in diğer ıstırapı, aylarca öz oğlu gibi sahip çıktığı Aydın'ın enkazın altında kalarak ölmesinden doğar ve bu onun en büyük ıstırapıdır. Neclâ, Nedim

ile evliyken Necdet'in şoföründen hamile kalır ve bu çocuğun Nedim'den olduğunu söyler. Nedim bu haberi duyduğunda çocuğun kendisinden olmadığını bilir çünkü harp sırasında aldığı darbe sonucunda bir daha çocuğu olmayacağını öğrenmiştir. Bütün gerçekleri bilmesine rağmen kendinden olmayan çocuğu sahip çıkar. Çocuk doğduktan sonra Neclâ, çocuğu Nedim'e bırakıp gider. O günden sonra on iki yıl boyunca Nedim, onun hem annesi hem de babası olur. Bir gün Aydın, rüyasında babasıyla karanlık bir yerde kaldıklarını, nefes bile almadan yerde yattıklarını gördüğünü söyler. Aydın, rüyasını babasına anlattıktan bir gün sonra evlerinde yangın çıkar ve Aydın hayatını kaybeder. Onun ölümü, Nedim'e hayatında yaşadığı kadar büyük acı yaşatır. Nedim romanın bir yerinde Aydın'ın ölümü üzerine duyduğu acıyı şu sözlerle dile getirir;

“– Ama dadı... Oğlum... Bizim zavallı Aydın'ımız yaşamıyor artık. Keşki, ben ölseydim... Keşki...”

(...)

– Rüyası çıktı yavrumun, diye inledi. Karanlıklar erimiş gibi, görünmiyen bir yerden damlayan kızıl su, beyaz boynundaki korkunç yaradan mütemadiyen damlayan kanı idi.

Onu cennete götüren kanatlar; benim taktığım kanatlar, oğlum olmadığını bildiğim halde, oğlum gibi bağrıma basıp, hakikî bir baba gibi üstüne titreyen sevgimdi. Bunu duyduğu zamanki saadetini görmeliydin babacığım. Oğlum mesut öldü. Ama, öldü... Beni bıraktı işte” (Aruoba, 1958, s. 93-97).

Aydın'ın ölümüyle birlikte Nedim kendini kaybeder. Ne Neclâ'nın onu aldatması ne yıllarca kimsesiz kalması ne de başka bir şey Nedim'in bu kadar canını yakmaz. Kendini hayattan, insanlardan ve güzel olan her şeyden soyutlar.

Romanını yardımcı kişilerinden olan Doktor Ali, romanda ıstırap çeken bir diğer isimdir. Doktor Ali'nin romanda işlenen ilk ıstırapı, en yakın arkadaşı Nedim'in karısına âşık olduğu an başlar. Arkadaşına duyduğu saygıdan ve sevgiden dolayı her defasında kendini dizginlemeye çalışır. Bir süre kalbi ve aklı arasında kalan Doktor Ali, mantığını kullanıp Neclâ'dan uzaklaşmaya karar verir. Anlatıcı, Doktor Ali'nin bu mücadelesini şu sözlerle net bir şekilde ortaya koyar;

“Ah, korkunç kadın... Korkunç... Onu sevdiği doğrudu. Onu, ilk defa gördüğü gün baş dönmesine benzeyen bir duygu ile sarsılmıştı. Nasıl öyle durabilmiş, nasıl asıl bir ürpermeyle kızarabilmiş, nasıl gözlerini öyle türkek ceylânlar gibi kırıştırarak kaçırmağa çalışmıştı.

Onu, bir daha böyle görmemişti. O hareketler bilhassa idi muhakkak... Onu, tesiri altına almak için bir jestti bunlar... Evvelden hazırlanmış bir tuzak...

Bu tuzağa düşmüştü de... Fakat sonra, kadının karanlık ruhunu, bayağı dişiliğini gördüğü zaman ondan nefret etmişti. Kadını her görüşte, kanı elektriklenmiş gibi ateşlenir, hiçbir prensip tanımayan çılgın bir arzu kalbini deli gibi çarpıttırdı. Eti ile, sinirleri ile kadına doğru sürüklenirken, ruhu isyanla şahlanır, korkunç bir mücadele bu kuvveti, adamın iradesini, mâneviyatını berbat ederdi” (Aruoba, 1958, s. 33).

Doktor Ali’nin romanda işlenen bir diğer ıstırapı, kardeşi Necdet’in Neclâ ile arasındaki ilişkiyi öğrenmesinden doğar. Bir gün Neclâ, doktorun yanına gelerek kendisinden hamile olduğunu söyler. Doktor kendisinden o kadar emindir ki o çocuğun kendinden olmadığını bilir çünkü Neclâ ile öyle bir münasebeti olmamıştır. Bunun üzerine Neclâ ile Necdet arasındaki yakınlaşmayı öğrenen Ali, çocuğun Necdet’ten olduğunu düşünür. Bunları öğrendiği gün şaşkınlıktan deliye döner ve o gün, hiçbir suçu olmayan kardeşine lanet eder. Böyle bir hatayı nasıl yaptığını, ona ne büyük ıstırap yaşattığını söyler. Doktor Ali’nin kardeşi ile geçen konuşma ve sonrasında anlatıcının vermiş olduğu şu bilgi onun içinde bulunduğu durumu net bir şekilde ortaya koyar;

“– Yalan, yalan... Beni bu kadar alçak mı zannediyorsun?

Diye bağırırken, vicdanı sızlamamış:

– “Beni dinle ağabey... Yanılıyorsun... Yemin ederim!” diye, direnmiş durmuştu..

Istıraptan ne yapacağını bilemeyen doktor, koskoca adamı küçük bir çocuk gibi tokatlamıştı. Kaçıp gitmeseydi öldürebilirdi de... Son sözlerini sık sık hatırlar, sesindeki isyan ve ıstırapı, garip bir sıkıntı ile düşünürdü:

– Bir gün pişman olacaksın ağabey... Pişman olacaksın?

Bugün onu affetmiş, akli başında erkekleri bile budalaya çeviren bu kadına uymasını mazur görmüştü. Ama pişman mıydı? Hayır” (Aruoba, 1958, s. 42).

Hem arkadaşına olan sevgisi ve saygısı hem de Neclâ’nın akıl almaz kişiliği onu Neclâ’dan uzaklaştırır. En son kardeşiyle arasında geçen münasebeti de öğrendikten sonra Neclâ’dan uzaklaşmanın en doğru karar olduğundan bir kez daha emin olur.

Doktor Ali, yaşadığı bu olayların ıstırapını aylarca yüreğinde taşır. Kendine yeni bir hayat kuramaya karar verdiği her an yaşadıkları gözünün önüne gelir. Bu durum Melek ile tanışana, kardeşi Necdet’in suçsuz olduğunu öğrenene kadar böyle devam eder. Onun ıstırapları, Neclâ’nın karnındaki çocuğun kardeşi Necdet’ten olmadığını öğrendiğinde hafifler, Melek ile evlenmesiyle de tamamen ortadan kalkar.

Romanda ele alınan bir diğer ıstırap, Neclâ'nın annesinin ıstırabıdır. Onun ıstırapları, eşinin ona yaşattıklarından ve kızı Neclâ'nın kişiliğinin babasına benzemesinden doğar. Neclâ'nın annesinin ıstırapları, eşinin ona yaşattıklarıyla başlar ve hayatının sonuna kadarda peşinden ayrılmaz. Evlendiği günden itibaren kocası, onu, para karşılığında zengin arkadaşlarının koynuna sokar. Anlatıcı, onun yıllarca tahammül etmek zorunda kaldığı bu durumu şu şekilde anlatır;

“Evlerinin en büyük odasında masalar kurulur, içkiler alınır, güzel yemekler hazırlanırdı. Yarı çıplak kadınlar sigara içerler, iskambilleri masanın üstüne vuran erkekler küfürler ederek gülüşürler, açık saçık hikâyeler anlatan çıplak kadınlar, şarkı söyleyerek eğlenirdi.

Neclâ, bu neşeli kalabalığı hasetle seyrederken annesine düşman olurdu. Annesi misafirler geleceği gece, onu erkenden, evin üç odasından en küçüğüne, en karanlığına kilitleyerek uzaklaştırırdı.

Yorganlarını sıkıştırırken, ağladığı da olurdu. Ama, Neclâ buna kanar mıydı hiç! Onu aldatmak için güya, ağlayan annesi, süslenip güzelleşmek için odasına koşardı. Kendisine yasak ettiği her şey onun için mübahtı.

Onların eğlenceye dalıp, zil zurna sarhoş oldukları anlarda, usulcacık pencereden aşağı kayar, büyük odanın penceresinden onları seyrederdi.

Ne korkunç şeyler görmüştü oradan!... Annesini, babasının gözü önünde öpen adamların, hoyrat ihtiraslarına şahit olmuştu. Böyle gecelerde annesi daima o misafirlerle beraber giderdi. Sabahleyin yorgun, solgun ve harap odasına çıkar ve bütün gün hiç konuşmazdı” (Aruoba, 1958, s. 50).

Zamanla bu durum onun için dayanılmaz bir hal alır ama bir kız çocuğu olduğu için ona zarar gelmesin diye her şeye boyun eğmek zorunda kalır. Neclâ'yı bütün bu felaketlerden korumak, onun da kendisi gibi bir hayat yaşamaması için elinden geleni yapar fakat Neclâ'nın babasına benzeyen ruhu, onun bütün çabalarını yerle bir eder. Neclâ'nın her geçen gün yanlışa sürüklenişi annesinin ıstıraplarına bir yenisini ekler. Yıllarca bütün kötülüklerden korumaya çalıştığı kızının her geçen gün bataklığı sürüklenişi onun dünyanın en mutsuz insanı yapar. Evlendiği günden itibaren yaşadıkları, Neclâ'nın babasına benzeyen ruhu zamanla ona ağır gelmeye başlar. Bu yaşadıklarına daha fazla dayanamayan kadın, ıstırap içinde hayata veda eder.

SONUÇ

Türkiye'nin, imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde yaşadığı sancılı dönemde yetişmiş bir yazar olan Aruoba, 1916 yılında kültür seviyesi yüksek bir ailede dünyaya gelir ve iyi bir çocukluk devresi geçirir. İlk ve orta öğretimini Karamürsel'de tamamlayan yazar, eğitimine Bursa Kız Lisesinde devam eder ancak eğitimini burada değil, Cumhuriyet Kız Lisesinde tamamlar. Liseden mezun olduktan bir süre sonra İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümünü kazanır fakat eşinin işinden dolayı eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalır. Lise son sınıftayken şiir yazmaya başlayan Aruoba, ilk şiirlerini *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlayarak yazın hayatına giriş yapar. 20'li yaşlarda ilk şiirlerini yayımladığı bu gazetede işe başlar. Buradan ayrıldıktan sonra *Demokrat Türkiye*, *Bugün*, *Ülkü*, *Vakit*, *Ulus*, *Gençlik*, *Yeni İstanbul*, *Kudret*, *Haber* ve *Zafer* gibi çeşitli gazetelerde çalışmaya devam eder. Uzun bir süre Ankara radyosunda “Kadın ve Ahlak” isimli radyo programını sunar. Kadın haklarını savunan kuruluşlarda yönetim kurulu üyeliği ve başkanlık yapar. Aynı zamanda Türkiye Kadın Konseyinin kurucu üyelerinden olan yazar, diğer kadın derneklerinde aktif rol alır. Yazın dünyasına, R. Ayas ile yazdığı *Üç His ve Üç Âkis* adlı bir şiir kitabı; *Kadın ve Ahlak* (1943) adlı bir deneme kitabı; *Hasret* (1943), *Çile* (1946), *Alev* (1946), *Beni Kurtar* (1958) adlı dört roman kazandıran yazar, son romanından sonra yazın hayatına ara verir. 1966-1972 yılları arasında çıkan *Türk Kadını* adlı derginin başyazarlığını yaparak ara verdiği yazın hayatına geri döner. Bu dergiden sonra emekliye ayrılır ve 2006 yılında hayatını kaybeder.

Şiir, roman, öykü, deneme gibi edebiyatın farklı türlerinde eserler ortaya koyan, *Ülke*, *Ulus*, *Son Telgraf*, gibi gazetelerde ve birçok dergilerde köşe yazarlığı yapan Muazzez Aruoba, Cumhuriyet Döneminin kadın yazarlarından biridir. Osmanlı imparatorluğunun son döneminde dünyaya gelmiş olan yazar, İmparatorluktan Cumhuriyet'e geçiş sürecine ve II. Dünya Savaşı gibi toplumu derinden etkileyen olaylara yakından şahit olur. Bu süreç içerisindeki hem kendi izlenimlerini ve görüşlerini hem de başkalarından aldığı bir takım bilgileri eserlerine yansıtır. Kısacası, onun yazın evreni kendi yaşam öyküsünden, kişisel deneyim ve gözlemlerinden oluşur. Yazar tavrını biçimlendiren, onu var eden ön

koşulların başında yaşadığı dönem, toplumun acılarına yakından şahit olması ve ailesi gelir.

Yazın hayatına lise son sınıftayken, R. Ayas ile beraber kaleme aldığı *Üç His ve Üç Âkis* (1936) isimli şiir kitabını yayımlayarak başlayan Aruoba, önce şiir ardından roman, deneme ve hikâye türlerinde eserler verir. İlk şiirlerinde aşk, sevgi gibi duygusal ağırlıklı temalara yer verirken sonraki şiirlerinde politik temalara eğilir. *Türk Kadını* dergisinde yayımladığı şiirler bu değişimin örnekleridir.

1936-1958 yılları arasında çeşitli türlerde eserler vermeye devam yazar, bu tarihten sonra yaşadıklarının da etkisiyle bir süre yazın hayatına ara verir. 1966 yılında Halide Nusret Zorlutuna, Arif Nihat Asya, Tezer Taşkıran, Doğan Köymen gibi dönemin önemli isimlerinin de yazılarının yayımlandığı *Türk Kadını* dergisinin kuruculuğunu yapar ve ara verdiği yazın hayatına geri döner.

Bir dönem Felsefe bölümünde öğrenim gören yazarın, bazı eserlerinde felsefeci kimliğini ön plana çıkardığını söylemek mümkündür. Onun bu kimliği şiir, deneme ve öykülerinden çok romanlarında varlığını hissettirir. Özellikle ilk romanı olan *Hasret*'te dünya edebiyatından Gotthold Ephraim Lessing, Eflâtun gibi felsefecilerin etkileri görülür. Romanlarında kullandığı montaj örnekleri bunun kanıtı niteliğindedir.

Şiir ile başladığı yazın hayatına roman ile devam eden Aruoba, romanı fikirlerini yansıtmak için araç olarak kullanır. Fikirlerini açık bir şekilde beyan ettiği *Hasret* romanı bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışmada da temel olarak yazarın *Hasret*, *Çile*, *Alev* ve *Beni Kurtar* isimli dört kitabı yapı ve tema yönünden incelenmiş ve bunun yanında yazarın empoze etmeye çalıştığı bir takım fikirlerden bahsedilmiştir.

Aruoba'nın dört romanı nesnel, vaka ve anlatma olmak üzere üç farklı zamanda incelenmiştir. İncelenen bu romanlarda nesnel zamanın ve vaka zamanının net olarak tespit edilmesi mümkün değildir çünkü yazar olayları anlatılırken net tarihlere yer vermez, kullanmış olduğu zaman kavramlarıyla sezdirmeye çalışır. Vaka zamanı net olarak tespit edilemediği için bu durum anlatma zamanı ile vaka zamanı arasındaki mesafenin tespitine yansır. Yazarın

bütün romanlarında anlatma zamanı ile vaka zamanı arasına ilişkin verilen mesafe net değildir. Yapılan literatür taraması sonucunda *Çile* romanı dışındaki romanlar hakkında detaylı bir bilgiye rastlanmadığından anlatma zamanı ile vaka zamanının eser üzerindeki değiştirici ve dönüştürücü etkisinden de bahsetmek mümkün değildir. Bu mesafenin yarattığı değiştirici ve dönüştürücü etki yalnızca *Çile* romanında ortaya koyulmuştur.

Zaman, dört romanda da şimdiden-geçmişe, geçmişten-şimdiye uzanan akronik bir şekilde ilerler. Olaylar, vaka zamanına daraltmalar ve genişletmelerle yansıtılır ama romandaki asıl zaman, geriye dönüş tekniğiyle genişletmelerle ilerler. Geriye dönüş tekniği kullanılarak anlatılan olayların çoğunda zaman belirsizlikleri hâkimdir ve zamanlar arası geçişler genellikle kopuktur.

Aruoba'nın romanlarında mekânlar önemli bir yer tutar çünkü burada kullanılan mekânlar sadece kişilerin yaşadığı yer değil, çoğu zaman kişilerin iç dünyasını yansıtan, yaşamını değiştiren ve yönlendiren bir unsur görevindedir. Yazar, romanlarında soyut mekânlara yer vermez, somut mekânlar kullanmayı tercih eder. Kullanmış olduğu bu mekânlarla mekân-insan ilişkisine psikolojik bir boyut kazandırır. Romanlarda kullandığı bazı mekânlar, roman kişilerinin birer yansıması niteliğindedir. Yazar, dört romanında da mekân unsurunu hem amaç hem de araç olarak kullanır. Özellikle *Hasret* romanında kullandığı mekânlar, roman kahramanlarının psikolojik durumlarını ve dönemin atmosferini yansıtmak için kullanılmış önemli bir araçtır.

Yazarın dört romanı da mekân açısından zengindir fakat bu mekânlara ilişkin verilen bilgiler ve bu mekânlara ilişkin yapılan tasvirler oldukça sınırlıdır. Yapılan bu sınırlı tasvirlerin bir kısmı romana dekor oluştururken bir kısmı da bir amaca hizmet eder. *Hasret* romanı dışındaki romanlarda yapılan mekân tasvirlerinin büyük bir kısmı romana dekor oluşturmak için yapılmıştır. Özellikle *Beni Kurtar* romanında yapılan mekân tasvirlerinin büyük bir çoğunluğunun romana dekor oluşturmak için yapıldığını söylemek mümkündür. Bu romanda okura bir şey kazandırmak amacıyla yapılan tasvirler yok denecek kadar azdır.

Yazar *Hasret*, *Alev* ve *Çile* romanlarında anlatımı, kahraman ile hâkim-bakış açısıyla; *Beni Kurtar* romanında ise sadece hâkim bakış açısıyla

gerçekleştirir. *Hasret*, *Alev* ve *Çile* romanlarında bazı olay ve kişiler birinci tekil kişinin, bazıları ise üçüncü tekil kişinin; *Beni Kurtar* romanında ise tamamen üçüncü tekil kişinin ağzından okura sunulur. *Hasret* romanında kahraman bakış açısının; *Alev* ile *Çile* romanlarında hâkim bakış açısının daha ağır bastığını söylemek mümkündür.

Yazar, bütün romanlarında kullandığı hâkim bakış açısıyla roman kahramanlarının duygu ve düşüncelerini, olaylar karşındaki tutumlarını net bir şekilde ortaya koyar. Üçüncü tekil kişinin sunmuş olduğu sınırsız imkânlarla okurun birçok şeye tanıklık etmesini sağlar. Aynı zamanda okur, kişinin içinde yaşadığı çatışmalara yakından şahit olur ve o kişi hakkında belli yargılara varır.

Hasret, *Alev* ve *Çile* romanlarının kahraman bakış açısının hâkim olduğu bölümlerinde daha doğal ve sıcak bir hava vardır çünkü olaylar yaşayan kişi tarafından anlatılır. Birinci tekil kişinin sunmuş olduğu sınırlı imkânlardan dolayı üçüncü tekil kişinin hâkim olduğu bölümlerde olduğu gibi roman kahramanlarının aklından ve yüreğinden geçenler bilinmez, olay ve kişiler, anlatıcının anlattığı kadarıyla tanınır.

Aruoba'nın *Çile* romanı dışındaki bütün romanlarının kişi kadrosu çok geniştir. Romanlarında kullandığı bu kişilerin fiziksel özelliklerinden ziyade psikolojik ve sosyal durumları üzerinde durur. Kişinin kılık kıyafetinden, görüntüsünden daha mühim şeylerin olduğunu savunan Aruoba, bu bakış açısını romanında kullandığı kişiler üzerinde uygular. Romanlarında ele aldığı kişilerin hayat hikâyelerinden, beklentilerinden ve hayata karşı bakış açılarından bahseder. Onun için kişinin fiziksel özelliklerinden çok sosyal durumu ve hayata karşı bakış açısı ön planda olmalıdır.

Aruoba'nın romanlarında kullandığı dile genel olarak bakıldığında ilk olarak konuşma diline yakın, herkesin rahatlıkla anlayabileceği sade bir dil kullandığını söylemek mümkündür. Diğer eserlerinde olduğu gibi romanlarında da standart Türkçeyi kullanmayı tercih eder, hiçbir romanında yerel kullanıma yer vermez. Kullandığı sözcüklerin Türkçe olmasına özen gösterir ve mümkün olduğunca yabancı sözcükler kullanmamaya dikkat eder.

Anlatımı güçlendirmek için söz sanatlarından, deyimler ve ikilemeler gibi söz varlığı öğelerinden yararlanır. Yazarın anlatımı güçlendirmek için kullandığı bu öğelerin arasında ikilemeler önemli bir yer tutar. Romanlarında söz sanatları ve deyimler, ikilemeler kadar yoğun değildir. Özellikle *Alev* romanında ikilemelerin çokluğu dikkate değer niteliktedir.

Yazarın dört romanında anlatım bozukluklarından, yazım yanlışlarından kaynaklı dil yanlışlıkları görülmektedir. *Hasret* romanı dışındaki romanlarda bu dil yanlışlıkları daha yoğundur. Yazarın *Çile*, *Alev* ve *Beni Kurtar* romanlarında, *Hasret* romanından daha özensiz bir dil kullandığı söylemek mümkündür. *Hasret*, yazarın ilk romanı olmasına rağmen diğer romanlarına oranla daha düzenlidir.

Aruoba'nın romanları anlatım teknikleri açısından da çok zengindir. Romanlarında kurmaca metinlerin olmazsa olmazı anlatma-gösterme, tasvir (betimleme), diyalog gibi tekniklerin yanında özetleme, geriye dönüş, montaj, iç monolog, bilinç akışı, leitmotiv, iç çözümleme gibi tekniklerden yararlanır. Bu teknikleri eserinde başarı bir şekilde kullanan Aruoba, bu tekniklerle romanın anlatımına canlılık katar.

Aruoba, romanlarında aşk, ıstırap, hasret intikam gibi bireysel; kadın, savaş, halkın savaştan doğan ıstırapı gibi toplumsal temalara yer verir. Özellikle *Hasret* romanında ele aldığı kadın teması, onun için büyük bir yere sahiptir. Aruoba'nın en büyük hedefi bilinçli kadınlar yetiştirip aydınlık Türkiye'nin temelini oluşturmaktır. Bu düşüncesini de *Hasret* romanında kadın temasıyla net bir şekilde ortaya koyar.

Yazar, *Hasret*, *Alev* romanlarında hem bireysel hem de toplumsal temalara yer verirken; *Çile* ve *Beni Kurtar* romanlarında yalnızca bireysel temalara yer verir. Romanlarında ortak olarak işlediği bireysel temalar aşk ve ıstıraptır. Bunun temelinde dönemin büyük bir etkisi vardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1980'li yıllara kadar popüler aşk romanlarında büyük oranda artış görülür. Dönemin kadın yazarlarından olan Aruoba da eserleriyle popüler aşk romanının örneklerini ortaya koyar. Bu temaların yanında farklı olarak *Hasret* romanında hasret, *Alev* romanında ise intikam teması işlenir. Yazar, *Hasret* romanında kadın, halkın

savaştan doğan ıstırabı, halkın aydınlık Türkiye hasreti; *Alev* romanında ise savaş acıları gibi toplumsal temalar ele alır.

Cumhuriyet Dönemi romancılarından olup adı pek duyulmamış olan Muazzez Aruoba'nın, romanlarında yer verdiği karakterler üzerinden döneme ve dönemin bazı sorunlarına değinen bir yazar olduğu söylenebilir. Yaşadığı dönemin içinde bulunduğu durumundan etkilenen yazar, genellikle bireyin ve toplumun sorunları üzerinde durur ve çoğu zaman bu konular hakkındaki fikirlerini beyan ederek, yol göstermeyi amaçlar. Onun romanlarının içerik olarak güçlü, yapı olarak zayıf olmasının nedeni de budur çünkü romanı ideallerini, duygu ve düşüncelerini yansıtmak için bir araç olarak kullanır.

KAYNAKÇA

- Aktaş Ş. (2005). *Roman Sanatı ve Roman İncelemelerine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2017). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınevi.
- Akyüz, Kenan. (1995). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Anonim. (2010). *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arslan, A. E. (2019). *Türk Kadını Dergisi Bağlamında İdeal Kadın Tasarımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aruoba, İ. (2006, 13 Mayıs). Annem Muazzez Aruoba... *Radikal Gazetesi*. Kasım 23, 2020 tarihinde <http://www.radikal.com.tr/> adresinden alındı.
- Aruoba, M. (1943). *Hasret*. Ankara: Akba Kitabevi.
- Aruoba, M. (1946a). *Çile*. Ankara: Doğu Matbaası
- Aruoba, M. (1946b). *Alev*. Sivas: Ülke Basımevi.
- Aruoba, M. (1958). *Beni Kurtar*. İstanbul: Türkiye yayınevi.
- Aytaç, G. (1975). *Thomas Mann'ın der Zauberberg ve Lotte in Weimar Romanlarındaki Edebî Kişiliği*. Ankara: DTCF Yayınları.
- Aytaç, G. (1990). *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Aytür, N. (1974). *Amerikan Romanında Gerçeklik*. Ankara: DTCF Yayınları.
- Çetin, N. (2013). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Yayınevi.
- Çetişli, İ. (2004). *Metin Tahlillerine Giriş/2*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın: Aydın Kitabevi.
- Forster, E. M. (2019). *Roman Sanatı*. (Ü. Aytür, Çev.) İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Halman, T. S. & Horata, O. (2007) *Türk Edebiyatı Tarihi-4*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

- Kaplan, Mehmet. (1993). *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet Eser*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kaptanoğlu M. (1936). Türk Kadını. *Servet-i Fünûn/Uyanış Dergisi*, 80(16), 343-346.
- Kaptanoğlu, M. (1938a, 23 Haziran). *Çalınan Beste*. *Servet-i Fünûn-Uyanış*. 13 Şubat, 2021 <https://www.gastearsivi.com> tarihinde adresinden alındı.
- Kaptanoğlu, M. (1938b, 24 Temmuz). *Beni Kurtar*. *Son Telgraf*. 20 Nisan, 2021 tarihinde <https://www.gastearsivi.com> adresinden alındı.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınları.
- Kefeli, E. (2002). *Anlatım Tekniği Olarak Mektup*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Korkmaz, R. (2007). Romanda Mekânın Poetiği. *Edebiyat ve Dil Yazıları Mustafa İsen'e Armağan*. 399-415.
- Moran, Berna. *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Narlı, M. (2002). Romanda Zaman ve Mekan Kavramları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(7), 91-106.
- Pospelov, G. N. (1985). *Edebiyat Bilimi*. (Y. Onay, Çev.) İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Stevick, P. (2017). *Roman Teorisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tekin, M. (2014). *Roman Sanatı*. Beyoğlu-İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tomaşevski, B. (1982). *Temabilim*. (A. Benk-V. Günyol, Çev.), *Çağdaş Eleştiri*, 1(6), 56-63; aktaran: Tekin M. (2014). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tunalı, İ. (1971). *Sanat Antolojisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

EKLER

Ek 1: Muazzez Aruoba'nın Oğulları Çelik Aruoba ve İskender Aruoba ile 24 Eylül 2020 Tarihinde Yaptığımız Röportaj:

1. Muazzez Aruoba'nın hayatı hakkında oldukça kısıtlı bilgiler yer almakta. Muazzez Aruoba'nın hayatını bir de sizden dinlemek isterim.

Annem 1917 yılında Karamürsel'de bir çiftlikte dünyaya geliyor. Annemin lakabı paktaydı. Patka, Boşnakça küçük ördek yavrusu demek. Ona bu lakabı takmalarının sebebi, sürekli suların içinde oynamasıymış. Annemin oldukça haşarı bir kız olduğunu söylerler hatta büyüklerle ava gittiğinden bile bahsedilir. Annem ilkokulu ve ortaokulu Karamürsel'de okuyor daha sonra buraya en yakın olan Bursa kız lisesine başlıyor. Bir süre sonra Bursa Kız Lisesi'nden ayrılıyor, İstanbul Cumhuriyet Lisesine devam ediyor. Lise son sınıftayken Cumhuriyet gazetesine gidip gelmeye başlamış, o sırada birisi ile ortak bir şiir kitabı çıkarmış ama o kitapları bulamadım. O dönemde bir şeyiniz yayınlandığında o zaman dergiler bile telif ücreti para verirlerdi işte annemde şiirlerini yayınlıyor ve bir miktarda para kazanıyor. Üniversiteye gitmeye çalışıyor, bir miktar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Felsefe Bölümünde okumuş. O sırada şiirleri aynı zamanda Servet-i Fünûn dergisinde çıkıyor. Şiirleri sadece Cumhuriyet gazetesinde değil çeşitli yerlerde de yer alıyor. 1938 yılında babamla daha ortada evlilik yokken ilk çocuklarının erkek olacağını, adının da Çelik olacağını konuşmuşlar. 1938 yıllarının sonlarına doğru Cumhuriyet gazetesinde benim adımla “Türk Göklerinden Babama Selam” diye Çelik Aruoba imzalı bir şiir yayınlıyor ama bu şiir hangi köşede olduğunu bilmiyorum. 1939'lu yıllarda da babamla evlenir. Mesela anlatırlardı Boşnaklarda evin en büyük kadınına hanım derlermiş. Cicim, yani anneannem ölene kadar o hanımdı, annem ise Muazzez hanımdı. Cicim öldükten sonra annemin isminin önündeki Muazzez kalktı ve sadece hanım ağa oldu. Annem burada herkes tarafından çok sevilen ve sayılan biriydi. Hayatı ile ilgili ancak bu kadar öğrenebilirsin Çünkü ne bir otobiyografisi var ne düzgün bir biyografisi var. O zamanlar başkası için biyografi yazma âdeti de yoktu bu sonradan çıktı. Şuan dünyada onun en iyi biyografisini bilen benim ancak ben de bu kadarını bile biliyorum. İlkokulu ve ortaokulu Karamürsel'de okudu. Bu civarda o zamanlar lise olmadığından, buraya en yakın lise olan Bursa

Kız Lisesi'ne yatılı olarak gitti. Nedense orasını bilmiyorum ama Bursa kız Lisesi'nde mezun olmamış da bir miktar İstanbul'da okumuş. Tam olarak orasını bilemiyorum belki gazetecilik meselesinden dolayı olabilir ya da bir hocayla tartışıp ayrılmış olabilir. Bu tip şeylerin üzerinde çalışırken o dönemin şartlarını da göz önünde bulundurmak gerekiyor.

2. Muazzez Aruoba nasıl biriydi?

Annem karakter olarak dindardı ama mayosuyla bikiniyle de denize giderdi. Hiç dini anlamda başını bağlamadı ama evde veyahut bir yerde Kuran okunduğu zaman oralarda kapanırdı. Annem de inanılmaz bir Atatürk sevgisi vardı. Bir de dikkat edersek onlar doğduğunda Osmanlı vatandaşı olarak doğdular buna rağmen müthiş bir Atatürk sevgisi vardı. Türk kadını dergisi zaten annemin karakterini ortaya koyuyor nasıl bir karaktere sahip olduğunu oradan görebilirsin. Balkanlı, güzel, sarışın bir kadın aynı zamanda dönemine göre bence çok çok eğitilmiş bir kadındı. Müthiş tuttuğunu koparan birisiydi. Öfkelenildiği zaman gözlerini karşısındakine bir açardı ki sanki gözleriyle seni döverdi. Müthiş otoriter bir kadındı. Yerine göre davranırdı; yerine göre çok otoriter, yerine göre ise müthiş yumuşak birisiydi.

3. Muazzez Aruoba'yı yakından tanımak açısından ailesinden biraz bahsedermisiniz?

Annem bir kere Boşnak, annesi de babası da Boşnak. Annemin ailesi Kapetanmış. Kapetan: Yarı derebeyi ile yarı vali arasında Saraya bağlı, sarayın emrinde kendi toprağı olan demektir. İşte annemin ailesinin de kendi toprakları var ve kendileri üretim yapıyor. Göç başlıyor, oradan bir bölüm köylüleriyle ve bazı akrabaları ile Türkiye'ye göç ediyorlar. Hatta bir yakın akrabası dönmek istemiyor, burası benim evim burada topraklarım var ben kalacağım diyor. Yine o dönemde Gazâb-ı şahane çıkıyor. O zamanlar Gazâb-ı şahane padişahın kötü niyetleri demek. Daha sonra epeyce uğraşıyorlar onun kaldırılması için ve kaldırıyorlar. Yine anlatılanlara göre bu kasabada 2 göçmen var; biri Balkan göçmeni diğeri Yugoslav göçmeni. Bunların bir kısmına gariptir ama annemin ailesi gibi ilk gelenlere “göçmen”, İskender'in de dediği gibi Balkan Savaşı'ndan sonra bir başka göç var onlara da “muhamir” derler. Hâlbuki ikisinin de kelime manası göçmendir. Annemin ailesi göç ettikten sonra burada çok büyük bir çiftlik

satın almışlar. Ailenin bir kolu da deniz kıyısına yerleşmiş. Bizim çiftliğimiz deniz kıyısından yaklaşık üç buçuk kilometre ilerideydi. İskender'le ben çiftlikte büyüdük, her yazı burada geçiriyorduk. Kışın İstanbul'da, yazın buradaydık. Çiftlikte yer alan bu ev kasabanın içinde, tam ana caddenin üzerinde, köşede yer alan kocaman bir evdi. Evlerinin hemen yanında bir fırın satın almışlar ve fırın işletmeye başlamışlar. Son zamana kadar da yani Yunan işgaline kadar fırıncılığa devam etmişler. Maddi durumları çok iyi olduğundan fırında hep bedava ekmek dağıtırlarmış. Annemin babasının adı Mehmet Beydir. Dedem, kalantör bir adammış annem öyle söylerdi. Dedem 1938 yılında kalp krizi geçirerek vefat ediyor. Dedem öldükten sonra çok uzun süre cicim ile teyzem bizimle beraberdi. Kaç yılında olduğunu hatırlamıyorum ama tüm Türkiye'yi sarsan Üsküdar vapuru faciası gerçekleşti ve teyzem ile cicimi o faciada kaybettik.

4. Muazzez Aruoba'nın eşiyle nasıl tanıştığından ve evlilik hayatından bahseder misiniz?

Babam ile annemin evlenmeleri şu şekilde oldu. Cumhuriyet gazetesinde tanışıyorlar ve o zamanlarda babam teğmen olarak Giresun'da görevliymiş. Babamı görev için İstanbul'a gönderiyorlar. Babam, annemin yazdığı şiirleri, yazıları okuyor ve çok beğeniyor bunun üzerine İstanbul'a gelince annemle tanışmak istiyor. Tanıştıkları anda orada birbirlerine âşık olmuşlar. Kısa bir süre sonra 1938 yılında nişanlanmışlar fakat evlenememişler çünkü tam sıralarda savaş vardı ve babamın izin almasına imkân yoktu. Babamın teğmen oluşu birçok durumun gecikmesine neden oluyor. 1938 yılını göz önüne getirebiliyor musun? Ne var o zamanlar Hitler Polonya'ya doğru yürüyor daha sonra Belçika'ya, oradan da Fransa'ya yürümeye başlayacak aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı başlıyor. Türkiye'de müthiş bir seferberlik var, herkes askere gidiyor dolayısıyla annem ile babamın evlenmeleri biraz gecikiyor. Zaten savaşın belirli bir yerinde ordu tarafından gelen emirle bekâr subayların evlenmeleri yasaklanıyor. Bütün bunlara rağmen annem evlenmeye karar veriyor. Annem öyle bir insandı ki aklına koyduğunu yapardı. Kalkıp önce otobüsle Trakya'ya gidiyor ve babamın bazı arkadaşlarını tanıyan annem, orada babamın arkadaşı olan Kenan Evren'i buluyor. Kenan Evren de o sıralar teğmendi. Annem durumu Kenan Evren'e anlatıyor, o da anneme bir at buluyor ve annem o at ile cepheye tek başına gidiyor. Annem at'a alışkın birisiymiş, anlatırlar ki annem atın üzerinde domuz vururmuş. Her neyse

daha sonra annem babamı buluyor. Ne yaptılar bilmiyorum bulundukları köyün muhtarını buluyorlar ve evlenmek istediklerini söylüyorlar. Muhtar, “Aman teğmenim evlenmek yasak, komutanım yasak etti bilirse beni öldürür” diyor. Babam da “eğer bu nikâhı kıymazsan ben seni burada öldüreceğim” diyor. Neyse nikâhları bir şekilde orada kıyılıyor. Bu olaydan sonra 1940 yılında 29 Ekim günüydü sanırım babamın Ankara'ya tayini çıkıyor. 1942 yılında da ben doğuyorum, benden 2 yıl sonra İskender, İskender'den 2 yıl sonra da rahmetli Oruç doğuyor. Bunları neden anlatıyorum annemi tanımak açısından bunları bilmek önemli. Düşünebiliyor musun, savaş zamanı ordunun ortasına tek başına rahatlıkla girebilen bir kadın. Hep böyle cesur bir kadındı, etrafına hep hâkimdi ve insanlar tarafından çok sevilirdi. Annemi hem çok severlerdi hem de çok çekinirlerdi. Bu arada babam doğuya, Ardahan diye bir köye tayin ediliyor o zamanlar Ardahan bir köydü. Annem de ben çocuklarımı, kocamı bırakmam diyor ve babamın peşinden Ardahan'a gidiyor. Ardahan'dan sonra babamın tayini Karsa çıkıyor, bizde Kars'a geçiyoruz ve toplamda 4 kışı doğuda geçiriyoruz. Ben ilkokula Kars'ta başladım. Babamın bu tayinleriyle birlikte annemin Roman edebiyatçılığı da kısmen bitiyor.

5. Babanızın tayinlerinden dolayı kısmen roman yazmayı bıraktığını söylediniz. Roman yazmayı bırakmasında başka bir etken var mı?

Evet, annemin yazmayı bırakmasının altında çok büyük bir neden var. Onun yaşadığı çok büyük bir trajedi var. Ondan sonra belki de tam anlamıyla edebiyatla ilişkisini kesti. Karamürsel'in bütün gençlerinin de içinde bulunduğu vapur battı. O zamanlarda kasabalarda liste yoktu çünkü kasabalar küçük küçüktü dolayısıyla lise çağındaki çocuklar oraya en yakın olan İzmit Lisesi'ne gidiyorlardı. Her sabah buradan vapura bindiğiniz zaman saat sekiz buçuk, dokuza çeyrek kala İzmit'te olurdunuz. O gün de öğrenciler ve aileleri vapuru ile geri geliyordu. O zamanı anlatırlar insanlar dürbünle bakarlarımış, vapur görüldüğü zaman sofrayı hazırlarlarımış. İşte kaç yılı olduğunu hatırlamıyorum, o gün Anneannem ile teyzemin de içinde bulunduğu Üsküdar vapuru bu Körfez'de battı. İkisi de bu vapurun içindeydi vapur battı ve birlikte boğuldular. Annem iki kardeşimi bana bıraktı ve gitti. Babam yine o sırada görevdeydi ama daha sonra apar topar geldi. Vapurun battığı zamanlarda inanılmaz bir soğuk vardı. Orada bir yığın genç lise öğrencisi öldü. Çok iyi yüzücü olmalarına rağmen donarak öldüler. Battıkları yer

kıydan 300 metre açıktı, kurtulabilirlerdi ancak hepsinin içi dondu. Annem 5-6 gün denizin üzerinde annesi ve kardeşini bulmaya çalıştı. Cicim ile teyzemi buluyor, defnediyor ve daha sonra eve geri geliyor fakat bu olaydan sonra bir Muazzez gitti, bir başka Muazzez geldi. Ben 15-16 yaşındaydım küçüktüm, çok iyi hatırlıyorum bir başka Muazzez geldi. İşte o günden sonra annem için her şey bitmişti. İşte yazmayı tam anlamıyla o zaman bıraktı. Zaman sonra tekrar yazmaya başladı ama yazdıkları tamamen bambaşkaydı. Dedim ya bir Muazzez gitti, bir başka Muazzez geri geldi.

6. Peki hiç yarım kalmış romanı var mı?

Yarım kalmış romanı var tabii ki ancak o romanların ne olduğunu ben de bilmiyorum. Eminim ki kendisi de bilmiyordur çünkü annem dünyanın en dağınık insanlarından biriydi. O zamanlar bütün romancılar, en ünlüleri bile ilk önce tefrika edilirdi, tefrika bittikten sonra basılırdı. Dolayısıyla annemin ilk romanıyla son romanı arasında dört beş yıl vardı. Romanlarının bir kısmı Zafer gazetesinde tefrika edildi. Bazı romanları bitmedi, bazıları ise alalecele bitirildi. Ondan sonra da annem Basın Yayın Genel Müdürlüğünde, Ankara radyosunda ve gazeteciler cemiyetinde çalıştı. Konuşmalar ve Çeşitli konferanslar yapan annem çok uzun süre gazetecilik yaptı. Aynı zamanda da gazeteciler cemiyeti'nin yöneticiliğini yaptı. Dolayısıyla hep aktif biriydi romancılığı bitti ancak başka şeyler yazmaya devam etti. Şunu çok iyi biliyorum oturduğu zaman çok hızlı yazardı.

7. Çok hızlı yazdığınızı söylediniz, neden dört romanla kaldı?

Evlendikten sonra, özellikle de çocuk sayısı arttıktan sonra her şey farklı oluyor. Sen de edebiyatçısın bilirsin, bir yandan yemek pişirip bir yandan çocuklarla ilgilenip roman yazmak kolay bir şey değil. Niye dört romanla kaldı sebebi işte budur.

8. Romanlarının yanında pek çok şiiri olduğunu söylediniz. Muazzez Aruoba nasıl şiirler yazardı?

Annemin ilk şiirleri galiba 16-17 yaşlarında yayınlanmaya başlamış. Sanırım 1938 yıllarıydı o şiirlerin yer aldığı kupürler vardı bir yerlerde ama bulamadım. Benim asıl evim Ankara'da olduğu için bazı şeyler de orada kaldı. İsimlerini biliyorum ama iki tane şiir kitabı var ancak biyografisinde bir şiir

kitabının adı yer almıyor. Ben hala o şiir kitaplarını aramaya devam ediyorum ama ben de bulamadım. İki tane şiir kitabı var bu kitaplarının içinde sayısız şiirleri yer alıyor. Şiirlerinin çoğu hafif politik nitelikli şiirler. İlk zamanlar daha çok duygusal, sevgi ağırlıklı şiirler yazmış ama daha sonra bu değişti. Özellikle anneannemin ölümüyle birlikte annemin edebiyat anlamında birçok şeyi durdu. Tabii ara ara yazıyordu ama eskisi gibi değildi duygusal anlamda yazı yazmayı bırakmıştı. 1960'lı yıllarda “Türk Kadını” dergisinin çıkması ile birlikte tekrar yavaş yavaş yazmaya başladı ancak bu kez politik yazılara yer vermeye başladı. Annem idealist bir kadındı ve eserlerine de bunu yansıttı. Bir de annem özellikle her romanında kadın kahramanlara yer verirdi. 1966 yılında “Türk Kadını” dergisini çıkardı. Daha sonra bir miktar şiirler yazmaya devam etti. Şiirlerinde arada sırada serbest vezin deniliyordu ama genellikle hece ölçüsünü seviyordu, öyle alışmış. Annem, müthiş aktif bir insandı

9. Peki Felsefe Bölümünü tercih etmesinde özel bir neden var mı?

İstanbul Üniversitesi'ne giden birçok felsefecilerin, edebiyatçı olduğunu göreceksin çünkü o dönemde bütün edebiyatçılar felsefe okumaya çalışmış. Annemden felsefeci olarak bahsedilir ama annem asıl olarak edebiyatçıdır. O sadece Felsefe bölümünü bitirmiştir, asıl felsefeci olan kardeşim Oruç'tur. Zaten annem felsefe bölümünden mezun olamadı, bir ya da iki yıl okudu diye biliyorum. Belki dönemin şartlarından dolayı okulunu bitiremedi tam olarak bilmiyorum. Bir de tam o sıralarda babamla evlendi. Babamın sürekli tayini çıkıyor, sürekli bir yerlere gitmek zorunda kalıyordu. Okulunu bitirememesinin iki nedeni olduğunu düşünüyorum birincisi dönemin şartları ikincisi de eşinin sürekli tayininin çıkması.

10. Vermiş olduğunuz bilgiler için çok teşekkür ediyorum.

Ne demek, inşallah buraya geldiğine değmiştir. He bir de unutmadan tam olarak isimlerini hatırlamıyorum ama Türk kadınları ile ilgili sosyal hakların kazanılması için çok emek vermiş ve bu çok önemlidir. Sosyal olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne ne katkı yaptı bu kadın diye sorulursa, roman falan değil tam olarak bu anlamda katkı sağlamıştır. Roman falan değil aslında onu tanıtan, onun asıl en belirgin özelliği Türk kadınlarının haklarının savunması, Türk kadınlarının haklarının iyileştirilmesi biz onu bu şekilde tanıyabiliriz.

Ek 2: Muazzez Aruoba'ya Ait Fotoğraf ve Belgeler

Başlık: Muazzez Aruoba ve Anadolu Kız Lisesindeki Arkadaşları

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Başlık: Muazzez Aruoba'nın Gençliği

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Başlık: Muazzez Aruoba, Eşi Fahir Aruoba ve Annesi

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Başlık: Muazzez Aruoba'nın Orta Yaşlarına Ait Bir Resim

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Başlık: Muazzez Aruoba'nın Orta Yaşlarına Ait Bir Resim

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Başlık: Muazzez Aruoba'nın Orta Yaşlarına Ait Bir Resim

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Başlık: İskender Aruoba'nın Nikâhına Ait Bir Resim

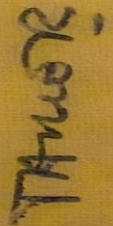

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Başlık: Muazzez Aruoba'nın Basın Kartı

signature	baba adı father's name:
	Mehmet
yetkili imza	ana adı mother's name:
	Sıdıka
	doğum yeri ve yılı place and date of birth:
	Karamürsel-1917
uyruğu nationality:	T. C.
nüfusa kayıtlı olduğu yer registration of birth:	İstanbul-Taksim
ev adresi home address:	Koruparkı Sk. 4/8-Suadiye-İst.
kartın geçerli olduğu tarih validity of the press card:	1.1.1981-Sürekli

Kaynak: 24 Eylül 2020 tarihinde yazar tarafından Muazzez Aruoba'nın Karamürsel'deki evinde yer alan resimlerden çekildi.

Ek 3: Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.03.2022-140991

Kurum Kayıt Tarihi ve
Sayısı: 10.02.2022/137542

Protokol No: 60

24.02.2022

T.C

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Röportaj
BAŞLIK:	Muazzzez Aruoba'nın oğulları Çelik Aruoba ve İskender Aruoba ile röportaj
SORUMLU ARAŞTIRMACI:	Doç. Dr. Betül MUTLU
KARAR:	UYGUN

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM
Başkan

Prof. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK
Üye

Prof. Dr. Ahmet Erkan KOCA
Üye

Doç. Dr. Tülay KUZLU AYYILDIZ
Üye

Doç. Dr. Şaban ÇELİKOĞLU
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Çağatay BÜYÜKUYSAL
Üye

29.05.2014 tarih ve 2014/08-13 sayılı Senato Kararı ile kabul edilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5319&eD=BSFK4KYYKE&eS=140991> adresinden yapılabilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Burcu TAŞ

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Rusça

Uzmanlık Alanı : Yeni Türk Edebiyatı

Derece	Bölüm/ Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları	İstanbul Üniversitesi	2014-2018
Y. Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	ZBEÜ	2019-2022

Görevler :

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl

Eserler :

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

A1. ....

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

B1. ....

C. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

C1. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar:

C1.1. ....

C2. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

C2.1. ....

D. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

D1. ....

E. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

E1. ....

F. Sanat ve tasarım etkinlikleri:

F1. ....

G. Diğer yayınlar: (Yukarıdaki maddelerde yer alan başlıklardaki kategorilere girmeyen ve belirtilmek istenen tüm eserler bu maddenin altında belirtilecektir.)

G1. ....